1926 23-1-1926

બત્રીસ પુતળીમાંની વાતો.

(ભાગ ૧ લો.) Reg. No. 119

બત્રીસ પુતળીની વારતા.

વારતા ૧ લી હરણની.

[illegible]દા નામની પહેલી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

છપા—પરણમું હુંદાળો દેવ, સેવ કરૂં એક ચિતે; કમળજ તનયા શરણ, ચરણ પુજું દો પ્રીતે. વિસ્નું વિરંચી ઇશ, શિશ નામું કરજોડે; સશી શેજ રવી ચંદ્ર, ઇન્દુ આરાધું કોડે, નમુ રૂષીને પાય, સાહ્ય સરવે દેવ કીજે, સકળ કવિતા શુભ, સિદ્ધ, વિચારી દેજે. ગુરૂ ઇષ્ટ મુજ માત,તાત બ્રાહ્મણ મવા જોગી ગીતા ગ્રંથ અભેદ, વેદ પંડિત બ્રહ્મભોગી. એકાદશ મહારૂદ્ર, ભદ્ર ભૈરવ બટુક કાશી, છપન ક્રોડ ચામુંડ, મુંડ માળા ઉર રાખી. કહે સામળ સહુને નમું, અરજ એ ચિતમાં ધરો; વિક્રમ ચરિત્ર વરણવ કરૂં, પ્રિત ધરી પુરણ કરો.

દોહરા—વાકવાદની પરણમું, ગણપત પુજુ પાય; કરૂણા દ્રષ્ટ અવિલોકતાં,બુદ્ધ પ્રફુલિત થાય. રાજેશ્વર રાધે રમણ, જાનકી જીવણરામ; મટે કોટી પાતક સકળ, જપતે નિરમળ નામ. તિરથ વર એ નામમાં, પંડિત પુજ્ય કરોડ; જપતપ સાધન નામમાં, માટે રહુ કરજોડ. દામોદર દયાળજી, કરૂણા નીધ કૃપાળ; ગદાધર ગીરધર નમું, નમું ગોવિંદ ગોપાળ. આદ્યશક્તિ તું ઇશ્વરી, કર કોટીપર કામ; સાચી દેવી શંખલપુરી બહુચર બાળા નામ, શામળ કહે હું મંદમતિ, ઇચ્છું મોટું કાજ; વિક્રમા અરક મહિમા કહું, રાખો માહરી લાજ, સંસ્કૃત કાળીદાસ કૃત, નિરખ્યો ગ્રંથ જે નેહ; તે પ્રાકૃત પ્રીતે કરૂં, તમ કૃપાથી તેહ. શ્રીગોડ માળવી વીપ્ર શુભ, વેગનપુરમાં વાસ પિતા પુરૂષોતમ તણો, કહે કવિ સામળદાસ. તેણે એ પ્રાકૃત કર્યું, પ્રિતે બુદ્ધિ પ્રમાણ; તે સિહજપતિ રખીદાસને, જુકતે કીધું જાણ, ગુણસાગર ગુર્જરેશ્વરા માતર પ્રગણા માંહ્ય; વાસણ વંજ અંશપત, કશી કાઉજી કુળ તાંહ્ય, મનજી સુતરાજ સરીખડો, શકળ કળા ગુણસાર; લેઉઆ માંહે લાજ જશ, દિલ રૂડો દાતાર. વિશ્વેશ્વરજી વિશ્વપતી, ખરી નવખંડે ખ્યાત; મોદિક મણ બે તાંદુળ ચડે, તે તો કઉતક વાત. પરતક્ષ પારખું પૃથ્વીવિશે, કઉતક સરખું હોય; મહિમા એ મહાદેવનો, કળી શકે નહિ કોય. રૂડી કિરપા રખી ઉપરે, પ્રીત રીત પુર મેર; કરયું નવાણ કો કારસું, ગંગા આણી ઘેર. એક પરમારથ એ કર્યું,;બીજું ધારયું મન;પંડિત તેડયો પ્રિતશું, જોગ પુરૂષ ને જન; રૂડી પ્રકારે સંતોષયા; ખાન પાન ધન ધાના;વસુધા વસ્ત્રો વિધવિધે, દીધાં બહુ વિધ દાન. પંચ પુત્ર પ્રસિદ્ધ શું, મનજી સુત રખીદાસ; વડ હથ સુત વેણિ વડો, શોભા તે ઘર વાસ. શુભ શી-

ક્ષા તેને કહી, પવીત્ર પુન્યની પેર; તેણે પંડિત તેડીયો; ઘણા હેતથી ઘેર. પુરાણુ પરમારથ તણું, કરો રૂડા કવિરાજ; પરમારથ પ્રિતે કરૂં, કામ દસોદીશ કાજ, ભગત ભાટ ભુપત સમો, સુરરંગ ગુણગાન; પુત્ર પરસન પીંગળ તણો, તે ગુણસાગર સમાન; તે કારણુ રખાએ કરયુ, કશ્નાર્પણનું કાજ જશ જગબાધે વિસ્તર્યો રાખી લક્ષ્મીવર લાજ, રચીએ રૂશી સખી કર્યા, કીધો ગ્રંથપ્રકાશ; જે બુદ્ધિ રીધી સરસ્વતી વાણી એજ વિલાસ, ઈંદ્ર થકી ઉત્પન હો, ગન્ધ્રવશેન રાજન; ત્રંબકસેનની બેટડી પરણ્યો રૂપરતન. ત્રંબકવડ તેણે રચ્યો. રાજરૂપ અનુપ; અકળીત કામ ભારે કરયું, વિસ્મે પામ્યો ભુપ. ઉતપતી તેની આવશે, આગળ એ સંદેહ; નિશા સમે તે દેવતા, દહાડે ગરધવ દેહ. બાળી ત્વચા ગરધવ તણી, તેસ્ત્રીની સાત; દટંદર થયું નગ્રમાં, વરત્યો મહા ઉતપાત. નાટી નારી તે સંગે, ઉતરે ગરભાધાન; રૂષિ આશ્રમ જઇ જાણ્યો, વિક્રમ ધરયું તે નામ. ઉજેણી નગરી વીશે, જીત્યો વીરવેંતાળ; પાળ્યો રાજ તે નગ્રનું, કરી પ્રજા પ્રતિપાળ. કરયું રાજ ભરતખંડનું, એક છત્ર અનુદિશ; પંચદંડ જીતી શકયો, વરનું છત્ર તે શિશ. વિક્રમ એક અજીત છે, છે પરદુખ ભંજન નામ; સોહોદર પરનારનાં, કરયાં કોટી ગર કામ. જેતીષશાસ્ત્ર સકળ તે જેવા યુધીષ્ટર હોય; અકળિત કામ તેણે કરયાં, બીજે ન કરે કોય.

છપ્પો—સુંદર સરસા સરૂપ, ભુપ શુભુપણુ અંગ; સકળ કળા ગુણ જાણુ, માન્ય રાખે અતી રંગે, ચતુર વિદ્યા ચકિદે, લેખ લક્ષણ બત્રીશે; શીલ્પશાસ્ત્ર છવીશ, છતે ગુણ રાય છત્રીસે. ચોરાશી આસન ભેદ; વ્યાકરણીવાણી, પીંગળ પાઠ પુરાણ, જ્ઞાન જોતિષ જુગ જાણી. લઘુ લાઘવી વિદ્યાએ, પરવેશ કરે પરકાયા, ગતી સ્વર્ગ પાતાળ, રચે દેવતાઇ માયા. દુત દયા મહા ધીર, વીર ધનુરધારી; ગઉ બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ; સહોદર જે પરનારી: પરદુઃખ ભંજન સુખ કરણ, સત જુગતે સાંખી જુઓ; શામળ કહે મહાધીર વીર, અજીત વીરવિક્રમ હુઓ ચોપાઇ—અક્ષવતી આપે અવતરયો, પરદુઃખ ભંજન પ્રીતે પરવરયો; દુશાસન વીર સાહસ ધીર, અજીત જીત્યા જેણે વીર. સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળે ગયા, એક છત્ર ચક્રવૃતિ થયો; થયા ધર્મ પુન્ય મારગ ઘણા, શક લખાણા જેતિષ તણા; તે તણો વાંચુ મહીમાય, સુણતે પાંચે પાતીક જાય; જેવું રામાયણ પરમ પવીત્ર, તેહ સમુ કહુ વિક્રમ ચરિત્ર. દુરતણા જશ મહીમા ઘણો, પુન્ય પ્રતાપ જશ મહિમા તણો: સુણતે પુન્ય હોશે જે આજ, ફળે મનવાંછીતના કાજ. તરા નારી પામે તન, દુર્બળ જન તે પામે ધન; પુન્ય પદારથ ઉપર ભાવ, સ્વપ્નામાં ના આવે તાવ. મહાકાળેશ્વર કીરપા કરે, સકળ વીઘન હરસીધી હરે, વીક્રમસેનનું સુણે ચરીત્ર, પરીઆ પંચોતેર હોય પવીત્ર. મહિમા કહેતાં ન લઉપાર, સત સુદા સાંહે કરયુંચાર. દોહરા—પાળ્યું રાજ પૃથ્વીવિશે. હળાહળ ઘણાં ઘસ-

રસુત્ર, પ્રજા પાળી પ્રિતશું, જેમ પોતાનો પુત્ર. વિક્રમ કેરા વંશમાં, મહીપત મોહોટો મુજ; સીહલ સુત શીરોમણિ; ભયનીવારણ ભુજ; મુજ ભત્રીજા મારવા, મોકલીયા ચંડાળ; પતિત વનમાં પરવયો, બીન્યોવનમાં બાળ બત્રીશ લક્ષણ બાળકો, બીહીનો મનમાં તેહ, સમસ્યા લખીને મોકલી, ભાગ્યો મન સંદેહ.

શ્લોક—માધાતસુગીહપતિકૃતયુગેલ્કારં ભૂનેર્गतो । खेतुश्येनमहोदधौक्षीतलेकांसादसांसांवका॥
अन्येश्चापीयुधिष्टिरोधभतत्वोयावतभघनभुतलेनेकेन्यापी समंगतावमूमचिम्रुजतथा यसती ॥

દોહરો—દઇ કરૂણા કાકાજીને, દુરમત ક્રોધિ તાજ, શુભબુદ્ધિ જોઇ સુંપીયુ, ભોજ ધારાનું રાજ. (તે ભોજ કેવો છે) છપા—કામ સમાને રૂપ, ભુપ દુર્યોધન દામી, દાતા કરણ સમાન, કોક જેવો મહાકામી. સત્યવાદી હરીચંદ્ર, ઈંદ્ર જેવો રક્ષકારિ; સુર્ય તણો પ્રતાપ, અગરત સમો આચારિ. અમર તપે સુભ વેણ, નેણ દોય અમૃત ભરીયા, રહે બાહુ વીશાળ, લોભે શુભ રેખા કરીયા; કુળાચાર કર કર્મ, ધરમ શાસ્ત્ર નવ લોપે; સભા પંડીત સેહેપાંચ, મુલ હરીગુણ ભાવે. દાતા ભોજ ભારે હુવો, નહિ ઉણમ ધરી શીધ કશી; કેહે શામળ સુખે ભોગવે, પુન્ય વાત જેને મન વશી. ધારા નગરનો રાજ, કાજ કરે શુભ રિતે; પુન્ય વરતે પુરમાંય, પ્રજા પાળે બહુ પ્રીતે. વિપ્ર પાળે ખટ કર્મ, ધર્મ શું સંધ્યા સાધે ક્ષત્રી ચઢે રણમાંહે, અહરનીશ દેવ આરાધે. દ્વિજની કરતા શેવ વરત આચરતા વાદે; કરે કીર્તન ગુરૂ ગામ, નૃત્ય વખાણેનાદે, પતીવ્રતા સહુનાર, ભારસતિનો આણે; દેવ સમાન શેવ, પુત્ર મા બાપને જાણે. રામરાજસરીખડુ. ભોજરાજ કરે જ્યાંહાં; શામળ કહે વસુધાફળે, મેહ માગ્યાવરસે ત્યાંહાં.

ચોપઈ—દેશ માળવ શુભ ધારા ગામ, ભોજરાય નરપતનું નામ: વસે નગરમાં વર્ણ અઢાર, સત્ય ધર્મ રૂડા આચાર. ગરૂઆ ગજ મહામત માતંગ, અસ્વ અબલખ અતિ ઉજવળ અંગ; ધવળ ધોળી રઢીઆળા રથ, શુભકામે રાજા સમરથ. પાવક પુરા પુઠે પરવરે, જડીત્ર શુભ છત્ર જે ધરે; નહી નગર ધારા સમતોલ, ચો ચોવડ ચોબારી પોલ. એકશો દશ દરવાજા વળી, બારી બર્નોરા ભાતે શુભ ભલી: પરાં પંચાંણું પંદર વાટ, નવા રેહેંટ પાણીના ઘાટ. બાસેંબાર કુવા વાવડી, પુરણ રેહેંટ પુંકળ વાવડી, ફુલીવાડી વનફળ ફળ્યાં; બાર અઢારે મહિતર મળ્યાં. એવી નગર તણી શોભાય, કનક સિંહાસન બેઠો રાય; પરદેશ પંથી ચાલે વાટ. બોલે જશ ભલેરા ભાટ. ચારણુતે ચતુરાઇ દાખવે, નાગર લક્ષણ બહુ લાખવે; પંડિત પંદરસેં સુજાણ, જોશી જુગતે બોલે વાણ. નવું કવીત કરી લાવે જેહ, પામે લાખ સવાયો તેહ; ભંડારથી જાચીક પાછો વળે, હુકમ લાખ અઢીનો કરે, એવાં પુન્યનાં કરે નિત્ય કામ, બમણું ભોજ પડાવ્યું નામ, વિવિધ નિત્ય વાજાં વાજંત, બંદીજન બહુ જશ બોલંત, નૃતકી નાચે આઠે પહોર, જયજય બોલે શબ્દ તે ડોર. ઘોપનાદ નિશાને થાય,

હાસ્યગીત કથારસ થાય વાજે તાળ તાતિ મરદંગ, ઘેરઘેર વરતે ઓછવરંગ,દુદં-ભીના ડમકારા થાય, અંતરીક્ષથી સુરીનર ગાય; પહેલું નામ ભોજ્જ ચડયું,અમણું ભોજ પુન્યેથી પડયું.માઘ પંડીત મન ગમતાં માન,કાળીદાસ સરખા પ્રધાન; માત કાળી પરસન જેહને,આશિશ દે એહવિ તેહને,ખરી વાત તણે જે ખોજ,ભીક્ષુકનુ પીયર તે ભોજ;માગણ કેરૂ એ મોસાળ, વખાણે જન ઉપર વહાલ, કલ્પતરૂવત કળયુગ વિશે, ભારે નહી ભોજભડ પખે.મહારાજા મોટો ભડ ભુપ,કંદ્રપ સરખું જેનું સ્વરૂપ; અવનવા આપે હોય ઇંદ્રિ, નવ લક્ષ તારામાં જેમ ચંદ્ર. ભાનુમતિ જેની સ્રીસતી,અષ્ટ સહસ્ર પટરાણી અતી; શીવ શક્ર સમરથ ધર્મ, કુળ આચાર કરે સહુ કર્મ;સુર્ય ઉગે આપે સંત ગાય,પછે ભુમીથી મેહેલે પાય.દંત ધાવન કરીદે દાન મહીપત દે બ્રાહ્મણને માન.નાહી ધોઇ દેવતાર્ચન કરે;હીમ મહોર થાળીમાં ભરે; નઉતમ વિપ્ર કો આવે જેહ, પામે દાન સવાયાં તેહ. દાન પુનનો ન લહુ પાર,સહુ સુખી છે વર્ણ અઢાર.કાર્ય કામ નીત ભોજે ઘણાં,કયમ વિખાણુ કરૂં તે તણાં,દુઃખ નહી કોને નહી શોક, કર્મ અનુસારે વરતે લોક. એવે જાચક કષ્ટે અડે, તેવું દુઃખ અર્ણવ જઇ પડે,એની દ્રષ્ટે ના આવે રાંક, તેમાં શો દાતાનો વાંક.દોહરો—ભોજ નગરે બ્રાહ્મણ વસે, આપે પરમ પવીત્ર; સોની સાથી તેહનો, મનનો માન્યો મીત્ર. કહે સોની તું વીપ્ર સુણ,મુજ સાથ વીદેશ આવ્ય;શાંમ દામ ભેદ કરી દ્રવ્ય ઘણેરો લાવ્ય.કરાવ્ય મંદીરને માળીયા, ઉંચા કર અવાસ; સુખ ભોગવો સંસારનાં લીલા લેહેર વીલાસ,અમૃત વચન અદકાં કહ્યાં રીઝયો તે ઋષીરાજ; કહેતાં સમર્થ ઘરતણી, આવેઅદકી લાજ. અંગે પહેર્યું વસ્ત્ર જે, ઉદર પોખ્યું અન્ન, એહ રીદ્ધ છે આપણિ, મહારાજ વખાણે મન. ચીંતામાં કર ચીંતનિ, જેમ તેમ કરવો દીશ; થોડેક દીવસે આવશું,સુખ કરશે જુગદીશ.ચોપાઇ—એક વિપ્ર બીજો સોનાર,બેઉ જણ પંથ પળીયા અપાર; પુછે ગામ એક બીજુ લહે,નીરાા પંડે ત્યાં વાસો રહે, પશ્ચીમ દેશ પરીયાણ કર્યું, સુંદર સાગર આર્ણવ ભર્યું છે ત્યાં નિર્મળ નીર, વશે ગામ એક તેનિ તીર; ગુણસાગર સરખુ તેગામ, ઠરી રહ્યા બે તેણે ઠામ; કનકાપુર નામે કહેવાય, વીજેપાળ ત્યાંનો છે રાય; રહ્યા ઉતરી તેને ઠામ;વળગ્યા બે પોતાને કામ.વિપ્રેતો માંડી નીશાળ,લઘુવેશ રાજાનો બાળ;વિપ્રને રાયે દિધા માન;સોંપ્યો પંડિતને સંતાન. રાત્ર દીવસ રહે રાજાને ઘેર,પુત્ર ભણાવે રૂડી પેર; તેજ પાળ કુંવર નીત ભણે,ગુણ સઘળા લેખાનાં ગણે;વર્ષ થયાં એમ કરતાં બાર ત્યારે મનમાં કર્યો વિચાર. સોનીએ પેદા કીધા દામ;ત્યારે સંભાર્યું અર્ભક ગામ. અર્ભક નારી ચીતમાં ચડી. આવ્યો વિપ્ર પાસે તે ઘડી; આવો સાથે તો શીઘ્ર કીજીએ, નહીતો વહેલી શીક્ષા દીજીએ.

દોહરા–વિપ્ર કહેતેજપાળ સુણુ, મહારાજ સાંભળ મુજ વાત;જો આપો મુજને આગના,તો જાઉં સોની સાથ વાટ જુએ ઘેર બ્રાહ્મણિ, બીજા નહાના તન;અનાથ ઘરમાં તેહને નહી હોય ખાવા અન. રાજા કહે ઋષિજી સુણો,ત્યાં ગયાનો શો અર્થ વિસ્વાસ આવેજો મીત્રનો, તો મોકલો ધણિરો ગરથ.ચોપાઇ–ભુપત્ય કહે સાંભળરે બ્રહ્મ,કહું સોની કેરૂ કર્મ;તસ્કર સહુ સુણો સરદાર,કોડ વસા જાણો સોનાર,સોની તણો વિશ્વાસ કરે, તે ડહાપણ પોતાનું હરે; મોકલશે ધન આપી જેહ, ક્ષેમકુશળ પહોંચે નહીંતેહ,કહેતામાં ન કરશો કોપ ગુરૂ, વચન કરૂં કેમ લોપ કહે વિપ્ર સોની છે મીત્ર;પર્મ સાધુને પુન્ય પવીત્ર;ના આપે કોહો આડો આંક.શીદ કહાડો સોનીનો વાંક. વીપ્ર વચન પરમાણુજ કર્યા, રતન ચાર લઇ આગળ ધર્યા. વસ્તુ અમુલખ છે એ સહી.વાપરે ખાંતે ખુટે નહિ;સુપ્યાં રાયે બ્રાહ્મણ હાથ, વિપ્ર ચલાવ્યાં સોની સાથ, તુજ ભાભી હાથે આપજો, કુશળ વાત મ્હારી થાપજો; મીત્ર મારગમાં પંથે પળ્યો,વિપ્ર વળાવી પાછો વળ્યો વાટે જાતાં કર્યો વીચાર,માલ અમુલખ અપરમ-પાર. એ વિપ્ર છે દુરબળ રાંક, માહારા કર્મનો મોહોટો આંક. કરૂ ઉપાય પરપંચી પેર, રતન ચાર રાખુ મુજ ઘેર;આવ્યો ઘેર તે પોતાતણે,ભામની આગળ મોહોટમ ભણે. ઇષ્ટદેવ અમને તો ફળ્યો,રતન ચાર તે વેગે રળ્યો,શામાને આપ્યાં સાટીયાં; ખાક તળે ઉંડાં દાટીયાં; તેડયા જણ પટલીઆ પાંચ, લોભ દેખાડી પરઠી લાંચ; બ્રાહ્મણિ પાસે તેડી ગયો, ખબર કહિને સાચો થયો વિપ્ર થોડેક દીવસે આવશે, કર્મ અનુસાર ધન લાવશે,ખેમ કુશળનો કહયો વિચાર. ચાર હુન આપ્યાં તે ઠાર, બ્રાહ્મણે જે સોંપ્યાં મુને,આ પંચ દેખતાં આપુ તુને,તેનારિ રળીઆતજ થઇ.કુશળ આપ ધણિની લહી એક હુનમાં વસ્ત્રજ કર્યા, બીજામાં તૃણુજ ભર્યા; ત્રીજુ દેવા-દાર લઈ ગયો.ચોથું ઘર સંચામણુ થયો,દીન પુંઠે દીનચાલ્યાવહિ, રતનવાત વિસારે રહી;રાજાની વિદ્યા પુરણ થઈ,વીપ્ર આગળ વાતજ કહિ.તમો પધારોજી તમ ઘેર, ભોગવો ગ્રહસ્થાશ્રમ શુભ પેર;અખુટ ગરથ મોકલીઓ જેહ,ખાઓ પીયોને ખરચો તેહ. વળી કહોતો આપું ઘણું, વાટે ખેખસ જીવજ તણું; તુંબીપાત્ર લઇ વિપ્રજ વળ્યો, હાલોમાલો પંથે પળ્યો.આવ્યો ઘેર વાટેથી વહી, વધાઇ વીનતા આગળ ગઇ,દીધાં માન કીધાં ભોજન, મળવા સકળ સહોદર જન; સોનીને પણ જાણજ થયું, આવ્યો મળવા દુઃખજ ગયું. કુશળ વારતા કેડે કહી, નીશા અરધી તે વેળા ગઇ, સહુ સહોદર મંદિર ગયાં, નરનારિ બે ગુજે થયાં; કાં દરિદ્ર વેઠે તું નાર ગર્થ ઘણા છે તાહારે બાર.કેમ કરી કીધાં જતન.મોકલ્યાં ચાર અમુલખ રતન;લાવો તે નંગ કયાં મુકીયાં,નથી વટાવ્યાં તે ચુકીયાં.કરો મંગળ પરણાવો બાળ,ઉતારો મા-થાની ગાળ. ઉંચા મહેલ કરો આકાશ, ભોગવો લીલાલહેર વીલાસ; સહોદર સહુ

તેડો સંગ, આભુષણ ઓપવો અંગ; જગન દાન મહારૂદ્ર કીજીએ, મનુષા દેહનો
લાવો લીજીએ,સુણ્યાં વચન કંથ કેરાં ઘણાં,પ્રલે થયાં નરનારી તણાં; ફોગટ દહાડા
ખોઈ આવીયો, નથી દામ ખોટા લાવીઓ. રત્ન રત્ન ઝંખે છે કંથ, થયો ઘેલો
આવતાં પંથ ધન ધન કહેતા જીવજ જશે. રાણ હુંશ કરતામાં થશે. નારી કહે
સુખે નિંદ્રા કરો, જર તજી જંખના પરહરો. કુંભી નરક પડશે પ્રાણ, લોક હષારત
ઘરમાં હાણ; ઘર પાખ્યા તો ઘણું એ ધન,એમ કરિને વાળો મન.દોહરા—વાત સુણિ
વનિતા તણિ,વદે વિપ્ર અપાર; સોની સાથે મોકલ્યાં,રત્ન અમુલખ ચાર.કહે ઘેલો
વનીતા મુને, વીપ્રીત બોલી વાણ;જુઠું જો બોલુ અમો તો ઇશ્વરની આણ; કામનિ
કહે સુણો કંથજી, આપ્યા ચારજ હુન,તુરત તે દહાડે ખરચીયાં, તેની આણી લુન.
ચોપઇ—માહા ચીંતામાં રાતજ ગઇ, પ્રાતસમેની વેળા થઇ; કહે પોતાની વીપ્રપેર,
ગયો વીપ્ર સોનીને ઘેર. સાબાશ અકલ રૂડી તાહરી,તેં ચીંતા જાણી માહરી; રત્ન
ચાર તેં રાખીયાં,સ્ત્રી જાણીને નથી આપીયાં લહે સોની બ્રાહ્મણ રૂપ,તેહ અનુચર
દ્રષ્ટે જુવે. દશ વીશેક સાંપ્રહ ધાઇયા, સહુ સાથ જોવા આવીયા. દોહરા—કહે સોની
મેં આપીયાં, તાહરી સ્ત્રીને હાથ; પડ ગળે કો પારેખને નહિ ચાલે મુજ સાથ.પંચ
પ્રમાણીક દેખતાં,જુવંતી હાથે જેહ,પહોર દીવસ હતો પાછલો,તે વેળા આપ્યાં તેહ
ધર્મ સરખા રાય છે, રાજા ભોજનું રાજ;બીજી વાર ગળે પડે,તે નહી આવે કાજ

ચોપાઈ—માંહોમાંહે રાડજ થઇ, તે ખબર રાજદ્વારે ગઇ; બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણીને
સોનાર, ગયાં સગીપે રાજદ્દવાર. ભુપને પ્રથમ પુછ્યું, ન કરીશ કુડુ આપે કર્મ
પછી બ્રાહ્મણીને પુછી વાત,મેલ્હયો કાન ઉપર હાથ, પુછ્યું સોનીને તે રાય,આપ્યા
કે ન મુકરર જાય; રાજાજી બ્રહ્મનું ધન, નવ રાખે કોઇ હરીજન. બ્રાહ્મણ ધનની છે
ભોગીયો.દશ અવતાર સુધી રોગીઓ,આવતાં દાંત નથી ભાળીયાં તરત એ નારીને
આલીયાં અગ્નિમાંહે કયસ હાથ ઘાલીએ વિપ્ર જરનો નવ ઝાલીએ.રાજા કહે સાંભ-
ળરે ભાઇ,એ વાતનો કો લાવ ગુહાઈ તો તો તું સાચો જાણીએ,પંચ કહે તે પ્રમા-
ણીએ; નથી કર્યું મેં કાચું કામ, લીધાં પંચ જણાનાં નામ,દોહરા—પંચ પ્રમાણિક
બોલીયા. સાંભળ સત્ય સુજાણ ચાર વસ્તુ સોંપી સોનિએ; દીઠું દ્રષ્ટ પ્રમાણ,રાજાને
કંઇ સાન નહિ,કાને સાંભળે વાત;વીપ્ર તે જુઠો ઠરયો,કરી સોનીની ખ્યાત.ચોપાઇ
બીજાને શુળી દીજીએ, વીપ્ર જાતને શું કીજીએ.એણે કર્યું જો આવું કામ,તજાઓ
પોતાનું ગામ, એમ કહી ગયા ઘર માંહે, નરનારી ઝાલ્યાં બે બાંહે, નગર થકી
બાહાર નીસરે,જુઠો જુઠોસહુકો કરે.સાખી સાથે સોની જોડ,હીંડે મનથી મોડા મોડ
ગામ ભાગોળે ટીંબો એક,એહ જગ્યાનો વડો વિવેક,વીપ્ર કરે એક ખેતીતાંહ.માળો
ટીંબા ઉપર જ્યાંહ.જોકોઇ મોહ આગળ જાય, પોંખ ત્યાં સુખેથી ખાય. આપવાને

ઉતરે જાહરે,પાડે બુમ આપે તાહરે;મલેચ્છ તારો મહીપતિ,ઉતર્યો ત્યારે દરીદ્ર અતી તે ઠેકાણે બેસે ગોવાળ,વરણ અઢારતણા જે બાળ; એક તે માંહે રાજાથાય,બીજાનો તે કરે ન્યાય, તેની સામે બ્રાહ્મણ રૂએ, તેહુ વનચર દ્રષ્ટે જુએ. દશવિશેક સાંપ્રહ ધાઇયા, સહુ કોને બાંહે સાંહીયા; ગોપ આગળ જઇ ઉભા કરયા,હાથે ઘેર મુતારા ધરયા. જે કો જુઠી બોલે વાણ,મારી મુતારે લેઇશું પ્રાણ,પુછી હકીકત લીધા પાર, મનમાંહે તે કરયો વિચાર, સોની કહે મેં આપ્યાં કથી; કહે બ્રાહ્મણી પોહોચ્યાં નથી. આગમાં આપ્યાં કહે લાંચીયાં, બીજે એમને કીધા સાચીયાં. કહે ગોપ જે સાચા થાય, તે મલપતા મંદિર જાય; જુઠા જે પગે અહિશ મારી સુતારે ભાગુ શીશ,કહો વાત સાચી સાગ ઠાં,આયો પંકજનીલા હાથમાં જેણે જેવાંદીઠાંહોય તેવાં ઘડી અહીં લાવો સાગ દોહરા—એક એક કેડ દશ જણા, લહી લેઇને જાણ કોને કો નવ કહી શકે,શાસ્ત્રમાં લેશે પ્રાણ, ચારે શાક્ષી જુજુવા,મનમાં પામ્યા કષ્ટ; કેવાં રત્ન કરી આપસેં. નથી દીઠાં જે દ્રષ્ટ; કોણે ઘડ્યા ગોળો, કાણે કુલડી કીધ, તરફડતા સહુ ધ્રુજતાં; આવી અંત સહુ દીધ.

ચોપાઇ—જેના મનમાં જેવાં અડગ્યાં, તેણે તેવાં ઘાટજ ઘડ્યાં;આણી આગળ ઉભા કર્યા.ચારે સાક્ષી જુડા પડ્યા.દીઠાં હશે તાહરે સઉ સામ,જુજુવાં ઇધાણ ઘડયાં કયમ હાથ;નિચું જોઈ રહ્યા તે ચાર, પ્રતિ ઉત્તર ન થયો તે ઠાર: વળતા ગોપને આગ્યા દીધ, બાંધીને ચોમખા કીધ; માર સુતારા તણા, બુંબા પાત કરે બહુ ઘણા; સાચું બોલ્યા જાય તે ચાર,જ્યારે તન સેહવાયા માર: પેટ અરથે લાંચ લોભીયા, કર્યું કર્મ જુઠું બોલીયા, ગુણી રાગ સાંભલીયા ગેર, પછે પકડી સોનીની ગેર, ઉંધુ મસ્તકને ઉંચા પાગ. ઉપર માર સુતારા ખાગ; સોની સાચી બોલ્યો વાણ; જાણ્યું નિશ્ચે લેશે પ્રાણ. રાખ્યાં ઘેર કરીને જત્ન ઘરમાં દાટ્યાં છે ચાર રત્ન. રત્ન મંગાવ્યાં તે આશમાં, આપ્યાં બ્રાહ્મણના હાથમાં નરનારી રળીઆતજ થયા, ચાર રત્ન લેઇને ગયા. દોહરા—ગોપરાય કહે ઓપને, જુઠાએ પ્રચંડ; શામવદન કરી ફેરવ્યા એને એવો દંડ, ગોપ વગેરા ઉઠીયા. ઝાલ્યા બહુ તે દિશ શામ વદન કરી ફેરવ્યા, ગામ ઉઘાડે શીશ. નગ્ર માંહે લેઈ ગયા ભોજ ભોળો જે જ્યાંહ; પુછી પેર પ્રધાનને. કહી રાવળે ત્યાંહ. ન્યાય આપણો ચુકવ્યો,ગોપ રાયે તે પ્રત: રત્ન ચાર બ્રાહ્મણ તણાં, તેજ અપાવ્યાં તરત રિઝયો એવું સાંભળી, રાજાને પ્રધાન; છ અસ્વારી નીસર્યા, દીધાં ગોપને માન. આશ્વાસન અહકી કરી, જે રાજાની રિત, અનેક શસ્ત્રશા ચાતુરી. મીઠી ને બહુ પ્રીત. ચોપાઈ—પુછ્યા બીજા બહુ પ્રપંચ,પ્રતિ ઉત્તર આપ્યા શુભ શાંચ;ઊઠયોભોજ ભડ ભાગી શીખ, ન આણી ગોપ મન બીક; વખાણ કરી સહુ વીસ્મે થાય, એટલે

ત્યાં તો પડી નીશાય. ગોપ ધેન હાંકયું છે તાંહ શહુકો આવ્યું નગ્રજ માંહ, લોકે જોયો નાનો બાળ, ન્યાય ચુકયો તે ગોવાળ, તે રાજાએ તેડયો પાસ. બોલાવીને દીધી આશ.તેમાં નહીં અક્કલ કે શાન, રોજ જેવું હોય રાજન; પ્રધાને જોયો ઉહવેષ, નહીં અક્કલ એમાં લવલેશ. દોહરા—નજીર રાયે વિચારીયું, નહિ કાંઇ એનું કામ; આસન બેસે એ જ્યાંહાં તેહ અમુલખ ઠામ. રાજા લક્ષણ આગળો, તેવો છે પ્રધાન, ગઢ હતો તે ગોપનો, ખોદાવ્યો રાજન માળો ઘાલ્યો તો બ્રાહ્મણે, ત્યાંહાં સુધી ગોહિ ભોમ્ય; કહાડયું સિંહાસન કારમું, રવી મંડળ જ્યમ વ્યોમ. જળ સુધી ભુમી ખણી અમુલખ અપરમપાર; નિસરયું તે રત્ન જડયું, સિંહાસન શુભ સાર. (સીંહાસન કેવું છે.)

શ્લોક-रत्नजडीत्र सुवर्णस्य छत्र चमरसंयुतं, द्वादश वीशन मोहारी; कनकपुत्री कामुच.

ચોપાઇ—ઇંદ્રિાસન થકી અવનવું,તત્વ ત્રીભોવન કેરૂં હતું;રવી ઉદીઓ હોય જેમ,ઉધોતકાર દિઠું તે તેમ. સુરલોક સહી આશન જશું,આવ્યું ભોજ સભામાં તસુ. સુર્યકાંત્ર મણિ છે જડીત્ર, પંચ દંડ ફરે શીરછત્ર. પંચ પરથાર સોના પુતળી બત્રીસ પુંઠે બાવન પુતળી. બત્રીસ ગજ ગોળા આકાર, હાથ હાથ પુતળીકો ઠાર પદ્મનીથી દીસંતી વડી,સ્વયં વિધાતા હાથે ઘડી; કોણે કર વેણાને તાર,કોના કરમાં યંત્ર રસાળ વદન સરદ પુનમની જોત, આવ્યું તે આસન ઉધોત. વસ્ત્ર શણગાર દિવ્ય દામની. નહિ ભુતળ એવી ભામની;શોભા દીધી આશાન તણી, લાગી ખાંત રાજાને ઘણી. તેડ્યા પંડિત જોશી શીઘ્ર, પુશારકનું સુહુરત લીધ રાજા ભોજે કરાવ્યું કામ, શુભમંગળ છો ઠામોઠામ; વાજે મૃદંદા ઢોલ નિશાન,જળહળ જોત ઉદીયો છે ભાણ.સૌ કોને દિધાં માન દિધાં લક્ષ સવાયાં દાન;પાન ફુલ રાજા વેહેચશે, શુભ સીંહાસને બેસશે, જોવા મળી છે વર્ણ અઢાર, જુથ ગાંધ્રવ છે અપરસપાર; પંડિત જોશી મંત્ર મંત્રેશ, રાજકુળી છતે છત્રીશ. વાજાં વાજે શુભ ચોપાટ, જશ બોલે ભુપતના ભાટ; ચારણ.લોક ચતુરાઇ કરે,ભલો ભલો એવું ઉચરે;શુભ મુહુરત શુભ વેળા થઇ, ચીંતા મન તણી તો ગઇ; શુભ ગંગોદક આર્જન કર્યું, ધ્યાન ઇષ્ટ તણું તો ધરયું સમરયું નારાયણનું નામ, આસન બેસવા ચાલી હામ;પ્રથમ સિહાસન શુદ્ધ કર્યું, પુષ્પચંદનને કુમકુમ ધર્યું; વેદ મંત્ર કીધો અભિષેક પૂજ્યા પર્વત પાટ અનેક.અશ્વ ગજરથ ધેનુ ને ધન.સંતોષ્યા જાચક બહુ જન;પગ આસન મુકે જેટલે, નંદા નામ બોલી તેટલે.

દોહરા—અચરત પામ્યો અતિ ઘણું, ભોજરાય ભટભુપ; બોલી નંદા પુતળી જેનું શુભ સ્વરૂપ. સર્વ સભા વીસ્મે થઇ, અચરત દીઠુ પ્રૌઢ; કનક પુતળીએ કહી, થઇ રહ્યા દીગમુઢ.પંગ ખેંચી કરજોડીયા, ના કહી તે કુણ કાજ; કેનું આશન

કુણ બેસશે. તે કહો અમને આજ, નંદા નામ કહે પુતળી, ભોજ સુણો આ ઠામ; શીંહાશન વીક્રમતણું, પરદુખ ભંજન નામ. ઈંદ્રિ થકી ઉતપન હવો, સુરપુર મહા ધીર; હરસીદ્ધ હજુરી તેહને, જીત્યો અજીત વીર. ચકવે રાજ તેણે કરયુ, સઈકો આઢયો જેહ; સહોદર પરનારના;નારાયણ શું નહ, અરણુ અવની કરી, અહરનીશ આનંદ; નરપત તે નવખંડનો, વીક્રમાઅર્ક તે ચંદ. તે સરખો દાતા થશે, તે બેશે એ ઠામ બીજો સિહાશન પુજશે, નહીબેઠાનું કામ. કહો વાત તે વીરની, સાચી તે મુજ સાથ;ભોજ કહે મેં માનીયું, રહુ જોડી બ હાથ કેહે નંદા શુણુરાયજી, પોહોચાડું તુજ આશ આદ્ય વાત ઉતપન હવી,.કહે કવી શામળદાસ. નંદા કહે શુણુ નરપતી, પાંચે પાતીક જાય;ઘેર બેઠાં ગંગા મળે, પુર્ણ પાવન થાય. એહ ચરિત્ર જે સાંભળે, મનમાં આણી ભાવ; ટાઢો ઉનો ચોથીયો, સ્વપ્ને નાવે તાવ.

ચોપાઈ—દેશ મુખ્ય એ મોહોટું કામ,તીરથ જોગ્ય.ઉજેણી ગામ;નદિક્ષીપ્રાગંગા સમતુલ્ય,મોહોટું ક્ષેત્ર મુક્તિનું મુલ્ય.નગર ઉજેણી છે અતી સાર.જેવું ઈંદ્રાસન અતીસાર;નવતેરી નગરીનું નામ,ધર્મવંત બાધું છે ગામ,સાદ્યક હરસીધીમાતાય, છપનક્રોડ તણો જે રાય; મહાકાળેશ્વર. જોતી સ્વરૂપ, ભક્ત વત્સળ જે ભારે ભુપ; મુક્તિક્ષેત્રમાં મહીમા ઘણો, અતિ પ્રતાપ ઉજેણી તણો, અખીલ પુન્ય માટે અનુપ, વીક્રમસે સરખો છે ભુપ.સતવારી વસે સહુ લોક નહી કોને વ્યાધી કે શોક; સદાવ્રત આપે બહુ સતિ, પતીવ્રતા સેવે શુભ મતી. બ્રાહ્મણ આદિ અઢારે વર્ણ,હરી કથા શુણે નીત્ય કર્ણ;જાત્રાવર્ત આચરે ધર્મ,આંણુ ફરે ધર્મની, સુખ પર્મ; હવડાં સંક્ષેપે કહુ વાણ, આગળ થાશે નગર વહાણ;રાગકળા છત્રીશેસુર,નરપતમાં ઇશ્વરનું નુર. વાજે મ્રદંગને વશ, સહુ લોકમાં ઇશ્વરનો અંસ. ગંગાસમાન ક્ષીપ્રાનાં નીર સીદ્ધવડ છે તેની તીર; વસે પીદ્ધ ચોરાશી ત્યાંહે. બાવનવીર ખેલે તે માંહે, ગાંધ્રવ છે પ્રૌઢ મશાણ, ભુતાવળ સઘળીનું રાન, ચોસઠ જોગણીઓ માહા સુળ, અવર નગર નહી એ સમતુલ. વશે વિર મોહોટો વઇતાળ, ભુત પ્રેત વંતર મહા બ્યાળ; જક્ષ કીનરને ગંધરવ ઘણા, સહુ નીશાચર નહી મણા; શુદ્ધવડ ફળ્યો બહુશાખ, જ્યાં ચેટક ચોરાશી લાખ; હાકપતી વસે એક ડાળ, બીજે અષ્ટ ભૈરવ મહાકાળ;અનેક ડાળાં બીજાં ભયંકર,તેમાં રહે પોતે શંકર,આચર દેવ્યા ગામજ તણી,જેની માયા છે અતી ઘણી. વીક્રમાઅર્ક કેહેવાણો આપ, સર્વ હરસીધી પ્રતાપ; દુખે ન વ્યાપે કોની દેહ, મન વાંછીત વરસે છે મેહ; ફળે વનસ્પતીભાર અઢાર ચોર ચુગલ નહી ભય લગાર. કરે લોક સહુ ઘરના કાજ, રામ સરિખું ચાલે રાજ; બેઠા અવિચળ નિરભે ધીર, પરદુઃભંજન વકહથ વીર. સહોદર પરનારી તણો, ગૌ બ્રાહ્મણપર નેહજ ઘણો, તેણે કીધા કામજ જેહ, કહું સંક્ષેપે તુજને તેહ; આહેરી એક નગરી વસાન, કરે ચેટક હણે નિત જન; નામ પરપતીયો નીતે જાય, કરે અચેટક

દાહાડી વનમાંય. એકનારીને ચારે તન; વછોડેઆહેરીજન, પગુ બંધિ તેપેટજભરે નીત્ય અહાર એનો કરે લાભુવાએ વનમોજાર,સાંજે લાવે અદકોઅહાર; એકદીવસ તેઆધે ભમ્યો,શેહેજે વીત્યો સંધ્યાસમો;આહારન આવ્યો તેને હાથ, તેણે વીચાર્યું રૂદીયા સાથ, હાલો ઘેર જઇ શું કરૂં,સ્ત્રી સંતાન આગળ શું ધરૂં; રહુ વનમાંહે અધીરાત, મળેઆહાર મુજને પરભાત. એવો ઘાટ તેણે મનમાંઘડયો,એક વ્રક્ષ વડ ઉપર ચડયો; વાઘ સીંહનો ભય મન ધરી; રહયો વડ ઉપર જઇ. સ્વપ્નામાંહે દેખીએ જેમ, પ્રતક્ષ કૌતક દીઠું તેમ. અકસ્માત આવ્યા જણ સાત, આડા દીધા તેણે હાથ;અસંખ્ય લોક એવે આવિયા,કનક તણું આશન લાવીયા,ઇંદ્રાસન સરખો તે ઘાટ, તે વડ હેઠળ મેહેલ્લો પાટ;તે ઉપર દીઠો એક રણ,ફરે છત્ર હરણને શરણ અતીશે કોમળ રૂપ અપાર,કનક આસનબેઠો કળીયાર. સોના સીગટી અતી અમુલ્ય મુસ્તક મુક્તાફળની ઝુલ એ ઘુઘરી ઘરકે ઘણી, શી કહુ શોભા હરણજ તણી; મ્રગ પોહોડો બેઠો તે રાજ,પાસે ઉભા સેવક કાજ;કેટલા એકતો ચમર કરે,કેટલાક એક છત્ર શીર ધરે, કેટલાકતો વીંજણ કારણે,કંઇ પ્રતીહાર ઉભા બારણે અકળીત એક વાસ્યુંછે ગામ. દેવલોકનાજેવો ઠામ;અનેક મેહેલ મેડી માળીયાં,ગોખ જડીત્ર સોભે જાળીયાં. પીતાંબર પાથરીયા પાટ, કનક તણી હીંચોળા ખાટ, નગ્ર પાછળકોટ નવરંગ,વરાં શેહેર માણસનો સંગ;અશ્વ ગજરથ ગાયક ગણા, અલખત માંહે નહી મણા;દોશીકણીયા પારેખબહુ,દીઠાંવરણ અઢારેસહુ. મણીમાણેકભરેભંડાર,અલખ ત અદકી અપ્રમપાર; જેવી શોભા નરપત તણી, તે થકી શોભા દીઠી ઘણી. બેઠો વડ આહેરી જુએ,મનમાં હરખે મનસુ મુહે;મુખથી કાંઇ ન બોલે વાચ જાણે દેખું સ્વપ્નુ કે સાચ;એવી રચનાનો નહી પાર;જોતાં વીત્યાં જામજ ચાર;એવે પુર્વ ઊ-દીયો અરૂણ, આળસ મોડી ઊઠયો હરણ; સભા સહીત તે બેઠો થયો, જાળેઝાંખરે નાહાશી ગયો;નગ્ર સર્વ અલોપજ થયું, સહુસહુને ઠેકાણે ગયું; ફરી ફરીને વ્યાધિ જોય, માનવ દ્રષ્ટ ન આવ્યું કોટ; જોતે કાંઇ દ્રષ્ટે નવ પડયું, આહેરને અચરત અ-ડયું. ગયું નગ્રલોકને ઘડ. રહયો આહેરી વ્રક્ષ વડ; કરે આલોચ વિમાશણ મન. કોઇ વાત ન જાણે અન્ય;હસ્તો રમતો આવ્યો ઘેર,સ્ત્રી આગળ માંડી કહિ પેર,કો આગળ કહીને શું કરૂં,ભારે વાત હઇડે કેમ ધરૂ;નારી કાંઇ નથી ફાવીયો,માટે ડીંગ એવિ લાવિયો. તાહારા સમજે સાચી વાત, દ્રષ્ટ જોડી જોઇ મેં ખ્યાત. માનની કહે દેખાડો મુને, તો સાચો જાણું હું તુને;કરે વાત મનમાંહે પુર, એવે મેરજ બેઠો સુર; સ્ત્રીને પોતે તેડી સાથ, આવ્યો વનમાં પડતે રાત;વડ ઊપર ચડીયાં છે બેહ, નરના રીમાં આણ્યો નેહ. પેહેલેદિવશે દીઠીતી જેમ,તેવી શોભા દીઠી તેમ;તેવું નગર તેવા લોક, શાચું માન્યું શાબાએ શોક; તેવો હરણ દીઠો તે ઘડી, આસન ઉપર બેઠો

ચઢી; નિશા આખી કઉતક નીરખીયું,બંનેનું હઇડું હરખીયું. પ્રાતસમે તે થાનક હુવો,હરણ ઉઠી જાળામાં ગયો;એટલે સભરઘ સઘળી ગઈ,રણુભેાામ્ય હતી તે રહી એટલે ઉતર્યા નરનાર તેમણે મનમા કર્યો વિચાર; દીઠી શોભા એહ અનુપ, જઇ ચેતાવ્યો ભારે ભુપ;મહારાજ રાજ કઉતક એક હોય,મહીમા કળી શકે નહી કોય. તેડયો રાજાને એકાંત,ભાગી આપ મનડાની ભાંત;નૃપે તે માની સાચી વાત,તેડયો વ્યાધિ પડતે રાત; પેહેલે દહાડે મેંતો લહયું તે મારી ધરૂણીને કહયું સ્રી ભરથાર મળી બે ગયાં.દેખી રસના સુખીયાં થયાં-મોટા છો મહીપત મહારાજ,આવ્યો છું કહેવા તમ કાજ. કીધો બોલ મેં તમને ખરો,એ ઉપર ગમે તે કરો દોહરા—એહ વચને આનંદીયો,વકહથ વીક્રમવિર;નૌતમ વાત નીરખી તમો, તેડી જાઓ તેતીર કરો વાતથી વાયદો, કહયું આપ ઇધાણ;સાંજ સમે તે સંચર્યા,લેઈ ધનુષને બાણ એકાકી તે એકલો તેડયો વ્યાધીને સાથ; નિશા સમે બે નીસર્યા, ગ્રહી હથીઆરાં હાથ. વડ શીખરે તે બેઉ ચડયા, ધીરવીર જન જેહ; દિઠી રચના કારમી.સુણીતી કાને તેહ.તેવું છત્ર તેવું ચમર, તેવા લોક સહુ નાર;તેવો ઘડ તેવુંનગર, તેની શોભાનો નહી પાર રત્નસમરઘ કાંઈ કોટીધા,ગર્થ હીમ ભંડાર; દીઠી રચના કો દેવનિ, કીધો મન વીચાર. મનોહર મંગળ વાજતે, રાજ રીત શુભરંગ, વરણ અઢાર વસે સહુ અધીપતિ રીઝીયો અંગ. એમ કરતે રવી ઉગીયો, ઉડયો હરણ અનુપ; એહ કરામત એહની, ચીત માં ચેત્યો ભુપ. દાવન કે એ દેવતા, રણ રૂપ એ આપ જો મ્રગીયાને મુકીયે,તોતો બેસે શીર પાપ દાવો દુત મ્રગીયારમણ,એ ક્ષતિનો ધર્મ ચતુર નર ચુકે નહી,કુળ કલંક શીર કરમ;તતક્ષુણ ચાંપ ચઢાવીયો,પુંઠે પુરોબાણ; કશીને મારયો હરણને, તતક્ષણ લીધા પ્રાણ. વડથી હેઠો ઉતર, બેઠો આસન તર્ત;આણ વરતાવી આપની,શીર શોહાવ્યું છત્ર. ઉગ્યો રવી ઉજેસસુ,રાજા બેઠો રાજ,નગર તો સરવે સ્થંભી રહયું,થઇ ન શકયું તે તાજ.ચોપઇ—એવે એક ત્યાં કઉતક થયું,નગર સરવે સ્થંભી રહયું;એટલે આવ્યું એક વીમાન,તે દ્રષ્ટે દીઠું રાજન; આવી ઉતરયું વડને શરણ, વિમાન ઉપર બેઠો તે હરણ;ઉપડી ચાલ્યું આકાશ,તવ રાજાએ ઝાલ્યુ પાસ;કોણ છે તુ વરણ,કેમ આવ્યો તો આને શરણ,આપ વાત મતી ઊતર જેહ,ભાન્ય મારા મનનો સંદેહ;વળતો હરણબોલ્યો તે વાત,મઘવા તેતો મારો તાત;પીતા વચન મેં કીવાં લોપ,તવ મઘવાનો ચડિયો કોપ,ત્યારે મુજને દીધો શ્રાપ,વનચર વનમાં થાતુ આપ,તે પ્રતે મેં જોડયા હાથ,સુરપત થયો સનાથ. વર્ષ એક વનચર કહાવજો;પછે હજુર મારે આવજો, ભોગવ્ય સર્વ તુ રાતે સુખ, દહાડે વનચર દેહનું દુખ.તમથી વશાછે બધુ ગામ,લેઇ શકે નહીતારૂં નામ;ઉજેણપણ જે શકિનો ભુપ વંશ આપણે દેવ સ્વરૂપ, તે લેશે પુન્ય કાછે પ્રાણ, સ્વરગ

આવજે પુત્ર સુવણ, તારી દેહ થશે ત્યાં તાજ, ભોગવશે તે તારૂં રાજ. તેસ્વરૂપ અવતરીયો આગ,નથી બેસતું તુજને પાપ;ભાગ્યો સંદેહ સુખીયો થયો,તે હરણતો સ્વરગે ગયો. મહીપત કેરૂં હરખે મન,આપ્યું રાજ્ય રીદ્ધ મહાધન;આહેરીને રાજા કહે,તારે ધન જોઇએ તે લહે. પેટ ભરીને નહોતો આહાર,બાંધિ જાતું ધન ભંડાર, સો પરીઆ સુધી જે ખાઓ, બાંધી ગાંઠડી જુગતે જાઓ, આહેદી વાત સાંભળી, પોતે મન ગયો પરજળી.ઉપેડ એટલું બાંધ્યું ધન,પણ તેનું નવ માન્યું મન;ચતુર રાય તે ચિતમાં હસ્યો,વિચાર વ્યાધીનો મનમાં વસ્યો,દોહરો—રાજા કહેછે વ્યાધ સુણ,જે તાહારે મન હોય;મન મેહલી મુને કહે, ખેદમાં કરશો કોય;ધન આલે હરખે નહી,વારૂ કહે તે વાંણ,સત્યાકહે નહી મુજને,તો તારિ દેવીની આણ, ચોપાઇ–કહે આહેરી સુણ રાજન. માહરૂં તો નવ માન્યું મન;મેં તો મારા મનમાં ધરયું, પ્રથમ જાણ મેં તમને કરયું; મરગીઆ કરત એતો માહરૂં, શું એમાં ડહાપણ તાહરૂં દોષ દેતો નથી હું તને,ધીક ફીક મનમાં કહું છું મુને;મ્રગને જીવતો મેં મુંકીઓ,દે ખાડયો તમ તે ચુકીઓ;પ્રથમ મ્રગનો જો કરતો ઘાત,રાજ તણી જુગતાઇ થાત તમોએ મારયો તે હું મારતો,કનકછત્ર તેહું ધારતો;એવીચારી જોયું અમો,ડાહ્યા છો વીચારો તમો;પોતે રાજા મનમાં હસ્યો; સાચે બોલ વ્યાધિન વસ્યો, હા ભાઇ હું ભુલ્યો આજ,રીઝીને કર તું રાજ, સાચુ તું બોલ્યો તે વાંક, મેં મારયો તે માહારે વાંક કુમકુમતિલક કોડેથીકરયું,છત્ર આહેરી સાંથેધરયું;વ્યાધીતણીવરતાવીઆણ એવો પરદુઃભંજન જાણ; અશ્વકુંજર રથછે ધન,રાજી થઇ સોંપ્યું રાજન, અનમી શેઠ અધીકારી વર્ણ, તે સહુકો નમાવ્યા ચર્ણ;મેડી મેહેલ અટારી જેહ સોપી સઘળી સમરથ તેહ. દોહરા—સોંપ્યું રાજ તે રાંકને, રાજી થઇ બોલ્યો રાય;સુખ લીલા તે ભોગવો,અમ દીજે આજ્ઞાય.ચોપાઇ–વારૂ કહીને વ્યાધી રહયો,અંતઃકરણ ઉલટ નવ થયો, મહીપત કહે ન માન્યું મન,પુત્ર કરી બોલ્યો રાજન.શામાટેહજી મોડો મુખ,કહો કાંઈ ચીંતા કાંઇ દુઃખ;મન મેલી તું ન કહે વાત, ઉણમત કાંઇ ન રાખીશ ભ્રાત,વળતો કહે આહેરી મર્મ; હું નીચ જાત આહેરી કર્મ,તમ પસાએ પામ્યો રાજ,મારા મનમાં આવે લાજ.દોહરો–વીક્રમેએ સાચું લહયું,માનો કારણ વાત;પોતાનીકન્યા હતી,પરણાવી તે સાથ.ચોપાઇ–પટરાણીવિખાણેજેહ,આહેરીને સોંપી તેહ; નવખંડના તેડયા નરપતી, અવર બીજા આવ્યા છત્રપતિ,લખીકંકોતરી ઠામોઠામ,મંડપ રચીયો તેણે ગામ;અનેક રાય તે આાવયા,તે ભેટ સામગ્રી બહુ લા; વીયા.દોહરા–વીક્રમાજીતથી લક્ષઘણો,વઇભવ પામ્યો વેદ;ચતુર રાયણચાર્યું નમ્યો; વળતી રહ્યો શો ભેદ,પુત્રી પટરાણી તણી, લાડકવાઇ લાખ;તે આપી રાજા નમ્યો ભલો ભલો કહી ભાખ.તે દહાડે સીમાડીઆ,રૂડુ મનાવવા રાય;પુત્રી પોતાના પેટની પરણાવી લાગ્યા પાય.વખાણ કરે ત્યાં વિપ્ર સહુ ભલો ભલો કહે ભાટ;તે વેળા પર.

છુચો પ્રેમસહા,એક સત ઉપર આડ.ધન અનંગળ આપીયું.આપ્યો હેમભંડાર,કન્યાદાન કરયું કોડથી,શોભા કીધી સાર,એવાં કામ કીધાં અનેક,એક એકથી અધીક; વરણુન કોણ કરી શકે, વીક્રમ તણો વીવેક.નંદા કહે નરપત સુણો ભોજરાય ભડભુપ; એવો થયો તે અધીપતિ, વીક્રમ રાજસ્વરૂપ,એવાં પુન્ય પરાક્રમ કરો.એવાં એવાં દેજો દાન;તો એ આસન બેસજો પરહો બીડાં પાન;શાક લખાણો શાસ્ત્રમાં;યુધીષ્ટર કેરી જોડ; તે બેઠા એ આસને, હાંકી જીતે હોડ, એમ કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ; એક કથા પુરણ થઈ, કહે કવિ શામળદાસ.શ્રોતા વકતા સમજતા, કહે કવિતા કરજોડ- સામળભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રી રણુણાડ.

વારતા ૨ જી વીપ્રની.

સુભદ્રા નામની બીજી પુતળી બોલે છે તે રાજા ભોજ સાંભળે છે.

દોહરા—શ્રી મુખ શેવું સારદા, હંસ વાહની માત;વેણા પુસ્તક ધારણી,વાણી વેદ વીખ્યાત.બ્રહ્મ તનયા બ્રહ્મરૂપણી,બ્રહ્મ વીદ્યા ભરપુર; નિર્મળ નામ નારાયણી નારાયણુનું નુર.જેને તૂઠી સારદા,કવી કહેવાણા કરોડ; મતદયણુ તું માવડી, માટે રહું કરજોડ. બરદાલી બુદ્ધ દેયણિ,સોહાગુણ દેયણ બુદ્ધ; ગ્રંથ કરૂ કવિજન કહે, સારદા આપે શુદ્ધ શ્રીગણપતિ ગરવો ઘણું,ગુણનીધી ગંભીર;દુંદાળો દુખભંજનો ધર્મ ધોરંધર ધીર.ઈશ્વિર સુત.લક્ષણો, સુંઢાળો સમરથ; પુજ્યો નહી જેણે પ્રીતથી વીદ્યાને તેની વ્યર્થ, સીંદુર અંગે શોભતું, મોદીક અમ્રત અહાર;ઉમીયા અંગે ઉત્પન્ન હુવો, દેવ વંડા દાતાર.ભોજરાજ„ભાવીક ભલો,ધારા નગરનો ધીશ;પુન્ય કરે પરમારથી, અહરનીશ પુજે ઇશ.સભા પંડિત નીત પાંચસે, સાધ સરીનીા મુલ્ય; કાળીદાસ કંદ્રપજશો,બુદ્ધ ભારતી તુલ્ય, બમણું ભોજ પડાવીયું નીરમળ રૂડું નામ; ભર્તખંડના ભુપતી, કરતા રૂડું કામ. નવું કવિત નવી વારતા, નવી કઉતક નવી ભાખ; તરત ગણી દે તેહને,ટકા શુભ સવાલાખ.કાલા ઘેલા કે દુબળા,તે ધન પામે તરત;નીરસુખ કોઇ મળે નહી, વેદ પાળે એ વરત. ભુપતે કહાડયુંભુમી થકી, સીંહાસન અનુપ; શોભાવ્યું સભા વીષે. જેનું રઢીઆળું રૂપ. નગર ભોજન કરાવીયું,દીધા બહુ વીધ દાન;જાચક જશ બોલે ઘણા, માગણ પામે માન. શુભગંગોદકે શુદ્ધ કરયું, લીધું રૂડું લગ્ન, આસન બેસવા મન કરયું, મહીપત થયો મગ્ન. પ્રીતે પ્રદક્ષીણા કરી, ધરે સીંહાસન પાય,બોલી સુભદ્રા પુતળી રહે રહે વેગળો રાય સ્પર્શ માં કરીશ સીંહાસને નહી તાહરો વેહવાર, નથી જોગ તું નરપતિ,આભડવા અધીકાર. પરદુઃખભંજન સુખ કરણ, કલ્પવૃક્ષ કહેવાય, એ સીંહાસન ઇંદ્રનું બેસે વિક્રમરાય. તે સરખો દાતા થશે, પરકામ દે કાય,પરમારથ વહાલું પ્રાણથી તે ધરે

સીંહાસન પાય. બીજો કો બેસે નહીં, રાજા મનનો રાંક, પછે પસ્તાસો રાયજી,કહા-ડશો માહરો વાંક. ચતુર હોયતો ચેતજો, હુંશે થાશે હાણ;દેહ સુખ દોહેલાંથશે,પર-દવા પડશે પ્રાણ. ભોજ કહે ભલે કહ્યું, રહુ જોડી બે હાથ; વખાણજે વીક્રમ તણાં, તે શોભાવે મુજ સાથ.કેવો દેશ કેવું નગર,કેવું પુન્ય પરીવાર.કેવું રાજને રીધ ઘર. એ કેવો દાતાર, પ્રાક્રમી પ્રમારથી, કે કર્યા પરકામ. મહિમા કેવો મહિપત તણો,ઠરી રહુ આ ઠામ, તેવો થાઉ તો પગધરૂં, નહીતો કરૂં પુજન બોલ સાચું ઉતાવળી, ધન આજનોદન.ચોપાઇ–સુભદ્રા કહે સુણો નરેશ, તેનો તજને કહુ ઊપદેશ:ભરત-ખંડને જંબુદ્વીપ, દેશ માળવો તેનો દીપ.માળવ મુખ્ય ઊજેણી ગામ,મુક્તા પદાર્થ ઠારક ઠામ;ખરી ગંગા ક્ષીપ્રાની તીર,અતી છે નીર્મળ છે જેનાં નીર. રાયવીક્રમ કરે રાજ; અસત્ય અન્યા તનથી ચાજ, સકળ લોક સંપતે સુખા, ધર્મ પાળ રૂડા રૂખા અગ્નિ હોત્ર હોમે અતી ઘણા, પ્રતીપાળ કરે રાજા તે તણા, સદાવ્રત અપાવે વાટ, વેહપારી એવાનાં હાટ. રૂડા જનને રૂડા લાગ, રાજા પામે દશમો ભાગ. ભારઅઢાર તો સફળે ફળે. માગણને મન માન્યાં મળે, નરપતીને સહુ ઉપર નેહ. મોહોના માગ્યા વરસે મેહ. સુખ સહોદર માંહે સુખ, દુનીયાંકો નવ પામે દુખ, વજીર રાજ રાજાનું કરે. પોતે પરદુખ ખોળતો ઠરે, અહરનીશને ઓઠે જામ, કરે રાય પ-રમારથ કામ, પચ દડ જીતિ જશ લીધો અહો રાત અવની કીધ બીજો, થયોહોય વીક્રમ પખે, તો જોતીષશાસ્ત્ર શકમાં લખે. જશ જીતીજગતનો બધો, દવ રીઝીને દાન દીધો, કીરતી જશને કીંકર કરી, ભલાઇ સર્વભંડારે ભરી, ન્યાકતણા ચલાવે નેક, અધિક અકલ કહેવાણો એક,વશ કીધા ઉમીયાને ઇશ. જેને ચાર્ણ્યું સમરપ્યું શીજ; માયા હંકારને માયો ક્રોધ, માર્યો અન્યાયકેરો બોધ.અસત્ય અન્યાય;કીધુ તાજ રામ તણું ચલાવ્યું રાજ.શુભ પ્રાક્રમ કીધાં લખ લાખ, સંક્ષેપ કહુ તેમાંએક શાખ; મેહેલ આગળ મહુલી જેમ સીધુમાં બીંદુ હોય તેમ. શક સમે રાય ચઢયો શીકાર, માથે સેન તણો નહી પાર. શુભ સાથે હાથી ઘોડલા પ્રૌઢ પાંચેક જુગતેજો ડલા; જેવો અવનવો હોયે ઇંદ્ર, જેવો શરદ પુનમનો ચંદ્ર; જેવો ઉતરાણનો રવી કહે શોભા કેટલીએક કવી. ચઢયો દદામે દેઇ ઠોર, ઘેરયું સેન એક મહાજમદોર, તેમાંથી એક મરૂગલો, પુંઠે થયો રાજા એકલો; મારીસાથે ન આવ્યો કોય,જે કાંઈ કરમે લખ્યું તે હોય,નરપતને કોણ પહોંચી શકે,પાછા વળ્યા સહુવીક્રમપખે; આ-ગળ મરઘ ને પાછળ રાક, કેડાકેડે રણમાં જાય;રાજાને ચીંતા નવ મળે,સૌકો એનાં પ્રાક્રમ કળે. અજીત એ માર્યા કેમ જાટ, નથી સુંઠ ખાધી કો સાય ગયો મારગપડી છે રાત, રાયે વીચાર્યું રૂહિયા સાથ; રણમાંહી ગયો મરઘરાજ, રાજા પામ્યો મનમાં લાજ; ભુખ તરશ તડકોને ટાઢ, ધુજવાને લાગ્યાં છે હાડ મનુષ્ય પગલાં દીઠાંજ્યાં ય રાજાએ અશ્વ ચલાવ્યો ત્યાંય, એટલે દીઠું નગર અનુપ, સુખ પામ્યા તે ભારે

ભુપ; મહીકાવતી નગરીનું નામ; મહીપાળ રાજાનું ગામ. પુછી ગામને લીધો પાર, વિક્રમસેને કરયો વીચાર;ઘર પુછી રાયગયો,પામ્યો માનને સુખીયોથયો; બ્રહ્મદત્ત એક રૂડેરો રૂખ, જેને વેદ વસ્યા છે મુખ;તપોબળ બ્રહ્મકેરૂં રૂપ, દેખી હરખ્યો મનમ ભુપ; પંદર વરસની પુત્રી એક, તે તો જાણે સરવ વીવેક;તે બ્રાહ્મણની નારી સતિ, પતી વ્રતા ધર્મ પાળતી. તેને પેટ આવ્યો છે તંન, તે દહાડે થયા ખટ દન;દુખી બેઠો છે ઊલટ ભેર, એટલે રાજા આવ્યો ઘેર. વટેમારગુ નિરમળ નામ; તેજ પુરૂષ આવ્યા તે ઠામ; તેવા ઘોડો તેવા મુખી, દીઠે સુખ પામ્યા તે મુખી રાજા; અશ્વથકી ઊતરયા, વાડવને ચરણે શીર ધરયા; વીપ્રે દીધો આશીરવાદ, રાજા મન પામ્યો ઊલ્લાદ રૂખી મન રાજા ભાવીયા કહો માનુભાવ કયાંથી આવીયા; અમ સરખું કાંઇ દિજે કામ, એ આશ્રમ તમારો ઠામ;રાજા કહે હું પંથીવેશ, ભુલયો આવ્યો છું તમ દેશ; રહેશું પરૂણો એકજ રાત. પંથ ઊઠી ચાલશું પ્રભાત;સુણી વીપ્રનું હરખ્યું મન;ધનધનરે આજુનો દન, અધીપતી દેખી ફુલ્યું અંગ, આળસુ ઘેર પધારયા ગંગ; અમ ઘેર ઊછવ મોટો જાગ, આજ ફળ્યાં હમારાં ભાગ્ય,, પુત્રી કહે પીતાને વાત, સાભળ ડાહ્યા મારા તાત;વ્રદ્ધ સુતક આપણે છે ઘેર,પ્રીછાવશો મા તેની પેર, ભલું માણસ સુતક જાણશે,અંતરમાં ઓછું આણશે કોરી ગાગળ ઉદકે ભરી, રસોઇ તણી સામગ્રી કરી, રાયે કીધું સ્નાન શરીર, નાહ્યા પોતે નીરમળ નીર. રખી તણા તો પુંજ્યા પાય, સાત મહોર સમરપી રાય, પુર્ણ પાક કરયો રાજન ભાવતાં કીધાં ભોજન; લવીંગ સોપારી બીડાં પાનાં; પુરણ પ્રીતે પરમ નિધાન; રૂખીએ પાથરી સુખ સેજ્યાય કરયો નકાર દેખી તે રાય અમો પોહોડશું ભારે આંહી, તમો રૂશી પહોંડો ઘરમાંહિ,અમને તો નિદ્રા નહી ઘણી, અમે ચોકી કરશું તમ તણી, સુખે સુતાં નિંદ્રાવશ થઇ એટલે અરધ નીશા તો ગઇ; બાર વચ્ચે બેઠો છ રાય, કોયલું ખડગ ધરયું કરમાંય; આગીઓ ઇષ્ટ પાસે છે ઘોર,. કર ઝાલી ઘોડાની દોર; નહી નિંદ્રા નયણે અનુમાન; હરી હરનું ધરે છે ધ્યાન; કઉતક એક થયું તે ઠાર, એટલે આવી ત્યાં એક નાર; સોળ વરસ સરખી શુભ રૂપ, નરખીને હરખ્યો મન ભુપ; અંગ શણગાર સજ્યા છે સોળ, મુખ બીડાં બહોળાં તંબોળ, હસ્તી રમતી રમઝમ કરે, પુરંદરી એવી પરવરે. અંગરાગ ઓપ કટીપઠી; કુમકુમ કંકાવટી. કુમકુસ આડ કરી લલાટ, ચોડચા ચોખલા રીઝી રાંડ; ગઇ પેસવા ઘરમાંહે; રાજાએ તેને ઝાલી બાંહે; નથી દેખતાં બેઠાં અમો; કેમ પેસો છો ઘરમાં તમો; લોપે કેમ અમારી લાજ, અરધિ રાત ઇહાં શું કાજ, ચોર લંપટ કે છો કો દુત, જાર કે છે તું ધુત. રાણી રાંક કે છો મોહીની, દાશી છે તું કોયની લક્ષ્મીદેવી કે તું સતી, કોણ તારો પીતા કે પતી, આપવા કે જાય છે; કહે ખોટી શાને થાય છે. રક્ષણ કરવા કે મારવા જાઓ છો જીતવા કે હારવા, શીધ શીકોતર કે વ્યંતરી વેરયા કે ખેચર

ઉતરી, જક્ષ કીન્નર કે ગાંધરવ નામ, કેમ આવે છે આણે ઠામ, સાચુ કહો બોલો આદિશ. તો હવડાં છેદાશે શીશ, કરોધ કરી બોલી તે નાર, બાળી ભસ્મ કરૂં આ ઠાર. મેહેલ હાલ માં પુછીશ વાત, જોતાં કરીશું તારી ઘાત, બાળી ભસ્મ તો તુજને કરૂં, જો હું એવું રૂદેમાં ધરૂં. દોહરા—તારો ડરાવ્યો હું નહિ ડરૂં, સાચુ કહુ આ દીશ; મેલુ ખડગ આ કોહલું,તતક્ષણ છેદુ શીશ; જાણુછું તું ઓળતી, દાહાડી મોટા રોફ; ત્યાંહાં મળતી તુને ધાધીકા,આજ મળ્યો છે સાપ, નાદ ઉતારૂ તાહરો, પ્રીછુ છું પાર; ડરૂં નહિ દાનવથકી, નીસ્ચે એ નીરધાર, બીવરાવ્યા છે સહુ જણ, દેખાડીને મુળ; આજ હાથ તેં વાલીયા,ગોખરૂ કેરે મુળ. અજીત પાસ આવ્યા તમો, જીત્યાની નહી આશ, વાહ મુકો કહો વારતા, પ્રીતે બેસો પાસ.

ચોપાઇ—નરપત સાથે બોલી નાર, આપ થકી કયમ કરૂં અહંકાર,મરત લોકે માનવ જેટલા, તે કો નવ જીતે તેટલા. શું કહું તુજને વારંવાર, માનવીને તો મારૂં ઠાર; કોનુ બળ હઇડે નવધરૂં;વીક્રમસેન થકી ઓસરૂં. ઉજેણીપત ભારે ભુપ, વિકરમ રાજ દેવાશી રૂપ;મુને માનવ દેખે નહિ કોય, એ અચરત માહારે મન હોય. સામુદ્રિકનાં ઓધાણ, બત્રીસ લક્ષણ ચતુરસુજાણ; દેવ રૂપદિશોછો તમો, પ્રીછયો પાર તમારો અમો,ઓલોછો આણી મનવીર, શકે હોયરે વિક્રમવીર; કહે રાજા ઓળખે તું મુને, હું નથી ઓળખતોતુને.શેવક સરખું કોહો મુજ કામ, પ્રકાશ કરો તમારૂં નામ, દોહરા—ધર્મપુરથી આવીયાં, વિધાત્રી મહારૂં નામ, લખું અક્ષર છઠી તણા, આવિછું હું તે કામ, એ બ્રાહ્મણ સુતને થયો, ખરાથયા ખટ દન,લખું અક્ષર છઠી તણા, માન્યું માહરૂં મન.

ચોપાઇ—ખોટી મુજને નવ કીજીએ,મુકો ઘર જાવા દીજીએ;જાઓ સુખે લખી લાવજો,આ માર્ગ વહેલા આવજો.ગઇ વિધાતા લખીઆ લેખ, વાર ન લાગી પળમાં એક, પાછી વળીને આવી ત્યાંહે.રાજા વિક્રમ બેઠો જ્યાંહ;રાજા કહે લખ્યું જે કર્મ, મુજનેતો સંભળાવો મર્મ; કહે વિધાતા મુજને નહી ગત્ય, પાર ન પ્રીછું સાચું સત્ય. ઉદરે ગરભ રહયો જે દીશ તેહદાડે લખાણું શીશ;તે લખનારોછે હોનાર, તેનું કર્મ કરણી કીરતાર, પુર્વ જન્મ સંઘાત પ્રતાપ સુખ દુઃખ હાથ વૃધ છતછાપ, તે અક્ષરની પુજા કરી, હુંતો મહારે પાછી ફરી; રાજા કહે જાવા નહી દેઉં, એજ વાતનો કેડો લેઉં;શામ દામ ક્રત ભેદજ કહો,તાંહાં સુધી આસ્થાનક રહો;સ્ત્રી કહે પુછી આવશુ, કારણ તુજનેસંભળાવશું;વચન દેઇ વીધાતા ગઇ, ધર્મપુરીને માર્ગ વહી,જઇ ધર્મને જાણુજ કર્યું.વીક્રમને મેં વચનજ ધર્યું.બાળક લેલાટે લખ્યું જેહ નરપતીને કહો તેહ;કેહે ધર્મ નવ જાણું અમો, તો ત્યાંહ જઇ કયમ કહેશો તમો; કેહે વિધાતા વચનજ જાય તો મારે નવ ધરવી કાય. ગયા ધર્મ જ્યાં અકળ સ્વરૂપ, મહાન પુરૂષ કોઇ ભારે ભુપ; સ્થાવર જંગમ જેનો વાસ, તેજ પુંજ પુરણ પ્રકાશ,

જડ ચેતનમાં રમતો રામ, અણું માત્ર ઠાલો નહી ઠામ; પંચમહાભુત ત્રીશાણુમાંતેહ, નરનારી અકલગત એહ પચીસ પુરે ભાવનથી બાર, થીર થાવર છે ઠારોઠાર રાગ દ્વેશ નહી વીખવાદ, પાંચેઈંદ્રિનો જાણે સ્વાદ, પુષ્પ માંહે વાસના જેમ, તલમાંતેલ રહ્યું છે તેમ; પયમાં ઘરૂત કાષ્ટમાં અગ્ન અક્ષુમાં ગોળ રહયો છે મગ્ન; પુરૂષ પુરાણ જેનું છે નામ શ્રષ્ટિ કરણી કીરતારે કામ; અનેક નામ નર અનંત; લક્ષ ચોરાશી શરજ્યા જંત જંત, ભરપુર ભરે અન પાણીપુર, નીરમળ નામ નારાયણનુંર જોગી ભોગી ભાખે વેદ. વરણુવ કરી શકે નહી વેદ; મોહોટા જોગી ને લે મરમ, તે પાસે ગયા શ્રી બ્રહ્મ.

દોહરો—વિરંચીએ વિનય કરી, જઈ તળાંરયા ચરણ; મેહેર ઘણી પોતે કરી બોલ્યા અશરણ શરણ, કોહો વીધાતા કરમ આવીયાં, કહો અમ સરખું કાજ સંદેહ કોહો તમ મન તણો, રહે મારી લાજ. ખટ દિવસ બાળક જણ્યો તે જાતેછે બ્રમ, અક્ષર સમરાવી પુજ્યા અમો, તાંહાં સુધી લખીયું કર્મ. કહુ કથા કર્મની, ધર્મ વીચારી જોય, લખ્યા અંક છઠી તણા, મટાવી ન શકે કોય. ગંગા વહેજો ઊલટી પશ્ચિમ ઉગે ભાણ; તોયે લખ્યું મટે નહી, માનેસત્ય પ્રમાણ. જનક જનુની સુખ પામશે હોય નવ ખંડ નામ; તેવુંજ બાળક થશે, કરશે રૂડાં કામ, પંચ વર્ષે ઉપવીત હશે, સુખ પામે માબાપ;ને દહાડે વિવાહ મળે, વેદ પુરાણો છાપ.સાતે વરશે પરણશે.મળસે લક્ષધા લોક તે વેળા કઉતક થશે સુખમાં થાશે શોક, ચોથું મંગળ વરશે લાખેણું સુખલાગ, તે વેળા એને મારશે, તારૂ એને વાઘ. પ્રાણ જશે એક પલકમાં, જોઈ રહેશે સહુ સાથ; ઉતપાત વર્તશે એ સમે;સઉકો વસશે હાથ;લાખેણું એ લક્ષવસા, ટાળ્યું નવ ટળે એહ, જાઓ વાત સુખે કહો નર્પત આગળ નેહ જે લખાણું કર્મમાંહે, થનાર વાત જે હોય;ક્રોડ બ્રમાંડ મળે એકઠા, ટાળી ન શકે કોય, માત ગર્ભબીંદુ પડ્યું, હાણુ વધકે ખોટ, સુખદુખ જન્મ જરામર્ણ, વરાણનો મહીમાં મોટ. રોગ ભોગ કે જોગ જુગત; જાગ્રત સ્વપ્ન કે સંચ; ટાળ્યુંતેજટળે નહિ પુરણ કરે પરપંચ અન તોલ પાણી વજન, નેત્ર પલકારાકામ, આયુશ બાંધ્યાએ વીધે, સ્વાસોશ્વાસ દેહહામ; એકવીશ સહસ્ત્ર ઉપરે થશે, શોહેઅજપ્યાજાપ દમ વાયુ એહ દેહને, વેદ પુરાણો છાપ. જા જઈને જોખમાં ધીરજ રાખી મર્મ;લેલાટ લખાણું બાળકને ક્રોડવશા એ કર્મ; મરાગુપને ધર્મને કહ્યું તે થયું વિધાજાણ,કતાંતર માંડી કહ્યું, વીક્રમ પ્રતે વાણ.

ચોપાઇ—એમ કહી વીધાતા ગઈ, વીક્રમને મન ચીંતા થઈ; પરદુઃખભંજનહું કહેવાઉં, સુખ કીધા બાકી કેમ જોઉં, વચન જતેજીવજ જાય; દુખસાગરમાં પડીયો રાય; એમ કરતાં વીતી છે રાત, ઉગ્યો સુર થયો પ્રભાત; પંચમ રાગ પ્રભાતે થાય વૈષ્ણવ જન હરી કીરતન ગાય. તે વેળા ઉઠ્યો રાજન મહીપતીએ વિચાર્યું

મન, હવડાં શી કરૂ વાત, વચ્ચે વર્ષ રહ્યાં છે સાત, ઉઠયો વિપ્ર ઉમ્મતે દીશ; અશ્વીપતને દીધી આશીશ; તાહરાં દોહલાં દુર જશે. નીરમળ નામ નવખંડે હશે; જીવી જીવજો ડુંગર તણી,વાઘેલાજ વિક્રમથી ઘણી.હું નથી જાણુતોતાહરૂ નામ,ક-રણ સરીખાંતેકુળ કામ,પ્રીતેરાજા લાગ્યો પાય;પાસે બેસાર્યાછે દ્વિજરાય,વિક્રમસેન લખ્યો એક પત્ર,આપ્યોવીપ્રને હાથે તત્ર,લ્યો કાગળ તમે ઝાલો હાથ,હું કહું તે કરજો એક નાથ;તમઘેર પ્રગટયોછેજે તન,હોયજ્યારે વિવાહનોદન;ત્યારેઉજેણી આવજો, મારા હાથઅક્ષર લાવજો;મુજથી થાશે તેસેવા કરૂં,તે વાતેસત્યવાચ્યાધરૂ;મુજને દો તમે એક વચન; મળ્યાપછેપરણાવોતન.મુજને મળ્યાવીણકરો વિવાય,સુક્રિત તારૂ નિષ્ફળ થાય;તેજ વાતનો દોને કોલ.તો જાણું રૂડેરા બોલ. ત્યારે રૂખી કહે સુણો મહારાજ,મારે કયાંથી વીવાકાજ;મુજન વરસ પંચાવન થયાં,તેનોસર્વ એળેગયા; ઇશ્વરે આપ્યો છે તન, નથી થયા પુરા દશ દન;એ બાળકનો વિવાહ થશે,તે દહાડો કયારે આવશે.કહે રાજા તે આવશે કાલ,એવું જાણી વચનજ આલ; બ્રાહ્મણ પુત્રી ત્રીજી સ્ત્રી સાથ, આપ્યું વચન પંથીને હાથ;જન્મકૃત શુકરીત હારીએ, જાણ કર્યા વિણ પરણાવીએ; વીપ્ર કહે નવ જાણું નામ, તમો સગો રહો જે ઠામ,નગર ઉજેણી વિક્રમરાય;અમો મળુ સભાની માંય;રાતદીવસ ને સાંજ સવાર,રહુબેઠોઅ-હરનીશ તે ઠાર.હાથ અક્ષરનું લેઇ એધાણ.આવજો નગર ઉજેણી રેઠાણ.એવાં અનેક વચન દાખીયા,વચનમાંહી સુરજ સાખીયા ચંદીપાઠને શાળીગરામ, ઉપાડાવ્યા કરૂં એ કામ પરસ્પર દેઇ વચન,ત્યાંહાં થકી ચાલ્યો રાજન પ્રધાનપુત્ર જુવે છેવાટ, આવ્યા રાજા ગયા ઉચાટ.શ્રીપત આવે સુખીયા થયા, વ્યાધિ શોક લોકોના ગયા. વીપ્ર ઘેર તન મોટા થાય દિન પુંઠે તો દીન વહી જાય,નગર નારીને હરખજ ઘણો, શોક સમે નીત્યે તે તણો વિક્રમ કરે પોતાનું કાજ,રામ રીતચલાવે રાજ;વરસથયાં એમ કરતાં પાંચ,જનોઇ તણો પછે માંડયો સાંચ. દોહરા—કહે બ્રાહ્મણી ભરથારને. હરખ ઘણોમન આજ;વરસજબેઠું પાંચમું,કરીએ ઉપવીત કાજ. વૈશાખમાશ દ-શમી તીથી,સત ભીષા ગુરૂવાર;કુટંબ સહોદર સહુ મળ્યા;માંડયો મંગળ ઉપચાર તેડયા વીપ્રજ વીદીયા;કુળ આચારે કર્મ;ગર્થ ખરચ્યાનો જે હતો,ધારયો રૂડો ધર્મ જગત દાનને ધર્મ નીમ,બ્રહ્મ ભોજન દક્ષણાય;રીતભાત પુરણ કરી. આનંદ અંગ નમાય. નાત શિરોમણી વીપ્ર જે, તેને કન્યા એક; તેણે કીધો ચાંદલો; દિધુ દાન વિશેક. ચોપાઇ—ત્યારે પુઠેદીનવહીગયા,સ્રીનેદીવસ અવધકા થયા; વરશપાચ થયા જેટલે,વેવાઇ ઘેર આવ્યો તેટલે;કહયું ઓણવિવાહ કીજીએ.પરણાવીલાવોલીજીએ લગ્ન નીરધારયું સજન મળી, મન તણી તો પોતિ રળી;ત્રણ માસ ઓછાછે નાંહે; વિચાર કરવા માંડયો ઘર માંહે;કોહો ખરચઆવ્યું સરવથી.ખોટો દામ એકઘરમાં નથી.દોહલું છે આપણું ઘરસુત્ર,લાડકવાયો પરણે પુત્ર;સ્રીનરનાર એકલાગુ[illegible];

કહો કામ હવે કેમસરે,કોને જઇને લીજેહાન,જાચો કોઇજઇજજમાન,એવીવાતમન માંહી કરી,એટલે વાત પેલી સાંભરી.કંથ પોતાને કહી પેર,આવ્યોપથીપરણોઘેર. તેણે કીયો છે વાયેદો;નથી કયો બીજો કાયદો,તમને ઘેર તેડ્યા છે ત્યાંહ,નગર ઉજેણ દેવ સ્થળ જ્યાંહ, માટે ત્યાં જાઓ મહારાજ,સઘ આપણું સરશે કાજ;દિવા છે બહુ કપરા સમ,માટે ત્યાં કેમ ન જઇએ કેમ.શામાટે દક્ષણા મુકીયે;વચનઆપનું કાં ચુકીયે દોહરા—એક રાત વાસો રહયોસહસ્ત્રસમરપી મોહોર માટે દાતા જાણીયો; જાવો તમો તે ઠોર;કહે બ્રાહ્મણ સુણ બ્રાહ્મણી તે શું કયાંની પ્રીતઃરાત રહેગળે પડે નહી ધર્મની રીત. નામ ઠાવ નવ જાણીને, પીત થોડી પંથ,દુર વળતીતું કહે તે કરૂં લાગી મનમાં જુર. શું તેને નવ ઓળખું,તેનવ ઓળખે મુજ; તેને વરસજવહી તે બતાવું તુજ. સ્વામી જાઓ જરૂર ત્યાહાં, જ્યાં ઉજેણી ઘાટ, પાટ ઉપડાવ્યે સરસ્વતી, સમ ખાધા તે માટ.ચોપાઈ.—પેલું ખત લખી આપ્યું જેહ, વિપ્રેસાથે લીધું તેહ; માગી સીખને વિપ્રજ ગયો, નગ્ર ઉજેણી માંહે રહયો શીવ ભક્તિ પ્રીતે પુજન સરેષ્ટ પણ પામ્યો ભોજન; દેખી લીલા શોકજ સમ્યો, તે ઠામ ગણવંતને ગમ્યો; સ્વરગ લોક સરીખું ગામ,દુખભંજન નરપતનું નામ, પદમનિ જેવી સહુ પ્રેમદા જે જે આકારે જયોખમંજદા; વશિષ્ટ સરીખાસરવેરૂખી,દેશમાંહી નહી કો દુખી લંકા જેવી કનકજ કોટ, સાગર જે ક્ષિપ્રાઓટ. રામરાજ સરીખો રંગ, ગુણવંતી શ્રી બીજગંગ,માહાકાળેશ્વર પુજ્યા ઇશ.એટલે ઉગ્યો છે જગદીશ હરખે હઇડુ હેતનું હવું, ઇંદ્રાસન દીઠું અવનવું, બત્રીશ લક્ષણા સરવે લોક નહી કોને વ્યાધી કે શોક. સ્ત્રીને ચંપક વરણાં ચીર, સુવરણ કુંભે આણે નીર, નગ્ર ઉદોત રવિનું તેજ, હરિહર ઉપર સહુને હેજ, જ્યાંહાં પુન્ય વરતે અનુદન, ત્યાં કેમ લોપે વેદ વીધન; નગ્ર નીરખતાં વિતીરાત. ઉગ્યો અરણવ બીજે પ્રભાતવીપ્ર સ્નાન ખટ કરમજ કરયું, ધ્યાન આદ્યશકિતનું ધરયું રાજ્ય સમીપે જાય, આસન બેઠો વિક્રમરાય, નાચે અપ્સરા અપરમપાર, વારૂ શોભા વરણુ અઢાર, સભામાં પંડિત બેઠા શેતસાત. વિખાણુ કરે છે વેદ વાત; સાધુ સતરશે છેઠામ,ની મેશ નીમેશ સુપે શ્રી રામ. અસત્ય ન બોલે કોય માહામોદક સહુકોને હોય; ધરી વીપ્ર સભામાં ગયો, રાજા ઉઠી બેઠો થયો વિપ્ર જાણીને પુજા કરી ચરણામ્રત પીધું મુખ ભરી; કહો કયાંથી આવ્યા મહારાજ. તમ શેવકને કહો કાંઇ કાજ, ત્યારે વીપ્ર તે દે આશીખ,જીવોરાજ કરોડ પચાસ,પત્ર લખ્યો તે દેખાડીયો રાજાનેસુખ પમાડીયો આ લખનારનુ છે કામ.કીધો વાયદો આણે ઠામ પ્રોઢી નથી કાંઇબીજી પેર;આવ્યો છુ તમારે ઘેર; દીઠા અક્ષર પોતા તણા,વીક્રમસેન મન હરખ્યા ઘણા; કાગળ શીશ ચડાવ્યો તર્ત, બેશવા માંડયું આસન વર્ત; શ્રીમહીપતઉઠીને મળ્યા

નાપ હતા તે સરવે ટળ્યા. સુખસાગર પ્રગટ્યો સહુ પેર,કહોબાળકકુસળછેઘેર;એ અક્ષર તો છે માહરા, પુરૂ મનોરથ તાહરા, રહ્યા પરોણા તમ ઘેર અમો; સેવા રૂડી કીધી તમો;કહો કુશળ તમારે ઘેર, વાત માંડી દહો પુરણ પેર.ચેત્યોબ્રાહ્મણ ત્વરમે થયો શકે રાય માહારે ઘેર રહ્યો;નથી સેવા કરી એ તણી,એ સોહોટો ઉજેણીધણી એતો અનવા હોય ઈંદ્ર;નવલખ તારા સાહે ચંદ્ર, એમ વિચારી ઝાંખો થાય, તેતો સમજ્યો વિક્રમરાય, શું વિચારો રૂદા દુખી, તમ ઘેર અમો થયા છુ સુખી, તમ આવે અષ્ટમાશિદ્ધ આજ, મનવાંછિત માગો કાજ; સુખીયા થઈ સભામાં રહો, કામ નીજ શેવકને કહો, રાખ્યા બ્રાહ્મણ દેઇને માન, અન્નવસ્ત્ર આભુષણ દાન, પુર પત્ય નીત્ય બેસાડે પાસ, વિપ્ર ભોગવે સુખ વિલાસ, દીન ચાલીસ ગયા છે વહી વિપ્રે વાત વિક્રમને કહી, અધીપતીને તેડવા એકાંત, ભાગી મનડા કેરી ભ્રાંત વિવા કીધો કુંવરજ તણો,હરખ અમારા મનમાં ઘણો, તમે દીધાતા કપરા સમ તમવિના પરણાવુ કયમઃ આવ્યો નોતરૂં દેવા કાજ, મુખે કહેતા આવે છે લાજ. તમે રાય ને હું તો રાંક, નવ કાઢો રખે મુજ વાંક,હવે થોડા રહ્યા છે દન, મહારાજા આપ વિચારો મન. દોહરા—વિપ્ર પ્રતે વિક્રમ કહે મોર કામશું હેજ; માંડ્યો આવું તાહરે, એ મારો ભાણેજ, દુદંભી વગાડાવું દેવના, દોહોદશ વાગું વાટ; સદાવ્રત કરૂ સામટા તજ તું મન ઉચાટ.

ચોપાઇ—મહારાજા પધારો તમો, પાંચ પદારથ પામ્યા અમો; પુરપતીએ તેડ્યો પ્રધાન, મહીપતીએ દીધાં બહુ માન, સમજાવીને કહી સહુ વાત, જુઓ તમારા વતની સાથ, શણગારો જઇ નગ્રનિવાસ રંગાવો તે મોહોલ આવાસ; તરીયા તોરણ બંધાવો ઘેર,કરો વિવા સમજાઇ પેર,અસંખ્ય લેખે ખરચ્યો દામ,કરો જેમઘરનું કામ; એક લક્ષ સુદ્ધા અસવાર,હાથી હુકમ નવલાખી વાર, આપ્યા ખરચ વેગે કરી લક્ષ બેતાળીશ ગોહોરો ભરી. ડેરા તંબુ પોતા તણા, સુખાસન ગજરથ બહુ ઘણા. સદાવ્રત કરો તે ગામ,ચોકી મોકલા ઠામોઠામ,નર શણગારો રૂડે વાટ; ધરમ ધજા બાંધો તે વાટ, અમો તો નોતરે આવશું, સેન સહીત બહુ ધન લાવશું, કહું છું તેમાં ઉણપ હશે; તો તો તમ શીર દંડજ થશે; રાયે શીખામણ એવી દીધ, ચાલ્યો પ્રધાન કરીને સિદ્ધ. સાથે બ્રહ્મ વિદાયજ કર્યો, હસ્તિ ઉપર તેને ધર્યો; અચરત પામ્યો મનમાં બ્રહ્મ, જોજો મહારૂં ખોલ્યું કરમ, તે નગર જઇ ડેરા કર્યા, નગર નરપતિ તેથી ડરયા, તે નગર અધિકારી જેહ, નમ્યા પ્રધાન જઇ ચરણે તેહ, ગયો વિપ્ર પોતાને ઘેર, સજન સહુને કહી તે પેરઃ રાજા વિક્રમ ઇહાં આવશે, સેન સકળ સાથે લાવશે, ઘરમાં ઘરૂણીને કહિ વાત, હરખ્યા માનવ જાતે જાત;દેવાંશીના દરશન થશે, પાતીક પંચ જનમના જશે; રાજાજીએ વચનજ ધરયું, તે પરધાને સરવ કરયુ.

દોહરા—મોહોળ ઘર શણગારીયાં, ઈંદ્રપુરી પ્રત અધ; ધજા બંધાવી ઘરની,સઘળી શોભા સધ, નીશાન ડંકા ગડગંડ, શોણીત બાંધિ શ્રેષ્ઠ; પુન્ય પ્રતાપ પુરણ

કરી, દેવ પુષ્પની વ્રષ્ટ, ગોખ રંગાવ્યાં માળીયાં, મંડપ રચીયો મુલક પુરવતપુર્વસ મ કરયું, શોભાએ સમતુલ્ય; ધહમઠ ચોકને ચાવટી, શણુગારયું શુળ ગામ; પંડો વજડાવ્યો પુર વીશે, હયો જોઇએ તે હામ; મંગળ ઓછવ સહુ કરો જેમઘેરવિવા હન; વિપ્ર નાતજ નોતરી, ધરમ કારણું ધન, તિવર માટે હણહણે; વાજાવીવીધ જે હે ચાટ; કવીજન જશ બોલે ઘણા, વખાણે ચારણ ભાટ. આણંદ ફેલ્યોઅતિઘણો ઇંદ્રાસન શોભાય; લગન સમીપે આવીયો, મન વિચારયું રાય લખ્યા લેખ ખોટા કરૂં, હઇડે એવી હામ; જીવાડું એ વિપ્રને,તો વીક્રમ મારૂ નામ.વિહારૂ એ વાળને, લક્ષધા મુકુ લોક; જોઉં વિધાતા શું કરે,લેખ લખ્યો તે ફોક, જાણ્યા ગ્રહ કેમ ફીટે કેમ મરશે એ બાળ; પ્રપંચ રચુ પ્રાક્રમથી, ચુકાવું એ કાળ. છપા—લક્ષ બેતાળીશ ગજ ધ્વજા નીશાને ફરકે; વછી મુલતાન નીશાણુ, ભાનુકે કાજ ઢુકે; દેઇ દહામે દાવ, ઘાવ દુંદભી હાકાર; શેન ઘટા ઘનઘોર, ઘોર સુનાદા નગારે, જેમ અવરપુરે પરઠીયો જેમ અશાડો મેહ અડયો; શામળભટ કહે એ વીધે, વિપ્રકાજ ત્રિક્રમ ચડયો ચોપાઇ— વિપ્ર ગામ ઉતારા કીધ. નરનીધ આપ્યા સીધ; શીખાડીયા રાજા જે જન, હુકમ હશે દસ દન; નીરખ્યાં નરપત લક્ષધા લોક, રઇયત સહુના સમાયા શોક, મહીપતે એક મત આચરી, વજીર મોહલા એક પેટી કરી દશ ગજ ઉંચી દશ ગજ સમી પહોળી દશ ગજ સહુને ગમી; પવન પ્રવેશ માંહી નવ કર, જીવ જતાં કીડી કયમ સંચર. એવી લોહ તાગી કોટડી, પુંઠે વજરના પંડ જડી; ચીત્રામણ કીધું અનુપ, ખરચે દાન ઘણેરા ભુપ. સોનેરી તે કામજ અડગાં; મણિ મુકતાફળ હીરે જડયાં, ભાંધ્યા ચંદરવા ચોપાસ, કીધું લાયક લીલા વિલાસ. એવી વીપરીત કીધી વાત; કરયા કોટ શીરામણુ સાત; એક એક કોટી એક લાખ, મુકયા લખપતી તે સાખ ઓછવ; મંગળ વરત્યો ઘણા, દિન આવ્યો ને લગ્નજ તણા; ભોજન કરે છે બહુ ગામ, વાજે માદલ ઠામે ઠામ. વિક્રમરાયે માંડયો જંગ; કીધા દરખ રચ્યો બહુ રંગ; શત ગાઉ ફરતા રખવાળ, જેને કર આયુદ્ધ મહાકાળ; પશુ પક્ષી કે માનવી જાત, પુરમાં આવી ન શકે તેહ. ઠામ ઠામ પરવરીઆ જોધ, દીધી શીખામણ પ્રીતીબોધ, રાત દીવસ ચોકી કરનાર, કેટલાક રાણુમાં કેટલાક બાહાર; મુકી ચોકી ઘાટે ઘાટ, કોઇ પેશી શકે નહી વાટ, એવું ડાહાપણ એણે કરયું. પણ તેણે કારજ શું સરયું કોટ ઉપાયે એ શઠ કરે. "પાણુ" આવરદા ખુટે નીરચે મરે, કોટ ઉપાય કરે તે સરવે હારે, લખ્યા લેખ કોનાં નવ મટે, તલ ન વધે ને જવ નવ ઘટે; ઉપાય સરવે આળ પંપાળ, અજીત માયા છે કો કાળ. એમાં નવ ચાલે કો તણું, કરનાર વસ્તુ જોરાવર પણું; રાજા ધર્મવંત દ્રઢ ધીર, પરદુખ ભંજન વિક્રમ વીર, મોરવીર મરમ ઉપર ધરશે, હનાર વાત છે તે તો હશે, ડહાપણ કર રાજા તાહરૂં. કાળ કહે ખાવું માહારૂં મહિપત એકલો એને મન, કો નવ જાણું અન્ય, જીતું કાળને કહે

રાજન, કરૂ પેર સમજીને મન કર કુળ આચરી રિત, પરણાવા ઉપદ બોહોળીપ્રીત એમ કરત વરઘોડો ચઢે, નીશાન ગાજેને ગડગડે. સાબેલા જ્યાં વીક્રમરાય,તેની શોભામાં શું કહેવાય; રીદ્ધિસિદ્ધને ઉણમ કશી, માહાલક્ષ્મી જ્યાં વિક્રમરાય, તેની લોક હરખે છે બહુ મુખે બોલેછે સહુ; કો કહે રાંકને હાથ રતન, કો કહે વાસવ એહ વતન; કો કહે એ કયમ છાજશે, કો કહે ગુણ ઝાઝા ગાજશે; કો કહે કહે કાંઇ વિઘ્ન થશે. ક્રીડી મુખ કોળુ કયમ હશે,કોને હરખ કોને શોક; પેર પેર બોલેછે લોક વર તહતીબે તોરણ ગયો; સાસુને તે ઉલટ થયો પુંખણ નાતની રીતે કરી, બેશી માહારે કન્યા વરી; ઉલટભેર વીતી છે રાત, ઉગ્યો રવી થયો પ્રભાત; વિષ્ટવેદીઆ બહુ, આશીવાદ દે છે સહુ.

દોહરા—સહુ સજ્જન શું બોલીઆ, પોતે વિક્રમરાય; લોહ કોઠી છે વજરની ચોરી રચો તે માંહ. ભુત પ્રેત વ્યંતર વીધી, જક્ષ ક્રીનર કહેવાય ડાકયણશાકયણ શીકોતરી, દ્રષ્ટ તેની નવ થાય કનક કળશ ચોરી રચી સવળી સોભાસાર; જગન કરો ત્યાં જાગતો ઉપર ઘ્રત નીરધાર વર કન્યા માંહી બે જણાં તેનાં માતને તાત; એક વીપ્ર માંહે વદિયો, વેદ શાસ્ત્ર વિક્ષાત. ઘડ લોહનોછે હરશગજી, પેસવા વસમી વાટ; પ્રવેશ નહિ જ્યાં પવનનો, વીકટ ઘણો એ ઘાટ.તરવરી જોદ્ધ પાછળ રહ્યા, સત ગાઉ સુધી જાણ; ધરી ખડગ દ્વારે રહ્યો વીક્રમવીર સુજાણ ધરયું ધ્યાન વૈતળનું, ખડગ કોયલું હાથ બેઠા વીક્રમ બારીએ, સમરી હરશીધ માત. પેહેલું મંગળ વરતીયું, બીજુ ત્રીજુ હોય; લખ્યું જે લેલાટમાં; ટાળી શકે ન કોય; ચોથું મંગળ વરતતે જાયો વિધાત્રાય લાગે; ચંદરવે ચીત્રામણે, આલેખ્યો તે વાઘ; શારદુલ નવ હાથનો મોહોટી જેની મુછ; વિકરાળ દાઢ કકડાવતો, શીર ઉપર છે પુંછ; દીઠોસ જીવન દુરરતિ, દીધી ધશીને ડોટ;વર ઉપર ટુટી પડયો, કરી કારમી ચોટહાહાકાર સઘળે થયો, વિક્રમ આવ્યો શરણ; વાઘ અલોપજ થઇ ગયો તે વર પામ્યો મરણ મહાર કોઠીને પેશીએ તોએ ના મેલે પ્રત્ય; જોતાં હરખ સમી ગયો, તેવેળાએ તરત ચીત્રામણ જોઇશું;રાજાએ ઘસીઆ હાથ; સુખ ફીટીને દુખ થયું સોકાતુરસહુ સાથ, માત તાત મુરછા થયા પ્રગટયો સહુને સોક, વર્ણ અઢાર વ્યાકુળ થઇ ત્રાહ ત્રાહ કરે લોક જેવો હરખ ઓછવ હતો, જેવો ફેલ્યો તો રંગ, સ્વેત શામે થઇ ગયું, મનુષ્ય થયાં મન ભંગ પોહોર એક સહુ કળકળ્કા, જેની જેવિ પ્રીત વીપ્ર કહે વેગે કરો મનુશાચારી રીત. અગ્નિ દાવ દો એહને, આણો હઇડાધીર. વિવિધવાત લોકે કહિ, નરખે વિક્રમ વિર. છપો—કો કહે આવ્યો તાવ કો કહે પીછી વળીયો; કો કહે કરડયો નાગ; કો કહે વાસીચસીઓ; કો કહે વાગ્યો રોગ, કો કહે મારીમુંઠ કો કહે લાગ્યું પાપ, એમ લોકો પડીઆ ભુંડ; ઇશ્વિર માથે લે નહી, જગત તણોમહીમા જુઓ; શામળભટ કહે શાક્ષી એ મોત આવે નિશ્ચે મુઓ. ચોપાઇ—મુઆં કોઇ

નવ આવે ઘેર, પરીવાર કેહે કરો એ પેર; સમશાન લલીતાએ, અગ્નિદાધ એને દીજીએ; કો કહે રાંકને આવ્યું ધન, તો કયમ જીવે એનો તન; રતન રાંકને છાજે સાચુ ન કોહોતો માહરા સમ, કો કહે એતો ભોળો બ્રહ્મ; કો કહે એનાં કુડાં કરમ, રાજા ના આપત એવડું ધન, તો એતો નવ મરતો તન. જે ભુવન નાવત ભુપાળ, તો જીવત બ્રાહ્મણને બાળ; તેડયો રાય બ્રાહ્મણ હારીયો, વિક્રમે વિપ્ર મારીયો;એહ બાપડો બ્રાહ્મણ રાંક;એવડો વિક્રમનો છે વાંક; ઉંદળમાં કયમ આવે આમ, વેળુમાં કયમ ચાલે નામ અગ્નિમાં કેમ ભાથ ભરાય; સાગરને કયમ નરથી તરાય. મેરૂ માંથે કયમ ઉપાડે, અપગો કયમ આકાશે ચડે,અહિ કયમ લેવાએમણી એ અલખત પામ્યો અતી ઘણી;રાંક હાથ રતન કેમ રહે,કુડા લોક તે કુડુ કહે;હાલે જીભ તે પીંપળ પાન, તે રાજા સાંભળે છે કાન.એ અકરમી બ્રાહ્મણ આપ,બ્રહ્મહત્યા રાજાને થાપ, એમ બોલના વાગે બાણ,છાંના છાંની વદે છે વાણ. કો કહે એ સતવાદી ભુપ, રામચંદ્ર સરીખુ રૂપ; એતો હત્યા આપે આપિ, પાપી બ્રાહ્મણ કેરૂ પાપ; શું મુખ લેઇ રાજા ઘેર જશે, કો કહે કાંઈ અનરથ થશે; બહુ મુખે વાતો સાંભળી પુર્પંત રહયો પરજળી; શોક મનથી છોડીયો, સબ કોઇએ બાંધવા માંડીયો. વિક્રમશેને વીચારયું મન, તજ્યું આપ નિંદ્રા જળ અન્ન; ધીક્ક ધીક્ક એ મહારો અવતાર, ધીક્ક ધીક્ક સુત ભંડાર. ધીક્ક ધીક્ક જીવિત ધીક્ક એ રાજ, હવે પ્રાણ રાખું કુણ કાજ; પરદુઃખભંજન નામજ ગયું હવે મુજ દર્ઇવિત શું રહયું, બાળકને સજીવન કરૂ નહીતર હું સાથે મરૂ; હીમત ન મુકુ ઘાલું હાણ, ઇશ્વર કરે જો મારૂ કામ;રાજાએ જોડયા બે હાથ; બોલ્યો તેના સજ્જન સાથ.પુત્ર સુંપો મને રૂડી પેર,સુખે બેસો તમારે ઘેર વચન પ્રમાણ માહરૂ કીજીએ, હું કહું તે કરવા દીજીએ; કોઇ બોલ્યો રૂડો રૂખી.મહારાજ કાં થાઓ દુઃખી;તે તો આપી રૂડી જાગ, અમ અપરાધિનું અભાગ્ય; તેં તો વાળ્યો આડો આંક. કરમ અમારા કેરો વાંક, મહારાજા મોહોટા દાતાર એમ લખ્યુ કરમે કીરતાર; તમે જાઓ ઉજેણી દેશ કાં દુઃખ પામો છો નરેશ. રાજા દુખ કરો એ તાજ, રામવત ચલાવો રાજ હવે અમો રહીશું નહીં બાહાર: પ્રાણ તજીશું નરને નાર સાચો પુત્ર તણો છે શોક, બીજુ મેહેણું દે છે લોક, ધારણ આપી ધીર, બોલ્યો રાજા વિક્રમવીર, તમો મનના તજો ઉચાટ, વરશ એકની જુવો વાટ; પેટ ચીરી કસ્તુરી ભરી મલરવજીત શુભ કીયા કરી કાષ્ઠ પેટીમાં રૂની જાળ તેમાં તે પોઢાડયો બાળ; દીધું તાળું જતને કરી, ઉપર મોહોર પોતાનિ ધરી,એક સહસ્ર મુકયા રખવાળ, સાચવજો પેટી એ બાળ, એક વરશમાં ન આવું અમો, ત્યારે પેટીછોડજો તમો; પછે હોય જે કુળનો ધર્મ; તમો તમારૂ કરજો કર્મ. પોતાના પંડીત પ્રધાન, ઘેર વળાવ્યા દેઈ માન; રાજ ચલાવજો રામજ તણું, પ્રજા સુખ

પામે જેમ ઘણું; એક વરશે અમે આવશું મંત્ર સજીવનનો લાવશું, આસોપાલવ જાુગતે ઝાડ, પેટી બાંધી તેહની ડાળ; વળાવ્યા સહોદર સર્વ,તે વાતે મનથીમેલ્યો ગર્વ.સદાવ્રતનું કરયું ત્યાં કામ, બાંધી ધજા તે ઠામ દોહરા—જીવાડુ જાયોતાહરો, મુર્છા છે એની દેહ, સજીવન થાશે સવછરે જેમ દુધે વુઠે મેહ હરશીથી પ્રતાપથી થાસે પુરણ કામ;મહાકાળેશ્વર મહાદેવજી કરશે રૂડા કામ.ચોપાઇ—રાજા પુર્વ પંથે જાય, જ્યાં છે જાંહાંનવી ગંગાય; તરણ તારણ ત્રીલોકજ તણી.ત્યાં ચાલ્યોઉજેણી ધણી. કામ થસે તો દુધે મેહ, નહીતર ત્યાં જઈ પાડુ દેહ. સહગતી મુક્તી મારગ સુખ, ના કહેવી પડશે નહી મુખ; એમ કહી ચાલ્યો રાજન, હઇડે હરશીધ કેરૂ ધ્યાન; ફરતે ફરતે દીન બહુ થયા, અંધાર વનમાં રાજા ગયા, ઉષ્ણકાળ અગનીની ઝાળ થાય ખરા મધ્યાનજ કાળ; અણુવણુ પાગ તરષાતુર નીર; કોમળ કાયાશુદ્ધ શરીર. એક વડ મોટા ગંભીર, ત્યાંહાં જઇ બેઠો વીકરમવીર; તે વડ હેઠળ મોટો રાફ; ત્યાંથી નીહળ્યો અર્ણુધર સાપ;તે રાજાએ દીઠો દ્રષ્ટ, ત્યારે મનમાં પામ્યો કષ્ટ; આ વીખધર ડસે તેન આપ, પરકે પ્રાણ ન જાય પાપ. એમ કહી ચાલ્યો જેટલે,કઉતક એક થયું તેટલે; તેહ સર્પને વાચા થઈ, વીકરમ આગળ વાણી કહી;ભાઇ પંથી તું ઉભો રહે, સુખ દુખ કેરી વાતો કહે, ઇશ્વર આણુ ડસુ નહી અમો, સુખે પાસ બેસોજી તમો; દુઃખની વાત કહેવા આવીયો, ત્યારે તું પંથે ચાલીયો.મેં તો કપરા ખાધા સમ, માહારી પાસે ન બેશો કયમ,સુણ્યું વચન તે સર્પજ તણું રાજા અચરત પામ્યો ઘણું; દુખ સાંભળીને ઉભો રહયો, એક બોલ અધિપતે કહયો. કેહેરે ભાઈ તાહારે શું દુખ, ઇન્દ્ર તાહારી ભાગે ભુખ; શું તાહારે દળીદ્ર વણું,પલ્લુકરવુ પુત્રજ તણું;શાસરવાસ્તા કરવા દીકરી,કે લીધું કોણે ધન હરી. કે ક્વાગાંતહરાં વહાણુ, કે દેશપતી માગે છે દાણુ; કે માથે લેવી છે મોટ, કે વેહેપારમાં આવીખોટ ઉતાવળો થઈ દુખ કહે સંત; જગત માત સુખ કરસે તુને, કહે નાગ માણકરસના ભોગ, મહારા દેહમાં પ્રગટયો રોગ અગ્નિ ઝાળ ઉડે છે અંગ, રહેવું ન ગમે, કોને સંગ, લક્ષ વીછીની વેદના જેમ; રાત દીવસ અગ્નિ છે તેમ; મહા રોગ પ્રગટયો છે આપ; પુર્વ જન્મનાં પ્રગટયાં પાપ. પાપે રોગ પેદા થાય છે,પુન્યે સઘળાં દુખજાય છે, તેહ તાહારી હું ભાગું ભ્રાંત, ઘડી બેસો એકાંત, દાવાનળ સરખું છે દુખ મારે સુજનેકર તું સુખ વડા માણસ દીસે વિવેક. તુજને પ્રશ્ન પુછું છું એક, દુખ ભંજન છે સાહસ ધીર, કાને સાંભળ્યું વિકરમવીર, ઉજેણી નગરીનું રાજ નીત પ્રતે કરે છે કાજ; કહે તે સાચું છે કે જુઠ,બેસ ગમે તો કે ઉઠ, એહ સંદેહ પુછુછું તુને, જાણો તેવું કહેજો શુંતે; વિકરમનાં સહુ કરે વખાણ, તે સાચુ કે જુઠું જાણુ, માહારૂ દુઃખ ભાગે કહેવાય, વખાણ સાચાં કેવાં થાય, દુખભંજન ખોટો કે ખરો જેવું જાણો તેવુ ઉચરો. દોહરો—વાત સુણી વીસ્મે થયો, પોતે વીકરમ રાય દુઃખ

ભાગ્યા વીષ નાગનુ, માર્ગ કેમ જવાય, કહે પંથી તુ નાગ સુણ, તાહરા ઉદરમાં દુખ, તે વીક્રમથી કયમ થશે, સેહેજ વાતમાં સુખ. સુખ શું વઇદુ વીકરમ કરે, કે શું ઓષડ પાય, જંત્ર મંત્ર અઉષધી, તેથી કયમ સુખ થાય, નાગ કહે પંથી સુણો, વીકરમમાં વીદ્યા હોય, નોળી કર્મ નરપત લહે, કળી શકે નહી કોય, બોહોતેર કોડા નવ નાડીઓ. અમરૂત વીખના જેહ, મહીમા તે મહિપત લહે, તુજને કહુ છું તેહ બીરદ રાખે જે બોલનો પ્રીતે રાખે પાસ, સુખ થાશે સંક્ષેપમાં, આપે ઉદરે વાસ, પ્રીતે રાખે પેટમાં અમરત કોડા જ્યાંહ, તો સુખ થાય શરીરમાં, એકઅડધ ક્ષણ માંહ. રોગ વધે તે રાયને આખર પામે મરત્ય. માહારો રોગ તે નીસરે, તે વેળાએ તરત,મળવા ઉપર મનકરે શરીર માંહે સાપ;એવો કુણ અભાગીઓ,અતી દુઃખ પામે આપ. ઉંઘ વેચી ઉજાગરો;કુણકરે એ કામપરદુઃખભંજન લોક કહે વિક્રરમનરનું નામ ભુખ્યો તરશો કો ભાટજન કે કોઇ ભીક્ષુક જન;અન્ન અપાવે તેહને, મેળવ મનાવે મન ક્રોડ પુરે કવીયો તણા,તે ગુણ ગાથા ગાય;ક્રીરતી લહેર સમુદ્રની;હહો હશાએ જાય ભાગે દુખ કયમ ભુપતી માગી કયમ લે મોત, ગરજુ ઘેલો જાણવો, જેવો બાળે ભોત. કુહ વાલો મહા મુને રણમાં વસુછું રાંક અને કયમ અળખામણો, વખત આડો આંક. ચોપાઇ–રાજા બોલ્યો કહે મુજ કામ, નરપતી વીકરમ મારૂ નામ, દુઃખભંજન દાતા તેં;અમો,જે ગમે તે માગો તમો; રહયો નાગ એહવું સાંભળી વીપ્રીત વાત કુડી મનકળી; કહુ તુજને કેટલુંએ કથી, હું વિકરમને ઓળખતો નથી; પ્રગટપારખું તેહનું સુખે, ના અક્ષર બોલે નહી મુખે. અહંકાર ઉપર નહિહેત,ના અક્ષર ભણી નહી નેટ ઠીકઠાગ કરે છે તું દીલમાં જાણું છું હું મહારા મનની પુરે હામ,મહારે મન તે વિકરમ નામ; વીકરમ હોય તે પુરે આશ, આપે ઉદર મધે વાસ. વચન સાંભળી રાજા રહ્યો, અહકો ઉલટ મનમાં થયો, મહિપંત વીકાસ્યું મુખ,પેશ ભાઇ જો થાયે સુખ, તાહારે મન રૂડું ભાવશે,કાયા શા કામે આવશે,પંચમાભુત મળમુતર ભાર,અસ્થિર ઉપર શો અહંકાર, એ બે મનમાં હરખ્યા આપ; વીકરમ ઉદરે પેઠો સાપ; દેવાંશીની અમરૂત દેહ; રહયો નાગ સુખ પામી તેહ; સર્પતણો તો સોકજ ટળ્યો.રાજા પુર્વ પંથે પળ્યો;દીન ઊપર દિન વાહિ ગયો, રાજા ઉદરે રોગજ થયો. વીખનુંરૂપ ને વીખની જાળ, કાયામાં જઈ બેઠો કાળ; અંગે વ્યાધી, વ્યાધી ઘણી,દુખ પામ્યો શ્રેણિ ઘણી, દેહનાં ચૈતન સર્વ ટળ્યાં; વધ્યું ઊદરને અસ્તજ ગળ્યાં; ગયું વાન તેજ રૂપને રંગ,કષ્ટ થયો કાયાનો અંગ મહાભયાનક રૂખાણી દેહ,નયણે ચાલે જળ જેમ મેહ, ન પચે અંન ન ભાવે નીર, સ્થિર થયું તે શીત શરીર. વેહના તે લક્ષ વીંછી તણી, તેથી વ્યાધી રાજાને ઘણી; તોયે રાજા પંથે જાય, આવ્યો સહાભતિ નગ્રી માંય પડયો વાટમાં અંગ બેવડું,થયું ઊદર ગોળી જેવડું;ચઊટા વચ્ચે પડયો

છે ધર્ણું, મીચ્યા નેત્ર હલાવે ચર્ણું નગ્રવાસી મળીયા લોક.દેખી રાયને પામ્યા શોક, તે નગ્રીનો કો એક ભુપ,મહેંદ્રવછ તે નામ સ્વરૂપ,સદાવ્રતિનું રાજ તે કરેત્યાંઆણુ વિકરમની ફરે;સેવકે જઇને કીધું જાણુ,મહેંદ્રવશ શું બોલ્યા વાણુ; કો એક પંથી આવીઅડયો,દેહ રોગમાં છે ત પડયો. અંગ બધું તે પીળું થયું, ચૈતનજ્ઞાનદેહમાંથી ગયું; પડયો આવરદા પુરો કરે,મુઓ હશે કે વાણે મરે.તેણું રાજા સાંભળી રહયો, પ્રતિઊતર પાછો નવ કહયો; તે રાજાને બે દીકરી, કુંવારી નથી તે વરી; નવ સત વરશ નાની સાર, મોટીને થયાં છે બાર; નથી પુત્રી રાજાનિ દેહ. લાડકવાઈ બેટી બેય;નાની અતિ સુંદર રૂપ. જીવ થકી વ્હાલી છે ભુપ. સુણી વાત પંથીની જેટલે કુંવરી બે તેડી તેટલે;બેહુ તણા તે ઝાલ્યો હાથ.પીતાકહે પુત્રીને વાત,બસો ઊછરંગે સાચુ કહો. જેવું જેના મનમાં લહો;સાચી વાતનો દંડજ માફ, કહો આપકે કરમી બાપ. આપ કરમી કુંવરી હોય જેહ,મારી પાસે બસો તેહ;બાપ કરમી જેહોય રંગ, તે આવી બેસો ઉછંગ.મોટી કન્યા કહેછે આજ,હુતો બાપ કરમીમહારાજબાપને કરમે રાજજ કરૂં નવનવા શણગારજ ધરૂં.જે જોઇએ તે તમે આપશો,રૂડે ઠામે પ-રણાવશો;હુંતો એવી જાણું વાત,મારે કર્મ તે માહરો તાત. વડી કન્યાએ વાણી જે કહી.હેત કરી ઊછરંગે રહી,લક્ષ કરોડ વરાં કહુ આપ; મારે કર્મ તે મારો બાપ.

દોહરા—બોલી ન્હાની બેટડી,સાંભળ ઘેલા બાપ,તાહરૂં કર્મ તે તુજ કને માહારૂ કર્મ તે આપ. સહુને કરમે કરી, વશ વરતે છે લોક; સુખ દુઃખ પામે છે કર્મથી, ડહાપણ હરખને શોક, મન અહંકાર મુરખ કરે; મુજથી સઘળું થાય; તેતો જુઠું જાણુજો;આપ કર્મથી ખાય,પિતા અલખ મુકે ઘણિ,કર્મહીણ હોય પુત્ર;ધનવીનાના તે રહે, ભીખ માગતા પુત્ર. પીતા હોય અભાગીઓ,તાલેવંત હોય તન; હાથી ઘોડે તે ચડે આપે સદાવ્રત અંન.ચોપાઇ—કરમ રંક રીધ પામે રાજ, કરમે,દુઃખહારીદ્રતા જ; ચઢીરાય સાભળતાં રીશ, પગની જ્વાળા લાગી શીશ વનીતા બોલી જેહ વ-ચન ચડી રીશ ખીજ્યો રાજન; વળી પુછું બચારજ વાર, તેનો તે ઊતર એ ઠાર. બોલ સાંભળ્યો બેટી તણો, કરોધે રાજા ભરાણો; તેડયા સેવક કહે રાય; પંથી પડીયો ચઊટા માંય. તેને લાવો વેગે કરી,પરણાવો નહાની દીકરી,જોઉ કર્મ એશું ભોગવે. રાજરીધી કેવી ભોગવે,મારી બેઠા લોપે આણ;પ્રાજે કરૂં હું તેના પ્રાણ;બ-જાર સેવક આવિયા, પંથી તેડી લાવીયા. રોગીપંથી પડયો તો જેહ. રાજસમીપે આણ્યોતેહ,ઊદર મોહોટું વિકરાળ સ્વરૂપ;તેદેખીને હરખ્યો ભુપ.વીપ્ર તેડીને આજ્ઞા દીધ. ગુરૂજી કામ કરો તે સીધ; કંઠે આરોપા વરમાળ,રોગીને પરણાવી બાળ.ઊ-જડ આપ્યો રહેવા ઠામ. આમાં કર્મ શું કરશે કામ;કહે કુંવરી સાંભરે તાત, કર્મ તણિ નવવાત,મે પરણ્યોતે ઇશ્વર એહ, શેવા કરૂ મન આણિ નેહ; બડિ એક [illegible]-ખેણું લાવ, હું નાર એ નરપત નાવ મારાં કર્મ જો રૂડાં હશે, રોગિ મટીને [illegible]

થશે; એવું કહી આવી નીજ ઘેર,પીયુના શેવા માંડી પેર. મહિપત કાયનો ન હોય ભિન્ન પક્ષી કાગ તો નોહે પવિત્ર, વિક્રમને નહિ શુદ્ધ કે સાન; નહી દેહમાં ચેતન કે જ્ઞાન; પાત્ર ઉષણોદકથી ભરયું, કંથ શરીરે મરદન કર્યું; કરી શુધ કાયા તે તણી, સુખ પામ્યા ધણીયાણી ધણી;નિંદ્રા આવી નઇણે વહી,એટલે જામ નીશા એક ગઇ બળે દીપક તેણે ઠાર,સન્મુખઆવી બેઠી નાર; મનુષ્ય નાનુ બીજું નહીં કોય,એટલે એક ત્યાં કૌતક હોય.વિકરમ મુખ વિકાશી આપ,નીકળ્યો પેટ થકી તે સાપ;અરધો મુખમાં અરધો બહાર, તે નીરખ્યો રાજાની નાર, સ્ત્રી અચરત પામી જેટલે. બીજો સર્પ દીઠો તેટલે;વરહરમાંથી આવ્યો એક,બીજો ઉદરેનાગવિવેક;પરસ પેરેબેહુની-રખીયા,પનંગહૈડામાંહરખીયા;વાતો કરવા માંડી મન, બોલ્યા નાગ ઘરનો અનુમાન

દોહરા—ઘરનો સાપજ બોલીયો,ઉદરની પ્રત્યે વાણ; વિકરમને દુઃખ દે ઘણું, મુરખછે તું અજાણ. રાજા વિકરમરત્નએ, પરદુઃખભંજન હાર; મારી નાંખે શોહેજમાં; ફટ ઘેલા ગુમાર. કરોડ બ્રહ્મહત્યા થકી,કરેછે કુડુકાજ;પરદુઃખભંજન ગુણકર્મ વીકરમસેન મહારાજ. તું જીવીને શું કરીશ. પાપ કરીશ તું પુર; એ સત્યવાદી સોહામણો, નારાયણનું નુર. નિકળ ઉદરએના થકી;જો માનેમુજ વાત; રાજા દુઃખ પામે ઘણું.એતો માહાઉતપાત.બીજો બોલ્યો દીસશું,ઉદર તણાજે નાગ;જામારગતું તાહરે;નથી.વઢવાનોલાગ,ચડયોબોલેમુખમાહરે,મેં વરત્યું તારૂં મનતું નથીએબોલતો બોલે તાહરૂ ધન.લક્ષ્મી તુજ હેઠળ ઘણી;જ્યાં રહે છે દરવાસ,તે છાંડી જા દર વિશે; તારે શાની આશ;ધન દેતો નથી કાઢવા.રેહેઉદર નીશ દિશ;મળે તાહરો ભોમીયો, તોડી નાંખે શીશ. આણી તેલ ઉનું કરે, રેડે તુજ દર માંહી; છો ધન અનગળ નિકળે, જે છે તુજ દર માંહી;કોઈ પાસે હોય તો શીખવું, અને રેડાવું તલ માંહેથી લક્ષ્મી નીકળે, મળે એ રૂડો મેલ; ઘરનો સર્પજ બોલીયો; આણી મનમાં દાઝ,નથી વૈદ તુજને મળ્યો, ત્યાંહાં સુધી તું ગાજ; આણે કડવિ કોછશ, તક સંગાથે પાય, કટકા થઈ તું નિસરે, ભવની ભાવટ જાય. કામ તે ઘડી એકનું તક કોચકી તરત, પાય તો પાજો કરે, પીધેથી પામે મર્ત. જાય જાતે એવડે પ્રગટ કરેછે છીદ્ર, તે તો દુખ પામે ઘણું; ભાગ્યનિધી જે ભદ્ર.

ચોપઇ–માંહે માંહે વઢીયા નાગ,તે તાસ્ત્રી એ જોયો લાગ,એકનાહારી તે દરમાં ગયો,એક ઊદ્રરે ઠેકાણે થયો,એમકરતે થયો પ્રભાત,સ્ત્રીએ વીચારીવાત, ઓળખ્યો રાજા રૂડીપેર, ઓષડ બેનાં કાઢયાં ઘેર, શ્રવણે સુણ્યું તું જેટલું. સ્ત્રીએ તરત કર્યું તેટલું; રેડયું તેલ તાતુ તે તણું; કહાડયું ધન અનગળ ઘણું, પછે કર્યું જે આષડ નેટ, રેચ લાગ્યો પુરદંર પેટ;રાજાનો તો રોગજ ગયો, સહજ વાતમાં સુખીઓ થયો શુદ્ધ કરયું તે ને શરીર, વીશ્રામ પામ્યો વીક્રમવિર;કટકે કટકેનીકળ્યો સાપ.અધિક સુખ તે પામ્યો આપ,નેત્ર ઊઘાડી જોયું દ્રષ્ટ, કયાથી સરવે ગયું કષ્ટ; પાસે બેઠી

દીઠી નાર, જોબનવંતીરૂપ અપાર કર મીંડળ ચુડાવરમાળ. કંકર દોરો હાથે ભાળ, સદાવ્રતભંગ કરૂં માહરૂં: હુમુખનવ જોઉં તાહરૂં; તું તો સ્ત્રી તે કોણુજ તણી,પુછે એમ નગ્રનોધણી; કંથ તાહરાનું કહે તું નામ, મુજ સાથે શું તાહરે કામ; એકાંત સેજ્યા બેઠી કયમ. સાચું ન કહે તો મહારા સમ.

દોહરા—નારી બોલી તેહશું જોડીને બે હાથ. માંડીને પુર્વ કથા કહી, સ્વામી ને સાથ,મહેન્દ્રવછની દીકરી, પુછો પિતાએ મર્મ; કોડવારને લક્ષવશા, મેં વખાણ્યું કર્મ,કર્મ વખાણુ કર્યા થકી.દિધું કન્યાદાન;સેવાકારણુસજ થઇ,દાજી મુજને માન. રાયજી સનમુખ હું હતી, પોહોડ્યાતા તમેરાય; નાગનીજ ઉદરથકી, વળી ઘરથી નીકળ્યો એક,માંહોમાંહે તે વઢયા, વચન તાણોવીવેક;કહ્યું એક એકનું મેં કરયું તુરતજ રેડયું તેલ. ધન આગળ કહાડીયું, મહાલક્ષ્મી વત મેલ કડવી આણી કોચલી, પાઇ તક્સ પ્રિત. રનંગ તો કટકા થયો,રૂડીએનો રીત,નાગ નામ ઓળખાવિયું, ધર્મ ધોરંધર વિર;મારે કરમે હું વરી, વડહથ વિક્રમ વિર. એ હકીકત માહરી, દીન રાવળીદાસ; દો આજ્ઞા મસ્તક ધરૂં, ખરે ખરી એ વાત.

ચોપાઇ—ફટફટરે નમેરિ નાર, કીધો અન્યાય તેં અપરંપાર;ઘરમાંનો હતો જે સાપ દુખ સાપનું જાણિ આપ, તેને શા માટે મારીયો. હું જીતિ બાજી હારીયો, બીજાયે ઉદરે રાખીયો, નારી તેં મારી નાંખીયો. પરદુઃખ ભંજન મારૂં નામ; તે મિથ્યા કરૂં એ કામ. કામ વણુસાડયું તેં માહરૂં, સુખ નવ જોવું હું તાહરૂં. નાગ તણા કટકા ધર્યું, પાણી પખાળીને શુદ્ધ કર્યા; બીજો તેલથી બાળ્યો તેહ, તેને કંડીયે ઘાલ્યો જેહ, બે રહે તું તો વાંશીએ;હું કાવડ લેઇ જાઉં કાશીએ નાગને જઇ પધરાવું ગંગ, પછે સમરપુ મારૂં અંગ, એમ કહી નીકળીયા રાય, કરગરી કામની કેડે થાય, પરદુખભંજન છો મહારાજ મુજરંકની રાખો લાજ, મુલ ખરીદ દાસી તાહરી, તમારી ગત તેવી માહારિ;માહરે બીજી શીછે આથ,દેહ સમરપુ સ્વામી સાથ.કાંઇકિ પ્રતાપે કહી માહરાજ રાજ વિક્રમને વરી પરલોકોની પુરો છો આશ મુજને તે કેમ કરો નારાજ.મુકી જાશોપંથ પ્રમાણ. તો નિસ્ચે છાંડું હું પ્રાણ,તેહ—ત્યાં બેસે તમ શીશ,દુભાસે ઉમીયાપતઇશ ગંગા માંહે પાડશું દેહ,તો તે દુધે ઉઠયા મેહ. જન્મ મરણ જોખમ દાખીએ, મુક્તિપદાર્થ તો પામીએ, હીન બોલકામનીએ કહ્યા દેવ રૂપને આ વિહયા.દોહરા-કાવડગ્રહીને કામની,કોંડગ્રહીનેકંથ, પોહોરરાત રહી પાછલી,પળીયાં પ્રોઢે પંથ એટલે એક આવિનાગણિ, ગાય માટેરે ભાગ.બીહીશનહી તું બાળકી, બેશી કરી આ ઠામ, પંથી પુછુ તુજને, માહારે તાહરૂં કામ. તુજ સખો તુજ જેવડો, તાહરિ શોભા સુત્ર; વિક્રમ નામ તેણે કહ્યું. પેઠ ઊતારે પુત્ર. પેઠ ઊતારો પુત્ર પેટ રોગ તે પુત્રને, અગ્નિ ઊડતો અંગ; તેડી ગયો સુખ કરી રાખ્યો સંગ હું તો તેની માવડી તે તો મારો તન; એવા પંથી છો તમો, ભલી-

પત રૂઠે. મન. તે સુખીઓ કે દુખીઓ, કે મ્રત જીવત હોય; પંથી બીજે કે તમો, મળી ન શકે કોય. સાચું ન કહો મુજને,બ્રહ્મહત્યાદિક પાપએહ સમમાહારે શીરે, બેશું ફરીને સાપ.

દોહરા—ગુણપત લાગ્યો તેહને પાગ,જઈ બેઠા નેડી તે જાગ; જે હકીતથઈતી જથા,કહી માંડી તે કર્મજ કથા.હું તો મારૂં સતહારીયો,તાહરો પુત્ર અમો મારીયો; નાગણ કહે નારી તારો વાંક,એમ લખ્યો વિધાતા આંક.તમથી થાય તો કરો એક વસ્ત, એક કઠકો જડે જો અસ્ત; અસ્ત તણી આપે કરડી, તો શુદ્ધ જીવાડુ આ ઘડી. અંજન સજીવન છે મુજ પાસ, જડે તો પોહોંચે આશ;કેહે વિકરમ સાંભળરે વાત,માંડીને કેહેમુજને વાત, એતો મુજને અચરત અડયું,અંજન સજીવન કયાંથી જડયું; કેટલાક જણ જીવે તમ હાથ. સાચું બોલો માહારી માત. દોહરા—નાગ કહે નરપત સુણો, પીયેર મારૂં પાતાળ માતાને મળવા ગઇ, કોઇક સંભવ કાળ; ત્રણ માસ હું ત્યાંહાં રહિ પીતા બોલ્યો તુજ પેર;પ્રથવીથી પાતાળમાં,નાવિશમારે ઘેર. ભરતખંડની ભુમીમાં, આવે બેસે પાસ; નાગ લોકના નરપતિ, સદા આવે છે વાસ.માત માગુ મુજ માવડી કહી પીતાને વાત; પુત્રી મુજને કયાંહાં મળે એ તો વિપરીત વાત કુશળખેમ કેમજાણિયે.કયારે જોઉ મુખ એમકહિને આંસુભર્યાં, દેહમાં પામ્યા દુઃખ પિતા માહા પ્રસન થયો, સાસવાસો સાથ; ત્રણ જણ જીવે તેટલું અમર આપ્યું હાર. ધણીધણીયાણિ,દીકરો, સુખે સજીવન.થાઓ, મરત તણી ચીંતા નહીં, મંદિર મલપતા જાઓ. અંજનની એક ડાબડી, પરઠી રૂડી પેર,માત પિતાને હું મળી, વળગીઆવી ઘેર. એ પ્રકારે સંચર્યું,કરવા રૂડુ કાજ અસ્ત પામું જો કકડો સુત જીવાડુઆજ. ચોપાઇ–વિનતા બોલ મન માંહે વસ્યો, હેત પ્રણેથી રાજા હસ્યો; તું મોટો બોલી માત, સાંભળ માહારા દુખની વાત શિકાર કારણ હું તો ગયો,વિપ્ર મંદીરમાં વાસો રહયો;તેને ઘેર આવ્યો તો તન;દીઠી વિધાતા મેં તે દન.પુછી પાર મેં લીધો તરત,જાણયું મેં બાળકનું મર્ત. ઉપાય કીધા મેં તો કરોડ.પાડી હરણા સાથે હોડ.માહારો શ્રમતે મિથ્યા થયો, જીવ તે બ્રહ્માણનો ગયો, મમતા કરી આંધ્યો બારણે, નિકળ્યો છું હું તેને કારણે.જાતોતો હું ગંગાતીરસમ પર્વનો યાંહાં શરીર.એટલે હું આવ્યો વડ હેઠ, તાહારો પુત્ર મેં રાખ્યો પેટ. ઉદર વાધ્યો ને રણમાં પડયો,આ ચતુરાન હાથે ચડયો;કામની કામ કરયું છે જેહ,મેં તો માડીને કહયું તેહ. જે કાંઇ તમને સુજે માત તે રૂડી કહો મુજને વાત;કેહે નાગણ સાંભળ નરપતી,તાહારી રૂડી રેખા રતિ.આઅમ્રત અંજન માહારૂં,જેમકામથાયે તાહરૂ તમે પ્રમાર્થ દહાડી કરો,વણુમોતેશામાટેમરો.નાગપુત્રીનીથઇછેહાણ.મહારેતો ત જવાછેપ્રાણ,અમ્રતરાખી હું શું કરૂં,પુત્ર વિજોગે નિશ્ચેમરૂં.સોપ્યું અમ્રતરાયનેહાથ. સ્નેહ કર્યોરાજાને સાથ.ત્યારે રાજાહરખ્યામન,જીવાડયોનાગણીનોતન;માતાપુત્રદીઠા

જ્યાહરે, આનંદ અતી પામી તાહરે. રાજાને દીધી આશીશ,પ્રસન હજો ઉમીયાને ઈશ,રાજા કહે દુખ હોયે દેહ,પેશ પેટમાં આણી નેહ. અમ્રતથી સજીવન થયો,રોગ ભોગ હતો તે ગયો; જુહાર કરીને આલ્યો રાય; સદાવ્રતી નગ્રીનો રાય. હેત પ્રીતને ઉલટભેર, આવ્યો ધન કહાડયું તે ઘેર;ધન પાછું ધરણીમાં ધરયું,જેમ પહેલું હતું તેમ કરયું; તેલ થકી પામ્યો તો મરત; તે સજીવન કીધો તરત. કોડાએ ન રાખી પાસ, સંતોખ્યો બીજો તે સાપ બરદ નામ તણું રાખીયું, તે દુનીયા મધે દાખીયું, તેની આશીશ લઇને વહયો,મહીપત પહોંહે પંથે પડયો; વિપ્ર પેટી બાંધી છે જ્યાંય, પોતે રાય પધાર્યાં ત્યાંહ. રાણી પરણી પોતાની સાથ; અમ્રત જોર હેતે છે હાથ,રાત સમે એક કૌતક હોય,તેનો અન્ય નજાણે કોય; ગામ લોકમાં જાણજ થયું,દેશ અ-ધ્રાનું દુખજ ગયું.રાણાને તેડીને આવીયા ભુપ સૌને મન ભાવીયો; પુન્યકાળે પ્રૌઢે પ્રભાત,વીશ્વ બધામાં ચાલી વાત પેટી બાંધી ગયોતો જેહ.મહારાજ રાજ આવ્યા છે તેહ. સજીવન વિદ્યા પાસે હશે;બાળક બ્રાહ્મણ નો જીવશે.ઘેરઘેરને ઠામોઠામ, જોવા આવ્યું બધું ગામ; વધામણી આવીને અંદ, નીશાન ગાજેને ગડગડે જેજેકાર જગતમાંથયો;કલ્પવ્રક્ષ કવીઓએકહયો;મોટાનાંમાનજ મોટીયો;પેટીસહીતબાળક છોડિયો; ભુપતીએ નવ ભાગી ભરાંત, શીશ સનીધ ગયા એકાંત; અરૃત અંજન નિર્મળ મળી, મ્રત્યુઘાતની મુર્છા વળી;ત્રીલોકનાથ તેને ત્રુઠીયો, આળસમરડી ઉઠીયો.પુરપતિ કેરા પ્રણમ્યા પાગ,બોલવી અરૃત કેરી આગ,શીવપ્રતાપ સજીવનકીધ, લાખેણા જશ એને લીધ.દોહરા—માત પીતા તે વીપ્રનાં,દીધીતે આશીશ;તેજ વધો ત્રીલોકમાં,જેમઊતરાયન દીશ.સતગામ લખી આપીયા ત્રાંબા કેરેપત્ર;એ ગામનોતુ અધીપતિ, શીર સોહાવ્યું છત્ર. રાણીજે રાજા તણી. તે રાણીનો તન; ભાટ ચારણ કવિએ કહીએ કહી,વિખાણી વિક્રમવાત. તમો પુછયું તું પુત્રીને,ધજ બાંધીનેધર્મ; તેણે વિખાણયું હતું જેપોતા કેરું કર્મ,માઠું લાગ્યું તે તુને,જુઠો કીધો જોગ; તે પર ણાવી પુરૂષન;ટુંગઉરવ જેને રોગ, તેમહારાજ રાજેશ્વરી,ધરમ ધીર ધર ધીર;ઇંદ્રઅધીકો થયા વિક્રમજી વદવિર હરખ સમુદ્ર ઊલટયો;રાણી રહીત તે રાય પગલે પાયે લાગતાં,જમાન મળવા જાય;સમુદ્ર વછેમહીમા લહયો. માંડયો માંડયો સઘળો મર્મ. તે કુંવરિ અસતાર,ભુપ હજો ભ્રતખંડનો દેવાંશિ દાતાર.વર પામિ વિક્રમ;પ્રગટ થયું પોહોહું પુન્ય ઇકીનેર પરિયા; ન રહિ એકે નુન્ય. ધન ગોત્રજ ગુણનિધી, ધન પરિવારભરપુર;ધન વિકરમવરનેવરિ;નારાયણનું નુર.પાળેપગલેપરવરયો બાંધી પોતે હોય; દાંતે તરણુ લેઇને. સસરા શ્રીમુખ સાથ,કાલાવાલા કોટિધા પ્રણામ કરિબહુ પેર;જમાત્ર જોડે કન્યા તેદિ લાવો ઘેર દું:હબી વાગ્યાં દેવનાંહેતુ જનને હરખ,રોઝિ પડયો તે વાટમાં, તે વિકરમજી વરખ રિતભાત પ્રતે કરિ પુરણ મન પ્રસન.દેશ બધામાં દાખીસું,દેવતાઇ દર્શન; સજ્જન સાથ સંતોખીયાં, ભોજન કિધું ગામ;

હસ્તી ઘોડા પાલખી,દશ કોટીદીધા દામ,જેમ જેવો હર્ષ અમને થયો,તેવો તમનેહો ય; શાખ લખાવો શાસ્ત્રમાં. ગાંજી ન શકે કોય. ભુપ મળ્યા ભરતખંડના,કર્યા અ-ધીપતી આપ; તિલક કરયું ત્યાં ત્રિવિધે,છત્રપતિની છાપ.કોટી કલ્યાણ તાહરૂથજો એવી દે આશીશ પુરપતી પ્રસન્ન હજો, આદ્ય ઉમાપત ઈશ, રાણી તેડી રાજવી, આવ્યા ઉજેણી આપ;જેજેકાર જુગમાં થયો,તે પુન્ય તણો પ્રતાપ,પ્રધાન આદેપુર સહુ, ઝાઝા કરી જતન; વેહેપારીએ વધાવીયા.રૂડા પુષ્પ રતન.પ્રૌઢુ પ્રમાર્થ જાણ-જો પ્રૌઢે સઉથી પુન્ય પુન્યવાત જેને વશી, તેને શાની ન્યુન્ય.વાસો રહયાતે વીપ્ર ઘેર, એક રાત એક જામ; તેટલા માટે એટલું, કરયું નવખંડ કામ; પુત્ર જીવાડયો વીપ્રનો,ઉદરમાં લીધો સાપ; રોગ ટાળ્યો તે પનંગ તણો, એવો બળીઓઆપ.ની-તનીત એ નવનવાં, સત સહસ્ત્રધા લાખ;પુરાણ લખ્યા પંડીતે;શાસ્ત્રપુરેશાખ;થયો નથી ને થાય નહિ;વિક્રમ કેરી જોડ; અહરણઅવની કરી;હોંશી જીત્યોહોય,કાંઉંચ કાં નીચ જન, કાં રાજા રંક; કરો પુન્ય પરમારથી;એહ આલોકશી આંડ. પુન્યેજ શ વાધ્યો ઘણો. પુન્યે પુત્રપરીવાર; પુન્યે હોય પ્રાક્રમી, અલખત અપ્રમપાર ખેડ કરો લક્ષ કોટીધા. સીંચો પાણી બહુ રીજ;તેણે અર્થ સરે નહી.જેવાવે જહીં બીજ સંસ્કૃતમાંથી શોધિયું, પ્રાક્રત કીધું પુર; ભોજ પ્રબંધ ભરતખંડમાં નારાયણનું નુર. કહે પુતળી ભોજ સુણ,રૂડા છો તમે રાય. એવાં એ પ્રાક્રમ કરો. ધરો સિંહા-સન પાય. વાચા જે ચુકે નહીં,બોલ્યા પાળે બોલ તેવા થાઓ તો પગ ધરો, તોળી જુઓ મન તોલ, ગુજરદેશ ગરૂધો ઘણો, વેગનપુરમાં વાશ,શ્રી ગોડ માળવી વીપ્ર શુભ, કહે કવી સામળદાસ સેવક શ્રીસારદા તણો, બ્રાહ્મણ કેરો ભક્ત, કીંકણ સહુ કવીઓ તણો,જશ વખાણે જક્ત,પુરણ કહું પરમારથી સારદા દાખી બુધ; અની-ગત એનો લહે, સાચ જુઠ કે શુધ; એમ કહીને પુતળી,આપે ગઇ આકાશ;શ્રોતા વક્તા સમજતા કહે કવીતા કરજોડ; સામળભટ કહે બોલજો જયજય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૩ જી કમળની.

ધન્યદા નામની ત્રીજી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળેછે.

ચોપાઇ—શ્રી મુખ સેવું સારદા એકલદયણ તું અરબદા;અમરતકેરીતુંખાણ મુજને આપો રૂડી વાણ. દોહરો–સીંહાસન બત્રીશની, કહું કથા કરજોડ શ્રોતાવક્તા સમજજો;કોઇ ન દેસો ખોડ.ચોપાઇ–દુંદાળો દુઃખભંજન દેવ સુરસનકાદીકરેનીત શેવ. દોહરો—કમળ તનયા કરગ્રહયો, કમળમુખ કરૂણા કીધ, કમળની વાતકોડે કહું, જો દૈવ વરદાનજ દીધ;શ્રાવકની શોભા ઘણી. ત્રણલોકનું તત્વ,મહીમામોટો મેશરી, સકળ ધર્મનું સત્વ, જેનાં વેદાંતની, કોટીક છુટે કર્મ; ભવસાગર સેજે તરે, ધારણ એવો ધર્મ, ધર્મ અર્થને મોક્ષપદ. ન્યારવટક શાવટ નેકતરણ તારણત્રીલો

કર્યું વારતા માંહે વીવેક મન વીમાસ્યું મહીવટતી, ભોજરાયઘડધીર, ગંગોદક આણાવીયા, નીરમળ રૂડાં નીર; શુભ સિંહાસન શુધ કર્યું, લાખેણા ચંદન લીધ; પંચ પ્રદક્ષણા કરી, મન બેસાવાકીધ. દાન દીધાં બહુ દેવને, માગણ પામ્યા માન; ભોજન નત્ત કરાવીયું;પ્રીતે વહેચ્યા પાન.સુહુત સુળે અર્કનું. લીધો લાખેણો લાગ. આજ્ઞા માગી ઇશની, પરઠવા માંડ્યો પાગ. પાય મ ધરેરે પુરપતી, બેઠે સુખ નહી થાય; એ આસનછે ઇંદ્રનું બેસે વિક્રમરાય,દાયક દાનમાં સકળ વાત સમેત; બેસે એ આસને હૈડે હરીશુ હેત. પ્રાણ આપ પર કારણે. પરદુખથી દાઝે દેહ;વીપ્રનેગૌ વારે ચડે નારાયણપરનેહ. વપુ વહાલુ તે નવ કરે, ન કરે એ ધરસુત્ર; શુભપરમાર થ સરવન,પેટ તણો જેમ પુત્ર ભોજ કહે ભલું કહયું,સહેજ ચડાવ્યું શીશ મહીમા વિકરમ રાયનો,કહોતો આરાધુ ઇશ; કેવાં એણે પુન્ય કરયાં કેવાં દીધાં દાન;પ્રાક્રમ પરમાર્થ કરયાં, માગણ પામ્યાં માન,ધન્યદા કહે.છે ધન્ય તુ;ધન્ય એ સર્વ સભાય વીખાણ કરૂ વીકરમ તણાં,વાણી વદે વંચાય:થયો નહીં થાએ નહીંરંજીત રૂડા રાય મહીમા એનો કહું,પછે પરઠ તું પાય.ચોપાઇ—ધન્યદાકહે છે રાજા ધન્ય,પુરવજન્મ નું પ્રગટયું પુન્ય;ગુરૂવા પુરૂષતણા ગુણ ગાઊં,ઘરમાં બેઠા ગંગા નાઊં,ધન્યદાધન્ય મારગ ઉચરે ધરણીપત હઇડામાં ધરે નગ્ર ઉજેણી અતી અનુપ,ભારે વિકરમસરખો ભુપ,ગુણસાગર ગુણવંતો ઘણો,સહોદર પરનારી તણો.એક સમે મોટા મહારાજ,ગયા આપ મરગયાને કાજ.સત્ય સેના પોતાનિ સાગ.આયુધ અનુપમ લીધાં હાથ.દીધી વરાહ ઉપર દોટ,ચાતમા ચાહે કરવા ચોટ:ઘણાક કાળથી નાહાશી ગયો, મહીપત તેની કેડ થયો વનમાંહેથી સેનાપતિ મળ્યા મહીપતને કોઈ નવ મળ્યા;વાઘ સિંહ ભયાનક વન;એકલો પોતે રાજન,વાઘવરૂદીસે વિકરાળ;જોજન એક વનકેરા ઝાડ. તરૂવર દીસે બહુ જોડલે,હીંડી શકાયું ન ઘોડલે;એવે તે ઠેકાણેન રહયો;ભુપતવનમાં ભલો થયો; ટાઢ તડકોને ભુંડી ભુખ, દેવાંશી પામ્યો બહુ દુખ;કોએક કારમો દીઠો કુપ, ભાવ થકી ત્યાં બેઠા ભુપ. હાથ પગ ધોયા છે ટળી; દીનદયામણો દીઠો વળી દેહે દુરબળછે જેહ, બેઠી જુવેછે,તેહઘણાદિવસથી કુવે અડયો, તે વિક્રમની દ્રષ્ટે પડયો પાસેના કુપમાં છે નીર, વીકરમસેન આવ્યા ત્યાંહાં વીર;દેખુંકો માનવદેવ, શુભ પ્રકારે કરૂ હું સર્વ; પુછીને લઇ એના પાર, વળતો એનો કરૂ વીચાર. ભલે જક્ષ કીનર કે ભુત, અધીક જોગી કે અબધુત, સાચા કે જુઠા છો સીલ,રાજા પ્રજા કે રાખો રીદ્ધ; રાજ રઇયત કે રંક ઉત્તર આપો આડે અંક,સહેજ મારગ બેઠાછો સુખી. રામણા દિસોછો દુઃખ; શા માટે અહીં બેશી રહ્યા, શા માટે દુર-બળ દેહ થયા; નીરમળતમારૂ શું કહી નામ, ઠરી રહ્યા છો આણે ઠામ છો ભીક્ષુક કે આપે ભુપ,કયમ લાંધોછો ઉંડે કુપ;વસ્તિ છાંડી વનમાં વશ્યા,કષ્ટ ઘણાં કાયામાં કસ્યાં ટાહાડ તાપ વિમાસણ ઘણી, ધન પુછે નગરીનોધણી; ખરી વાતથી મન ખોલીએ, માહારા સમ સાચુ બોલીએ.

દોહરા—વચન સાંભળી રાયનાં, ચઢી વણેરી રીસ; જ્વાળા પ્રગટી પગથકી, જઇને ભેદી શીશ; દીલની વાત જે દુખ તણી. રીશ ન કરીએ રાય; અધીક ભાર જાય આપણો ગાંઠ ન છોડે કોય. બળહીણ કરીએ બાપડા,રંડ થઇ કહે વાત;દુખ કોથી ભાગે નહી,એનો મહા ઉતપાત.તું જા મારગ તાહરે,અંતર નહી ઉચાટ;કામે આવ્યા તે કરો; જાઓ તમારી વાટ,ચોપાઇ—દેખે તેનો પુછે કામ, મોહોટામુર્ખ તેનુ નામ; લુટાયા દેખી જાએ વાટ,શાણો તે કહીએ શા માટ; દુરબળ દેખી પુછે દુખ, અપવાશીને પુછે ભુખ; મરતગને ઘેર પુછે શોક, તેનું નામ ડાહ્યો તે ટોક; કોટી જનને પુછે પાપ; પુત્ર ગુણકાને પુછે બાપ, ગાંડા આગળ કરે પારશી અંધ આગળ ધરે આરસીબેહેરા આગળ વાજા વાય, મુગાને કેહે ગાણુ ગાય, અમીર આગળ ગાયે ગીત ઘાતિ સાથે કરજે પ્રીત, અદાતાની કીરતી કર. દેખા દેખી જળમાં તરે; તસ્કર સાથે કરે વેહેપાર અસુરને પુછે આચારઃ પંડીત આગળ કરે પાખંડ., દીવાનનો દેવા બેટ ફંડ. સોમ સંગાથે હેતે હરે, ઉજડ ખેડામાં જઇ વસે. બોલે સ્ત્રીઓ સાથે સાચ; રાઢ તાંગા જે સેહેલ તાજ; વ્યભીચારીનો આંણે વિશ્વાસ,રાખે વેહેર જ્યાં વશે વાસ. કાયણને દેખાડે હામ;આળસુને પુછે જેમ કામ;ડસે નાગને પુછે ઝેર, પીતા હણનારને પુછે વેહેર.ખઇ રોગીને પુછે દુઃખ, સાધુને પુછે જે સુખ હડકવા હાલે ઓપડ કરે, તેનો અર્થ એકે ના સરે;ગઇ વાત વીમાશણુ કરશે.જળ પીતાં જે હડહડ હસસે; મારગ જાતાં ખાણું ખાય, હથીયાર વને જે ધાડે જાય;રાંક ઉપર રાખે જે રીશ;શતરૂને જે નામે શીશ; કરે પટલાઇને ભોળો થાય;શેઠાઇ વિપ્રની કરવા જાયે; વીદ્યા ભણી આણે અહંકાર. વ્રથા શીર માંથે લે ભાર; લાભ વિના માથે લે દાપ. દહાડી ઉઠી પુછે જોશ. મોટા માણસની સાથે વેહેર. પારકી રાઢ લેઇ આવે ઘેર,વાત કરત પણ તેડયા જાય,બોલાવે નહી ને ડાહ્યો થાય.અન્યાની અકલ આડીયો, ચતુરાઇ કરે ચાડીયો. મુનિનિ વધારે વાત, જુદે સન્યાશી કેરી જાત, નંદે જે પોતાની જાત, વીખાણ કરે પોતાની વાત, અનુસવા દિને પુછે ગર્થ, વિશ્વાશીનો ન શરે અર્થ. ગુરૂવિના ન ભાંગે વિદ્યાગ, નીરબળ જનની કરે નીંદાય ચોર સાથે મળે જે ચીત. વાવરે જુગટા માંહે વિત દેવર્થા ખરચે જે દામ;ફરી વળા ન ભજે રામ પ્રતાપ કરેને ન પુન્ય. શાણપણું તેનું તે શુન્ય; વિવાહ કરી પુછે વર, પાણી પીને પુછે ઘર,લુટાયાકેડે પુછે ડર, ખરા એટલા નો જાણ્યા ખર.પરનારી શું કરે જે પ્રીત, ચાલ ચાલે રાંડની રીત. કરે વગર વીચારે કામ, બુડને ધીરે જે દામ, આપી વસ્ત સાંભળે આપ,વણ વાંકે જે ખાય શ્રાપ;વણ જાણ્યો રાખે વીશ્વાસ સહુમાને સોનીના સાચ,અહીં સાધે કરે જે આળ,આગળથી સજે દેવાળ.ધારાળાની રાખે ધીર, વાવરે જે કો અનગળ નીર.કાફીવજની જાણે સાચ. એટલા પંથ અજાણ્યો જાય રાજાનો આણુ આશંક,વેરના છીદ્રનો કેહે જે અંક,પ્રમાજો કરે જે પંચ

જતણું, આગ વીખાણ કરે જે ધણું, ટાઢીનું ન રાખે તોલ, બોલે સભામાં ખરડક બોલ;જે કો હુવે કવીતા કવી.ભુંડી રીત કાઢે નીત્ય નવી;શત્રુની પ્રસંસા;કરેપું જી જે પરદેશે ધરે: બ્રાહ્મણ સાથે જીતે જેર, ધણું તેમાં અંધારૂં ઘોર, મુકે શુખ પામો જે ઠામ, મોટો મુરખ તેનું નામ.

દોહરા—જે કો દુઃખ ભાગી શકે.હોયેસમર્થ સર્મ,તેને કહીએ કરગરી,મન મેલીને મર્મ, મુખ મરડે દુખ સાંભળી, પાયો ઉપગંતો થાય; બોલી કરે બધયની માર્ગ ચાલ્યો જાય. તું જા મારગ તાહારે વધતો હોય જે વાટ;પ્રીત પરઠવા આવ્યો, અધરી ઉચાટ. સુખીયા દુખીયા સૌ રળે; માટે શો વીચાર;દુખભંજન થઇ દાખવે; વેદરૂપ દાતાર. જાણે વીકરમસન જનમ્યો. કે વીકરમનો બાપ;વડુઆ હોય વીકરમ તણો, કે તે વિકરમ આપ, હોંશ કરે વિક્રમ તણી, પરદુખભંજન નામ; અરથ સરે નહી તાહરો કર તું તારૂં કામ વાણિ સાંભળી વીકરમે વદીયો વટહથ વીર, આશ દિધી અદકી ઘણી દીધી ધારણધીર આસનાવાસના અદકી કરી. મુસ્તક મુકયો હાથ,પાસે બેઠા પ્રીતથી.સ્નેહ કર્યો તેહ સાથ.તજો રીશ કારણ કહો,મટાડોમનનો શોક દુઃખ ન ભાગુ તાહરૂં,તિર્થવ્રત મુજ ફોક.હેતે દુખી હડહડ હસ્યો,માન્યોતારો મર્મ; પાસ બેસાડ્યો પ્રીતશુ હાથ અડાડયો કર્મ, દુખભંજન દુનીયા વીશે, ગુણ ઉજેણી ગામ, તું કયાંથી પેદા થયો,કેહેરે તાહારૂં નામ,નર કોઇએ સરજ્યો નથી, વીક્રમ કેરી જોડ;તે તમથી થાશે નહી શીદ કરો મન કોડ.ચંદ્ર સુરજ અજુઆળડા તે તુજથી કયમ હોય, કામ કરયાં જે જે વિકરમે; ન કરે બીજો કોય.ચોપાઈ—હાથ હુશ મુર્ખને ધણી, થાવું શાસ્ત્ર છ એના ધણી; નીરધન મન થાયે મગન,કરૂં રાજ સોહીજગના રંક જાણે જે રાજજ કરૂં, પંગો જાણે જે પર્વત ચડું; વાંઝીયો મન વીચારે વાત સુપત પુત આવે ઘેર સાત;પાપી જાણે પાવન થાઉ,દુર્બળ કહે અમરત હુ ખાઉં;વાંણ્યો દરીદ્ર કહે ઘોડે ચડુ.કાયર કેહે સુરાસુ વઢું અંધો જાણે દેખું આંખ, પંગો જાણુ પામું પાંખ;વૈતરો જાણુ કરૂંવહેપાર;તેને કર્મ લખ્યો છે ભાર;શોમજાણે દાતારજ થઊ,મુગો જાણે ગાણું ગાઉં:પાપી જાણે ધારણ ધરૂં,અભાગી જાણે હસ્તી ચડુ,કીંકર જાણે પેહેરે કડું;હોંશ વણેરી સઊને થાય તેતો આળ પંપાળે જાય,નીર ધનના મનોરથ જેમ, કુવાની છાંય કુવામાં તેમ મોહોટા પુરૂશતણાં જે કામ, હોંશ કરે નવ પહોચે હામ,તમારૂ મન એવું થાય, રામ દુખભંજન કહેવાય. તેતો હોંશ રહે મન ઠેર,જેમ આવ્યા તેમ જાઓ ઘેર. કહુ તેનો તુજને ઉપાય, જાણે દીધું તેતો ખાય,લખ્યા પ્રમાણે પામે લોક, મનના મનોરથ કરવા ફોક. એશું મન તાહરૂ પુન્ય પાસ, તે માટે મુજને શાબાશ, તું જાણે ભાગુ પરદુઃખ ધનધન તાહારી માની કુખ નોતે કાયા કસે; તે નર સોટે મંદીર વશે.બાળે ગામ ઘર ખુંચી લહે, તે વગડે વનચર થઇ રહે; ગામ જગાડે પોખે પ્રીત, ગ્રહસ્થ રાજ સદગુણની રીત,

આપ્યું ધન જે પાછુહરે.ભીખ માંગતાંભુખે મરે.વ્રત વીવેક આચાર,અવતરે દેવાંશી દાતાર, અભક્ષાભક્ષ જે ભક્ષણ કરે,શ્વાનયોનીમાંતેઅવતરે;તીર્થ કરતાંકાયાપડેહસ્તી ઘોડેસુખપાલેચડે;દેછેસંતસાધુનેમાર,ગરધવ્રથઈઉપાડે,ભાર;જેઆપેટગલાટોપીઓ, ભંડાર ભર્યો આપે કોઠીઓ;જે બ્રહ્મ નીંદામાં રહે ગર્ક.તેનિચ્ચંડાળવેઠે નર્ક;દે છે દેવ ઋષીને દુખ;તે ભુંડી વેઠે છે ભુખ જ્ઞાન ગોપીતે શાસ્ત્રજ સૂણે, પઠે વેદ તેચારે ભણે;પુસ્તક ન દે બાળે પુરાણ,તે નર મુર્ખ પ્રઉઢા પહાણ;કન્યાદાન જુગતે જોગવે તે પદમની નારી ભોગવે;લુંટે શણગાર સોહાસણના;વ્રણાત સ્વામી શંખણીયોતણા વેવિશાળમાં વધરો કરે, તે જન્મજન્મ કુવારા મરે; દાશી દાન કરે જે કોડ,તેસતિ શીરોમણેની જોડ; જેણે પુજ્યા વિપ્રના ચરણ,મોટા તીર્થમાં પામે મરણ.ધાડપાડ જે ઉપજ કરે, અન પાણી વીના તે મરે; સકળ લોક પર ખીતે પેર,સુપત તો તેને ઘેર; વ્રણાક સાધુને ગાંજીયા, નારી સરજે વાંઝીયા ક્રોધ સહોદર ઉપર કરે, તે વાંઝીયો અપુત્રે મરે વીપ્રઘેનું ધાયે ણરવા તેનું કોઈ નવ રહે સારવા, ગોવિંદગુણ નીત્યે ગાય જે, ગયા શ્રદ્ધને તેનાં થાય છે,વેવીશાળ ભંગાવે ધ્રણિ. તે પરણે નારી શંખણી હુતાશન હોમમાં હોમવી,તેની કીરતી કરે છે કવી;દાતારી દીલ છે જેહના કવિ વખાણ કરે તેહના,પર થાપણ પરનારો હરે. નીંદા લોક તેની કરે;આપીદાન જે અંન ખાય છે તેની કુખ મુક્તિ જાય છે; ભણે ભણાવે ગાયે ગીત. તેના પ્રૌઢ પંડીત પ્રીત; ઇશ્વરને નથી જાણુતા, છે રોગી મચક માણુતા, પરનારી પરપુરૂષ શું મળે, તે તો કંથ સંગાથે ગળે વ્યભીચાર અદકી થાય છે, તે નારયો નીસરી જાય છે; વડ પીપળા વઢાવે જેહ,ખોડા ટુંકા વલ્લા તેહ; વવરાવે વ્રક્ષ જ ઘણાં, સદા-વ્રત ચાલે તે તણાં; પારકુ સુખ દેખી જે બળે, તેતો અઘોર પંથે પળે. પરદુઃખે દાઝે છે દેહ, નર ઉપર સહુને નેહ ભુખ્યા તરસ્યાની વારે ધાય છે, અમરત મેવા તે ખાય છે, ગામ જમાડતાં જે કરે ભંગ ખઇરોગી તેના દેહ અંગ તપ જપ ગુણ તે ઇશ્વરના ગણે,તેને બારણે ઘોડા હણહણે ભુંડી વાતમાં બાવે ભળે,તેતો કણકીવશ કા દળે; કરોડ વાર કહું શું કથી, અધીક ઓછું ઇશ્વર નથી; જે કરે તે ભોગવે સહી, આપે તેવું પામે આહિં;ખણે ભોમ્ય તેતો જઇ પંડ.હાણ વરધ ચટાવી ચડે જે કો જેવાં કારજ કરે, તેવે ઠામે તે અવતરે, હોંશ ઘણેરી સહુને થાય તેતો આલ પંપાળ જાય, નીરધનના મનોરથ,જેમ કુંવાની છાંય કુવામાં તેમ, મોહોટા પુરૂષ તણાંજે કામ, દુશ્મન થકી નવ પોહોચે હામ, તાહારૂં મન પણ એવું થાય, નામ દુખભંજન કહેવાયે, તે હુંશ રહેશે ઠેરની ઠેર, જેમ આવ્યા તેમ જાઓ ઘેર. ફરો હુંશ તે સર્વે વ્યર્થ. એથી ન સરે તાહરો અર્થ, માહારી ભાગતી હોયે ભુખ, તો તો કહુ તમ આગળ દુઃખ હવડાની કહુ એક વાત, સાંભળ વાતને થશે ઉચાટ માટે તુજને શાની ચંત, જાને ભાઇતું તારે પંથ;તેણે મન મુકીને મામ,પ્રકાશકર-

યું પોતાનું નામ વીરજીત વિકરમ તે અમો, સુખ દુખ મનથી કહો તમો, ભાગ્યુ દુખ મનાવું મન, ત્યાર પછી લેવું જળ અન;માથ્યા ન કરૂ મહારી વાણ,આધ્ય-શકતની તે વાતે આણ;તહારૂં કામ મુજથી નવ થાય,તો મહારે નવ ધરવી કાય; ધારણ તેને દીધી ધીર, ઓળખ્યો સાચે વિક્રમવીર; ઓળખ્યા અંગ તણાં એંધાણ સાચો એ વિક્રમ મુજાણ;સાચુંબોલુછું સર્વથા,મહારા કર્મ કેરે કહું કથા;તારાપુર પાટણનો રાય, જશવંતદેહ તે મુજ પીતાય; અજીત દેહ તે મહારૂ નામ કરૂ કુંવર પદીનું કામ;પ્રાંહાણુ એક નીત્યે આવતો,નૌતમવાત કથા લાવતો;કથા એક દિવ-સની સુણીએં મારા દીલમાં ઘણી;પૃથ્વીની પ્રદક્ષણા કરે,જનુની જઠરે નવઅવતરે, અડસઠ તીરથ જેથી વળે,રઘુપતજી તેને મળે;જો પૃથ્વીની પ્રદક્ષણા હોય જમ જાં-ચકનાકંર નહિ કોપ;એવું પવિત્રવીપરે વાંચીયું;સાચું મારે દલ સાંચીયું;વપુમાંઉ-પન્યાનો વેરાગ,તેથી વૈભવ કીધોત્યાગ,ભોળાનાથ રૂદીયામાં ભજી.પંથ પળાયો અસ્વે સજી;માત પીતાને ના કહી વાત,છાનો નીકળ્યોમાઝમરાત,પ્રથવી પ્રદક્ષણા કારણે, બાળપણે નિકળ્યો બારણે;આહર નીશાએ સમરૂઇશ,અહીંઆવ્યો થયાદીન ત્રીસ; માસ દીવસને એકજ દન,તે દહાડે આ દીઠું વન;લાગી ત્રષાને નેહથી નીર,આવ્યો આ કુવાની તીર;મન વલવલતું પાણી માટ. ઘણે દુખે દીઠા આ ઘાટ.દોહરા—દીઠો કુપજ કારમો,ફરતો વીપ્રજ વામ દીઠી વડછાયા ભલી ઠરી બેઠા આ ઠામ;તે દહાડે હુતી આષ્ટમી.દિવસ ચડયો ઘડીચાર કમળ ખીલ્યુ એક કારમું.અદભુત રૂપ અપાર; ઉંચુહાથએક કુપથી.ડાંડીતો જળમાંયકોટી જીભ્યાયેશું કહુંશોભાન કહેવાય;સહસ્ર કમળની ગાખડી દીઠ કનકવત દેહ રંગઅનોપમ જુજુવા શી કહું શોભાતેની પ્રેમલ ખારી જાતીનો ડાંડી નવલીભાત,વગણમાં આવે નહિ, એવી અમુલક જાત;કહ્યા થ-કી કહેવાય નહી,દિઠ તેમ મનાય;ત્રિકેસરિ સ્રાપ ઉપજે,વાપુ દીઠ દુણ થાય;દેવતાને દુર્લભ ઘણું લક્ષ્મી લીલા લહેર;સર્વ માંહિ હશે નહી,લે નહી કોઇ તેની હેર સહસ્ર કમળની પાંખડી,સહુના જુજવા રંગ;ત્રીલોકની શોભા તે.જીએ,નાપહોંચેઆસંગ; કમળ દીઠું તે કારમું,જન્મ્યા હું સાથ;ઇચ્છા થઈ એવી મુંને જેઆવે મારે હાથ;દુ-ર્લભ દર્શનદેવને, કરૂ હાથ કીરતાર;સરગ મરત્યું પાતળનું સુખ સાગરનું સાર,તે દેખી રીઝયો ઘણું જાણું જે લઉ આજ. અડસઠ તિરથ સઉ ફળ્યા, સરયું અમારૂ કાજ, સ્વર્ગ તણું સુખ શું કહું,શું કરૂં ઘણુંગ ગરથ; કમળ આવે જો કર વીષે, તો સરે અમારો અરથ;ધરમ કામે અરથ મોક્ષ,પામે પદારથ ચાર;કમળ જો આવે હાથમાં તો પડીયો પોબાર; કર લેવા આદ્ય કરયો, તેમ તેમ પાછું જાય, ખાલી હાથ મારા રહ્યા અળક થયુ જળમાંહ, ઈંદુ પેસે જેમ આભમાં,બીંદુ ઝબકી જાય; કમળ એમ કુવા વીશે;તરત અલોપજ થાય.ચોપાઇ—ખાંત લાગી પુરણ મન ખરી. મેં તો મન પ્રતીજ્ઞા કરી;એ કમળ હું લેઉ આજ, ન લઉ તો બ્રહ્મહત્યા પાપ; સો-

એમ સમ કીધા મનસાથ,એ કમળ નવ આવ્યું હાથ;મન જાણે કુવેપડી મરૂં,કયાં જાઉં હવે શું કરૂં પ્રતીજ્ઞાની પીડે પડયો,આ ઠામ હું આવી ચડયો રાત સમે તો ઝાડે ચડું. ઉદેકાળે અહીં આવી અડુ;હુતો તીર્થવરઘ હારીયો વૈરાગ તો વાધે મારીઓ;વનફળહું મુખમાં નવધરૂં.કાળખેપની કષ્ટે કરૂંમા;માહરૂ કમળમાં વળ્યુમન, તજ્યુ સુખ નિદ્રા જળ અન;કાયા એમ ઘણિ કષ્ટમી,એટલે આવિ બીજી અષ્ટમી; તારે અંબુજ પેદા થયું,તે દેખી દુખ મહારૂ ગયું,કર લાંબો કરયો જેટલ, અંબજ ગર્ક થયું તેટલે, તે દહાડેથી બેશી રહ્યા ઘણા દીવસ એમ કરતાં ગયા; પંદરમે દિવસે જોઉછું, ભુખ તરશ સઘળું ખોઉછું વિજોગ થકી હું ચુકી જાઉં, અંબુજથી નવ પલવ થાંઉ,દેવ થકી મને વહાલુ રાજ,તેહ તજ્યું તીરથને કાજ; તેહ તીરથને ગયું વીસરી, બુદ્ધ આવી અંબુજમાં ઠરી,તે આવે તો પહોચે આશ. નહિતર દેહનો થાશે નાશ,ટીંટી જાત રજપુતની ઘણી, ટેક ન મુકે પોતા તણી, અન વસ્ત્ર ન હોય ઓરડી તો આંબળો ન થાયે દોરડી;વેઠે સાત દીવસની ભુખ. તોએ મુછ મરડે એ મુખ; દુખ ન કહે કો આગળ પ્રીત,એનો રજપુતાંની રીત;ખાંતે ખોખારા અમલજ કરે;ઘરના છોકરાં ભુખે મરે.ન કરે કોની મીથ્યા શેવ વાઘ ક્ષત્રીની એકજ ટેવ, દંક્ષ ન મુકે મનથી મામ, કરે મનમાં ચિતવ્યાં કામ.દેહ જાય પણ ડંખ ન જાય, જાય જીવ નિચો ન થાય. વમુ નાક માંહે બહુ રીસ ચડયું રાખે પોતાનું શીશ.મુકાતી નથી મેં મામ બેઠો રહુછું આણે ઠામ. કહી વાત તે સાંભળી કરણ,આડમાં ઓછા દિવસ ત્રણ; રાજાને મન લાગી રઢ, તે અંબુજ મુજને દેખાડ, વીક્રમ બેઠા સરવે તજી,ભારે કમળ હઇડામાં ભજી.જોઉકેવું કેવાં વાંન કેવાં પત્ર પાંખંડીનેપાન. દોહરો—આવ્યોદીનઅષ્ટમી તણો હઇડા માંહી હેજ,અંબુજ દિઠું અવનવું તરૂણિ તેવું તેજ પાંચ રંગ એક પત્રમાં પાંખડી શહસ્ત્રજ પાન, ન દિઠું સાંભળ્યું, વારૂ કમળનું વાન. કમળ દેખી રીઝયો ઘણું, નરપતિનીરમળ નામ, આ રચના કો કારમી; કોઇક દેવનાં કામ સ્વરગ મરત્યુ પાતાળની, શોભા એમાં હોય, બ્રહ્મા વિષ્નુ વરૂણ કળી ન શકે કોય. રાજ રીધ નવ નિધ રીગ, પુત્ર મીત્ર રીધરંગ, એ રચના જો તળીએ; તોય ન આવે પારાંગ ગણું દુખીયો મુર્ખ છે, બેઠો કમળને કાજ, એવું તેમાં શું હશે, ગમાવી બેઠો રાજ,એ દુખીયો બહુ ડાહલો એ પણ ચતુર સુજાણ, કમળનિ શોભા નિરખતાં, મારો પરવશ પ્રાણ, વૈરાગ બાંધ્યો વરખડે સમરી હરસીધ માત. રક્ષા કરજે માવડી ઘોડાનિ ન કરોઘાત. વરખડે ચોકી વિરનિ ઠરી રહ્યા તે ઠામ. વરૂ વાઘ ને વનચરા લેઇ ન શકે કો નામ. બીડયો કાછડો ભુપતી, સમર્યો ઇષ્ટ વઇતાળ. વરૂણ દેવ વારે ચડયા તુરત પરવરૂ પાતાળ, અંતર આવરહા લહે. વેગે પુન્યન વરત. વિશ્વાસ ખરો વિપુ વિખે, માંથે નવ મરત. આયુષ ખુટયા વિણ ન મરે,પલકમાં પાછી થાય.જવતલ ભાર ન વધે મટે લખ્યા લેખ

લેવાય, માથે ઇષ્ટ જોરાવરી, હરસીદ્ધ હાજરા હજુર. આખર પુન્ય પોતે તરે, નરપતનું અહુ નુર મોત થકી જે નવ ડરે, જ્યાંહાં ધારે ત્યાંહાં જાય, વાઘસીંહકે રાક્ષસો, ગણે ન લેખા માંય. ચાચર દેવ્યા ગામની હતુ દ્રષ્ટ હરસીધ. માહાકાળેશ્વર માહાસતિ, તેની વાચા સીધ, નીસ્ચે મન નરપતી તણું, વિવેક વીચારયું વરત; આયુષ પુરૂ થયા વીના, મેળે ન આવે મરત; એમ લખ્યું હોય કર્મમાં તેતો એમજ થાય; નાડે કો છુટે નહી કાળ અચાનક ખાય;ન ગાડતાં ધરાણી હશે, કવચ પેહેરતાં કાળ; વ્યભીચારી નારી હશે જેમ કંદ ખેલાવત બાળ; મલકોરીને પેસતાં, મેળ ન મુકે મોત; આયુષ પુરો રૂડો જશે, ગોફણ ગોળા હોત, કરણ યુધિષ્ટર રીધીપતી દીવ્ય દશરથ નર શ્રી રામ;મુવા નથી છે જીવતા, જુગમાં રહયાં છે નામ, જશવાળા જે નર મુવા જુગ જુગ જીવ્યાપરાણ; અપજશી જે જીવ્યા અધીક, તે મુવા નીરવાણ હાથી ઘોડા ગામ ધન નીર્ગુણ ચકવે રાજ;જંપાવું માહા જળ વીષે, છે પરદુઃખ ભંજન કાજ એને વાહાલુ કોઈ નથી, રાજ રિધ વર સુત્ર;વાહાલુ એક પ્રમારથી, જેમ પેટ પોતાનો પુત્ર; હાંહાંહાં દુખીએ કહયું,માંમા ભારે ભુપ; પલવટવાળી પૃથ્વીપતી; પડયો કરમી તે કુપ; ગ્રહ હોય જેના પાધરા, જેને માથે ઇશ; પુન્ય વહાલુ હોય જેહનું, તે પાસે જુગદીશ, પરદુખ દેખી દુખ ધરે, પરસુખથી સુખ થાય;સાચી વાત તણો સ-ગો, તેને શીર રઘુરાય. અવળુ કરે જો આપથી, શેહેજે સવળુ થાય;અમ્રત થઇ તેને પચે, ઝેર ભયાનક ખાય. ધીરે દામ દેવળને દહાડા પેર; વ્યાજ સહીત વાળી કરિ, આપવા આવે ઘેર ઇશ્વર સન્મુખ જેહને, પુન્ય ઉપર વિશ્વાસ, દુર દુખ તેનાં રહે સુખ સમીપે વાસ.

ચોપાઇ—નરપત પડીયો નીરમાં જઇ, ગરજના પતાળે ગઇ; અભય અજીત એ આસન ધીર, નરપત પડયો સુઇ ઉંડે નિર, અગ્ની ન બાળે કામ ન ખાય, ભેદયો ભુપ તણો નવ જાય; સીંધ સંગ તણી શુભ શેવ, માથે જેનેછે મહાદેવ હજાર હાથનો માથે ધણી તેને પીડા કયમ આણિ; ત્રાશે હરણ જેમ દેખી વાઘ, તેમ આપ્યો પાણીએ માગ. રાખ્યાં બાળ બલાડી તણાં ટીટોડીનાં ઈંડાં ઘણા કુજર રાખ્યો નીરમળ નીર, જેનં સાહક સ્યામ શરીર, સુધનવાને તેલે તળ્યો, કરયું શીતોદક તે નવ બળ્યો; મોરૂધ્વજની વેહેરીતિ દેહ, તરત કરીતી સાજી તેહ. પ્રલ્હાદે મેળવ્યો તો ભુપ, ત્યાં ધરયું નરહરનું રૂપ, ચંદ્રહાસ્યપર ધ્યાન જ ધરી, વીખ ફોડીને વિખીયાકરી;લાખાગ્રહે પાંડવ બળીયા, વિખ મોદિકથી પ્રતિ પાળીયા, સગર તણો ચેલીયો બાળ રાંધ્યો ખીચડો જીવ્યો તતકાળ. અખીલ પુંઠે ફીરપા કરી મુકયું ચક્ર છે પાછું ફરી; પંચાળીના પુરયાં ચીર. ભરી સભામાં રાખ્યું નીર. એવા લક્ષધા ભગત અનેક; વધાર્યે જશ તે વડો વિવેક, જેને ઇશ્વર અતી રૂદે દુઃખ નવ પામે રતી, તેર કુપનો લીધો પાર, સઘળી શોભા તેમાં સાર; ગુરૂ કૃ-

જમાં મોહોટા મહેલ, તે આગળ ઇંદ્રાસન સેહેલ; તે ઉઘાડી પેઠો માંહ. નવતમ શોભા દીઠી ત્યાંહ; ફળવાડી ફુલને ફળી, ભાર અઢાર રહ્યા છે મળી, સુંદર એક સરોવર સાર. કમળ ખીલ્યાં છે અપરમપાર; માન સરોવર સરખું વાર, કમળ કાળમા લાખ હજાર વાજાં દેવતાઇ વાજંત, ગોષ્ય શબ્દ ઘણા ગાજંત, છુટે બેહેક કસ્તુરી તણા; શોભા ઇંદ્રાસનની ન મણા બોલે મધુરા હંસ ચકોર, મેના પોપટ મધુરા મોર; ચકવા ચકવિ કલોલ કરંત.હોંશી જનના મન હરંત;છએ ૠતુની શોભાજેહએકરતે ખીલી રહી તેહ જોયું કારમું છે કૈલાશ, એવું સર્વ શોભે અવાસ;દેખી દુખ રાજાનું ગયું, જીવતર સફળ પોતાનું થયું, શોભા જોતો આઘો જાય, ભય કોનો ન ગણે મનમાંય; કેતકી ચંપક ને જુઈ જાય માલતી મરૂઓ લીંબ લતાય; આસોપાલવ આંબાના વૃક્ષ, વડ પીંપળ દાડમ ન દ્રાક્ષ; ખારેક ખજુર અખોડ અનાર, શેતુરશીતાફળ અપાર, રાયણ જાંબુ કદળી વન, તે ન્યાળી હરખે વદન મીઠા મેવા મંડપ દ્રાક્ષ તદચુબ શોભીત શાખ; આંબલી પીપળી તળસી વન ત્રપ્ત થયું રાજાનું મન માંહી બેઠી મોહકમ માનની ભરજોબન ભારે ભામની; જેવી શર્દનીશાની રાત જુવતિ દીઠી જોબન જાત.હસે રમે ગાયે ગુણ ગીત, પરસ્પરે તાલી લે પ્રીત;તે માંહ એક ઓપે મખી, બીજી સત સહસ્ત્રધા સખી. વનીતા દીઠી રૂપે વડી વિધાતાને હાથે ઘડી;પરનારી સહોદર એહ, નારીસાથ કરે નહીનેહ. સ્નેહ કરે પુત્રી કે બેહેન,એવા છે સતવાદી ચેન પૃથ્વીમાંહે જુવતિ જાત. નાહાની બહેન ને મોહોટી માત;એને કામ છે કમળજ તણું, જોઇને હરખ્યો છે ઘણું. જીવથી વહાલો જાચીક જન, મહિમા પુન્ય ઉપર બહુ મન;સહજ સરોવર પાળે ગયો. ભામનીને ભારેભય થયો. પાડીબુમ પડયો પોકાર,ધાઓરે ચોકી કરનાર જોર કરી ધાયા સહુ જોધ, કર આયુદ્ધ ધરયો મહા ક્રોધ, પ્રૌઢ તસ્કર કોણ પેદા થયો,લંપટ લુંટી હરામી લહયો; મારમાર કરતા સહુ ધાય. મહીપતે સમરી હરશીદ માય.પ્રત રીત તેણે છાંડીયો.મોહોકમ માર દેવા માંડયો;ધાયો વીર મન રાખી થિર વિક્રમે સમર્યા વિર પવનવેગથી સુદ્રો સાથ; તીર તીરકશ હથીયારો હાથ, લાગી રિસ રઢીયાળી રાઢ, કો કેની ન માને આડ. મચ્યુ જુધ રચીયો રણજંગ શામદ રહી શક્યા નહી સંગ લઘુ લાઘવી વિદ્યા કરે, ફરે ચક્કર તેમ પુંઠે ફરે,દેવિ તર રણમાં ઘણા ઘાવ કો કોને નવ પામે હાન. મેરૂસંગે મેહજ પડે, એને અગન આયુદ્ધ અડે; કઇને ઢાળી પાડયા ધરણ, કોઇને પકડી આલ્યા ચરણ અદ્રષ્ટ વિદ્યાએ આપે રમે, ગુપત વિદ્યાએ વનમાં ભમે; ખેચર વિદ્યાએ કરે જાણ, સકળ જુધ માંહે સુજાણ વૈતાળ સરિખો જીત્યો જાત બીજા બળીઆ એ કુણ માત્ર; છત્રીશ આયુધના જાણે ભેદ ક્ષત્રી માંહી નહી ભેદ. જેને આટે શક્તિ સ્વરૂપ, તે કેમ ભેદયો જાએ ભુપ. દારૂણ રાઢ તે હામે થઇ, સિથી પંચ કરતાં ગઇ, હોસીલા હોડે હારીઆ. સામા થયા તે મારીઆ. નાઠા

નું નવ લીધું નામ,અત્યંત જુધ થયું તે ઠામ. રામ રાવણુનીજ રાઢજ ધણી તેવી રાઢ થઇ તે તણી, જાણે થયું ભારે ભારથ. સંગ્રામે રાજા સમરથ, શીકારવિદ્યા સ્નેહે કરે, દેખી દુશ્મનથી નવ ડરે;કાયર નાઠા જે હારીયા,સનમુખ થાય તેને મારીયા પાડી ભુમ ગયા સહુ ત્યાંહ. બેઠા ખેલે ચામુંડા જ્યાંહ.આયુદ્ધ નાંખી સર્વે નમ્યો દેખી દુશ્મન તેને દમ્યો; વારૂ જુધ કરે વિધવિધ, દીસે છે કો સાચો સિદ્ધ, માહા રૂપાળો છે માનવી,નથી જણાતો દેવ દાનવી,અવનવો દિસે છે ઇંદ્ર,જેવું તેજકો સુરજ ચંદ્ર. સેવકની વાણી સાંભળી,માતા મનમાં પોતે રળી, આયુધ કરમાં લીધો દંડ, તેહ ચતુરા ચામુંડ,ભાંડે માણુસ દીઠા ભુપ, રાજ તે રઢીયાળુ રૂપ મુકી ખારને પરઠી પ્રીત, પુછી વાત રૂડી રીત. સાંભળરે તું વડહથ વીર તજતે કેમ ન બોળે નીર કેણ જીવતો આવ્યો અહીં; મારી વાડીના વનમાંહીં.

દોહરા—દેવ દાનવ આવે નહી. અવર ન લોપે આણ; તે ન જાયે જીવતો, પ રહે પોતે પ્રાણ. શુકન કે અપશુકન હુવા, કે ગ્રહ વાંકા તુજ, આયુષ તુજ આવી રહ્યું મનશા શીધ કહે મુજ;દેવરૂપ છે દીસતો, માટે પુંછું વાત, નીકર વણુ પુછે ગણુ, કરૂ તમારી ઘાત, વીક્રમ કહે વીનતા સુણો અક્કલ તારિ આજ, તાહારે માથે શીંગડુ. જે લોપે નહી લાજ. માથા વીશ હશે તાહરે, હાથ હશે હજાર, તાહારી લાજ લોપે નહિ, એવડો સો છે ભાર. એવું તે પ્રાક્રમ કરયુ, છે તો જુવતિ જાત, અજીત કહાવે છે એકલી, કહો વાણી વીખ્યાત. માનનિ કહે મહીમા કહુ. મોહોટાં ઉમયા માત, ધરણીપત જેનો ધણી, હીમાચળ તેનો તાત, વિશ્વ બાધે વ્યાપી રહ્યા, અકળ સ્વરૂપ અનુપ; કરતા હરતા કરૂણાનીધી, ભેદે નહિ ભ્રમ ભુપ, ચોશઠ રૂપ ચોખુંટમાં, નીરમળ રૂડાં નામ. સેવકના સંકટ ભાગવા; થીરકરીથાપ્યા ઠામ તારા ત્રીપુરાને તોતળા, વિવિધ માનવરાઇ; બાળા બહુચરાબાળીકા,અખીલ તેજ અજાઇ શારદા શીધવા; રૂટી રામા. રૂખમાઈ, કુન્તા કલ્યાણીક કાળીકા, મહાદેવી મહામાઇ, બુદ્ધિ શીધી બહુનીધી હીંગળાજ હરસીધ, આરાસુરી અનપુરણ વેદી વખાણું, વિશ્વભ્રમાણી પ્રમેશ્વરી. ગીરતાતરેશ્વરીગોધ;કાત્યાયનીકાક રેલરી. મારતંડરૂડેરોખ, રાધા રૂકમણી રોહીણી, રંનાદેરોખ; રૂપ એક એકપેઆગળી; ભમે ખોળતા ભુપ, જગદંબા જ્વાળામુખી, નંદા આનંદ નામ; ભદ્રા ભામા ભુદરા. સ્થીરતા ઠામોઠામ જયંતા મંગળા પીંગળા, ક્ષ્ના કાવેરી કહેણુ, દુરગાદેવી દાખણી, વદે કવીશ્વર વેણુ, ભૂરજીત પાવક સીંહણી, કર્તા હર્તા આપ, અમેરાશીછું તેહની, છતે શાસ્ત્રનિ છાપ; નામ ચામડા મહારૂ ઉમીયાજી શીરહાથ પારવતીની સહચરી સાચું કહુ તમ સાથ, જયા વીજયા નરાક્રમા, ચામુંડા શુભસાર; કોટાનકોટી છે ધણી આ ભીંતરએ ચાર; પદપંકજ નીત શેવતા, બોહયા કેટલેજ કાળ;એક દિવસ ઉમીયા કહે, અણીઅદકોવાહાલ, ચારસ્થાળ પોતે રચ્યાં ચારપાંચ એહેશ;

ખાઓ પીઓ ખુશી રહો. સુખ કરો સુવેશ. દેશ દેશ પુર્વ જ્યાં,પશ્ચમ જ્યાંનોઠામ હક્ષણમાં તુળજા વસે, ઉત્તર બહુચરી નામ; શોભા વિવિધ પ્રકારની, ખાન પાન ભરભોગ; જરા મરણને દુખ નહી, નહી વ્યાધી નહી રોગ ખટ રૂતુ સદા ફળે, અંબુજાઅહકાંહોય;મહીમા મહાકાળી તણો, ગાંજી ન શકે કોય.ગમતી મોજે માણીએ, વીવીધ પ્રકારે વ્રત; આવે કોઇ કપટે કરી, નીસ્ચે પામે પ્રત,અચરજસુજ્યે એકછે, જીવતો આવ્યો આપ; ઉતપત કહે તુ તાહરી.કોણ માત કોણ બાપ. જુધ કરતાં કેમ જીતીયો કેમ ઉગરયો આદીશ, ઇશ્વર આણ સાચુ કહો, કોણ ઇષ્ટ તુજ શીશ. ચોપાઇ—ધરણીપત રાખ મન ધીર વચન પ્રકાશ્યું વીક્રમવીર; અંબામન મુકો આંબળો ઊતપત શેવકની સાંભળો;અધસુરનાયકનો અંશ મરતલોકમાનવનો વંશ,માળવ મુખ ઉજેણી ગામ,વીરજીત વીક્રમ મારૂ નામ ઇષ્ટ ઇશ્વર હરશીદ્ધનો હાથ. આગીઓ વીર શોભે મુજ સાથ;મહાકાળેશ્વરને પુજીયે,તેના જોર થકી જુજીએ પંચદંડ જીત્યાછે ઊર;ત્રીપુરારી તેનો છે તોર પુન્યધરમ રહેછે મુજ પાસ, જાચક વિપ્ર તણો હું દાસ,ગૌબ્રાહ્મણ સ્ત્રીની વાહારે ચડુ વાટ દેખિ દુશ્મનનોધડુ; મમત કર તેને મારીએ;હાથજોડ તેથી હારીએ,તજ્યું રીધ વર સુત્રને રાજ.આવ્યોછુ કરવા પરકાજ, કમળ એક અહીંઆથી લેશ;દુખીઓ બાહાર બેઠો ત્યાંદેશ; મુજને તો નવ બોળે નીર, ભેદી ન શકે પેગંબર પીર, એ હકીકત માહરી ખરી, સુણ માતતું મનધરી;એક કમળકેરે કારણે આવ્યોછું તાહારે બારણે,પરદુખભંજન કહે સઊ નામ;કરવા આવ્યોછું પરકામ આપો કમળ અહીંઆંથી એક,ત્યારે અમારો રહેશે ટેક નીકર જુધ અમારે થશે લાજ ચોકીવાળાનીજશે. દોહરો—વનીતા હરખી વાતથી,ભલે આવ્યો આ ઠામ. વાટ જોઊ કંઈ દીવસથી.મહારે તમારૂ કામ; દેઊ વધાઈ દાન બહુ, મહીપત મળવા કાજ; વેરૂ ફુલ વનિતા કહે, વીક્રમ આવ્યા આજ; મોતીચોક પુરાવિયે, દુધે ઊમર ધોઊ; કુમકુમ છડા દેવરાવીએ, દુખદરીદ્ર ખોઊ બુદ્ધ સાગર પછે બોલીયો, રામા એ શી રીત. વાટ જુઓ છો માહરી, કીયા દિવસનિ પ્રિત, શી ઓળખાણછે માહારી,કોણ વસ્યાં તે વાટ;કોણે નામ માહારૂ કહ્યુ, વાટ જુઓ શા માટ; ચામુંડા કહે ચીત ધરો,રોશ ન કરસોરાજ કારણપ્રિત તણુ કહું, મારે તમારૂ કાજ;પુજા કરવા નિત્ય જતાં, પાર્વતીને પાસ એક દિવસ પ્રસન્ન થયાં. અદકી દિધી આશ કહયું દહાડે નવ આવશો. દુઃખવેઠો છો જાત્ર; વરસએક આઠ દિવસ,જ્યારે હોય નવરાત્ર;તે દહાડે કરજો પુજન માનશે મારૂમન

ચોપાઇ—વચન માતનુ મુસ્તક ધરયું, જેમ કહયું હતું તેમ કરયું નવરાત્રીનો આવ્યો દિન, અમો ગયાં કરવા પુજન. વાટે જતાં આવ્યું મરણ, એકનાર પડિતી ધરણ; મઈ દ્રષ્ટ તે ઊપર તર્ત, માનવી પામી દિઠિ મરત;ધાવતુતુ એક તેને બાળ, રહ્યાં ઊભીયા જોવા તતકાળ; નજર નાર ઊપર મેં કરી મુઇ માત જીવે દિકરિ,પેટ

ઉપર મરતીતી તેહ. બાળક જોઇને પ્રગટ્યો નેહ; તે કુંવરી ઉછરંગે લીધ,કરૂણાતે ઉપર મેં કીધ, એમ કરતાં ગયા કૈલાસ, બાળકી મુકી પારવતી પાસ; સુભટ બે સાસુ જોયું.જન્મ દુઃખ તેનુ ખોયું;કોટે કુસુમનો બાંધ્યો હાર વાધ્યું બહુરૂપ અપરમ-પાર,મેં કહ્યું એને શું કરૂ કયાં રાખુ કે આગળ ધરૂં.મુજને ઉમીયાએ શીક્ષા દીધ કરૂણા બાળ ઉપર કીધ. વરસ તેરની બાળા થશે,તારે એનું દુખજ જશે; વીક્રમા-જીત ધરણીપતધણી તેની કીરતી જુગમાં ઘણી; કોઇ સંભવને કારણે, આવી ચડ-શે તે બારણે; તે ઓળખ્યાનું એંધાણ, પગે પદમ કમળ પ્રમાણ; હશે ઢીંચણ-થી હેઠ હાથ, તારે ઓળખજે તે નાથ તે શું પ્રીતઘણી થાપજે એ કન્યા તેને આ-પજે તે એંધાણ તમારાં મળ્યાં, દુઃખ હમારાં તેથી ટળ્યાં, આ ઠામે આવી નવ શકે ધીરવીર મહાહાતા પખે; તે પુત્રી છે માહારે ઘેર,તુને પ્રણાવું રૂડી પેર મહીપત કહે સાંભળરેમાત કહું એક સાચી તુને વાત. ઘેર બેઠે વીવા મુજ થાય; રાણી થઈ રહે મોહોલમાંહે;મોહોલમાં બેઠે જે કોઇ થઇ,તેનો સ્થીર થાવર થઇ રહી. બહાર નીકળુ પર કારણે, મળે મોહોલ મુજને બારણે; અર્થ ગર્થ કેનારો ઘણી, સકળ વસ્ત તે દુખીઅ, તણી; નિકળ્યોછું હું કારણ ઘેર,સકળ વસ્તુ તે તેને ઘેર નવ રા-ખુ નીશાની એક, એવું મારે વરત વીવેક; એવું જોઇને આપજે મુને; આગળથી ચેતાવું તુને.વળતા દેશો મુજને શ્રાપ,તેતો હું નહીં લેઉ પાપ: કહેછે ચામુંડાસાંભ-ળ ભુપ, રૂડુ જે તમારૂ રૂપ.જે તમને ગમે તે કરો માહારા મંદીરમાં પરવરો;એ વાત ન જાણુ અમો, કહે કન્યા તે કરજો તમો.

દોહરા—વીચાર કરી વીક્રમ કહે, હું આવું તમ સાથ;બીજું કામ મુજઉકલે અંબુજ આવે હાથ, ચતુર ચીંતા કાં કરે; ભુપત રાખ તું ભાર;એક કમળ ઇચ્છા તમો, એવાં આપુ હજાર, મંદીર લેઇ ગઇ માનનિ, દીધાં આશન માન; લવિંગ સોપારીએલચી,બીડલેબાસહપાનચોપાઇ—નાહાવા કારણ મુકયું નીર,ત્યારેબોલ્યા વીક્રમ વીર; જ્યાં સુધી ન કરૂ પર કાજ ત્યાં સુધી તો ભોજન તાજ; એક કમળ દુખીયાને દેશ, અંન જળ મુખમાં ત્યારે લેશ;કમળ દેખતાં ભુખજ થઇ; વચન ફ-ળ્યું ને સાતા થઈ, રંગભેદ વીહાણી પ્રીત થકી ઉડયા પ્રભાત ચંડીએ વિચાર્યું મન;ભુપત નવ કરે ભોજન ખોટી એને નવ કીજીએ કન્યા સમેત કમળ દીજીએ; ત્યારે કન્યા બોલી વાણ, સાંભળ વીક્રમ ચતુર સુજાણ; ભલે પધારયા માહારે ઘેર કહુ મારા પરણ્યાની પેર; ઝાઝી સમરણ છેજીમુને, માંડી વાત સાચી કહુ તુને. પેહેલા જન્મ તણી જે કથા. તમ આગળ પ્રકાસુયથા પરદુઃખ ભંજન તાહારૂ નામ તોતો કર એ મારૂ કામ;પરદુઃખભંજન જાણુ તુને કહુ એ વર પરણાવો મુને;પહેલા ભવ ઉતપત ઘણિ તે પરણાવો મારીધણી કરો સર્વથા મારૂ કામ,તો દુઃખભંજન તારૂ નામ.

દોહરો—ભદ્રાવતી નગરી તણો. ભદ્રસેન ભડભુપ;જસ જગતમાં જેહનો રાજ તેજ રિધ નગ્રશેઠ તે નગ્રનો નાલચંદશા નામ સોળે વરશે સલક્ષણો, કરે નીત રૂડા કામ; પ્રાક્રમ પ્રૌઢા તેહના પંચ કરે પ્રમાણ; ભાવ ઘણો ભગવાન પર વારૂ સુણે વખાણ શ્રાવક ધર્મ શીરોમણી તપાગચ્છને ટેક;જીવ દયા પ્રતિપાળ છે, ન્યાવટશાવટનેક. પોસ કરે પખવાડીયાં.મુમતી બાંધે મુખ લખ પચખાણ લીલોતરી. દેહે વેઠે એ દુઃખ પાચમ આઠમ ચૌદશ, કરે વંદે મોહોટા વીર પચુશણ પંથ સાચવે, પીએ નિત ઉનાં નીર ભાગ્તાંબર ભાવે ભણે, પુજે જતીના જોગ;શ્રાવક ધર્મ એ સાચવે નહી મનમાં ભોગવૈરાગ મન તેને વરયો પરણે શું થાય, અલ્પ આયુષને અલ્પ સુખ, કાળ સહુને ખાય ચીરણજીવી કોય નહિ, જીવે શી એ વાણ ફરિ ફરિ અવતરે લખચોરાશી ખાણ,પુજાશ્રી પરીબ્રહ્મનેનીરદોષણ જેનું નામ કાયા પડે કહે કળી પામું રૂડા ઠામ.પીતા દુખ પામ્યો ઘણું,કરી લાંઘણો સાત;પુત્ર આવી પાયે નમ્યો,વળાત પુછી વાત; શા માટે તમે દુખ ધરો, રૂદન કરો તે ફોક તમે કહો તે હું કરૂં,શીદ ધરો છો શોક; પીતા કહે પરણો તમો,સુખ બહુ અમને થાય મોહોડ ઘાલે તુજ માવડી પ્રેમે લાગે પાય;વચન આપ્યું તે દીકરે,બહુ સંતોખ્યો બાપ, માનની મન વીશેમા, હારે, તો પરણું હું આપ શોમાસા એક સેહેરમાં તેજા તેની નાર;તેની કન્યા કુમકુમ વંતિ.શો શોમાશામાહરા તાત, મહાલક્ષમીમંદીર ઘણી અલખક અપરપાર, બત્રીશ લક્ષણિ બેટડી; વર્ષ થયાંતાં બાર;જ્ઞાનવતીને ગુણવંતિ માહરૂપ શ્રાવક ધર્મ સદાવ્રતી અક્કલ અધીક અનુપ.પીતા કહે પ્રણાવિયે મેંતો કહયું મુખ નાય,અલ્પ આયુષ માનવતણું,સ્થીર નહીકોનીશોવિશં શીયળ સદા કરીશું વારૂ વરતસ્વર્ગમા રંગ સુખ ભોગવું,માનીશું જાણે વ્રત. પીતા કહે નહી પુર્વ કુંવરી તાહરૂકામ કલંગ ચડે મુજ કુળ વિષે નીચ કેવાઇશ નામ.મન ગળ્યું પછે માહારૂ પ્રઠી પુરણ પેર;પર ણાવિ મને પ્રીતથી નગ્રશેઠને ઘેર બેજણ તેવડ તેવડાં જોવાસરખી જોડ; રતિ કામ સરીખડા,નહી ખાંપણ નહી ખોડ. જેવાં ઈંદ્રાણી ઈંદ્ર છે,જેવિ રોહિણીને ચંદ્રજોડું એવું જુગતથી માળીયામોટા ચંદ્ર ભરજોબનમાં બેજણાં ભામનીને ભરથાર, એક એકને મળ્યા તણો આનંદ અપરમપાર એક એકને દેખી ઠરે અતી હરખ અતી હીત એકજ સેજ સુતા તણો નેહ ઘણેરો નીત ખાવા પીવા રહેવા તાજુ મુખ તંબોળ;રાગ રંગરંજીગ સદાકામની કંથ કલોલ ધરમ પારતાં શ્રાવક તણો,જીવ દયા દીવ્ય દાન; સાસુ બોલતા સર્વથા,ગોવીદના ગુણ ગાન.પોસાળે અમેનીઅ તાં સાંભળતાં સારી વખાણ;અપવાસ કર્તાં આઠમ દીવસ પોસાપંચપ્રમાણ પચુશણનાં પરખાં, ગયા દેવને દેહરે દાખ;ભક્તાંબર ભાવે ભણ્યા જૈની શાસ્ત્રજ પુરે શાખ.છપા જેણે જીત્યો કામ. ભલો મારગ તે ભાળ્યો. જેણે જીત્યા કામ, લખચોરાશી ટાળ્યો જેણે જીત્યો

કામ. શીળવ્રત તેણે સાધ્યાં જેણે જીત્યો કામ. વિશ્વ બધા માંહે વાધ્યા, કામ જેણે જીતિઆ, ધર્મ સઘળો તેધારીઓ. કામઅંધજેકો થયો. તે જીતી આજી હારીઓ જીવ દયા પ્રતીપાળ,જન્મ ધરી નવજાણ્યો,પાપીપુરા પ્રમાણ ભોગવે નર્કની ખાણો જન્મધરીને જોગ, ધન તેણે શું કીધુ, અમરત જીત્યું આપ, ઝેર હળાહળ પીધુ શિળવત સાંધ્યાં નહિ ઘણાક સમજા ઘાટમાં મનુષાદેવ મહા મુલ્ય છે,સામળ કહે નાંખ્યા વાટમાં, શેતરંજો શરવ સમેત શીખરનિ જાત્ર પાર્શ્વનાથ પુન્ય પ્રિત જે છે પ્રાણ માત્રા.મુમતિબાંધેભુખ,ઊશ્નોદક પીવા આપેમુજને ગ્રહેવુ પ્રાણ,ગુરૂ એ ગુણ પ્રતાપે જૈન ધરમનિ જોજવી ભાર ધાગે જે રહે ભર્યા, સાળ કહે શિળવ્રત ધર્મ, નર નારી તે તો તર્યા, દોહરો—પ્રતિજ્ઞા કરી પંડમાં મે વિચાર્યુ મન અંગ પંદર દિવસ પક્ષઅજવાળીયાં,સ્વામિનો નકરોસંગ આજથકી અજવાળીને, વનિતાએ કીધવાત,પરણ્યો જે પતિ માહરો તે માનો જાયે ભ્રાત જેણે પાળીયાંછે શિરવ્રત,તેતો પામ્યા ભવપાર એવું જાણિ મેં તજ્યો ભાવેશું ભરથાર પ્રતિજ્ઞા કરીને પ્રેમદા, પોતે ગઈ પીતાને ઘેર.પછે દેહેરે પતીગયો,પ્રૌઢિ શિ તેનિ પેરસ્વામિએશાસ્ત્ર સાંભળ્યું,કાંમ તજ્યાના કામ.જેણે તજીજે તારૂણિ,પામ્મા સ્થિરતાઠામ.કંથેકીધીકલ્પના ઇશ્વર આગળ આપ એક પક્ષઅંધારીએ પ્રેમદા નિરખુ પાસ,સંગ કરૂ શામાતણો, કોઢિ થઊ તે દિશ, કરૂ સંગ જો કામનિ તો સત બ્રહ્મહત્યા શિશ, ધારીને નિરખુ નહિ, પંદર દિવસ પચખાણ. મહાવિર કેરી આગના પુરણ શાખ પ્રમાણ.

ચોપાઈ—મન સાથે એ કીધી વાત, કોનિ નવ જાણો ખ્યાત. આપે મનપ્રતિજ્ઞા કરિ સાસરે આવીછે સુંદરી,જોબનવંતી નરનારીનો અધીકસ્નેહ સાસુ સસરે દિધાં માન, ભોજન કીધાં ચાવ્યાં પાન, નેહ ઘણેથિ નિશા પડિ, ચતુર ચતુરા મેહેડે ચડિ ફુલ પાથર્યાં સુંદિર.બરાસ કસ્તુરિ હરખીજેહ,હસદિશે મેલ્યા દિવડા,નરનારિ જરાવંત જીવડા ભોજસામગ્રિ ભાવે ભળે;કનક જોત દિપકનિબળે.જાણુ પ્રણમ્યો પોતાને પતી રૂપેરંભા રોહીણિ હર્ખ ઘણો છે મનમાં હેજ,શામાસુતિ સ્વામિસૈજ, જેવાપ્રકારછે તરૂણી, તેથિ ગુણ સ્વામિમાં ઘણાં હાવભાવ કટાક્ષજ કરિ,ભરપુર જોબનમાંહેભરિ.દોહરો—સ્વામિકહે સુણસુંદરિ.ચતુરાચતુર સુજાણ; ભગતિવંત બાળુતુને.પંદરેદિવસ પછખાણ.કૃષ્ન પખવાડિએ કામનિ તાહરિ પુરૂ આશ; બાંધવ જોડે બેનડિ, તેમ પોઢોડિ રહુ પાસ આનંદ પામિ ઘણું, પીઊએ કીધુ પુન્ય;રૂદે રિશ કરિ નહી નિમેખ ન રાખિ નુન્ય.પંદર દિવસ પુરણ થયો, કૃશ્નપક્ષ કલ્યાણ, હરખ્યા ઘણુ હૈડા વીશે શાહાપુત્ર સુજાણ. મળશે રાતે માનનિ શુભ સજોમનનિમમતા માણશું ભામનિ સાથે ભોગ,ખાનતરતિબશું વીવીધ ભોગ વીલાસ શાહા પુત્ર સેહેજે ગયા પરણિ પ્રેમદા પાસ માન દિધું ઘણું માનની પ્રરઠે આનથી; પ્રીત. સ્વામી સન્ધ્યાએ ચડયો રંગ ભોગની રિત કામનિ કહે છે કંથ સુણ, આ-

ધીક પ્રતીજ્ઞા એહ. એક પક્ષ અજુવાળી પંદરદીવસ તું બંધવ હું બેહેન બોલાઇ વારૂ બોલ વનીતાનો વશ્યો હેત ઘણેથી સ્વામી હસ્યો કામની તેં કરયુ શુભ કામ મમતે રહયું આપણું મામ, હરખ બેહુના મનમાં હોય, કષ્ટના પામે બેઉમાં કોય. અવતાર બેઉનો એમજ ગયો,નરનારીનો સંગ નવ થયો કોણે નવ જાણી તે વાત, જશવંત બે સુજાણુની જાત. ધર્મ તણી રાખી રીતીયો, જગત બધો તેણે જીતિયો વરસ પંચાણુ પાળી પ્રીત, રૂડા મારગની રાખિરીત અવસાંનકાળ આવ્યો જ્યાહરે વીવ્હળ ખુબ થઇ તાહરે,રહયો રૂદેમાં રૂડો રંગ; સ્વામી સાથે કરૂ હું સંગ વીગત વાતની વીસરી, જીવ ગયો નીસ્ચે નીસરી.મરણ સમે જેવો વીચાર,તેમાટે ત્યાં ધર્યો અવતાર; કૃત અકૃત જે ચીતે ચડે, તેવો અવતાર તો લેવો પડે શમ મન માયામાં અડયું તે માંડ અવતરવું પડયું,બે જણુ પડીયાં પ્રથ્વીમાંહે;સ્વામી અવતરીયો છે તાંહે. નીચબુધ થઇ માટે નેટ,હું અવતરી ગુણકાને પેટ. પહેલે ભવ કીધીતિ સેવ, તો થઇ છું દેવાધીદેવ;પહેલા ભવનિજાણું વાત,સતી શીરોમણછું સાક્ષાક. સત્યશીળ હતું મુજ હાથ,તોઆવીછું હરસીધ હાથ.પહેલા ભવનો ધરમ મુજફળ્યો માહારાજ મહીપત મુજને મળ્યો, તે વરને પરણાવો તમો, પરદુખભંજન જાણુ અમો માહરો કરે ઉત્તર નર જેહ, મુજને તો વરશે તેહ રાજા કહે છે રૂડુ થશે, શીવ પ્રતાપે સંકટ જશે. સુખે માહારી સાથે આવ, કોટીહરખ મનમાંહે લાવ જે નર મને ઇછોછોતમો તે વરને પરણાવું અમો. નારીએ જઇ માન કહ્યું, મારૂ મન કબુજવ થયું;વળાવો મુજને એ સાથ, માલ ખજાનો આપો હાથ દ્રઢતા રાખો મનડુ ધીર. એ મહારાજા વીક્રમવીર, પરનારી સહોદર એહ, એના સત્યથી વરસે મેહ સુત્ર માસંગ એકશ-ણગારિયો, અમુલક રતને ભરાવીયો, મણિ માણેક ભર્યાં કાંઇ કોડ, એવાં ચીંતામ-ણિનિ જોડ, વારૂ વસ્ત્ર તણા અંબાર, ઉપર અંબુજ એક હજાર;કમળ હેતપ્રિતેથી લીધ, મુખથી વાત કામનિએ કીધ, નહી કરમાય નહી સુરી જાય, નિતનિતશોભા અદકી જાય; દેવતાને દુરલભ છે એહ વીક્રમ પામ્યો પુન્ય વિવેક; જઇ વાડિમહી રોપો ઘેર, શોભા નિત પુરણુ પેર; વળી કહું તે કરજો કામ, ફરી ન આવશો આણે ઠામ. સાચું તમશું બોલું આપ, પુરવે પારવતીનો શ્રાપ; આ સ્થાનકમાં જે પેસશે, તેની કાયા પ્રલે થશે. એ સ્થાનક ઉમીયાની આણુ, જે આવે તે ખોશે પ્રાણ;તમો આવ્યા માહારે બારણે, ઉમીયાના વચન કારણે,જે દહાડે કન્યાઉરધરી તાહરે વાત મારી કરી,જે આવે તે પ્રલે થાય, તો કેમ આવશે વિક્રમરાય. દોહરા—તા હારે બાળા બોલીયાં, નહી બોળે એને નીર; અગ્નિભેદી નહી શકે, આવશે વીક્રમ-વીર; માટે તમો અહી આવીયા, કર રૂડે કન્યાય; ફરી ઇહિં આવશો, તો અધીકો અન્યાય. એકસહચરી એક રાય; હોયનારહસ્તીપરે, આપ અસ્વારી થાય. મીચ્યાં લોચન મહીપતી; ધર્યું કાળીનું ધ્યાન; રૂડા કામ કરો નીતે, આપ્યાં પાન. નેત્ર

ઉઘાડી નરખીયું, કારમો દીઠો કુપ; દુખીઓ બેઠો ડામણો, ત્યાંહાં આવ્યો ભડભુપ અરજુનજાણેઅવનવો,ચતુરશીરોમણ ચંદ્ર; દેવથકી દસ લક્ષ ગુણ, આવ્યો જોતાંઇંદ્ર

ચોપાઇ—રૂડો ગજ મોહોટો માતંગકન્યા શોભે રૂડે રંગ; આવ્યા બાહર ગુણવંત ભુપ; જ્યાં છે કારમો મોટો કુંપ એક કમળ કેરે કારણે બેઠોલાંધે તે બારણે ત્યાં આવ્યા વિક્રમ મહારાજ, લે ભાઇતારે જેનું કાજ,કમળ એક લઇ સુખીઆ થાઓ દુખ જીતીને મંદીર જાઓ; જઇને તાત માતને મલો, ભોગ સકળ ભાવંતા ભળો નેત્ર ઉઘાડયાં દુખીયે જેમ તેને દોલત દીઠી તેમ; દીઠાં કમળ કન્યા માતંગ, મોહ પામ્યો લાગ્યો મન રંગ લખ્યો હોય ચીત્રામણ જેમ ચીતભરમ થયો તે તેમ, એક ઘડી નવ બોલ્યો વાણ જેમ ડુબ્યાં હોય સાતે વાહણ; જેમ પેટ તણો હોય પુત્ર જેમ ભાગ્યું ઘરસુત્ર જેમ દાવાદળ માહે પડયો, જેમ કો દુખી દુશમન નડયો; કોની વાત સુભ નહી કરણ;ઘટીકા એમ કરતાં થઇ ત્રણ; ધારણ નવ રહી ધરણી ઢળ્યો, જેમ આકાશે તારો ગળ્યો; દીઠો અઇરાવત જેવો ગજ. ઈંદ્ર આકારે ફરજે ધ્વજ; કમળ મોટ દિઠી મહા મેહેર તે દેખીને લાગી લેહેર; આસના વાસના રાજા કરે; આપ ઉછરંગે ધરે; આપ વસ્ત્રે તે આસુ લુવે, નીર્મળ નીરે મુખડુ ધુવે, વસ્ત્ર વીસરજન કરે તે હાથ, ખમાખમાં કરે તે સાથ; એમ કરતાં ઘડી બે થઇ, વળી ચેતના મુરછા ગઇ; નેત્ર ઉઘાડયા રૂડી નિત પુરણ કીધી રાયે પ્રીત; નરપતી કહે કાં પામો દુખ, કહો મુખથી કેમ થાશો સુખ; શું મનમાં આવ્યો છે જોગ, કે કાંઇ પ્રગટયો દેહમાંરોગ, હરખ ઉપન્યો નીર્મળ દેહ વ્યાપી છે દારૂણ દેહ; ભુખે ભમરી આવી ઘણા, કાયા સ્થીર નવ રહે તમ તણા, રોગ હોય તો ઓસડ કીજીએ, કહોતો કમળ અધિકા દીજીએ વારૂ કહિ તે દુખીયો રહયો, ફરી ઉતર તેણે નવ કહયો; સમજ્યો મનમહીપતી મહારાજ, લોભે માગતાં આવે લાજ; બુધ લક્ષણ; એમાં બત્રીશ, કહે તો કમળ આપું દસ વીસ હાયહાય તે કહે છે મુખ; અધીક તન દાજ્યુ છે દુઃખ અખંડ આંખે આંસુધાર, વપુ મરોડે વારંવાર; દાંતે જીભ ટશી જેટલે, ઝાલ્યા કર નરપતી એટલે.

દોહરા—વિક્રમ કહેરે વીર સુણ, કેહે મન કેરૂ કાજ; મન મુકી કારણ કોહો લેશ ન ધરશો લાજ. નીચું જોઇને નરપતી બોલ્યો વારૂ વાણ; જે તમો જાણો તે કહો આદ્ય શક્તિની આણ;જે વાટે મન ઉલટે સમે તમારોશોક તે તમોમુજને નવ કહો, તો તિર્થવ્રત તમકોક;ઘરસુત્ર પુત્ર કે ગામ ગરથ, ગજરથ ઘોડારાજ,એવહાલુ નથી મુજને, વહાલું છે પરકાજ ભણ્યો નથી ગણ્યો નથી, નન્નો અક્ષર નામ;માટે મનમેલી કહો થાય તમારૂ કામ.ચોપાઇ—ત્યારે દુઃખીયો બોલ્યા વાણ, ધન ધનરાજા ચતુરસુજાણ, માહારા મનનું જે છે કાજ તે.કહેતાં આવે મુજ લાજ સાચું કહું સમ દીધા માટ, મુજને તો મોટો ઉચાટ; તમો લાવ્યા હઇડે ધરૂ, માહારૂમનતો હરખે ભરૂ; અદેખાઇ તે વાતે નથી, સાચુકથન કહું તે કથી; આવ્યો તો હામકું જ્યાહરે,

કમળ હિંડુંમે તાહરે. તેની લાલચ લાગી ઘણી મેહે નવ કીધી મોહટમપણી. હું નવ પડીયો એ જળ માંય, બેશી રહયો વડલાની છાંય,મેં તો નવ પડયું નિર;વાહાલું કીધું એહ શરીર;સમજ્યો નહી મોટો મરમ, મેં તો નવ સંભારયું કરમ;તે ઉપાય કરયો નહી અમો.એટલે રાય પધાર્યા તમો;તમે પુછયું તેમેં તો કહ્યું;તાંહાંથી જ્ઞાન તમને તો થયું;સાંભળતાં મન ચલાવીયું. કુપ મધ્યે તો ઝંપલાવિયું; આવરહાપર રાખ્યું મન, તમો વહાલુ કીધું નહી તન. હસ્તી લાવ્યા રત્ને ભરી.શોભીતી સાથે સુંદરી અલખત બીજી અપરંપાર.કમળ અમુલખ એક હજાર,તે દેખી ઝુરછું અમો પુછોછો તો સુણજો તમો;જે કો મન ચલાવિ જાય તે ન ઝાઝો સુખીયો થાય;એતો કારજ કરમજ તણું, હવે વિમાસુહું ઘણુ દોહરા—હવે વિમાસણ હું કરૂ, મેં નવ ચલાવ્યું મન, હું પડત જો કુપમાં;લાવત અદકુ ધન. અરે દૈવ મેં કયાં કરી, એ કાયાનિ આશ;કાયાકરતઅળખામણી; તો આવત સરવે હાથ મુર્ખ માહરો પ્રાણીઓ દેહશું નાખ્યું હેત વાહાલો ન કરત જીવડો તો સઘળી સમરથ લેત, એ પુરણ મન માહારે,બીજો નહી મન મર્મ; દોપતમનેદેતોનથી, દોપદેઉછું કર્મ ફટફટમારા પ્રાણીયા અકલ અજાણ અનુપ;કમળકામનીહસ્તિહસ્ત,પ્રથમપડતહું કુપ,કરોડઉપાયેકહુનહી દીધા મુજનેસમ;સાચી વાતતેસીદ્ધ છે,સાચુન કહુકયમ;તમોદુખભંજન હતા,કર્તા-તા પરકામ;તારૂ મેં દુખ ભાગીયું,દુખભંજનમુજ નામ તમો સરજતઇશ્વરા પરદુખ-ભંજનતમોઆપ;તાહારાદુખભંજનઅમો,તે ઇશ્વરપ્રતાપ; વાત ન કહી હોતજોતુંને તો કયમ ઉપજતહેત.આવાં કમળનેકામની,તેતું કયાંથી લેત;સમજ્યાતમારાશાણ-પણુ, સમજ્યો ભાગત દુખ;સ્વારથ પરવશ પડયા,ન ભાગે ભરામણ ભુખ;જાચાક દશવાશેક ઘરતણા,તેહને આપો દામ કીર્ત કરવો આપણી,ફેરવો બધે ગામ.શેરએક આટો અપાવીને,બોલાવો ચરણભાટ;ગામગામમાં ફેરવો,વખણાવે વાટોવાટ વીનતા વહાલા થઈ,વખણાવોજઇવશ પરમારથં પુર્ણ કરો;કીરતીદશવિદેશ,વારૂ થયુ વાટે મળ્યા કળી જોયું મેં કામ કદાચ દુખ હોય દેહમાં તો આવત ઊજેણી ગામ; પ્રીછો નર પંડીત તણા; પ્રીછોછો પુરૂ નામ; રાગ કરી તે રીઝયા, તાત વાગતે નામઅમો આશે દિન કહાડતા, બેઠા કુપને પાસ. અમો આજ ઉડી જશું,નેટ થઇ ને નીરાશ ભલું થજો ભાઇ તમતણું વચન કરજો મુજ માફ; આ સ્થાનક આવ્યા તમો, તેહ અમારાં પાપ. દુસ્મન હશો કંઇક દીવસના, પુર્વે જન્મનું વેહેર; ત્યાગે તમો અહીં આવીયા, પુછવા અમારી પેર. માલ લીધો તમો માહરો. ગાળ્યા માહરાં હાડ, જીવ રાખ્યો કાયા વિશે, તેહ તમારો પાડ ચોપાઇ—વચન સાંભળ્યું દુખીયા તણું. રાજા રિઝીયો અદકુ ઘણું ચતુર નર ચિંતા પરહરો મેહેલી દો મનનો ખરખરો; જે કહો તે તમને દીજીએ. ઓશીં-ઞણુ મુજને કીજીએ તમો મોહોટા છો આડે આંક, ઘણોક પડયો છે અમારો

વાંક આ સર્વ તમારો ગર્થ મારૂ કહ્યાપણતેતોવ્યર્થ;આકન્યા છેકારણરૂપભામનીછે એક ભારે ભુપ એ કહે તેના ઉત્તર કરે, એ વરને વનીતા વરે; બીજો આ સરવે હ્યા માલ; કામની કેરા મેહેલો ખ્યાલ; નાર વીના સરવે આપશું તાહેરો સરવે સ્થાપશુ; પુછવાનો ઉત્તર આપશે, પ્રમદાને તેતો પરણશે,રાજા તમો આપો જે ગર્થ તેતો મારે ન આવે અરથ, હું નહી જાચકોના તન; મહારૂ ભાગ્ય નહિ મન.

દોહરા–રીઝ્યો દુખીઓ રાયપર, વારૂ કહી એ વાત;પ્રસન પુછે એ પ્રેમદા,સુણીએજી સાક્ષાત. ઉત્તર એના આપશું તો વદુ શું કન્યાય; તહારૂ આપ્યું લેઉ નહિ નહિ કરીએ અન્યાય. કન્યા છે મારા કરમની, નીરચે તે નિરધાર; વીસવાસા પેલે ભવે, એ ભામનિ હું ભરથાર. કહું વાત તે સાંભળો, મોહોટા છો મહારાજ; કમળ લેવા તમો ગયા, તેતો મહારે કાજ,તમો કયાંહાં ને અમે કયાંહાં, કયાંહાં એ કુપની તીર, કયાં પુછી તમો વારતા, પરદુઃખભંજન વીર;સંદેહ ટાળ્યા છે મહારો તે નિરચે નિરધાર, એક કમળના આરતો, લાવ્યો કમળ હજાર. તારે કરમે જશ લખ્યો, મહારા કર્મમાં સર્વ ગમતું થાગ ગોવિંદનું મેહેલ્યો મનનો ગર્વ પ્રેમદાપ્રશ્ન જે પુછશે, તેનો ઉત્તર દેશ,મિચ્છું નહીં તો પગે નમું, કહીશ તો કન્યા લેશ. ગણે કોઇને પડવું નથી, નાથ કરવો અન્યાય; હેત વધ્યું રાજન હસ્યો, કરજોડયા કન્યાય. પ્રશ્ન પુછશે પ્રેમદા વચમાં રાખ્યા રામ; સમસ્યામાં સર્વ કહ્યું. ગામ ઠામ ને નામ.

ચોપાઇ–મુજમાં જો હશેમાલ, તો તુજને દેખાડું ખ્યાલ; જોર હશે તો તો જુઝશુ બુધ હશે તો તો બુઝશું શાહપુત્રને શાહનિ શીખ.હું નથી આવ્યો માગવા ભીખ; પછી બ્રાહ્મણ ભીક્ષા કારણે, જાચીક હું નથી બારણે; મુજ ને તમે શું જાણ્યા ભાટ, હું નથિ ગુણકા કેરા ઠાઠ; સુઇ સુતાર નથિ શેલીઓ, નથિ જાચીક તાહરો ટેલીઓ. નથી હું વેદિઓ કે વ્યાસ જો માગી લેઉ તાહારી પાસ,હુંનથિહાકેમદેઉ દંડ. હું નથિ ભીલ તસ્કર લાંઠ, હું નથી ગમારતા કેરા ધાટ, વગડે પડાવી લેઉ વાટ નથિ શેઠ પટેલ હું સાચ. લેઉ તમ પાસેથી લાંચ; હું ન જુગારી આડે અર્થ,જીતિ હરાવી લેવું ગર્થ, હું નથી ઠગ કે ઠાકરો. હું નથિ દાસ કે ચાકરો હું નથિ ગરાશીઓ વાશીઓ, નથી ફોગટ ફાંશીઓ; હું નથી ધુતારો ધિર, હું નથી પાતર કે વિર. અધરમી હું નથી અનાથ તમ પાસે નહી જોડું હાથ;હું દાતા છું દાન જ દેઉ, કોઇનું આપ્યું હું નહિ લેઉ. છેક નીચ હું નથી રાંક; તારો માલ લેઉ વણ વાંક;ઈશ્વરની કરૂં છું આશ, માગુ એક પ્રભુની પાસ.દોહરા–કહે દુહોએક કામની સાંભળી સુખીઓ થાઉ; ઉતર સુજે તો વરૂ.નહિતર મંદિર જાઉ, રાજા કહે રંભા કહો દીલ રીઝીને આજ; અરથ કહેશો આપણો, લેશ ન ધરશો લાજ,પીછે તે તો પરણશે;પ્રીત ઘણેરી પેર;નહીતરનિરાશ થઇ જઇશ પોતાના ઘેર સમશા કહે છે સુંદરી. ગોળે વીંટી ગર્થ; પેલા ભવ સ્વામી હશે, તેને સમજે અર્થ. સત્ય રાખે જો

સામ્હું,તો તો સ્વર્ગે જાય;પત મુકે પોતાતણું,તો તો ગોથાં ખાય જોબન રૂડું જાળવ્યુ,વરધે વિહ્વળ હોય; તે નહિ સરગ મરત્યુનો, ખરૂં રળ્યું પણ ખોય, : જશ લીધો જોબન પણે, વરધ પણે ઉઠાડી વાટ; તેહ સ્વાન પરીયંત તણો; નહિ ઘરનો નહી ઘાટ,મહામહેનતે ધન રળ્યો. ઘડપણ સુધી ગર્થ;નવ ખાધો નવ વાપર્યો, એકે ન સર્યો અર્થ,અમુલ્ય રત્ન જોતાં જડયું, સુખ પામ્યા બે સાથ;તે તો ખોયા જુવટે.વળતા ઘસીયા હાથ. સંન્યાસ મળ્યો સત વરસ.જશ જીત્યો તે જોગ;અવસાનકાળે મન ભ્રષ્ટ થયું, તેના કરમના ભોગ. છપો—સત વર્ષ સન્યાશ, વળતું માંડયું ઘરસુત્ર; ભામનીએ તજ્યો ભરથાર. પછે પ્રસવ્યો એક પુત્ર; ખટ માસના અપવાસ, કર્યા પચખાણ કરીને; ઓછો રહયે દીન એક. ખાધુ અન્ન પેટ ભરીને, જન્મ બધો જશ જીતીયા, મરતી વેળા નર તે નડયો; સમજશે તે સલક્ષણો, તેને અવતાર ધરવો પડયો.દોહરા—એમ વીત્યું હોય આપમાં,એમ સમજ્યો હોય સુત્ર; તે આશા સહારી કરે, પવીત્ર તણા જે પુત્ર; બીજા તે બેશી રહ્યા, ઘણા હેતથી ગર્થ;અણસમજ્યા આશા કરે,તે નિશ્ચે પડશે નર્ક ચોપાઇ—જુવતી વચન સુણ્યું જેટલે.ચિતમાં ચતુરચેત્યો તેટલે;પેલા ભવને પુન્યે કરી,ધારણ ધર્મની મનમાંધરી; અજ્ઞાન હતું તે સર્વે ગયું, જાતી સમરણ તોતેને થયું;મહિપત ચેત્યો મન મોઝાર, નિશ્ચે એ તો મારી નાર. મારૂં કહ્યું એમ માને કયમ, સોએક ખાવા પડશે સમ; સાચા સત વાધેસંધાણ.અકલથકી પુરૂ એંધાણ;સમાવું શાસા કેરો શોક,લક્ષ વશા બહુ માને લોક.દોહરો—અપવાસ કર્યા એક માસના, સ્વરગ સુખને માટ; જમતાં ઝરજ આળીયું. વેહ ઉઠાડી વાડ. પોખ્યો પાલ્યો તે પુત્રને,માણવા સુખને માટ,વરધકાળે તે વધ કર્યો, વ શા ઉઠાડી વાટ;પ્રમદા પરણ્યો પદ્મણી,ઘણા ઘડાવ્યા ઘાટ; પ્રીતે કીધો ખરખરો, દેહ ઉઠાડી વાટ;જોબન મધે જશ જીતીયા ઘણી કીરત ગુણ ઘાટ;ચુકયા ચતુર થઇ વ્રધપણ, વીવેક ઉઠાડા વાટ;નવાણ ખોદાવ્યાં નીરના.ઘણા ચણાવ્યા ઘાટ;અંતકાળસર્વ પુરાવીયા,વખાણ સુણ્યાં તે માટ;ગયો અવસર આવે નહી, કરજો કોટી ઉપાય; મરણ કાળે મન સ્થિર રહે, સેહેજે સ્વર્ગમાં જાય.

છપો—પુરૂષ ગયો એ સાલ,વખાણ સાંભળીયા વાતે, સમજ્યો શીળ સંતોષ, પચખાણ કર્યા જશ જાતે;પંદર દીવસે એક પક્ષે તરૂણી મનથી તાગી,એશી વરસ કહાડયાં એમ.ભાવટ તો મનની ભાગી;મરતી વેળા માનવી,સીધે મન જઈ અડયું પાછો પડયો તે પાપમા. અવતાર લઇ અવતરવું પડયું,નારીનું નીરખે મન;પોઢી રહી પત્તીની પાસે જરા ડગ્યું નહી મન;આરંભની ન કરી આશે,ખાવાપીવા સુખ સેજ,હેત પત્તીશું પુરણ,કામ વાસના નહી કાય,ચિંતા કીધી ચુરણ; મરણ કાળે તે માનની,સંભોગ ઉપર મન અડયું,ગુણકાને ઘેર ગોરડી,અધમ ઘેર અવતરવું પડયું,

ચોપાઇ—બધો શીયાળો ટાઢે મરે, ઉનાળે ડગતો રૂએ ભરે; આખો દહાડો

ભુખે મરે,માઝમ રાતે મલીદો કરે.જોબન બધું કુંવારા જાય, વૃદ્ધપણે પામે કન્યા; ફકીરી ફકની મન ધરે, પછી જગન મહારૂદ્ર આદરે. આગળથી પાણિ વહી જાય, પછી પાળ બાંધવા તત્પર થાય વહેરાઢ વેરીની રીત, પછે કરવા જાએ મિત; વરત દીવસ તો ભોજનવહે,અન્ય દિવસ તો ભુખ્યો રહે;બાળ પણે વિદ્યા નવથાય,વૃદ્ધ પણે ભણુવાને જાય;કરે જન્મથી કુડા કામ, પછે સંભાળવા માંડે રામ,ચાતુરમાસ નવ વરસે મેહ,થાય માવઠુ ચૈતર તેહ.નરનારી અવસર પીછો પ્રાણિયો તો જુવતી જીતિ જાણિયો.દોહરા—નરનારી પરણ્યા નેહથી,ધાર્યું વળતું ધર્મ,માનનીનું તો મન ડગ્યું,કીધું કુડુ કર્મ. કામની કંથને ઓળખ્યો, નરે ઓળખી નાર; પીછયાં બહુ પટંતરે, પેલા ભવનો પાર.છપો—સો વાતે એક વાત,કાંઇ નહી તેમાં કાચું; સુર્ય ચંદ્રની શાખ,સત્ય બોલુ હું સાચું.ભરતખંડ સુખ શુભ ભોમ્ય ગુણ ભદ્રાવતી ગામો નહાલચંદશા શેઠ નીરંબ સુત નીરમળ નામે; પ્રેમદા નામે પદ્મની. પુત્રી સાથ શાહે તણી. પરણુગમે તો પ્રેમદા,તું ધણિયાણિને હું ધણી.ચોપાઇ—ચતુરા ચેતીમનથી મળે. વણે હેતેથી વળગી ગળે:તું સત્યવાદીન હું સતી હું પ્રમદા તું માહારો.પતી રામા કહે સાંભળરે રાય,મહિપત સમજે તેમનમાંય,હું કામની એતો કંથ. પરમેશ્વરે મેળવ્યા પંથઃ પુરણ પ્રીતે તું પરણાવ, લાખેણા એ લાડ લડાવ; શાહા પુત્ર એ સાચો હોય;કળી શકી નહી કોય. જેણે વ્રત ધરયાંતાં એહ, દેવરૂપે દેવાંશી દેહ;ગાંધર્વ વીવા કરી રીત,પુરપતિ પરણાવી પ્રીત છપો—જે રાખે સંતોષ તે મહીમા વધારે: જે રાખે સંતોષ, વહના દેહની વામે; જે રાખે સંતોપ તે મહીમા વધારે.જે રાખે સંતોષ સહેજે તે સ્વર્ગ પધારે;સંતોષી જે જન હોય છે,તેનાં પાપ સઘળાં બળે; સામળ કહે સંતોષથી,જન્મ મરણ ફેરા ટળે. ચોપાઇ—તેત્રીશ કરોડ દેવતાની સાખ. પરણાવ્યા વર કન્યા ભાખ, વરને કન્યા સોપી તરત,જેણે પાળ્યાં શીળનાં વરત, બીજો માલ આપે જેટલે, દુખીએ ના કહ્યું તેટલે; ન ખપે હાથી ગ્રથ તાહેરો, અનમી ટેક રાખુ માહેરો; ન ખપે કમળ તાહરૂ એક.અનમી જાચીક માહારી ટેક. ન ખપે તારો એક દામ હું ન કરૂ લીધાનું કામ.હું ક્ષત્રાણીકેરો તન, માગ્યાનું મહારૂ નહી મન;આશા ન કરૂ હુ તાહરી પરણાવ જો સ્ત્રી માહરી;ક્ષત્રીની ખબર સાંભળો બળે દોરી નમુકે આંબળો.ક્ષત્રી કોનું ન ખાએ અન ક્ષત્રી કોનું ન જાચે ધન;અંબળાતા અંબળાતા ફરે,ટેક ન મુકે ભુખે મરે,ટેકી ક્ષત્રી મારી જાત ભુપત પીછે ભરેલી ભાત,સૌને આપાનારો શ્રીનાથ.તમ આગળ જોડું કયમ હાથ. દોહરા—વીક્રમજીત કહે વીર સુણુ,તેં કહી વાત વીવેક,તેં કહી ને મેં સાંભળી, તેમ તું સાંભળ એક ગુણ તાહારાતી હું ગયો, ઠીક જોયો મેં ઠામ; સરવે માલ એહ તાહારો, મેં શું કીધુ કામ,પ્રાક્રમ જો હોય માહારૂ,મેં શું કીધું જોરઃતમે મોકલ્યો હું ગયો. વાત તણો અંકોર- પ્રાક્રમ જો હોય મહારૂં, ના આવત તારે અર્થ; મારા

પુન્યે હું ગયો તાહારા કર્મનો ગર્થ, તાહરો માલ તે તું લહે, તાહરા કમનીઆડ; સાંભળ પણ શુ માહરૂં;દેખે તો દેખાડ બીજી વાત એક સાંભળો.તું શીમાડો રાય, હું ચકવે પૃથ્વીપતી,વાત ધરોમનમાય.સલામી લઉં સદા,હોડ ઘણેથી હાથ;સીરપાવ આપુ સેહેજમાં, વારૂ કરો વીખાણ, રાજ આપુ જો રીજીયે, ખીજુ તો લુંટી લેઉં;રીઝયો તારી રીતથી,શીરપાવ સરવ દેઉં.આપવા જોગ સદા અમો,લેવા જોગ તું લાખ, શાણા હોતો સમજજો. શાસ્ત્ર તણી એ શાખ. તુને વાત ત્રીજી કહુ,જો માને તાહરૂં મન,એ કમળ આપુ તને ત્યારે તો લેવું જળ અન.પ્રતીજ્ઞા મારીજશે, તો જાશે મારો પ્રાણ,જીવદયા પ્રતીપાળ તું.સત્યવાદી સુજાણ ચોથી કહુ ચતુરનર સાંભળે સઘળો સાથ,શ્વસુરપક્ષ મોશાળમાં હેતે લે સહુ હાથ,ઘણા હેતથી હું ગયો એ ગુફામાં એન, કોડ લાવ્યો કામની, એતો મેહારી બેહેન, કરૂ દાન કન્યાતણું, દીઠાં જોઇને દાન. માટે આપુ મન કરી. લ્યો મન મુકી માન. રાણારાયનેરીધપતી અનમી અહંકારી અનાથ,સસરા આગળ સરવકો,હેતે હોંદે હાથ સલામ કરીને કર ધરો, સોપું માલ સમેત. સુખ પામી તે સુંદરી. હરખે ઉપન્યું હેત. વીક્રમ ફરી બોલવા ગયો. માનનીએ મારડયું મુખ. સાચું બોલેરે સુંદરી દેહમાં છે કાંઇદુખ. ચોપાઇ—ગુણ સાગર પૃથ્વિ તુજ ધણી, એજ સીમાડો માહરો ભણિ, ભુપત અને કરવી ભેટ, પડે ધ્રાસકો પોહોડે પેટ બળ વિના જે ૧શિક્ષા કરી. ચીત થકી કરવી ચાકરી. ભોગ ઘણા ભામની ભરથાર. આવે ત્યાંહાં તારા અસવાર ચર્ણે રહેવું તજીને સુખ, દાવાદળ સમ એ દુખ. પરવશ રહેવું જો નવ પડે તો સઘળું સુખ શરીરે અડ.તુજ સરખો મોહોટા શીર તાત, દુખની કેમ કહેવાએ વાત,વનીતાનો બોલ મનમાં વસ્યો, હેત ઘણેથી રાજા હસ્યો. દોહરા—ત્રાબાને પત્ર લખી લક્ષવા આપી લુહાણુ,માહારા દેખતે પરગણે,તાહરી વરને આણ.ભરણુ ન આપશો મુજને ન કરીશ ચાકરી મન, છત્રપતીનો છત્રપતી આણુ કોની અન્ય. વોળાવી વીક્રમા જીતે, અલખત આપી અપાર, કમળ હથીઆરને કામની,ભરે જે ભંડાર,અધીપત મન આણંદીયો, આપ થયો અસવાર;આપ આવ્યો ઉજેણમાં ક્ષણુ ન લાગી વાર જયજયકાર બધે થયો, ગડગડીયાં નીશાન;મોતીવધાવે વિશ્વમાં, જાચીક કરેવીખાણ રાજ કરયું અતી રંગમાં, ભરતખંડમાં ભુપ. સાક્ષીઓ ચાલી શાસ્ત્રમાં. એવો રાય અનુપ; મોટું સીંહાસન અધીક, ધણી રીધ ઘરસુત્ર; પ્રજાપાળે પ્રિતથી, પેટ તણાં જેમ પુત્ર. નથી થયો અવની વીશે, કો થાશે કો થાય; કામ કર્યાં છ કોટીધા અકુળીત કોન કળાય, ભોજપ્રતે કહે પુતળી, ધન્યદહા પવીત્ર; રાજા રૂદે વીચારજો, વીક્રમ નામ ચરિત્ર, રળીયાત થયો તે રાયજી,ક્રીર્ત શુણિને કર્ણ; કાળીદાસ માધે કર્યાં, વીક્રમનાં રૂડાં વખાણ. શ્રીમોડ માળવી વિપ્ર શુભ, શામવેદિ છે સાર, સુત તે વિશ્વેશ્વર તણો,એને અક્કલ અધીકાર.શેવક શેવક શિવ શક્તિ તણો.દિવ્યકવિનોદાસ;

બ્રાહ્મણ ભાટ ચારણ ભલા, આજ્ઞાથી અભ્યાસ, ગુણનિતી ગુજર દેશમાં, અમદાવાદ અધીપતી, વાસ વેગણપુણ વીપ્રનો,માહા મનોરહ માત;સુત શ્રી વીરેશ્વરતણો શામળજી નીજ નામ,પીતા પુરૂષોતમતણો, કરત નીતશુભ કામ; સીંહજગામ શીરોમણી, માતર પ્રગણા માંહ;રખીદાસ મનજી તણો, વસે રૂષી એક તાંહ, લક્ષમા લાજ લેઉવા વિખે બુધસાગરનાં બીજ;સપુત સલક્ષણા, ભાવીક રૂડી ભત્રીજકવિ તેડયો કોડે કરી,શુભ દીધાં સનમાન; પૃથ્વી કરી પસાયને, ખાનપાન ધન ધાન. ગ્રંથ કરો ઉત્તમનવો, પરમારથજે પુન્ય;ધર્મ કામને અર્થ મોક્ષ, નેક નરાખી ન્યુન્ય તે ગામમાં મહાદેવ છે, દેવ વડો દાતાર, મોદીક ચડે ચોખાતણો મહીમા અપરમપાર વિરેશ્વર વીસંભરે, મોહોટમ પદવી મેહેર, ચોખાનો લાડુ ચડે, સવાબેમણ શેર, મહીમા શ્રી માહાદેવનો, રખીયલ પુન્ય પ્રતાપ;શામળ વીપ્રે વરણવ્યો, ગ્રંથ અનોપમ આપ વીક્રમ મહિમા સાંભળી, આણી મનમાં ભાવ મનવાંછીત માગ્યા મળે. ભવજળ તરવા નાવ; પુન્ય કરજો સહુ પ્રીતથી, શાસ્ત્રજ પુરે શાખ; આપે એક અવની વીષે, લે પરલોક લાખ; એવું સાંભળી આપશે અન વસ્ત્ર દક્ષણા હાથ;આલોકે જશ વધસે; પરલોક પ્રભુનાથ; શામળભટ શ્રીગોડ શુભ. કવીરાજ કહેવાય, શેવક સહુ વીપ્રજ તણો. ગોવિંદ તણા ગુણ ગાય; કીંકર સહુ કવી તણો, રૈયત સહુનો રાંક;અધીક ઓછું એમાં હશે. ક્ષમા કરજો મુજ વાંક, ભોજપ્રવકહ્યું ભામની વિદ્યા વાણી વિલાસ શીક્ષા એ છે સરવેને, પરમેશ્વર પુન્ય પાશ; આકાશ પુતળી ઉપડી કથા સંભળાવી કર્ણું,એવાં પ્રાક્રમ જો કરો, તો ચતુરધરજો ચર્ણું, પુન્ય કરે તે પાક્રમી,ઇશ્વર પુરે આશ;એહ કથા પુરણ થઇ,કહે કવી શામળદાસ, શ્રોતાવક્તા સમજતા; કહે કવીતા કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો જય જય શ્રી રણછોડ.

વાતા ૪ થી શીંગલ દ્વીપની.

માનવંતી નામની ચોથી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ ચોપાઇ—શ્રી મુખ શેવુ સારદા, જેમાં કષ્ટ ન હોય કદા;હંસ વાહની મોહોટી માત, જેની વાણી વેદ વિખ્યાત; વેણા પુસ્તક તે ધારણી, લક્ષધા કોટી કલ્યાણ કારણી; તું માતા તુઠી જેહને, કવીજનકીધા છે તેહને;તું પુરે મનની કામના, નવખંડ ચાલી નામના, આપો બુદ્ધ શ્રીસ્વામી મુખે કરૂં ગ્રંથ સતવાદી સુખે; શ્રી ગણપત દુંદાળો દેવ,સુર સનકાદીક કેરી શેવ; તેત્રીશ કરોડ પહેલો પુજાય શુદ્ધ બુદ્ધ રીદ્ધ સીદ્ધનો રાય, સેવા તો સીંદુરે સાર; અમરત મોદીક આપ્યો અહાર; શીવસુત શ્રી પારવતી પુત્ર, ચીંતામણી કેરાં ઘરસુત્ર; કલ્પવ્રક્ષજેને બારણે શેવું પદ સીદ્ધી કારણેઆદ્યશક્ત ઉમીયા તું ઇશ, શેવક હું નમુછું શીશ દોહરા—કૃષ્ણ કૃપાળ રાવે રમણ, જાનકી જીવનરામ, મટે કોડ પાતિક સરવ, જપતાં નીરમ

ળી નામ, માત તાત ગુરૂ ઇષ્ટને, ચરણે નામુ શીશ; વરણવું વીક્રમરાયને કૃપા કરો જગદીશ, પુન્યકારી પ્રભાના પુન્યકારી પુન્યરૂપ; નગ્ર ધારા નરેંદ્રપત. ભોજરાજ ભદ્રભુપ.બ્રહ્મ ભોજન બહુ પ્રાક્રમી, પંડીત હાર્યાપ્રમાણુમાં; કલ્પવ્રક્ષ કવિયો તણા, અખીલ દેશમાં આણ; ચરચા ચતુર ભુજ તણી, ખરીવાતની ખોજ: વિશામો વીપ્ર જ તણો, ભવ નિવારણ ભોજ. સવા લક્ષ એક સહજમાં, આપે અદકાઆપ; સિંહાસન તેને જડયું, કાંઇક પુન્ય પ્રતાપ; રત્નજડીત્ર કંચન તણું, ઉપમાઅતી અપાર દરશન દુરલભ દેવને, સ્વર્ગ લોકનું સાર. પુરવેવીસ્વકર્મે ઘડયું. શીવને કીધુ ભેટ; આપ્યું તે પછી ઇંદ્રિને, કોઇક કાળે નેટ; વાસવે સોંપ્યું વિક્રમને દુઃખ ભંજન નરેશ, કોયક સમે આવી ચડયું, પૃથ્વી માંહે પરવેશ, શોભા તેમાં સ્વરગની વઇકુંઠ વિમાન, કૃતવના કુબેરની, ઓપમ એ અનુપાન પાછળ બત્રિશ પુતળી, પદમની જુગને જોડ;જાણે સજીવન સુંદરી, ગુણ સાગરણી ખોડ.ભોજે કઢાવ્યું ભોમથી, પ્રમાણ કરી બહુ પેર, શોભાવ્યું સભા વિષે, ઘણા હેતથી ઘેર શુભ ગંગોદકે શુભ કરયું. અક્ષત ચંદન લીધ અમરન ચોવટીયું અધીક, પુજા બહુ વિધ કીધ બ્રહ્મભોજન કરાવીયાં, દશ કોટીધા દાનઃનૃપ સજ્યા નવખંડના.મહીપતને દીધાં માન, વિપ્ર તેડાવ્યા;વેદીયા. લાખેણું મુહુરત લાગ મહક્ષગ્રા પુઠે કરી પરઠ્યો જમણો પાગ, માં માં માં કહ્યું પુતળી મહીપત પ્રતે મુખ, પગ મા ધરશો પુરપતિ દેહ પામશો દુખ. અચરત પામ્યા અધિપતી. હેતે જોડયા હાથ. નકારે કર્યો કયાં નાર તે, બોલ્યા સ્યામા સાથ, પુતળી કહે રાજા સુણો ભલાભોજ ભુપત; સત્યવાદી સુલક્ષણા, નિરમળ મહિમા મત વીક્રમ અવતાર વાસવ તણો આ લોકે પણ ઇંદ્રિ શોભ્યો રાય સમસ્તમાં, જેમ તારામાં ચંદ્ર;તરતિબે આસન હતું, તેવા જેકોઇ થાય, તેવાં પુન્ય પાક્રમ કરે, તે ધરે સિંહાસન પાય, પર પરાક્રમ પરમારથી પરદુખભંજન ભુપ, પ્રાણ આપે પરકારણે અધિપતી અકલ અનુપ ભોજ કહે સુણ ભામનિ વિક્રમસીન વીખાણુ, કૃત માંડીને કોહો મુને, પંથ કરે પરમાણ,કયાં વાંધ્યો કયાંઉ છરયો કયાં કીધું રીધ્ર રાજ, દુઃખ ભાગ્યું દુનીયા તણું, કેવા કૃત પરકાજ.

ચોપાઇ–કરણ અવતાર તણી તે કથા, જોગ વાતમાંડી કહું જથા, ને સાંભળતાં પાતીક જાય, નરનારી સહુ પાવન થાય. ભરતખંડ જંબુદ્વીપ જેણ, અધીક મુક્તિ પુરી ઉજેણ. ક્ષીમા ત્રટ ગુણવંતી ગંગ સ્વર્ગ માર્ગ તણો તે સંગ; મહાકાળેશ્વર મોહોટો ઇશ, જ્યોતીરલીંગ શોભે જુગદિશ હરસીધ માત હજુરિ ધણિ ચાચર સેવ્ય ગામજ તણી ઇન્દ્ર પુત્ર પામ્યોતો શ્રાપ, ગરધવસેન થયો તે આપ, દેવરૂપ દેવાંસી દેહ, ગુણવંતો ગુણીયલ તેહ.ત્રલકવટ તેણે તો રચ્યો, મહામનોહર મહીમા મચ્યો હાંકી હેતે જીત્યો હોડ,કન્યા બે પરણ્યો તે કોડ; બેટી ત્રંબકરાજાતણિ, ગુણ્વાપણે ગુણુવંતી ઘણી, પ્રૌઢ ગર્ભ વાધ્યો તે પેટ, પછે નારીયો નાઠી નેટ, અણે બાળકબે

જાણ્યા, જશવંતા ગુણવંતા ઘણા;એક ભરથરી ભારે ભુપ રાજ તેજ રઢીયાળુ રૂપ; ભુપત કેરા જીત્યા ભોગ, જરા જીતીને લીધો જોગ. કહેવાશે આગળ કથા, જે જોગી કહેવાણા જથા; બીજો પુત્ર વિક્રમ વીર, નાનો પણ ધોરંધર ધીર, જેણે જીત્યો વીરવૈતાળ,કઇક દુષ્ટના આણ્યા કાળ; કંઇક લોકનાં ભાગ્યાં કષ્ટ, શોભાવીજેણે બહુ શ્રેષ્ટ; જેભ જીત્યા જે પંચદંડ,પૃથ્વીથી ટાળ્યું પાખંડ,અહરણી જેણે અવનિકરી, ભીક્ષુકને ઘેર દીધજ ભરી; મુક્તિ પુરિ મહિમા મુલ્ય ઈંદ્ર પુત્ર ઇન્દ્ર સમતુલ્ય; પૃથ્વી પત પુરંદર પાક, જેતીશ કુખ લખાણી શાચ. સાગરમાં શુક બોળે ચંચ, સતમુડ-માં કણકા પંચ; કંઇ વીદ હું મહીમા કહું, લક્ષણ બુદ્ધિ સારિ લહુ; પ્રધાન રાજ પોતાનું કરે, પોતે પરદુઃખ ખોનો ફરે; જીવ્યો ત્યાં સુધિ જશ લીઓ સુખ નીંદ્રા ભોજન નવ કીઓ; ન કર્યો સુખે સ્ત્રીના સંગ; ન કર્યો રાજવૈભવ રંગ;ન કર્યું વા-હાલું દેહ કે દામ, વહાલું એક પરમારથ કામ; વહાલુ પુન્ય પરમારથ હોય, પાપી જન વહાલો નવ કોય. આણ ધરમ મારગનિ ફરે ફરે;ન્યાયશાસ્ત્રથી ન્યાય કરે;રૈયત શતરૂ કે મિત્ર, પુત્ર પરીવાર સમજે છે ચરીત્ર. જીતી નીંદ્રા જીત્યો અહાર,અલખત પામ્યો અપરંમપાર, લઘુ લાઘવિ વિદ્યા ભણ્યો,સહોદર પરનારી તણો;પરકાયાકરે પરવેશ,એવો શીઘ તણો ઉપદેશ. એક સમે નીંદ્રાવશ હોય; જાગ્યો ઝબકી જુગતે જોય;ઉઠયો તે વેળા આળસ તજી,શ્રી ભગવાન ભુદરને ભજી;તે વેળાતો થયો તૈયાર બાંધી સકળ ભાથા હથીઆર; અંધપછેડો ઓઢયો અનુપ, ભલી ભાતથી ચાલ્યો ભુપ. ખડગ લીધું છે ચોધાર, હરસીધ તણું આપ્યું જે સાર.બુધ્ધનીધાંન નીકળ્યો બારણે, નિશા ચરચાને કારણે; જોયો ઘટ ઉજેણી ઘાટ, રાજા ચાલ્યો વનની વાટ. અકસ્માત અજવાળુ હોય, તે તો રાજા દ્રષ્ટે જોય. દવ બળતો હશે કોઈ દુત,ભય પમાડયા આવે ભુત;વપુ માંહે તો સંદેહ વશ્યો,ધર્મવંત તે સામો ધસ્યો;રાજા પાસ ગયો જેટલે, ચીતા બળતી દીઠી તેટલે. ચીતા રચી છે વિવિધ વિવેક,પાસે નર ઉભો છે એક. તેણે નાહી સ્મરણ કર્યું; ચીતામાં પડવા મન ધર્યું; ઝંપાવા માંડયું જેટલે, વીક્રમે દીઠું તેટલે; હાં હાં કહી ઝાલ્યો હાથ, પુંઠળથી ભરાવી બાથ; શા માટે તમે દુખીઆ થાઓ,શા માટે તમે બળવા જાઓ, દેવ સરખો કાં બાળે દેહ.દુખ મુજ આગળ કહો તેહ, શા માટે પરહે છે પ્રાણ. સાચુ ન કહે તો ઇશ્વર આણ. સાચુ ન કહે તો સીધી સાધ, પ્રલેકાળનું તુને પાપ, દુનીઆને બહુ વાપ્યું દુખ, દસ વીસ ગાળ દીધી છે મુખ. મેહેલ મને તું ચીતે ચોર.શું કરે વણ સમજે સોર;દુખ દે છે મુજને શા માટ, તું જા ભાઇ તાહારી વાટ. મુરખ તારૂ મનકુ હોય, દુખ વનામરે નહિ કોય, દોહરા—જા મારગ તું તાહરે,હું લાગું તાહારે પાગ;ખોટી કરે છે તું મને હોલાશે મારી આગ. લોક ભોગે હું આવીયો, જુલમ કરતો જેહ;જે ભોગે હું ની-

સર્યો, આગળ આવ્યું તેહ.વાહાણું તો વહીને જશે, ટાઢે ગળશે હાડ;તું મારગજા તાહરે, હું માનું તાહારો પાડ;વિક્રમ કહે ખોટી થશો.તે આવે તુજ કાય;વાત કહ્યા વીના મુજને, મારગ નહી જવાય. હું કહું તે સાંભળો. તેણે શું કાજ; માહારા દુખની સાંભળી; આવે તુજને લાજ,તસ્કર વિધા નીકળ્યો, રમવા જાઓ જાર; એવામાં ઇહાં આવીયો,કરવા મુજ વીચાર. તેજ મળે લંપટ થયો, તુજ સંગે થયો ચોર, જે છું તે તમે જાણશો, કહો વાત અંકોર. ચોપાઇ–તાહરે તે બોલ્યો દુઃખી સાંભળ ભાઈ રહું તે સુખી. જાતે છું બ્રાહ્મણનો વર્ણ,સાંભળ દુખ બોલી કહુ કર્ણ વસે વેગળે માળવ દેશ; પુર્ણ આઠ ભણ્યો છું બેશ;જોબન સ્ત્રી માહારે ઘેર હતી, પતિવ્રતા ધર્મ પાળતી;સાસદપક્ષતણ હું તો શર્ણ, થોડેક દીન પામે તે મરણ; મુજને તે શું હતો નેહ, પ્રીત જેવી બપૈયા મેહ પહેલુ તો હતું જે દુઃખ, હવડાં થયું તે કહું છું સુખ; દીન ઉપર દીન તે વહી ગયો, તે દુખ કેરો પાર ન થયો. કર્માનું-સારે કરતો આહાર, જેમ સઉ વરતે સંસાર; એક દિવસ શુકલ ચતુરદશી,પોઢયો હું જ્યારે થઇ નીશી, નિશા પોહોર ગઈ જ્યારે, સ્વપ્નુ એક લાધ્યું ત્યારે; હું જાણુ જે વનમાં ગયો. એટલે જાન બીજો એક થયો. પાસે નહી જન બીજો કોય એ સ્થાનક કઉતક હોય, હેવે એક દીઠી હાથણી, જાણે અઇરાવત સાથણિ.અનેક આભુષણ દીસે ઘણાં. અંકુશ અંબાડી શોભા તણાં; શમીપ પાસે આવી છેક, ઉપર બેઠીતી સ્ત્રી એક; બીજી ચમર કરે એક પાસ, તે જાણું છું તેની દાસ; એવો કામનિયોના વઇંદ, જાણે શરદ નીશાનો ચંદ, એવું સ્ત્રીનું મુખ ઉદયોત,જે વિ ચીત્રામણની જોત; પહેરયાં વસ્ત્ર તે અતી અનુપ, શું વખાણુ તેનું રૂપ; નાગ કન્યા કે દેવાંગના, નહી બીજી સ્ત્રીની સંગના, જેવી ઇંદ્ર તણી અપછરા, મોહ ભાગી મદની મછરા. શરદ પુનમ જેવી જામની, નહી ભુતળ એવી ભામની; પદમણી ચીત્રાણીના ચેહેન, અતિ મોહની પલકારે નેન; કનક ચુડો કંચુકી હાર, નકશીખ શોભા અપરમપાર, કે એ રંભા મોહની કે રાણિ હશે કોયની, મેં તો રૂપ નિરખ્યું તેહ તણું,તેહનું બાણ વાગ્યું છે ઘણું; કરી સાનમાં દીધો મને સાદ, દીધો તેણે આશીરવાદ, તે બહુરૂપી બાળ,કર ઝાલી મોતિ વરમાળ, આવો સમીપે મોટા બ્રહ્મ, આજ થકી ફરયું તુજ કરમ; અમો સકળ સમરૃધ આણું તુજ ઘેર સ્વામી સ્થાપીને શેવા કરૂં વચન આપ મુસ્તક હું ધરૂં. દિઠું હેત મેં નારી તણું; હાથે સાન કરી તે સાર, વળી સાદ કરયા હસબાર;હું પાસે જાવા લાગીયો, એટલે ઝબકીને જાગીયો; પડયો અડબડી ખાટ,તરફડતો તે માણેક માટ.દીઠું તેતો આલોપજ થયું, સુખ સપનાનું વીતી ગયું;પડી ફાળ ને ઉઠી ઝાળ,ગઇ હાથથી સ્ત્રી વરમાળ; જાતાં રીદ્ધ આગળથી ગઇ, જાણું જે અહીં ઉભી રહી, હેતના મુખની

બત્રીશી તણિ, તેની પીડા મુજને ઘણી; સાચુ કહુ તમ આગળ કથી, તે મહેથી રે હેવાતું નથી; કો આગળ કહું ને શું કરૂં, મહાદુખથી વણ ખુટે મરૂં.બીજું દુઃખ મનશુ ભાગીએ,ભારે દુખ ને કયમ રાખીએ;વળી વિચાર રૂદીયા પખે,વિક્રમ દુખ ભાગી શકે, રાજા પાસ જાય દુખીયા ઘણા,કરે કામ વિક્રમ તે તણા;જતો તો ઉજ્જેણી જાણુ, એવે નીશા પડી મુજ આણુ,વીચાર્યું રૂદીયા સાથ;હઇડું રાખ્યું મેં મુજ હાથ; સમાણામાં રાજા શું કરેશી વસ્ત તે મુજ આગળ ધરે,માહારો કયમ સરે તે અરથ. ઘણી આપે તે રાજા ગરથ; દેવરૂપને દુખ કયમ દેઉં, તેના દોશ માથે કયમ લેઉં. લોક મુજને ઘેલો કહે,કહે શમણું સાચું કયમ રહે: વાત એ ખોટી લાવીયો રાયને દુખ દેવા આવીયો, તાહારે હું તો હળવો થાઉં, ઉજ્જેણીમાં હવે નહી જાઉં આખરે માહારૂં દેહ મુકવું,વાયદે શીહ વ્રત ચુકવું.પંચ ઇટાળી કરશે લોક, કહે છે દુખ દેછે એ ફોક; એવો મનમાં ઘટયો મેં ઘાટ, કર્યા એકઠાં અગ્નિ કાષ્ટ; જેમ મુજને દહાડા જાય; ઘડીએક વરસ સમ સાથ,મરવું મુજ લાગે સોહલું,દુખ સ્ત્રી તણું દોહલું, એ તુજ આગળ કહ્યા સેં ભેદ,નથી બીજા માહરે મન ખેદ:માટે તમો પંથ પરવરો, જાતા હોય તે કારજ કરો,સાંભળી માહારા મનની વાત;મુકી દે ભાઇ માહારો હાથ;માહારૂ કામ કરવા દીજીએ. ખોટી મુજને નવ કીજીએ. દોહરો—તેહ તણું દુખ સાંભળી,બોલ્યો વિક્રમવીર;તાહરૂં કામ અમો કરૂં,હૈડે રાખો ધીર; છોડ શોક મનડા થકી, કાળજડું થીર રાખ,ભાગુ દુઃખ તાહારૂં,તેના અગ્નિ શાખ: માસતણી મતલબ કરો, ધરો દેવીનું ધ્યાન,તે સ્ત્રી પેદા કરૂં, નીશ્ચે આણી આપું માન; પરણાવું તે પદમણી.શમણે દીઠી જેહ, અનઉદક મુખ નવ ધરૂં.લક્ષ પ્રતિજ્ઞા તેહ, તારે વીપ્ર તે બોલીયો, વાત કરે એ જુઠ:પાપીનું એ પારખું,હીંગ થઇને ઉઠ પરદુખભંજન સાંભળો, અવની વીકરમાય: તે વીના નહી કોનો આશરો, તો તુજ થી કયમ થાય,નથી ગર્થ મારી કને,નહી વસ્ત્ર વપુવાસ;તમે હશો કાંઇ તાકતા મુકો તેની આશ. સ્વપ્નાનું સુખ માહરૂં,ઇશ્વરથી ન અપાય, બીજું હોય તો જાચીએ આપે વિકરમ રાય,પાણીમાં નવ નાંખીએ,સોના કેરી ઝાળ;વીક્રમને જઇ શું કહુું શમણે દીઠું આળ,જુઠો જુઠો સહુકોકહે,સાંભળતામાં લોક;અન્ય ઘટતું બોલીએ, તે મન જાણ્યું ફોક: નહિ તાહરો આશરો,તાહારૂ વચ ન ચુક, કામ સરે કપમ તમ થકી, મીથ્યા લવરિ મુક; તાકે છે તે તો.નથી,વાહન વસ્ત્ર કે ગર્થ,જાઓ કોઇ વસ્ત વીખે;જ્યાંહાં સરે તમ અર્થ. ચોપાઇ—દુખીઓએમ બોલેને મુખી, કરેકુણ મુજને તે સુખી;ફરી પ્રગટે કોઈ જ્યારે રામ,તે દીનથાય અમારૂં કામઉગેજો પશ્ચીમમાં રવિ, તો નરખું નારી નવી, ગંગાજી દક્ષીણમાં જાય,તોયે કામ માહારૂં નવ થાય, મેરૂ ચળે ડગે દિગપાળ, તોય ન મળે નારી વળઆળ, ફરી અવતાર વિસ્નુજી ધરે, તોયે કામ માહારૂ નવ સરે. દોહરો—શમણુ સાચું હોય નહી ડાહયો હા કહે કયમ;

દુખભંજન એક સાંભળો, વીકરમ ઉજેણી ગામ; એક દુખ બીજું હસું, ખાતર ઉપર તેલ; પરહર દુખ પેંદા થસું, મીથ્યા લવરી મેલ; તું કયાંહાંથી પેંદા થયો, કેહેને તારૂં નામ; વિકરમ કહે છે વિપ્રમુખ; રાખો હઇડે હામ; શેવક હું તુજ ચરણનો, વીકરમ મારૂં નામ;ચરચા જોવા નિસરયો, જોતો આવ્યો જામ,સુખ સપનાનું સત્ય થશું તે બ્રાહ્મણ તુજ ભાગ્ય; પરણાવું તે પ્રેમદા, તો મુખ લેઉ નીર; મહિનામાં મેળો કરૂ, તો જાણો વીક્રમ વીર. કદાચ્ય કામ થાયેનહિ, તરૂણી નમળે માઉં. આ સ્થાનકે ચિતા રચું, બળશું આપણ બેઉ; બોલ્યુ અબોલ્યું થાય નહિ, સાખે છે હરસીધ ઇશ; એક માસે મેળવું માનની, તજ રૂદયેથી રીસ. વિશ્વાસ આપ્યા તે વીપ્રને, પુરણ હેતે પેર, માસ તણી મેહેતલ કરી, ઠરી રહે તુજ ઘેર સમ દીધા બહુ સામટા, બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ; માસ ચઢી મંદીર રહો, હું આવું આપોઆપ.

ચોપાઇ–રાખ્યો વીપ્ર ગુણવંતે ઘેર, પછે પ્રભાતે થી થઇ પેર;હિમતરાયે હાતો કહી, મહિપતને મહા ચીંતા થઇ-દહાડા ત્રીસ કાલે વહી જશે, વીપ્ર વાયદો પુરો થશે; શું કહું આગળ વાત. આરાધુ જઇ હરસીધ માત. ક્ષીપ્રા ત્રઠ ગાંધરવ મશાણ, ભુત પ્રેત ભૈરવનું રાણ; બાવન વિર ચોરાસી સિદ્ધ; છપન કોડ ચામુંડા નીધ. સીધવડ ગાંધરવ ગંભીર, ગંગા સમાન ક્ષીપ્રાનું નીર; શ્રી હરસીધજી મોહોટા માત, વર દેયણી વૈષ્ણવી વાત. પ્રગટ કરી જે જ્ઞાનની જોત, કહિ અજવાળું અતિ ઉદોત; કર્યો કુંડ કુંતાસન કાજ, રાજરીધ કર્યું તે તાજ. જવ તલ અને પચામ્રત ખીર, શરવે હોમ્યું વિક્રમ વિર;તોય માત નવ થયા પ્રસન્ન, દીધું નહિ દેવિએ દરશન માહા નીશા પાસે નહિ કોય, વિક્રમસેન વિચારી જોયા. દોહરા–પુજા પુરણ નાશાથઇ, ઉદે થયો જવ દિશ; આહુતી પુરણ કરી; છેદવા માંડયું શીશ. કહાડી ખડગ કોટે ધર્યું, પ્રસન થઇ તવ માત; હાંહાં કરી હજુરથી, હેતે ઝાલ્યો હાથ. શા માટે તું દેહ તજે, શામાટે ધરે શોક; મજ સેવા પ્રતાપથી, વશ તાહારે ત્રણ લોક;અરે રાય પ્રથ્વી પતી, કહાવ્યો ચતુરસુજાણ; શું દુઃખ તુજને પ્રગટીયું; સેહેજે છોડે પ્રાણ. માગ માગ આપું તને, જે મન તારે હોય; તુજ શીર હાથજ માહરો, ગાંજી ન શકે કોય. પ્રદક્ષણા કરી પુરપતે, જોડીને બે હાથ; માહરૂં દુખ જાણો તમો; શું બોલું તમ સાથ. વીપ્ર સ્વપ્નામાં પરણીઓ, આરોપી વરમાળ; તે તો કન્યા કો તણિ, કોહોની બેટી બાળ. ગામ નામ ને ઠામ કહો, કોહો મળવાનો ઉપાંય; પરણાવું તે વિપ્રને, સિદ્ધ મનોરથ થાય. કહે શક્તિ સુણો રાયજી, તાંહાં છે વસમી વાટ; ગામ ઠામ કહું તને, મેલો મન ઉચાટ. ચોપાઇ–નગર અનુપમ સીંહલ દેશ, જયાંહા નારી નવજોબન વેશ; પદમાણ પ્રગટે છે પેર, શીંગલ દેશ તે ઘેર ઘેર. બીજી નહી કોઇ એવિ નાર, પ્રગટે પદમની દ્વારે દ્વાર. તાંહાં નવ જાએ કો માનવી, તાંહાં જાએ દેવ કે દાનવી; નવ જવાય ગાંધરવ કે નાગ, નવ જવાય અહંકારી આપ, નવ જાય ત્યા કપટી કોય વીકટ વાટમાં

ચોકી હોય; હેજ વાટ તણો કહુ વાક, નવ જવાય રાજા કે રાંક. જે જાવાની ઇચ્છા કરે, ખુટયા વીના નિસ્ચે મરે; દુનીઆમાં જો જીવવું ચાહો, રખે રાય શીંગલમાં જાઓ. જોયું અદ્ભુત દ્રષ્ટે ભરી, દેવ રાજાની સાજી કરી; માતા માહરાં કષ્ટજ કાપ, વર દાન માગું તે આપ. શીંગલ જઇ લેઇ આવું નાર, આપું બ્રાહ્મણને આ ઠાર; તારિ દેહ અમારો ધરૂ. નીકર વણ ખુટે હું મરૂ. નવ ખંડમાં જણાય જેમ, પાળો વચન માજી નેમ; સમજણે દિઠું તે આપવું, કષ્ટ દુખીઆનું કાપવું. જાઉં છું શીંગલ પાંસરો, માહારે તો તાહરો આશરો; વાટે રક્ષા કરજો માય. પંથ ચાલવા માંડયું રાય. ત્યારે બોલ્યાં હરસીધ રૂપ, સાંભળરે સતવાદિ ભુપ; અઘરી છે તે વાટે આંચ. પ્રૌઢ ચોકી વસે છે પાંચ. એક એકથી અઘરી હોય, તે માર્ગ નહિ જાએ કોય; પ્રથમ રણમાં જ શે જયાં, વિકટ દૈત્ય વસે છે ત્યાં, રાંક શામદ જાએ મર્ણું, જુએ જે તે પામે મર્ણું; તે જનને જાળવીને જજો. સુરપુર તાંહાં ધીર વીર થજો. બીજી ચોકી રણમાં વસે ચો-પાસે અગ્નિ તો હશે; તે અગ્નિ તો નવ હોલવાય, જે જાય તે પ્રલે થાય. ત્રીજે ઠામ જશો જાહરે, દેખશો પંખી મોટા તાહરે; મોહોટી ચાંચ સેંચાણા નામ, માંસ આહાર રનું તેને કામ, તે ઠામ કોઈ નવ જાય, રૂધીર માંસ કરડીને ખાય, લક્ષ કરોડો અસં-ખ્યા વશે, દેખે માનવી ઉપર ડશે. તેથી ચોથો આવશે ઠામ, અભેદ પોળ છે તેનું નામ. હશે કરકથા તે બારણે, માનુશ આહાર તણે કારણે; ભુલ્યો ચુક્યો કો જઈ મળે, વણ પુછે તેને તો ગળે. વિકટ વાટ છે વરવો વેશ, તાહાંથી આવશે શીંગલદેશ; તે દેશમાં કોઇ જે જાય, વાહાણ પુતળી કાયા થાય. મનુશ થયા કાંઇ પાષાણ, શીંગલ દેશની એ એંધાણ; તે દેશનો વા વાયુ અડે. મનુષ પાષાણ થઇને પડે. સમીપ તાંહાંથી શીંગલ દેશ, પુરમાં નહી થાયે પ્રવેશ; લક્ષ કોટીના હસ્તી વશે. દેખી હસ્તી તે ઉપર ધશે. મારે દંતસુર મોટા પ્રહાર, હણતાં તેને ન લાગે વાર; મુજ પ્રજાનું પ્રાક્રમ હોય તુજને ગ.જી શકે નહી કોય. માહારો તારા મુસ્તક હાથ. વૈતાળ વીર વડેરા સાથ;જઈ સીઘ્ર કરો એ કામ, વાટે હોલવજો મોહોટા ઠામ. શીશ વચન શક્તિનું મર્યું, ડંડવત કોડેથી કર્યું; પગલે પગલે પળીએ ધીર, તજ્યું આહાર નીંદ્રા ને નીર. રાજરીષ કરી તે તાજ, પરદુખભંજન વિપ્રનું કાજ; ભાવે પત પોતાનો ભણે. ભય મનમાં કોઇનો નવ ગણે. આદ્ય અંશ છે મોટા પાત્ર, તે આગળ બીજે કુણ માત્ર; ધર્મ સખાઇઓ જેને હોઇ, તેને દુખ નવ દીએ કોઇ. જેને પુન્ય વાહલા છે ઘણા, તે અવતાર ઈશ્વર તણો એક તણો છે મોટો મર્મ. સહુથી અઢો તે તો ધર્મ. પંથ પળાયો વિક્રમ વીર, ગયો આપ ચોકીને તીર; મોહોટો દૈત્ય વિકટ વિક્રાળ, જેવો કોપ કૃતાંતજ કાળ.

દોહરા—ઉંચો તાડ સરીખડો, પર્વત જેવું ગાત્ર; જન ભક્ષે મચ્છ તેહનો, તો મા-નવી કુણ માત્ર. કાયા જાણે એક લોહની, પર્વ જેવો દેહ; રણમાં દિઠો રાયને, ધશીને આવ્યો તેહ. ચોપાઈ—દિઠો રાજાને જેટલે, ધશીને આવ્યો તટલે; કીધા લીંબા તેને

હાથ રાજાને ભરાવી બાથ. આજ દુઃખ અમારૂં ટળ્યું,ઘણેજ દહાડે ભક્ષજ મળ્યું; ભુલો પડયો દિસે છે જાગ, પ્રગટયું પુન્ય માહરૂં ભાગ.તાહરે વિક્રમ બોલ્યા વાણ, આવ્યો છું તુજ લેવા પ્રાણ;મારે રાક્ષસ કેરો આહાર; માટે આવ્યો છું આ ઠાર.તે કીધાં છે કુડાં કરમ, મને મારવા આવ્યો ધર્મ; રખે જાણે ભુલો પડયો, તાહરે માટે આવી ચડયો. આવ્યો છું તુજને સાંભળી, પોહોંચાડવા મન કેરી વળી; હૈડે બોલ વિક્રમનો વસ્યો,ખડખડીને તે તો હસ્યો.હા ભાઇ તું મારીસ મને, એવો બળીઓ દીઠો તને; એક ગ્રાસ મહારે છે તું, હવડાં મુખમાં મુકું છું.જે હોય તારો ઇષ્ટ દેવ, એક ઘડી,તેની કર સેવ; દુનીયા તો પરવારીયો, તારે કાળે તને મારીયો, રહયો સાંભળી વીક્રમ ભુપ,. પ્રચંડ કીધું સેહેજ સ્વરૂપ.લઘુલાઘવી વિદ્યા જેહ,તેથી બમણો કીધો દેહ, કરડી દાંત દિધિ ડાટ, દૈત્ય ઉપર કીધી બહુ ચોટ.તાહરે તે તો વિસમે થયો, દ્રષ્ટ ભરી જેઇને રહયો; દીઠો તો ન્હાનેરો બાળ,ઘડી એકમાં થયો મહાકાળ. માનવી નહીં કો કારણ જેહ, અકરમાત વધાર્યો દેહ; પછે ચઢયો બે જણને ક્રોધ વળગ્યા માંહોમાંહે જુદ્ધ. એકાએકને મેહેલે ઘાવ, કો કોને નવ ચુકે દાવ; રૂદે ધ્યાન ચંડીનું ધરે,તે કયમ કોઇને માર્યો મરે. જેને દ્રષ્ટ સાથે વૈતાળ,જેને ખડગ કોહોલું કાળ;જેને આવરદાનું જોર; તે આગળ ચૈતન સહુ ચાર. જેને ધર્મ પોતાનું સાય, તે કયમ કોઇને ગાજ્યો જાય; પરકાજ જે કોઈ કરે, વીસ્નુ ચરણે તે તો ઠરે. વળી મનમાં જાણ્યું તેહ. આવરદે પડે નહી દેહ; એવું વિચારીને દે વાય,ધરે પાછો કોએ નવ પાય દૈત્ય મારે છે જ્યારે સાંગ,ત્યાં જાણે ફુલ અડયું અંગ;ગડદે ગડદે મારી ફરી, પાટુએ પાટુએ ક્રોધે ભરી. મુષ્ટીએ મુષ્ટીએ બાથે બાથ,ચરણે ચરણ હાથે હાથ;ઠીચણ ઠીંચણે પ્રૌઢ પ્રહાર, ઉછીનાં જેમ હોય વેહેવાર.એક એક ઉપર અ.યુદ્ધ પડે, એક પડે એક ઉપર ચડે ;બે જણને પોહોત્યો બહુ ભાર,કોઇ કોઇથી નવ પામે હાર, રાત દિવસ ને સાંજ સવાર, વઢતાં; દિવસ વીત્યા છે ચાર;તાહારે દૈત્ય ઓશરીઓ તાંહ, ગયો પોતાના.મંદીર માંહ. પાછે પગલે પોતે ગયો, રાજા તેની કેડે ગયો.

દોહરો—મોહોટું મંદિર દૈત્યનું; રાજ વૈભવ કે રામ; દેવ રચના કોઇ દેવની. અલખત અતિ અગામ.ચોપાઇ—દીઠો ત્યાંતો દૈત્યનો વાસ,વીલા લેહેર વિવિધ વિલાસ, પાકશાળા વીશાળજ ઘણી, શી કહુ શોભા મંદિર તણી, પરનાળ રત્ન જડીત્ર પાટ,કનક દોર હીંડોળા ખાટ;ઢીંચે છે ત્યાં તરણી એક,તેની શોભા વિવિધ વિવેક. ચંદ્રવદની મરગ નયણી વાંક,સિંહ કાટી ઠકીના લંક કરે એકલી આપ કલોલ, અંગ શણગાર સજ્યા છે સોળ. વિશાલ ભાલપર મોહોટા કેશ,આપ રૂપે જોબન વેશ; રાય રહયો તે જોવા તાંહ, ગયો દૈત્ય તેના ઘરમાંહ, વિક્રમે રૂપ પોતાનું ધર્યું,સ્ત્રી પ્રત્યે વચન ઉચ્ચર્યું દિસોછો કોઇ શોભા સતી,કોણ પીતાને કોણજ પતી, કયમ આવ્યાં આ પાપી હાથ, મનમુકી બાલો મુજ સાથ;ત્યારે સ્ત્રી કહે વચન,સાંભળરે ડાહ્યા રાજ;

જન કનકવતી નગરીનો નાથ,કનકશીખર છે મારો તાત, ચંદ્રકામા માહારૂં નામ. કનક શોભા અતીધામ-રમતિ જમતી ભમતી ફરૂ,નીત નીત નવલી કીરાકરૂ; એક દિવસ હતુ કોઈ પરવ, સાથ તેડીઓ સખીઓ સરવ. નાહાવા કારણ એકઠાં થયાં, રમવા અમો વાડીમાં ગયાં; સહુ મુજ શું રાખેપ્રીત, ફરે ફુદડીને ગાયે ગીત; રમત રમતાં શોભાશી થઇ, હું તો વચમાં બેશી રહી, એટલે પાપી આવ્યાં તાહ તતક્ષણ ઝાલી મારી બાંહ, ત્યારે પડીઆ સૌને ત્રાસ, નાશી ગયું કોઇ ન રહ્યું પાસ, ઝડપે બાજ હોલાણો જેમ, મુજને ઝડપી નાહો તેમ માત સહોદર ચુકીયાં આ સ્થાનક આણી મુકીયાં, માહારા પીયરમાં ખબરજ મળી, રહયા હશે તે ટળવળી માહરી મુકી હવે ત્યાં આશ; હું તો પડી આ પાપી પાસ, મુજને દુખ દેતો નથી ઘણું, રાખે હેત એ મુજપર ઘણું;એ હકીકત માહારી આપ, મળીયાં પંથી તાહરાં પાપ;કુડે રીસ તો નહિ સાંખશે,જેતામાં મારી નાંખશે,કુળ ગામ તમારો વાશ; કેમ આવ્યા પાપીને પાસ; એને જોર તણી શી મણા, મારે પંથી જાતે ઘણા, એ આવશે નઝીક. ત્રણ,ત્યાં સુધી સાંભળરે કરાનુ; નાહાશી ગયાથી છુટો નહી,એના હાથથી જશો નહી,તાહરે બોલયો વીકરમવીર, રાખી હૃદયા માંહે ધીર; ક્ષીપ્રા તટ ઉજેની ગામ. નરપત વીક્રમ માહારૂં નામ, ઈંદ્રિ સરખો છે માહરો તાત, પ્રસન થયા હરશીદ્ધી માત; મહાકાળેશ્વર મોહોટો નાથ, તેનો માંથા ઉપર હાથ વીર આગીયો સાથે ફરે, અણુચીંતવ્યાંતિકાર જ કરે; પર કાજે આવ્યોછું અમો પુછોછો તો સુણજો તમો. શીંગલદીપમાં ત્યવું આજ, લાવું પદમણી બ્રાહ્મણના કાજ; જુદ્ધ થકી અમો વિદારીએ. દુષ્ટજનને મરડી મારીએ એ રાક્ષસ ગયો ઘરમાંહ,નાઠો કે ફરી આવ્યો આંહ,માનવ માટે પુછું તને જે જાણ્યો તે કહોને મને. દોહરા—પ્રતિબોલી પેમદા, સાંભસ ડાહ્યા રાય, એ દૈત મહા દુષ્ટ છે, તે જીત્યો નહી જાય. ઉપાશીક જક્ષણી તણો. તે સ્થાનીક તણી ગુંઝ; સ્વરગ મત્યુ જીતી શકે, એવી એની બુઝ.તે પુજા કરવા ગયો સાધન અદકુ હોય;તે પ્રસન્ન જ્યારે થશે, જીતી ન શકે કોય. મુજને જો પર્ણો તમો તેનું દોજ વચન, તોજ માહો એનું કહો, પાપી થાય પતન, આણશો નહી ખરખરો, થયું હશે વરત ભંગ સ્પર્શ નહી પુરૂપતણો, કોમળ છે મુજ અંગ,તેનો સુરજ સાખીયો પ્રતક્ષ દેખે મહા રાજ; વચન દો વરાઉ તલેં, કરૂ તમારૂ કાજ; નહીતર દૈત આવી જશે, કરશે મારો-માર દ્રષ્ટ વિરજી તાહરો રહેશે ઠારોઠાર.ચોપાઇ—વિક્રમકેહે મુજ વચન લે,તું તાહારે હાથે મને દે; માહારૂ વચન કરે નહી લોપ, મહારી વાતથી ન કરે કોપ. માહારૂં કહ્યું જે નારી કરે, તે મારા ખાંડાને વરે જ્યાંહાં મોકલું ત્યાંહાં તે જાય, મારી વેચી તે વેચાય કહુ વાત તુજ આગળ કથી,માહારે કો વાહાલું આજ નથી, માહારે વાહાલુ છે પરાકાજ, આપવું પડે છે બધુ રાજ. કો માગે આપુ ઘર સુત્ર, કો માગે રાણી કે પુત્ર: કો માગે તો આપુ દ્રવ્ય. રાજતણી સામગ્રી સર્વ,કામનીએ તો દીધો કોલબોલી

સાથ પરીયાનો બોલ. તારૂ વચન પ્રમાણું આપ. લોપું તો બ્રહ્મહત્યા પાપ; પરસ્પરે દીધાં વચન, રૂદયામાં રીઝયો રાજન. તારૂણી ધીરજ રાખો તમો, ઉજેણી જઈ વરશું અમો; વળતી વિનતા વાણી વદે; રાજા વાત ધરજો રૂદે. દૈત્ય પુજાથી ઉઠશે જ્યહારે, નહી જીતી શકાશે ત્યાહરે; તેજ ઠામ તમને નહી જડે, છે અગોચર દ્રષ્ટ ન પડે. અજુઆળમણી એક લીધો હાથ, પોતે ગઇ રાજાની સાથ; આસનવાળી બેઠો તેહ પર્વત જેવો તેનો દેહ. મીચ્યાં છે રૂડા બે નેન, બ્રહ્માંડ ચડાવ્યા એન; આસન વાળી બેઠે: હશે જક્ષાણ તેની પાશે. જશે તે પછવાડે રહેજો તમે સાચી શીક્ષાદેઉછું અમો એક ચીત ધરશે તે ધ્યાન, નહી સાન તેના દલમાંહ. જ્યારે ધ્યાન થકી છુટશે, આળસ મરડીને ઉઠશે. પ્રદક્ષણા કેર જયાહરે, શીઘ્ર તંયા થાજો તાહરે; તે આયુધ કરમા આલજો; પ્રથમ ભોગ એહનો આલજો. કહેજો. જે જે ચંડી માત, કરજો એ પાપીનો ઘાત; તે ઘાયો પાછો નહી ફરે, સીધ એ પાપી તો મરે. કદાચ ચોટ જો ચુકી, જસો, ખોશો પ્રાણ ને દુખીયા થશો; તેના બોલ રૂદેમાં લીઓ, મણિ લેઇ મહીપત ચાલીઓ. ઘડી ત્રણ થઇ જ્યારે, પ્રસન થઇ જક્ષીણી તાહરે; તારી ચીંતા સઘળી ગઇ પ્રસન આજ હું તુજને થઇ. લે તને આપુ ત્રિશુળ, છેદ તાહરા વેહેરીના મુળ. અજીત અભેદ અનમત હશે, તે પલક માંહિ પ્રાજે થશે. લઇ ત્રીશુળ સુખીયો થા. માર શત્રુને સુખમાં જા; ત્યારે વિચારયું વીક્રમરાય, હવે હું તેનો કરૂં ઉપાય. દોહરા—ધીરજે ઉઠયો ધસમસ્યો, ધન ધન માહરી માય; તુજ વીના મા મુજને, કુણજ પ્રસન્ન થાય. જે જે જે કરી મુકીઓ, ઘા ત્રીશુલનો જોગ,પાપીને પ્રાજે કરયો, લેજો ભવાની ભોગ. મારયો હરીત કટકા કર્યા, ક્ષણું ન લાગી વાર, આયુધ લઇને આવીયો, કન્યાકેરે દ્વાર ચોપ.ઇ—તે રામા નીરખે રાજન. માન્યું ને જુવતીનું મન;નહોહિ મારે હઇડે ધીર, વીશ્વાસ થયો એ વીક્રમવીર, સાચો રાય ઉજેણી ધણિ, લાવે પદમની સીંઘલ તણિ, તેનો મુજને દ્રઢ વીશ્વાસ. હરસીધ માત તમારે પાસ હઇત્યે હણ્યાતા લોકજ ઘણા. લુંટાયા ગરથ તે તણા. રત્ન કંચન અપરમપાર, ભરી મેલ્યા હતા ભંડાર. આવ્યા હાથ થયું ને કામ. સ્ત્રીએ દેખાડયો તે ઠામ; રાજા કહે રહો આ ઠામ. અમો જઇ આવું સીંહલ ગામ; આવતામાં તેડી જશું, ઉજેણુ જઇ સુખીઆ થઇશું રામા કહે ચતુર છે રાય, વિચાર કરો મહીપત મનમાય. ઘટા જેવું યે સ્ત્રીનું રત્ન. ઝાઝાં કરવાં તેના જત્ન. સ્ત્રી માણુસ તે રાંધ્યું ધાન,રહે એકલી ત્યાં ઉપમાન; પગલે પગલે ક્ષણુએ ખોડ; રહે નહિ કોઇ એની જોડ. મુકી આવો માળવ દેશ, પછે કરો સુખે પ્રવેશ, તાહરે બોલ્યો વિક્રમરાય, પાછાં પગલાં નહી ભરાય; જે કો દુશમનથી ડરે, પાછાં પગલાં કાનર ભરે, ચોકી મુકી વિરજતણી, તે રક્ષા કરશે તમ તણી પશુ પખીને માનવ નામ, કો નવ આવે આણે ઠામ. ચોકી વીર વીક્રાળ, કપટ આવે તો આણે કાળ. કરી વાયદો.આલ્ય, પંથ,બીક નઆણે કોની કંથ;પવન પહેલા આ-

ર્યો રાજન,ચાલ્યો એક નીશાને દન.પછી સાંજ થઇ સંધ્યાકાળ;દુરથી દીઠી બહુ ઝાળ. તેની સંખ્યા કો નવ કળે, બહુ કારમી અગ્નિ બળે; આકુળવ્યાકુળ અદકો થાય, આ અગ્નિમાં કેમ જવાય,રૂદે વીચારયું વીકરમવીર, કયમ જવાય અગ્નિની તીર; એક જોજન જયાંહાં પાવક બળે, તેની ઝાળ કહો કેમ પળે. જોતાં સુજ એક નવ પડે, વળી ઉતરે ટીબે ચઢે; કોને પુછું ને શું કરૂં, અગ્નિ ઝાળમાં કયમ પગ ધરૂં. એમ વિમાશી ચીંતા થઇ, માસ એક તો જશે વહિ; બ્રાહ્મણ બેઠો જોશે વાટ, અંતરમાં એનો ઉચ્ચાટ. દોહરા—અધીપત છે એકલા, કરૂ હવે શું કાજ; અર માત હરસીધ તુ. રાખે માહરી લાજ. વઇતાળ જા વાસવ કને, વિર વિરામે કષ્ટ;તો તો અગ્નિ ઓલવો, શોભાવો એ ભ્રષ્ટ. રાજા તે દવમા રહયો, વીર ગયા આકાશ, પવનથી પહેલો જઇ રહયો, ઇંદ્રાસનને પાસ; કરી સ્તુતી સરપત તણી,તમો સુરનાયક હાથ, વીક્રમ શેવક તાહરો, તારો જે શીર હાથ, દુખભંજન દાવો લીયો, તમારે પ્રતાપ; શીંગલ જાવું તેહને, અગ્નિ ઝળ છે આપ. વચન પળે તો દેહ ધરે, નહિતર છોડે પ્રાણ. મહારાજ પુત્ર તે તમતણો, તેની તમને હાણ. શીંગલ જાવા મન કરયું, મુકયું સઘળું રાજ; લેવી ત્યાંથી પદમણી,તે બ્રાહ્મણને કાજ.ત્યાં ચોકી છે અગ્નિતણી, જોજન ઉડે ઝાળ;ત્યાં જઇ કો નવ શકે, વન છે મહાવીકાળ.બોલ્યું અબોલ્યું નવ કરે, જો હોય વરતની હાણ; તો તો રાજા નવ ધરે,આપ શરીરે પ્રાણ તમ પાસે હું મોકલ્યો, પામ્યો તમ દર્શન. શીઘ્ર થઇ રક્ષા કરો, વાટ જોવે રાજન; સુરનાયક રીઝયો ઘણો, ધનધન વીક્રમવીર; પર કાજે પ્રાક્રમ કરે, તેતો મુજ શરીર, પાવક બળે છે કારમો,જલદી નહી ઓલાય; આણ દેજે તું માહરી,કામ તમારૂં થાય. ચોપાઇ—તતક્ષણ તેડાવ્યો વરસાદ, આવ્યા તે જોડીને હાથ; વીર તણા સાથે પરવરો, જઇ વીક્રમની રક્ષા કરો. પાવકને જઇ દેજો આણ, મુખથી કહેજો રૂડી વાણ; તે અગ્નિ થાશે બે ભાગ, એક માણસનો દેજો માગ; અગ્નિમાં ચીલો ચડે, સુખે તેમાં પગલાં પડે; ને માટે સીંચજો નીર, સુખે પધારો વીક્રમવીર;વળી કષ્ટકારી જો હોય, તુજને ગાંજી શકે નહી કોય; એ આદ્ય માહરો કુમાર, નહી કોઇ એને ગાજન હાર. સાથે જ ળનીધીને તેડીયો, તે વીરે મારગ ખેડીયો; બેઠો રાય જુવે છે વાટ, મન માંહે તો અતિ ઉચ્ચાટ. બેઠો બેઠો ઝુરે રાય, આવ્યા તે પલકજ માંહ;વાસવ સાથે તેતજ થઇ નરપત આગળ માંડી કહી. હરખ્યો રાજા સુણતા વાણ, પછે પાવકને દીધાં આણ; થઇ રહ્યો અગ્નિ બે ભાગ, મેહેલી વાટ જવાનો લાગ, પછે મેહની કીધી વરૃષ્ટ, સાચી ધરતી શોભી શ્રષ્ટ; મઘવા પ્રતાપે વરસ્યો મેહ, શીતળ થયો રાજાનો દેહ, જોજન વેળાવ્યો વસમો ઠામ. થયું રાયે કહયું માહારૂં કામ; દીધી શીખ જોડીને હાથ, વિદાય કરયો વીકરમે વરસાત,ત્યાંથી આઘા ચાલ્યા જેટલે, ચોકી એક દીઠી તેટલે. એમાં આઘા કેમ જવાય, પંખી એક દુષ્ટ કરડીને ખાય. મોહોટી ચાંચ વીકરાળી

દેહ આજે. જેમ આષાડો મેહ, લક્ષ જીવ ઉડે આકાશ, રહી ન શકે કોય તેને પાસ; વીમાશી તે ક્ષમે ઠરશે, આપે બોલ રૂડેશું ધરચો;વૈતાળસાથે કીધો થાપ,ચાલ્યોચોકી મધ્યે તાપ;દીઠો તે રાજાને જેમ, પંખી શીઘ થઇ આવ્યો તેમ; જગન્નાથ પોતે કાપીયું, રૂધીર પહાડ મધે થાપીયું; રૂધીરવાળા પહાણજે કરયા, પંખી આગળ પોતે ધરયા; પંખી પડે જે વાટે ખાય રાજા મારગ ચાલ્યો જાય; લો લો કહીને નાંખે પહાણ. ગણે આવ્યાં અજાણ; ઘણાં પંખી દીઠાં પડયાં બીજાં નાશી ઝાડે ચડયાં; જે કોય જાશે એને પાસ, તે મુકે જીવ્યાની આશ; એમાં ભક્ષીયું દીશે જેર;રીદે વધા એ શું શેર; ચીંચાર્યો મન ચોકજ વરી;રાજા પાસે ન આવે ફરી;સીઘ્ર થઇ મુકયો તે વાટ ચાલ્યો પંથ સીંગલ વાટ;કરે મન એથી કલોલ એટલે આવી ચોથી પોળ, દોહરા–બેઠી કરકશા કારમી. પરવત જેવો વેશ; દંત તાડ સરીખડા, મહા ભયાનક કેશ,સ્તન મોહટા છે તેહના ત્રર્વિ લાંબી કોટ; ચંબુરશું અંગ છે, ઉષ્ટર જેવા હોઠ નેત્ર ચક્ર સરીખડા, પીળુ તેનું રૂપ;કરકશા નયણે નીહાળતાં,મન ચમકયો તો ભુપ, આ અબળાને કેમ તજુ,કેમ જવાશે વાટ.કર લાંબા કરી તે રહી, રોકી મારગ વાટ. હસે રમેને ઉછળે, હરખે ગાયે ગીત;ભલે આવ્યોયો ભુપતી, પ્રાણ આપવા પ્રીત મુખમાંહ, એમ કહી કર ઝાલીઓ, ભલે તું આવ્યો અહિ. ચોપાઇ–રાજાજીએ મનમાં ધરયું; પ્રથમ હેત તે સાથે કર્યું; સામદામને ભારે ભેદ, એક કરયુ છે વાણીવેદ, એમ વીચારી આઘો જાય,જુહાર લેતું મોરીમાય,આણુ તાહારી તાહારૂ ચરણહું આવ્યોછું તારેશરણ-શરણાંગત રાખોછો તમો,એવું જાણી આવ્યાઅમો;એમકહીનેનામ્યું શીશ. મુકયોકરોધરૂદેથી રીશ, આવહો પંથીતું.લેવચનનહીમારૂહું જોનવદનોમુજને આશ, તો કરતી તારો મુખવાસ, રાજાની તો ચીંતા ગઇ, બેઠો તેના પાસે જઇ; કેહે ભાઇ માનવ કે દેવ' કે કોઇ બળીઆની સેવ, કેહે કે વાંકા દીશ; કે કોપ્યા જુગદીશ,કેઆ વારદા આવિ રહયો, પાપ તુજને પુરણ થયો. કે અચાનક ભુલો પડયો, આ ઠેકાણે આવી અડયો; કયમ સિંચાણે મુકયો તુને સાચી વાત માંડી કહો મુને,ગામને કોહો વમ જાત. કહો વિગતનીમાંડી વાત; મુકયો મહીપતે મન આબળો.મા મારૂ કારણ સાંભળો; માળવ મુખ ઉજેણી ગામ, તમ સેવક વીક્રમમુજ નામ. નાંધારાની વારે ચડું, ધાટ દુખી દુશમનનો ધડુ, અજીત માહારી પાસેબાણ, દુષ્ટ પાપીના લેવ પ્રાણ. પરકાજ વરતે છે આજ, શીંગલ જાવાનું તે મન. પદમણી જીતી લાવવી,ને દુરબળ વિપ્રને આપવી, તેમાં વીલન કરે કોઇ કામ, નીસ્ચે ફેડું તેનો ઠામ, પથમ દઇતતો મેં હાથે હણયા, ભય પામે પાપી ઘણા; પછે આવ્યો છું તાહારી પાસ,શીંગલ જાવાની મુજ આશ. તારે બોલી કરકશા, વળી, નહી પોંહોંચે તાહારીમન રળી,જ્યાંહાં સુધિ માહારા દેહમાં પ્રાણ.લોપે નહી કોઇ માહારી આણ;લજ્યા લોપે સરવથી,તેથ્ર કાએ સરજ્યો નથી. માહારી આણ જો લોપી જાય,તથી સુંઠ ખાધી કોમાય;તાહરી

પેર વરતજ કરયું, તે નહિ થાએ મુજથી પરૂ; મુકી ચોકી લોપે લાજ, પહોચાડુ જમ લોક આજ;પ્રથમ જુહાર કર્યાં તે મુને, માટે મુકુ જીવતો તુને, માટેખોટી શાને થાઓ. અધીપતી આપ ઉજેણી જાઓ; પરદુઃખભંજન વર્તજ કરયું, તે આજથી અધુરૂ રહ્યું. આટલા દાહાડા પોહોચી રળી, જ્યાં સુધી હું નહોતી મળી; આજ થકી તાહારૂ વરતજ ભંગ;જે નાહ્યા તે પુન્યજ ગંગ મારે પ્રતીજ્ઞા છે તે કહું, અહીં નીજ બેઠી સ્થાનક રહું; જાવા દેઉ તો બ્રહ્મહત્યાપાપ,એ પ્રતીજ્ઞા આપો આપ;પૃથ્વી પત છો પાછા વળો, શા માટે જમને જઇ મળો; શા માટે કરો દેહ તાજ,કરો જઇ પોતાનુ રાજ, ગર્વ થકી તે વરત કેમ પળે, જ્યારે મલ્લને પ્રતીમલ્લ મળે; અનમી નર અહંકારી હોય, મારી લજયા લોપે નહી કોય જે દહાડે વશ્યો શીંગલદ્વીપ. મેં તે દીવસ કર્યો પ્રવેશ; તેહ દીવસથી આજ પ્રમાણ, કોઇએ નહી લોપી મુજ આણ; અનેક અહંકારી આવીયા, જમ સુદન મેવા લાવીયા, વસ્ત્ર મુકી પુર પ્રવેશ કરો, નીકર જમ લોકે સંચરો, જ્યાં ત્યાં તું પ્રતીજ્ઞા કરે, કોથી તું તો નાવ ઓસરે;આજ ઉતારૂ નામનું નીહ, જોઉં શું કરે છે તાહરો વીર; વતાળ શું કરશે તાહરો, જોજે તું પ્રતાપ માહરો સત્યવાદી તું ચુકે માન, ત્રીલોકમાં જો ચુકે માન. ત્રીલોકમાં જે ચુકે તાન અગ્નિ જો શીતળ થઇ જાયે;લોપે સમુદ્ર મરજાદા રાય; એ સર્વ તો હોયે કદા,મહારી લજ્જા લોપે નહી જદા માહારૂ પણ મીથ્યા કરી લેઉં.તારે તુજને જાવા દેઉં હરસીદ્ધનો સેવક જાણીઓ,માટે પંડ રાખ્યો પ્રાણીઓ; ખોટી કરૂં કેમ સાક્ષાત, સાંભળો વીક્રમ મારી વાત, બ્રહ્મહત્યાદીક પાતીક જેહ. મદીરા પાની ગતિ તેહ, બાળક સ્ત્રી ગોવધ થાય, પદાર ગમની કહેવાય. ગુરૂ પુત્રી શું કર ગમન, સ્મતિ વેળા જે લે અન એવાં પાપ મુજ માથે લેઉં, શીંગલ તુજને જાવા દેઉં. વામ થઇ નવ પાળે ધર્મ. કરે કળીમાં કુડાં કર્મ, ગોત્રિની પરણે કન્યાય અનેક ધર્મ છે એક અન્યાય, , પંડીત થઇ કરે પાખંડ,રાજા દે રયતને દંડ, એવાં પાપ મુજ માથે લેઉં. તુજને શીંગલ જાવા દેઉં, બ્રાહ્મણનું જે ખાયે ધન, પ્રેત ભોજનનું જમે જે અન. પારકે સુખે જે કો બળે, હાથ વાય બત્રીશી કાળે; કનક જુઠાં ચડાવે શીશ, રાંક ઉપર આણે બહુ રીશ. કોઇ જઇચડાવે વાટ, ઉથાપે જે શીવના ઘાટ; સાસર વાસણી લુટી લે, વગ અપરાધે ડંડુજ દે, પરરામા શું રાખે રંગ, કરે મધ પાનનો સંગ. અજીઠુ જે અંનજ ખાય. જુઠા ગુણ ચુગલીના ગાય; કુડી શાખને કુડા કામ. રહે દેવળને ઠામ; એવા પાતિક માથે લેઉં, શીંગલ તુજને જાવા દેઉં, એવી તે પ્રતીજ્ઞા કરે, ધરણીપત મન માંહે ધરે; એણી એનો અસ્નના ભરાયાં, એથી કામ મારાં નવ સરયા. વેહેરીને જઇ શીર નામીએ, તેથી સીદ્ધ નવ પાંમીએ.વહેરીની વખાણે વાત, પ્રીતિ પંડન ઝાલે હાથ. વહેરીના જે કરે વખાણ, તેથીજ રૂડા પ્રાણ; જે કો વેરીનો ગુણ, ગાય નિરાશ તેના પીતા થાય. વહેરી કેરાં જે કરે કામ નામરદ નીર-

આલજ નામ, વેરીના ઘર માંહે જમે, તેના ગુણકા નવ ગમે; વેહેરિનાં જે ફંડે કામ મરદ મુછાળો તેનું નામ; કાંઈક બળ જો મુજમાં હશે, તોતો કામ આ કોઇ થશે ફરગરે નહી વળવાનું કામ, નારી નથિ નમેરી નાપ જોઉં એમાં કેટલું છે જોર, એના બળનો લેઉ અંકોર. રાયે ભમર ચઢાવી શીશ, કાડયું ખડગ કરીને રીસ; સાંભળજે હવે તું તો રંડ પાપે કરતીતી પાખંડ નાંખે ઘાવ રાજા જેટલે,કૌતક એક થયુ તેટલે; નાંખી ચીસ કર કશાએ ણુત્રી, નવ ડર્યો ઉજલી ધણી. જાણે કોઇક ગાજ્યો મેહ, લાગી બીક રાજાને તેહ; જાણે કાટકો માહા ચત્રોર, બ્રાંહ્માંડ ગડગડે તેમ થયોર શોર લાગાં રાઢ મચ્યો માહા જંગ, શેવકશહ કોઇ નહી સંગ, જેમાં જેટલું હતુ જોર, અધીક તે કીધો અંકોર; જેવું પરાક્રમ જેવો માર, કો કોથી નવ પામે હાર, વીકરમ મન વીચારી જોય, નવ હારે જીતે કોય; માહરી મારી એ નહિ મરે, માહરો અરથ નવ સરે; વઢતાં વઢતાં દીન વહી જશે; વીપ્ર વાયદો પુરો થશે; એમ કરતાં પડી છે રાત, વીકમેવીચારી વાત, રાય કહે નહી જાઉ અમો, સુખે બેઠા રહોને તમો. ઉભો રહ્યો છે ત્યાંહાં ડાલતો, વિરતા શું વાણી બોલતો; કરૂં પ્રતીજ્ઞા હું તો ક્ષાત, સાંભળજે તુ માહારી વાત; કંથ આગ્ના લોપે સતી, જુત્રમ જાર કરે જો જતી; વૃત દીવશે જે અન વાવરે, પરણી નારને જે પરહરે; વીપ્ર સાથે કરે જો વ્યર્થ, ગોત્ર હિણાનો લેજે ગર્થ પાટ ધાએ તે પાપી દે બ્રાહ્મણ લાંચ લોભીથી લેઇ જુઠા જે કો બોલે બોલ, અદકું ઓછું જે લે તોલ, વિશ્વાસઘાત કરે જે દોહ, માત બેહેન ઉપર નહી મોહ; કુટુંબ કળેશ ન પરશુ મેળ, ઘ્રત માંહે જે ભેળે તેલ. દુધ પાણી કરે એકઠા, ઉદવશ કરે જો જોગી મઠા, દામ ભગાવે વાળે ગાય, આપ ગરજે કરેઅન્યાય કન્યાવિકરે કરેગાય,શીવની માલ્ય ખાંતેથી ખાંય; વેચે પુસ્તક વેચે સોમ, ઘેગે દેવ વેચે જે વ્યોમ;વેચે કનક વેચે જે ખીર, વેચે રાંધ્યું અન્નાને નીર; આપ્યા-અહંકારજ કરે, આપી વસ્તુ જે પાછી હરે. પંચ ગ્રાસ પમ ભોજન કરે, અહંકાર અદકો મનમાં ધરે; એવાં પાપ માથે લેવ; જો નવ જાઉ શીંગલ દેશ; તેલ કપાસ વેચેજે ગળી સજ્જન બેસતા નવહૈ મળી વસ્તુ વીપ્રની હરે જે લેઇ ધેનુ બ્રાહ્મણ ઉપર દોપ; નાબાપનિ શેવા કરે, મુકી થાનગુ હુંશે હરે; મંદીરમાં કલેશ કરે જેહ-રાખે મેલ પોતાને દેહ; અણુગળ પાણી જેકો પીએ, જીવ મારતાં નવ બીહે; તજે સાધુ સેવા સજન, મીઠી વાત પર રાખે મન એવાંપાતીક માથે લેશ, જો નવ જાઉ શીંગલ દેશ; બ્રહ્મહત્યાનું મોટુ પાપ, વચનમાં જે કોઇ દે શ્રાપ, ગર્ભપાત કરે જો જાર પાડોશી પર રાખે ખાર એવાં પાતીક માથે લેશ જો નવ જાઉ શીંગલ દેશ; રોકી બેઠ તું તાહરો વાટ, લાવું પદ્મની આણી વાટ; તાહરે કરૂં તુજને પ્રણામ તાહરે કહે જે વીકરમ નામ. કરકશી કહે છે પાછા વળો, રાખો મન માંહે આંબળો; જોરા-વર થઇનેઆવજો,હેમાતિ તેડીલાવજો મુજમરડી હવડાતો જાઓ અમથા સમખાવા

તેમ આવ્યો;પાછા જળોન રાખો પેર, પેલે અવતાર લેજો વહેર; એમ કહીને કરકશા હસી,તાહારીવાત માહારેમન વશી;જેમ તેમકરીને ઊગારો જવ,વણખુટે મરેછે દીવ, ફેકટ ફુલ વખાણી જાવ શીંગલ જાવાનો નહી દાવ દોહરા–પાછે પગલે આશ્ચર્ય વિક્રમ વીસજ વામ; સ્મરણ કરયું વૈતાળનું, વીર કરો કામ; ખોદી સળંગ પ્રથ્વી વિશે, અકળીન તે ન કળાય; નીરભે થઇ નીચા ગઇ, તેમાંથી નાઠો રાય. ખણી પ્રથ્વી પાતળમાં, વિકરાળ વિરનું રૂપ; કરશો તે ત્યાં રહી, પ્રથ્વી પેઠો ભુપ; કોઇએ અરમ ન જાણીયો, ચાલ્યો ચતુરસુજાણ; મુંદેલો કરકશા તણો, આગળ આવ્યો પાંગુ; સળંગ ત્યાંહાં તો ચાલી નહિ, કીધો મન વિચાર; ઉપર આવ્યો અધીપત. શીગર દેશ દરબાર; પુરૂષ આકારે પાંહાણછે, કોઇ લાંબો ચોડો પાગ; આ પોળમાં પેશવું, મુકયો મુખ નિશ્વાસ. એવો હોય જુદ્ધ કરૂં, વેહેરીનું લેઉ વેહેર; પવન થકી થાય પાહાણોઓ, તેવી શી એ થાય પેર; પવન ઝાલ્યો તે કેમ રહે અરે આપણી કાય;પછે ક્રમ શું કરૂં, પાહણ પુતળુ થાય.

ચોપાઇ—તેકારજ તે પોળે જાય, પાહાણ પુતળુ કાયા થાય, તે ઠામે આવ્યો અધીપતી; અંતરમાં ચીંતા છે અતી આઘો આવે તો વા ચડે, પથર થઇને હેઠો પડે; મહિપત મન વીચારજ કરે હીંમત મુકે અરથ ન સરે ઉડી અંતરીક્ષ નવજવાય સળંગ ઘુભી નવ ખોદાય, વીર પ્રતે તો આજ્ઞા દિધ, કામ એક કરોતે સીધ; લોહ તણિ એક કોઠી લાવ, પલક માંહે તું વેગે આવ; ધાયો વીર કહેતા તે દીધ લોહ કોઠી ઉપાડી શીશ મુહુરત વાર ન લાગી તાંહ આવ્યો નરપત બેઠા જયાંહ શાબાશ વીર કરયું તે કામ તુજવીણ કોણ આવે આ ઠામ;રાજા બેઠા કોઠીનાં હરી દીધું ઢાંકણું જતન કરી;પવન ન કરે તાંહાં પ્રવેશ, નહી અજવાળુ તેમાં લેશ. મહીપત મન એવી મોહોટીએ, ઠરી રહયો લોહની કોઠીએ; વાયુ રૂપ વેતાળજ થયો કોઠી આગળ લેઈ ગયો ત્યાંનો વાયુ અડયો જેટલે, રૂલોહ પાહાણ થવા તેટલે; મુકયો પાછો જોજન કાર ત્યાંથી તેનું ભાગ્યું જોર; પેસવા માંડયું નગર મોઝાર દીઠા હસ્તી અપરમપાર નઉતમ લોકજ ઊપર ધસે, રાજા વિક્રમ મનમાં હસે, આવ્યાસામટાસહસ્ત્રવીશ, મરે શુંઢ હલાવે શીશ; કરે ગજરના દોહોડય ધાય ધમકે ગાજે ધાયડ ધાય, અરે વીર એ કયમ હારશે, નાસીસ તોએ મારસે. સહુ સાથ વઢશે કયમ દીસંતા છે મોહોટા જમ;સિમવાર થયો તે સહી, કરી ગજરાના ડોળા મહિ; ધાયો રૂદેમાં આણિ રીશ, નાઠા હસ્તિ નાંખી ચીશ;પાછું જોતા કો નવ રહયા રવારણ સહુકો નાશી ગયા, નાઠા ગજતો ધસમસા, વીર વિકરમ બે ખડખડ હસ્યા, પેઠા સીગલ નગરી માહે ઇંદ્રાસન ની શોભા તાંહ શીંગલ દેશની એવી પેર,પ્રગટ પદમની ઘેર ઘેર. બત્રી લક્ષણા -અ-

રવે સોક સ્વપ્નામાં નહી અને શોક ફળે વનસ્પતી બારે માસ, સહુકોને મન લીલ વીલાસ એવી નીકટ જ્યાં ચોકી ફરે, તેની રક્ષા કુણુજ કરે માન સરોવર રૂડાં નીર, દેવતા દ૪ તેની. તીર. લાંબી દ્રાખ બીજોરાં ઘણાં, પુલ્યાંઝાડ તે ચંપા તણાંપાનલવીંગ તણાં તે વન અમ્રત જેવા ચંદન ઘન શીંગલ કેરી વાડી વાડી વીવેક, કહેતાં નાવે તેનો છેક જાણે રત્નાગરની ખાણ, જાણે કો ધર્મની આણ; કુડ કપટ નહી તેનો દેહ, સદા નિરંતર વરસે મેહ; ઊતમ સ્વરથી ગાયે ગીત. પરી પ્રહ્મ ઊપર સહુને પ્રીત; પગલે પગલે શીવ પ્રસાદ સુખ સાગર અતી અલહાદ; સદાવરત ઘેર ઘેર હોય, નવી દુઃખીઓ દેખ્યો કોય જયાહાં જુઠ બોલ્યાનું નેમ,સદા નીરંતર કુશળ ખેમ મહીમા જોતાં અટકે મન.જોવા તે ચાલ્યો રાજન;ધનધન ભુમી મહારૂં ભાગ્ય પુજે દેવ અલોકીક ગાય ધન ધન હરસિધ ધન્ય પ્રવેશ ધન ધન છે આ શીંગલ દેશ. પર કામે આવ્યો ઠાર, સફળ કરો મારો અવતાર ધરે બીક ન મનમાં છેક એટલે દિઠી વાડી એક નીરખી વાડા પેઠો માંહ, સખી જ્હાર બેઠીતી તાંહ. રમત રમે પોતાને મન, જોડે જઇ બેઠો રાજન;પહેરાયાછે સોળે શણગાર;રૂપ અલૌકીક અપ્રમપાર નાટાંગના દેવાંગના, શોભે કુણુ બીજી સંગના જાણે ઈંદ્રતણુ અપછરા; મનનિ મદ ભરી મછરા. પાછું જોયું સઘળીનાર. દીઠો માનવી તેણે ઠાર એક એક સામુ જોઇ રહિ આ કુણુ આવ્યો સ્ત્રી સાથમાં, કેમ ઝાલ્યું આયુદ્ધ હાથમાં, પુરૂષ વેશ જે પાછા વાળો, માનનીઓ કહે સાથે મળો નરપત કહે સાંભળરે નાર, શું બોલું હું વારો વાર.તમમાંથી એક નારી લેશ, જાણુશે બધો શીંગલદેશ;નથી આવ્યો રમવા કારણે,બળ કરી તાહરે બારણે તાહારી ચોકી મુજને શું કરે ખેદ કરે તે નીશ્ચે મરે રમત રમવાને આવ્યો નથી;તુજને લેવાને સર્વથી વોળાવ્યા છે વશમા ઠામ તે એક પદ્દમની કેરૂ કામ આવ્યો છું અમો તમ કાજ માટે શીદ ધરોછો લાજ વચન રાયનાં સાંભળી રહી અચરત દેખી ઉભી રહી એવી વાત તેણે સાંભળી મુખ વચે ઘાલી આંગળી કુણુ દેવ હશે દાનવી કુણુ હશે મોહોટા માનવી.

દોહરા—એકજ બોલી બાળકા, તુજમાં પ્રાકરમ એમ બોલ્યું પાળો આપની નર રાખ્યો છે તેમ; વસમી ચોકી વોળવી, કેમ જીયો તે દુત દેવ હશે કે દાનવી શુંદ્ધ હશો અબધુત નથી ગત માનવી તણી, જે આવે આ ગામ તમે તે કેમ આવી સક્યા કુણુ તમારૂ નામ શીંગલ દેશ કેમ સાંભળ્યો પદ્દમનિ પરઠી કેમ તે વાત માંડી કહો સ્રી બારેના સમ લેવા આવ્યા પદ્દમનિ નથી વાટમાં તેહ; નથીવેઆતી મુલથી. નથી નર ઉપર મોહ;આપ કાજ કે પારકે છો રઈચેલ કે રાય. આળાં વર્તિ આપથી કે અમથી ઇચ્છાય.ઉજેણી નગરી વીશે, જે કરે પરકામ; શેવક શ્રી હરસીદ્ધનો વીક્રમ નર નીજ નામ શબોહર પર નારનો દુખભંજન દાતાર વાચા આવીચળવીમળવર કરૂણીએ કીરતાર કામનીએકાંને સાંભળ્યો હસ્યો તમો જો આધ પુત્ર તે ઈંદ્ર

નો હવડાં માનવ દેહ.દેશમાં માહરે ઢુંઢો ફરે જે કો દુખીઓ જન;તે મુજને આવી કહે તરત મનાવું મન; એક દિવસે એક બ્રાહ્મણે,યહી સ્વપ્નાની વાત પરણી છે કોઇની પદમની રૂડી તેનિ ક્ષાત.હાથણી ઉપર તે હતી, કરહુતી વરમાળ, એક સખી એક સહચરી બુધનીધી તે બાળ;વીપ્રજ વસ્યા કારણે સદા કરયા દશાવીશ;આવવી અ તુજને વરૂ વચમાં આણિ ઇશ નેજ વીપ્ર પાસે ગયો તેતો જાણ્યો તરત તેનાકહ્યા ને કારણે વહાલું કીધું તરત કાષ્ટ કરયાં બહુ એકઠાં, પડતે તો ચેહમાંહ, હઇવ જો આ સંચા થકી હું જઇ પોહોચ્યો તાદ રૂખી રાખ્યો મેં સાંસનો,કરી પ્રતીજ્ઞા કરોડ સાચા બોલો તે સહી જાણુ નરાખો ખોડ વીપ્ર રાખ્યો છે પાસમાં કરી વાયદો વસ્ત;પરણાવું ન પદમણી સમ ખાધા છે મરત;વાટે હાતને મારીઓ હોલવ્યો અગ્નિ કાસ્ટ સીંચાણો સતોકીયો, ઘડી આવ્યો ઘાટ,કરકશા કુંકમનમાં રહ્યું રહયો ઠેકાણે પાહાણ હસ્સી સર્વ હઠાવીયા તે ઇષ્ટ જોરથી આણુ સ્વપ્નામાંતરી સુંદરી,ને કેઇ કહો આપ; જાણો સાચુ નવ કહો તો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ એપાઇ—નાહાં એકતો બોલી મુખી સાંભળવા રહી બીજી સખી;સાચુ કહુ સમ દિયા માટ,ગઇતી મળવાની વાટ, રમવાનું થયું તું મન, હતો ચતુરદશીનો દન અતી ઉપન્યો ગાન ઉલ્હાદ,મેં દીઠોતો તેને સાદ. વિપ્રે જેમ કહયું તું તુને, સમણુ તે વાંચ્યું તું મને;પોઢીતાં હું મહારે ઘેર, સમણું પણ સાચાની પેર, તેશુ પ્રાત કરવા લાગીયો, એટલે ઝબકીને જાગીયો વરી સ્વપ્નામાં વિપ્રજ અમો; તે વાત જાણી કેમ તમો.તે વાત નવ કોહો મને, તે તો સમ દઉં છું તુને;વિક્રમ કહે શુણ રામા નીત, તે પંડીતશુ મારે પ્રીત; જે મારા માળવમાં રહે;તે નઉતમ માંડીને કહે તે વીપર કહી મુજને વાણ, તાંહાંથી પ્રીતી વાધી મુજ ઘણી.મનમાં રાખી બાંધી મુઠ જોઉં જ વણું સાચુ કે જુઠ, તે વેળા ઘર કીધું તાજ, આવ્યો વર તમ જોવા કાજ કાને સાંભળીતી જેહવી, મેં નજરે દિઠી નેહ;વિકટ ચોકી મુજને શું કરે, ખેદ રાખેને નીશ્ચે મરે બાળે અગ્નિ બારે, ખેદ રાખેતે નિશ્ચે મરે. બાળે અગ્નિબાળેનીર સીદ્ધ તણિ વીદયા છે ધીર. મહાકાળેશ્વરનુ છે નુર,રરસીધ હાજર છે હજુર; વેતાળવીર ભાંગ્યો છે વીક, પ્રથ્વીમાં નહી કોની બીક, રમો જમો તમે જોબનવેશ. અમે અનારે જાશું દેશ; એવા વચન રાયના સાંભળ્યાં, ત્યારે સ્ત્રીનાં મન ગળ્યાં, જોઇતો હતો એવો આવીયો, ભુપ ત તે મનમાં ભાવિયો;એહ મરદ છે આપણી જોડ. એમાં નથી ખાંપણ કે ખોડ અહીં બીજો આવી નવ શકે, ધિર વીર મહા દાતા પખે આપણે હૈડે વર પ્રિછતા,તે વર આવ્યાછે ઇચ્છતા.કર્મ આપણામા એ વળી, દુધ માંહે કાંઇ સાકર ભળી;તેહ દેશમાંએવી રીત, જેને જેશું આવે પ્રીત; તે નાર તે નરને વરે. માબાપ કો વિવાહનવ કરે; ઇચ્છાવરવરે કન્યાય,તેમાં કો નવ કહે અન્યાય વીક્રમ સાથે હઇડ ધરી વરવા કેરૂ મનજ કરી; બારેસખી વરણુ નીચે, એવરને બારે પરણીયે;વળી વર જોવા કયાંહ, એ

શ્રી અદકો મળશે જ્યાંહ, એમવીચારી મનમાં પેર, રાજાને લઇ આવી ઘેર, મા બાપ પાસ સહુ આવિયાં, વર રૂડો જોઇ લાવીયાં; ગામ નામનું મ્રાકમ કર્યું સહુકોનું મન શીતળ થયું; બધા ગામનો શોકજ સમ્યો, વીક્રમ સહુના મનમા ગમ્યો;સહુસં ગે હિંધાંસનમાન પાસેમુકયાં ફોફળ પાન, વીક્રમ માન પામ્યાં છે ઘણું હરખ્યુ હઇડુ તરૂણીતણુ ભોજન કેરી વેળા થઇ ત્યારે ના રાજાએ કહી જાશું અમો ઉજેણીતીર; ત્યારે મુખમાં લેશું નીર હરસીધ તણીતો પુજા કરૂં અન ઉદક તારે મુખ ધરૂં સહુ સાથે ગીય કીજીએ કન્યાદાન કોડે દીજીએ વલમંગળનો માંડયો જંગ. બારે ઘેર વ ત્યો છે રંગ. જેના ગામની જેવી ચાલ, કરી રીત આપણુ તે વાલ; લગ્ન તણીતો વેળા થઇ, તાહારે રાજા બોલ્યા સહી; જે વચન આપે મુજ હાથ, તે પરણે મુજ ખાં ડા સાથ, વચન લોપ માહારૂં નવ કરે. જે કહિયે તે કાનેધરે, પર દુખભંજન કહે વાઉ, ગાનો વેચ્યો હું નવ વેચાઉ મહારી વેચી જે વેચાય, તે ખાંડાની સ્ત્રીથાય, મે હેલ ગયા કેડે માહારી, આગળથી કહુંછું જાહરી વાટમાંગરજુ પેદા થયા, નકારમે નો નવ કહેવાય ઓઝલપદદે રહી જાહરે, કરૂ સંગ સ્ત્રી તાહરે તારો કેડે મારી આથ બોલી તે ધ્રીને હાથ એ પરહણુ પ્રથમ હું કરૂં ત્યારે કેડે ખાંડાથી વરૂ; હું નવ ઝા લુ તેનો હાથ વીકરમે એવી કીધી વાત. પછે દોશ નવ દેયો કોય. આગળથી ચેતાવ્યું શોય, દોહરા-વચનદિધું બારે સખી રાય ન કરશો રીશ; વણમુલ જે વેચાશો તમારે ચરણે શીશ વચન તમારૂં પાળશું, અમ પ્રતીજ્ઞા એહ;આણ તમારી લોપીએ. કદિ થાજો દેહ પ્રતીજ્ઞા એવી કરી ધારણ રાખીધીર;ગાંધરવ વીવાએકરી, પરણ્યો વીક રમવીર; ડંકાનુ નેતળ ગુડ઼ો, પનણી ઉડયા પાટ હળહળકરીને શીખદો, જાઈએ મા ળવવાટ. દ્વાદશ શણગારી કરતની તે પર બેઠી નાર; એક સખિ એક સહચરિ રૂપ તણો અંબાર; ગજ ઉપર ગજ બાજની ગજ ઉપર ગજરાજ; છત્ર ચમર રચના રચી, કરત્રીન સરખા કાજ;રાજીત્રમાહલ વાજે ઘણા, ઓછવ મંગળ થાય; શીંગલ દેશ સોહામણા, દેખી રીઝયોરાયે ચોપાઇ—હસ્તી ઉપર અનોપમ ઝુલ ભરયાં રત્ન મોતી અમુલ સાસરવાસો કરોડજ તણો વર્યો માલ ખજાનો ઘણો કરી વળામણ મા ગી શીખમનમાં નઆણેકોનીબીક; મુકયો ત્યાંથી શીંગલદેશ, માળવ પંથ કર્યો પ્રવે શ રાજા કહે કાંઇ ઘડાવો ઘાટ, વસમીછે જાવાની વાટ, કાંઇક પેર કરો તે તણી વિકટ વાટ ચોકી છે ઘણી, પદમણી કહે સ્થીર રાખો મન. બીક નથી એ વાટે વન,આવ નારને ચોકી દમે, જનારાને પગે નમે; આવનારો આવે મહા દુખે, જનારો વાટે જાય સુખે; દુષ્ઠ ઠેકાણું મુકયું ત્યાંહ, આવ્યા બેઠી કરકશા જ્યાંહ, રાજાએ ત્યાં દીધી આશ. લાવ્યો પદમની હું તુજવાસ; સવાલ કરો બેચારજ વાર,આપ્યો એક અમુલક હાર. તુજ સમો કોઇ નહિ ધીર,વિરજીત વિકરમ વીર;સુંઠ ખાધી તે તાહરિ માય, બાકી તો બીજા નવ જાય. શીખ માગીને મારગ લીયો,સીચાણાને આજ્ઞા દીયો;સી

બેઠી જોતી વાટ.રાજા ઉતર્યા તેની ઘાટ, એક એકને દેખી ઠરી આગતા સ્વાગતા અદકી કરી, તે દઇત્યનો જોડયો રથ, ભર્યાં અલ્લેખેસવળો ગર્થ ખાતા ન ખુટે નીઠ નહી,એટલું એટલું ધન ભર્યું રથમહી.આવ્યો માલ ખજાનો હાથ, તે સ્રીને તેડી સાથ,અહરનીશ હીંડે જેટલે, ક્ષીપ્રાગઠ દીઠી તેટલે માતાજી હરસીધ પ્રતાપ, આવ્યા અધાપતિ આપોઆપ; થયું નગ્રમધે જાણ. આવ્યા વિકરમવીર સુજાણ; પડવજડા-વ્યો છે પુર માંહ. પ્રધાન વજીર સહુ સામા જાય. હસ્તી દીઠા વિકરમ તણા; અચરત પામ્યા લોકો ઘણા, લાવ્યો વિકરમ એ કઠલાજ, શકે ઇંદ્રનો લુંટયો વાસ; ઇંદ્રનો શકે ઉતારયો ગરવ, સમરથ આણી એની સરવ, શકે કુબેર તણો ભંડાર. અલખ દીઠી અપરમપાર;શકે માનસરોવર ગયો, શકે વરસાદ મોતીનોથયો;શકે ઇશ્વરતુઠ્યા એહને, કીધા દેવાંસી દેહતે;આંબળા પ્રમાણે મોતી મુલ. તેહતણી ભરીછે ઝુલ દીઠી પદમણી ગુણવંતી ઘણી.એ સમરથ સુરનાયક તણી;એહ વીમાન વીમાસણ કરી રઇયત જોવાને તરવરી;પુષ્પ મોતીએ વધાવીયા- સભામાં રાજા આવીયા, કુમકુમ ચંદન તે અરચીયા પાથ,તેડી બ્રાહ્મણ પુજ્યા પાગ; સ્વપ્નામાં તમે જે વરી તે આ-ણી મેં હાજર કરી;ઓળખી તમાંથી લીજીએ. હસ્તણી સહીત તેને દીજીએ, જાણી એ તમને શાહજ કરો, તેને પરવરો;બ્રાહ્મણ જુવેને કરે વીચાર, કન્યા તો દીઠી દસ બાર; અમુલખ હસ્તી અમુલક ધન, તે દેખીને ટળકયું મન; ચીત્રામણ લખ્યોહોય જેમ રહયો ઉભો વીમાસી તેમ જોગ કળેવર નોહે પ્રાણ, જેમ બુડયાં હોય સાતે વહાણ; જેમ વાંઝણીનો પુત્રજ મુઓ, જેમ વીજેમ વિનાનો હુવો. જેમ તર લુંટાણું નેટ,પડયો ધ્રાસકો તેને પેટ.નવ બોલે મુખેથી તેહ, થરથર ધ્રુજે તેની દેહ,જાણે હવડાં જીવજ જશે, જાણે હવડાં ઘેલો થશે;જાણે હવડાં પડશે કુપ, એવું રૂપિનું દીઠું રૂપ,

ચોપાઇ-વીક્રમ વાણી બોલીયો, સાંભળ વીપ્ર મહારાજ; આતરણી તમતણી, બળતાતા તે કાજ; રેહેવાતું નહોતું અહવડી, [illegible] કરતાતા દેહ. નેત્ર ઉઘાડીને જુવો, પ્રગટ તરૂણી તેહ; તોય વીપ્ર બોલે નહીં; ન સુજે એક વીચાર, ગદગદ કંઠ તેના થયા, આંખે આંસુ ધાર, જાણે તાન મહારૂં તજ્યું. દેખી કેમ ખમાય; નરપતતે કહી નવ શાકયો, આકુળ વ્યાકુળ થાય નરપતે જાણ્યું નર મરે તોતો હત્યા થાય; પુન્ય કરતાં પાતિક થવે. રૂદે વિચારયુ રાય,તેહ ઉપન્યો છે મન વીશે કે ગજઉપર હેતઃ કે અચરત છે તેહને થયો અચેત.

ચોપાઇ-વીપ્રને કહે રાજા વાણ.જેને માને તેની આણ; તાહરી સંખ્યા નીષ્ફળ થાય સુકિત સાત જન્મનું જાય; તાહરા મનમાં હુશાજ હોય. કેહેતાં કેક કરે નહી કોયઃ સાચું કેહેતાં આણું રીશ, તો તાહારા સમ માહારે શીશ; કહે વીપ્ર સુણ વીક્રમરાય, માહારા મનમાં ચીંતા થાય, સમ દીધા માટે કહું; નીકર મનમાં જાણી રહું; ગમેતો વચનાહારજો,ધમે તો હવડાં મારજો; સાચું કહુતમ આગળકથી

માહારૂં છુટવા કાંયે નથી; આપેજીવ છે તેતો જશે. સાચું કહેતાં માઠું થશે; તમો મુજ ઉપર કોપશો, લાજ માહારી તો લોપશો; મેં દીઠું શમણામાં જેહ, આકારે ઓળખાવી તેહ; તમે ઓળખી મનમા લહ્યું. કે દહાડે સુજને નવ કહ્યું મનમાંહે રાખ્યો કાયદો,સાનતણો કીધો વાયદો;સાંભળતાં મોકલતાં મુને, તો સત્યવાદી જાણુત તુને; એમ એ નારી પરણુત મને, શીદ ભ્પાડું કરત હું તને જાગ્ય કરતાં હું ત્યાં જાત,સર્વ તમો આગળથી થાત તો તમને આશીરાજ દેત;અસ્ત્રી સાથે લાહાવોલેત, સુજને રાખ્યો ઘેર છેતરી, કન્યા લાવ્યા કપટે કરી; દુઃખભંજન એમ નવ થવાય. આપ વિચારો મનમાં રાય; પરદુઃખભંજન મારૂં નામ, કીધું રાજા તારૂં કામ.સકળ લોકના પુર્ણ તમો; નાહરા પરદુઃખભંજન અમો, તને ન મળ્યો હોત જામતી, તો ક્યાંથી દેખત કામની; મેંતો કામ તમારૂં કર્યું; સ્ત્રીઓ ધન આગી ઘર ભર્યું, રૂપવંતા ને કન્યા પન,હાથજી ઉપર માહારૂં મન;હવડાં કર્તા તે કરજો કાલ,સત્ય રાખો તો સઘળુ આલ, આ સર્વ છે મારો માલ, ભુપત કહીએ ને મન ભાવ, એક પરણુને પરણુત બાવ; અસખ્ય સામત અપ્રમપાર; બ્રાહ્મણના થાશો ભોગીયા. સાત અવતાર સુધી રોગીયા. ગર્વ માહારાને કરશો ગરક; તો નરપત જઈ પડશો નરક; સઘળી સ્ત્રીનો સઘળો ગર્વ,એ સરવે તે માહારો અર્થ, કષ્ટજ માહારૂં મહીપ ! કાપ,સત્યપાળે તો સઘળું સ્થાપ, રીસ કરો તો મનમાં સાંખ, આપ મને કે મારી નાંખ.દીધી પ્રતિજ્ઞા માટે કહ્યું લક્ષણ લોકો સર્વે સહુ પુછો આ લોકોને ન્યાય, કોહોને એ સરવે છ-ન્યાય. એ તો સાચું બોલ્યા અમો, મમ ગમતું કરજો તમો; લોભાયા થાઓ તો લેઇ જાઓ નહિતર આર્યો આશીંગલ શાઓ. દોહરા–રાજા બોલ્યા આનંદીઓ, સત્ય કહ્યું માહારાજ, તમ પ્રતાપ હું ત્યાં ગયો, તો રહી મારી લાજ. વગર મેં તાંણે ગયો; લીધું તાહારૂં નામ;એ રામા રીઝી સહુ, કરી આવ્યો છું કામ, તમ પ્રતાપ જોગ આકમે,તવ કર્મ તેમ કરી, જન ચરણે તમ નંમીએ, આજ્ઞાનાં એ મહારાજ; કે તો પણ કામની દીધી. ફરી ફરી આણી હેત; અરથ ગરથ ને રતન રીધ, સ્ત્રીઓ સરવે સમેત; અચરજ પામ્યા અતીક જન, આ[illegible] પામ્યા અપરમપાર; આપીને ઉલેટ્યો, ક્ષણ ન લાગી વાર; ઉર હરખ આનંદ ભેર, દાન દક્ષણાથી દીધ, નીર [illegible] છાંટીયા, કામ મનાર્થ કીધા; તતક્ષણ તેડી તારુણી, સોંપી વિપ્રને હાથ, [illegible] મન શકી, એક બોલી રાજા સાથ, રીસ ના કરશો રાયજી, કહે તો કહું [illegible] આપણી સ્ત્રી આપવી, એ તો મહા ઉત્તમ દીઠું નથી સાંભળ્યું નથી લીધું એક આમ; સુજને સોંપે પોતાની તેનું તે શું નામ. ભાનના એકજ બોલતાં [illegible] નાર; મોહોલે રાખે નારીઓને, એક તે રમવા સાર, બાર ન પરગુ પ્રેમદા; કષ્ટ ન મુકશે ધીર; અભડાવું અંગે નહિ, મારૂ શુદ્ધ શરીર. લક્ષ્મી ખરચે તેહની, મારે તેની [illegible] વાર; આપે તેનું ધર્મ છે; ભોગવે તેની નાર; વિદ્યા ભણે તો તેહની, ભજે તેના જ-

અજ્ઞાન; વરત કરે છે તેહના, દે છે તેના દાન. કાં સત્ય ચુકાવો સાધરાં, કાં બોલ્યું અણબોલ્યું કીધ; નારીયો નીરખી જદા, તદા વિપ્રને દીધ, ભામની કહે રાજા ભલે સુણી મેં સેહેલ; મનમાં જાણ્યું માણશું, મહીપત કેરા મેહેલ; હીંચોળા ખાટે હીંચશું પોહોડાં ચાવશું પાન; રમશું રમતને સોગટાં, દેહશું રૂડાં દાન, પડી એમાં પંડાત ધરે; આખર ભુંડી ભીખ; વૈભવ શો છે વણજમાં; શાણાને શી શીખ; ભુંડું કાંઇ નહિ ભીખથી, માગ્યાથી રૂડું મરણ; ભીખારી નામ ભલું નહી, તુછ છેક તે તરણ. વીક્રમ કહે વિનતા સુણો, દેહથી ટાળો દુખ; આશા પુરે ઇશ્વરી શીવજી કરશે સુખ, મેહેલે જ મહિપત તણા, નવ હુંકા નવ લાખ. શોભાવંત સુંદરી, સુગ્નાયકની શાખ; શામા હાથે સમરપીયા, પરવાળાની પાટ; અલખત ઇંદ્રાસન તણિ, કનક હીંડાળા ખાટ. બાર બાર ગામ એક અકને, લખ્યાં ત્રાંબાને પત્ર; સમરપણ સખી શહિત, શીર શોભાવ્યું છત્ર; સુખ પમાડી સુંદરી, રૂપ ઢાળ્યું તે દેહ; પાળ્યાં લાડ પ્રજા તણાં સદગુરૂએ કીધિ શેવ; કહે પુતળી ભોજ સુણો કરયાં એવાં પરાક્રમ, તે નિરખ્યાં અમો નેહશું, માનવતી માહારૂં નામ; નિશ ચરચાએ નીકળ્યો દિઠો તે દેવ કઇ સ્વપ્ન હતું તે સાચું થયું; કોડે ટાળ્યું; કઇ પવિત્ર કો નહિ પુન્યથી, પાપીથી નહિ પાપ; પુણ્યવંત જે પ્રાણીયો. ઇશ્વર જાણે આપ નહિ પુન્યથી, પાપીથી નહિ પાપ; પુન્યવંત જે જે પ્રાણીયો. ઇશ્વર જાણે આપ દાતા તેતો દેવલા, દાતા; તેતો દેવ; દાતાસીધું સેવતા, દાતા સકળ સેર. દાતાની કીરતી થઇ દાતા રીઝે રામ; દુનીયા જીવે દાતારથી, કે મોટા ભગવાન, ભોજ ભારથ સાંભળ્યું, વીકરમ તણો વિલાસ; પુરણ લક્ષણ પંડિતે, કવિતા કાળીદાસ; નીરમળ ગ્રંથ એ નિપન્યો; પટેલ તણો પ્રતાપ; સીંહુજ શિરોમણ ગામમાં, પ્રથ્વી પરસિદ્ધ થાય; શ્રીગોડ માળવી વીપ્ર શુભ; વીરેશ્વરનો તન, સેવક શીવ શક્તિ તણો, નીરમળ રૂડુ મન. રાગ ન જાણુ રાગણિ, ભગવંતનો નહિ ભેદ, લઘુ દીરઘલહયુ નહી વાણી વ્યાકરણ વેદ; બ્રાહ્મણ ભાટ ચારણ સહુ અન્ય કવિતા હોય; શેવક હું કવિતા તણો, ખોડમાં દેશો કોય, જે બુદ્ધદીધી સારદા, સાંભળી જે વિક્ષાત; જેવું સંષ્કૃત શોધિયું, તેવી વાણિ વાદ: જમણોકર જે ઉપરે. તેના ઉપર બોલ; જેવું પુન્ય કરૂ હશે તેવું પ્રાક્રમ તેહ; વીક્રમ પ્રાક્રમ વખાણીયાં એક કહેવાણો આપ, મુળ મહિમા એતો કહ્યો; મોઢા પુન્ય પ્રતાપ, સામળભટ કહે સાંભળો, દલથી કરજો દાન; આ લોકે જશ પામશો પરલોકે હરી માન ગાય શીખેને સાંભળે, કરે પરમાર્થ પુન્ય; ઇશ્વર આશા પુરસે, નિમેશ ન રાખે નુન્ય; શાચાને સાચુ વશે, જુઠાને દલજુઠ; ગરવાને ગુણનિધાનશે અહંકારી મન ઉંઠ સત્યવાદી મન સોહામણું. મોટાને મન મીત્ર; પાપી મન પાખંડ વશે, પુન્યવંતને મન પવીત્ર શ્રોતા વકતા સમજતા, કેહે કવિતા કરજોડ સામળભટ સાચુ કહે જેજે શ્રીરણછોડ. એમ કહીને પુતળી, આપે ગઇ આકાશ, એહ કથા પુરણ થઇ કહે રવિ શામળદાસ.

સતી સીતા.

કીં ૦—૨—૦

(ચોપાનીઆ) [illegible] ? ૭-૨—૦

[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]—અમદાવાદ.

[illegible]

બત્રીસ પુતળીમાંની વાતો.

(ભાગ ૨ જો.) Reg. No 120

(પંચદંડની વાત, અંબાડા [illegible] વાત, [illegible] વાતો, [illegible] વાત, [illegible])

બુકસેલર શંભુલાલ મોતીલાલ, ગાંધીરોડ—અમદાવાદ. | કિં. [illegible]

(વાંચો) સચિત્ર ધાર્મીક પુસ્તકો.

નરસીંહ મહેતા ભાગ ૧-૨ સચીત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦

મીરાંબાઈ ભાગ (૧-૨) સચીત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦

રામલીલા ભાગ ૧-૨ સચીત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦

વીણાવેલી ભાગ ૧-૨ સચીત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦

સતિ દ્રૌપદી સચીત્ર ૦-૧૦-૦

મદાલસા ભાગ ૧-૨ સંપુર્ણ સચીત્ર કીં. ૦-૧૦-૦

રાજ કઠીઆરો સંપુર્ણ ૧-૪-૦

રક્ષક કે ભક્ષક ? ૦-૧૦-૦

સતિ સીતા સચીત્ર ૦-૧૦-૦

પતિનારાયણ વૃત ૦-૬-૦

સત્યનારાયણની કથા ૦-૬-૦

વારાંગના કે દેવાંગના ? ૦-૧૦-૦

બત્રીસ પુતળીમાંની જુદી જુદી વાર્તા ૧ થી ૧૦ ભાગમાં સચીત્ર દરેક ભાગની કીં. ૦-૮-૦

કામલત્તા સચીત્ર ૦-૮-૦

સમાજનો શીકાર ૦-૧૦-૦

સત્યવાદી હરિશ્ચંદ્ર ને તારામતી ત્રીઅંકી નાટક સચીત્ર ૦-૧૦-૦

ચિતોડનો કુસુમ કીં. ૦-૮-૦

પ્રતાપી પ્રમિલા કીં. ૦-૮-૦

રૂષિરાજનાં પદ સચિત્ર કીં. ૦-૮-૦

ચતુર સ્ત્રી વિલાસ ગરબાવળી (લગનનાં ગીત સાથે) ૦-૮-૦

જુલ્મી જનેતા યાને પરિવર્તન સચીત્ર ૦-૧૦-૦

હિંદુ સંસાર સચીત્ર ૦-૧૦-૦

જીવતી ચુડેલ સચીત્ર ૦-૮-૦

રાજા હરિશ્ચન્દ્ર હરિગીતમાં સચીત્ર ૦-૬-૦

બોડાણો ભાગ ૧-૨ સચીત્ર દરેક ભાગના ૦-૧૦-૦

પવિત્રકુમાર સચીત્ર ૦-૧૦-૦

પારસમણી ૧૯૨ પાનાં ૦-૮-૦
,, મોટી ૨૫૬ પાનાં ૦-૧૦-૦

ભક્તશીરોમણી પાનાં ૧૯૨ કીં. ૦-૧૦-૦

ઝેરી ઝવેરી સચિત્ર કીં. ૦-૧૦-૦

એકજ પૈસો સચિત્ર કીં. ૦-૮-૦

ભકતશીરોમણી પાનાં ૨૫૬ કીં. ૦-૧૦-૦

પવિત્ર લીલાવતી (હરીગીતમાં) ૦-૬-૦

સતી તારામતી વાર્તામાં સચિત્ર ૦-૧૦-૦

કોણ ચાલાક ? સચિત્ર ૦-૧૦-૦

वारता ५ मी पंचडंडनी.

હંશ નામની પાંચમી પુતળી બોલે છે તે રાજા ભોજ સાંભળે છે,

શ્રી ગણેશાયનમ; શ્રી શારદાયનમ; દોહરા—શ્રીસરસ્વતીને હું નમું,પ્રીતેપુજા પાય કરૂણા દ્રષ્ટે જુઓ તમો,તો સકળ મનોરથ થાય; આદ્ય શક્તિ તું ઇશ્વરી; આ સુર પતિ જેહ; નવેખંડ વ્યાપી રહી, સ્થાવર જંગમ તેહ. જેને તુજ કીરપા હવી, થયું તેને કલ્યાણ;ન્યુનતા એકે રહી નહી; જોતાં એહ પ્રમાણ. દસરથનંદન નર્ક નિવારણ, એ તરવાનો ઠામ; મહારાજ રાજેશ્વરો, રાવજી લોચન રામ; ભોજરાજ મન હરખિયો, લાયક મુહુરત લીધ; શીંહાસન શુદ્ધ કરાવિયું, શોભાવિધ વિધ કીધ; પંડિત પુરાણિક વેદિયા, મલ્યા વિપ્રને સુજાણ;કીધી શોભા અવનવી. જાણે ઉદીયો ભાણ, શીંહાસન પરપગ ધરેભુપત ભોજ રાજ્ય બોલી હંસા પુતળી, ભોજ ન ધરશો પાય, એ સિંહસન ઇંદ્રનું, અતુલ તેજ માહા મુલ્ય; એ ઉપર બેસો તમો, થાઓ વિકરમ તુલ્ય. પાળક ગઉબ્રાહ્મણ તણો, પરનર સહોદર જેહ; એવો જે પેદા થશે, આસન બેસસે તેહ. એહઆશન છે દેવનું ઇંદ્રાસનનું સાર; આભુષણએ સ્વરગનું, તેજ તણો અંબાર; કહે ભોજ સુણ પુતળી,આશન એહ અમુલ્ય;વિકરમ હાથકયમ આવીયું જેસ્વરગ સમ તુલ, પંચડંડ તેને જડયા. તેણેતે શું થાય; તે કયમ જીતી લાવીયા, પાતે વિકરમ રાય. તે ડંડે પ્રાકરમ કરયું, પ્રતાપ કરયો શીપેર; જીત્યાડંડ-શારા કરમે, હતા કોને ગેર; તે સુણવા ઇચ્છુઅમો. જેહ કરયું પરકામ; તેવા પ્રાક્રમ હું કરું, તો બસુ એણે ઠામ,ચોપાઇ—હંસા પુતળી બોલી વાણ, સાંભળ રાજા ભોજ સુજાણ, ઉજેણીનું કરતો રાજ,અસત્ય અન્યાય નથી તાજ, તેણે પ્રાક્રમ કીધું ઘણું, ચલવે રાજ પોતાતણું; ધર્મવંત સહુ બધા લોક, નહિ કોઇને વ્યાધી કે શોક;સીંહાસન તણી, વિસ્તારી કહુ શો ઘણી; કહે વાત તેની વિસ્તારી. સુણ મહારાજા હેતે કરી, નગ્ર ઉજેણીઅતી અનુયારાપ કરે વિકરમનર ભુપ. અતિપવિત્ર અષ્ટાદશ વર્ણ, કરન કથા સુણે નિત કર્ણ; વિપ્ર સહુકો પ્રશ્નોતરી, વેદપાઠીત તે અગનોતરી; ક્ષત્રિ રણવટ કુદિ પડે, ગઉબ્રાહ્મણની વાહારે ચડે, વઇદ કરે વેપારી હાટ; ધર્મતણી ચલાવે વાટ,શીળવ્રતસહુ લોકજ અતી, પતિવ્રતા ધર્મ પાળે સતી એવો રાજા ચતુરસુજાણ, કોઇ કોઇની નવ લોપે આણ.

દોહરા—એકસમે રાજા ચડયો,દેઇ દાદમે ઢોલ;ધમકારો પૃથ્વીગરગંડ, વાજાં વાગે ઘોર, આગળ હારહસ્તી તણી, મદ ઝરતા માતંગ;ધજા નેજા અતી શોભીત, શીંદુર ઓપીત અંગ; અંબાડી અંકુશભલા; અઇરાવતઆકાર;બીજા ગજ અતીઘણા એવા શાહબાજ તાખાર. અરબી કચ્છી મુલતાની ખુરાશાની કાશ્મીર; કુતલ કારા કાબા સુરપુર રણધીર, ઉજવળ અલખ બુખરા, લીલા પીળા રંગ, જડીત્ર પલાણ હીરે જડયા અતા અતળીબળ અંગ અનેક રથને પારખી. અનમી અતી અસવાર;ચડયા;

વેદાંત વાંકડા; ગુગ્રમ મહા ગુઝર કંઈ પાળા કંઇ પાખરી, કંઈ વાજા ચેહેચાટ,કંઇ નાટકચેટક ભલાં. ભભણુતા ભુપત ભાટ,જશવંતાના જશ ભલે પીંપળ પાઠ પુરાણ ગુહ ભેદ ગણુ બહુ ગણે. દે મન ગમતાં દાન; વિક્રમ વાડી સંચર્યો, રમવા કારણ આપ, શેષ નાગ લાગ્યો સકળવા, દુશ્મન લાગ્યો તાપ, સામદ સાથે સંચરયા, તેની શોભા દેહ; ચઢયોરાય દઇ દુંદભી, જેમ અષાડો મેહ, જેમ ગાજે સીંહ વનમાં, જેમ પરાકિ પુર; વિક્રમ સંગ સેના ચઢિ, સામદ સઘળા સુર જેવો બઢ લંકાંપતી જેવો અવનવે ઇંદ્ર જેવો અરજુન હસ્તિનાપુર; તારા મંડળ જેમ ચંદ્ર તણો પ્રતાપ છે. ભલ પણ કેરો ભાણ; એવે પ્રકારે નીસરયો, વિક્રમ વિર સુજાણ; આવ્યો વાડીયે અતી સુખે; દીવસ ચડ્યો ઘડી ચાર; તનરત કરે નૌતમ ભલા, ઓપીત અપરમપાર રંગ ઓછવ અહકો કર્યો- સજ્જનને સનમાન, પુન કર્યાં બહુ પ્રિતશું, દીન પાત્રને દાન. તે શોભા સુખ નીરખતાં, દાના હરખે મન, કરવી કલાઇ ખાઇ મરે, શોમ તો છાંડે તન દીવસ પહોર રહ્યો પાછલો, પુર અસ્વારી પેર; કંચન મેત્ર વરસાવતે, જવાં માંડયું ઘેર. જાણુ ઉજેણમાં થયું, આવ્યો રૂડો રાય, શોભા જોવાકારણે, ભુવન ભુવનથી જાય. કામ અધવચ કોનાં રહ્યાં, કર્યો લાભ તે તાજ, બ્રાહ્મણ ભણતા ઉઠીયા,નરપત જોવા કાજ કોઇ મેહેલે કોઇ માળીએ, કોઇ ઘર કોઇ બહાર, અટારીએ નારી ચઢે; નહાના મહોટાં નરનાર, રાજાનું મન નીરખતા, ઉત્કટ અંગ અપાર; ઇશ્વરને વહાલો ઘણો. દાતાને મુત્રાર એમ વિચારી સંચરે, નહાનાં મહોટા વાગ, મગા આગંખેદ મેદની; નહિ પગ મેલણુ માગ, કાન પડયું સંભળાય નહી. વાજે ઘોર નીશાન,એ રીતે નગરમાં, વિક્રમ વીર સુજાણ. ગજ ઉપર વાહન કર્યું, છત્ર ફરે છે શીશ, સ્નેહે સ્નેહ બહુ સંચર્યાં, પહોર પાછલો દીશ. અધવચ વચમાં આવીયા, ત્યાહાં ચાંચણુનું દ્વાર; ત્યાંહાં એક કઉતક નિપજ્યું, કહું સંક્ષેપે સાર.

ચોપાઇ—દેહમની ઘાંચણુનું નામ, તે ત્રી રહી તેણે ઠામ, મહીપત આવે મહેલની પાસ, તેણે ઘેર બોલાવી દાસ.જાઓ માળીએ વારો છાર. કરો અજવાણું ઘર ઘરબાર, કહે દાસી આણો કાંઇ લાજ, આવે છે મહીપત મહારાજ. હવે છાર ત કયમ વાળીએ. ઉડે રજ મેહેલ માળીએ. તો આપણે શીર દંડજ થાય. ઘરબાર ખુંચી લે રાય. વચન સાંભળ્યું દાસી તણું દમની મનમાં કોપી ઘણું; છાર વાસરે ભુંડી રંડ, મહોટા રાય શું દેશે દંડ તને મારે તો ડંડજ દેઊ: કહે તો સરવસ્ત ખુંચી લેઊ; કહે તો ઊરાડું આકાશ. એટલું જોર રાખું છું પાસ. તાહરે રાજા કયમ કહ્યું. મહારૂં વચન કેમ લોપે તું. જા ઊંતાવળી વાળે છાર રાજા આયન લાગે વાર; સુણી વાત વીમાશણુ પડી. તતક્ષણુ દાસી મેહેડે ચડી. ઉડાડી રજ દાહસ ઘણી અસ્વારી આવી રાજાતણી. ઉડતી દીઠી અહકી જેહ. રજ ભરાતા રાજાની દેહ ઉડાડે રિશે બહુ છાર. ઉડી છાર થયો અંધાર.ફુટ ફુટરે તું તો ફુવાર. શું ઉડાડે હ-

વડાં છાર; અધીપતી આવે ઉગ્યો ભાણ; કયમ રંડાછાંટે અજાણ, તો વારી તેની ન રહી, જેમ વારે તેમ બમણી થઇ; ત્યાં છુટયા વિશેક જોધ, અંતઃકરણમાં આણી ક્રોધ; કોણે મુકી કોણે લાત, કોણ કુતરા કેરી વાત; છુટી હાથથી માઠી ત્યાંહ, આવી દમની બેઠી જ્યાહ. તમારે કહે હું તો ગઇ, અહમુઇ મારતાં થઇ; મારી ધંરેભાંગી યાંહાંડ, તુજમાં બળ હોય તે દેખાડ. મુજને મારિ મોહોકમપણું, તે પાણિગયું તમતણું, કોપી દમની સુણતાં વાત, લીધો ડંડઘરમાંથી હાથ. આગળ ત્યાંહાથી નીકળી બહાર. સામા આવી તેને ઠાર; કોપી વાત સુણીને કારણ. મારગ રેખા કીધિ ત્રણ, રસ્તા રેખા ત્રણ થઇ, અસ્વારી તો થંભી રહી; રોકયો મારગ રૂંધી વાટ, જઇ ન શકે કો આગળ વાટ. સહુકો સ્થંભી ત્યાં રહ્યું જાણ રાય વિક્રમનેથયું; કોઇક કામનીએ કીધો કોપ મારગ વાટ થઇ છે લોપ. રૂંધી વાટ જાવાની માપ; રાજા આવ્યો આપો આપ; ખોદી ખોદાય ન પાડી પડે. અધીપતને મન અચરજ અડે, અનેક પેરે કીધી બહુ ભેદ, તોહે પાર ન પામ્યા ખેદ; અડાડયા હાથી તે સાથ, બેલદાર વળગાડયા હાથ. ટાંકે ટાંકી નવ દંકાય, ખુણો એક ઓછો નવ થાય; આવિ પદમની ડંડજ હાથ. બોલી શ્રી વિકરમની સાથ; બળ તણું નહી રાજા કામ, અભેદ ભીંત છે એનું નામ; પંચડંડ ધરાવે જેહ, પાછી ભીંત કરે જન તેહ.

દોહરા—સુંઠ તણો એક ગાંઠીઓ; નથી ખાધો કો માય; નથી સુછ સુખ કો તણે, જે ભીંતજ પાછી થાય. વચન સાંભળ્યું તે તણું, મનમાં થયો ઉચાટ; પાછો ફરીયો રાયજી, બીજી લીધી વાટ, ગેર આવ્યો મહા દુઃખમાં, નવ કીધું ભોજન, પ્રાતુસકાળ સભા ભરી, બેઠો તે રાજન, ઠામ ઠામ વાતો કરે, ટોળે ટોળાં લોક, શાતીને સુખ ઉપન્યું, રાજાને મન શોક, રાજાએ તેડું મોકલ્યું, તેડી દમની ઘેર; મેહેણું દીધું પંચડંડનું, પ્રિતે કહો તે પેર. પંચડંડ તે નામશું; તે છે કોનેહાર; કેવું છે કારજ વડું, હું જાઉં તેઠાર. તે મુજશું બોલો તમો. સાચી જે શુભ વાણ તેમાં ખેદ કરું અમો, તો ઇશ્વરની આણ.

ચોપાઇ—દમની કેહે સમ નવ દો તમો, હવડાં કહીએ તે અમો, વગર સમજે કહુ પજે વાણ; પૃથ્વીપત ખોશો કંઈ પ્રાણ; કન્યા માહરે ઘેર અનુપ. પ્રથમ તેને જીતો ભુપઃ રમત કરો સહુ એકઠી, શેત્રંજ ગંજીફો સોગઠી રમો જયો જે ઉપમા કરોડ મહારી પુત્રી કેરી જોડ; એ જીત્યાનો જશ કહાવસો, પંચડંડ જીતી લાવસો, નહી જીતો તો પુત્રીની પાસ ડંડ જીત્યાની મુકો આશ.

દોહરા—તેને તમો જીતસો; તો મુજને વિશ્વાસ. નહિ તો કામ સરે નહિ; મુકો તેની આશ. એવું કહી પાછી વળી. મંદિર તે તતકાળ; કુંવરી. તેડુ મોકલ્યું, રાજાએ સુખપાલ. શણગાર અંગે સોળ સજ્યા; મોતિ પરોવ્યાં વાળ; પીતાંબર પટ પેહેરીયાં, ભલુ તીલક છે ભાલ, કામ કાસ પ્રગલોચની. સીહવંકી સુજાણ; વિનતા સોળજ વરસની; ભ્રકુટી કામનું બાણ, દેવ સમનની દિકરી, નિરમળ દમની નાસ; સ-

ચીવદની અમલોચની,રૂપ તણુ જે ધામ, શીખ લેઇ માતા તણી, ચાલી ચતુરસુજા-ણુ; અહંકારિ અતી મન વિશે; રાજા તરણુ સમાન.સુખપાલેથી ઉતરી; રાયે દીધાં માન; આદરભાવજ અતિ ઘણો, મેહેલ્યાં ફોફળે પાન. શી શી રમત જાણો તમો તે રમત માંડો જે જોડ; હું કહુ તેપછે પરઠીયે હાર જીતની હોડ.

ચોપાઇ–હરખ્યો રાજા મનમાં ઘાટ,માંડયો ત્રણ પાસાના પાટ; રાજા કહે જે તારે કોડ.તેની મુખથી બોલે. હોડ તે કહિ મારે મનખરી. કોટિ ઉપાય કરૂન પંરી. દોહરા રૂમની કહે હારૂ અમો, તેં મુજ ખરીદી દાસ:પરણું તમને પ્રીતથી રહુ તમારે પાસ. જો તમો હારો રાયજી. તો દેશ કરવું તાજ;સેવક કરી રાખુ અમો, ભોગવું હું તમ રાજ; ચાર દીવસનો વાયદો. થોડે અદકી ઘાત; તેનો સુરજ સાખીયો ફરી બોલે જે વાત.ચોપાઇ–રાજા બાંધ્યો કોલે કરી,રમત રાજસભામાં ધરી; વાયુ વેગે વાતજ ગઇ, બધા નગ્રમાં ચરચા થઇ, પ્રધાન પટીતા જોઇને રહ્યા,સુણી વાત સહુ અચર ત તયા; રમત રમે બે પહોરજ હોય, નવ હારે નવ જીતે કોય. રાજાને નપ સુજે વાટ, અંતરમાં ઉપન્યો ઉચાટ; તે દિવસ રમત એમ રહી, દમનીઘેર પોતાને ગઇ. દેવાસન કીધું રાજન,ભાવતાં કીધાં ભોજન;બીજે દિવસથયો જેટલે, રમત જારી કરે તેટલે. કોઇ કોઇથી નવ પામે હાર, ઢાળ્યા પાસા વારંવાર; બે પહેર મધ્યાનજ થયા; રાજ મહેલમાં રાજા ગયા; ગઇ જુવંતી પોતાના ઘેર. કરે કામ મનવાંછીત ઘેર; દુરાચાર બોલે સહુ લોક, રાજાને પ્રગટયો શોક ત્રીજે દિવસ થયો પ્રભાત, નગર વીશે ચાલી વીખ્યાત; રાજસભામાં નારી ગઇ રમત હતી તે જારી થઇ. અનેક ઉપાય રાજાજી કરે, તેણે અર્થે એકે ન સરે; ખરા મધ્યાન્હ થયા જાહરે, રમત ઢાંકી મુકી તાહરે. દોહરો–રાજાને દમની કહે રહયો કાલનો દીશ, કાલે પહેલા જીતશો, તો પાય નમાણુ શીશ.ચેતાવું હું ચતુરનર, સભા સુણતાં માણ; વળતી કાહું નગર-થી એજખરી મુજવાણ. કાલ પહેલા જીતો નહી, તો પાળુ મારૂ વરત; શેવક કરૂ સહુ દેખતા, રાજ તજાવું તરત; વીક્રમ કહે વનીતા સુણો રહેશો હુશ તમ પાસ; તુજ સરીખી લાખો કરી, તમથી અદકી હાસ; ચોપાઇ–એવું કહિ સ્વસ્થાન ગઇ, રાજાને મન ચિંતા થઇ રખે રાડ જીતીને જાય, તેનો કાંઇક કરૂં ઉપાય; નીશા ચર-ચા જોઉ આખેગામ,લોક વેહેવારને ઠામ;અલીકુંચીને હાટેહાટ, ચોરે ચકલે વાટેવાટ; માનવી ટોળે મળીયા બહુ વાત કરે મુખથી સહુ, જીતે કાલ ધાંચણની બાળ; લેશે રાજાજીનો માલ, કોઇ કહે એ માઠું થયુ; રામરાજ વીક્રમતું ગયું; કોઇ કહે એસો વીપીત; નીચ સંઘાતે જોડી પ્રીત કોઇ કહે રાજા ઘેલો થયો. હોડે બોલ કામનીએ કહયો. કહે થાશે બીજી વાત. એને માથે હરસીધ માત. કો કહે એ વાચા ચુકશે, કામનીને કહાડી મુકશે; કોઇ કહે માઠો કરશેમર્મ; કોઇ કહે મુકે નહી ધર્મ. કો કહે

હરપણ શું કરે, જે તે કાલ વહાણુમાં ડરે. એવું સાંભળે વીક્રમવીર, સ્ત્રીઓ ભરે જ્યાં નીરમળ નીર, જુથ હતાં જયાં જુવતીતણાં વરણવ થાય રાજાનાં ઘણાં; એક કહે એ રૂડું થયું; માન મોટમ રાજાનું ગયું હાહાઠી ઉઠી ચરચા જુવે, નરનારીના પ્રાણુજ ખુવે; કોઇ છાની વાત ન થાય, ઘેર જઇને ઢુકે રાય, કોઇએ હશી ન ગવાય ગીત, કોઈ કોઇશું ન થાયે પ્રીત; સખી સખીમાં સુખક દુખ, બોલી ન શકે કોઇ મુખ, જાણે રાજા સુણશે કાન, એ સ્ત્રીએ ઉતારયું માન; ઘાંચણ નીચશું કીધો વાદ, ઉતરશે નરપતનો નાદ, બહુ મુખેતે વાતો કરે. હશે તાળી દે પાણી ભરે કોઇ માઠુ રૂડું કહે, લક્ષણવંતો મનમા લહે જયાં રાજા દ્રષ્ટે જોય, બીજી વાત કરે નહી કોય; લીધો ગામ બધાનો પાર, નવ સુઝે એકે વીચાર; પડી પુર નીશા જયાહરે. કરે મન વીચાર ત્યાહરે. મોહોટા જન ભંગજ થાય, પ્રાણ તજે કે વિદેશે જાય.માટેપ્રાણ તજુ સર્વથી,ઉપાય બીજો એકે નથી; કોઇને વાત જણાવી નહી.વાત આપે રૂદેમાં લહી; ભરીપુજન સામગ્રી સાથ વૈતાળ વીર લીધો છે હાથ. જ્યાં છે હરસીધ મોટી માય,પાળો પંથ ગયો છે રાય;ચાચર દેખ્યા નજરતણી,ચાલ્યો મહીપત માતાભણી; ત્યાંહા ધરણી પતે માંડયું ધ્યાન, ધુપ દીપને ફોફળ પાન. કુમકુમ ચંદન અક્ષત ઘણા પુજા બહુ વીધ કાંઇ ન મણા, પ્રથમ પહોર એક નીશા ગઇ. પુજા પુરણ ત્યારે થઇ, ખડગ પોતાનું કોટે ધર્યું, વાહન ચંડીનું કર્યું. પ્રસન્ન થઇ મોહોટી માત, માંમાં કહીને ઝાલ્યો હાથ; શા માટે તજે છે પ્રાણ, માગ માગરે વીર સુજાણ, માતા સર્વે જાણો તમો, મુખથી શું કહું આજ અમો; અંતરમાં બેઠી છે રાજ, પાગોલાડ ને સારો કાજ નીચ જાત ઘાંચણ છોકરી મેણું દીધું તે ડોકરી;પંચડંડ ધરાવે જેહ. રમે દુત દમનીશું તેહ, તેહ સંઘાતે પાડી હોડ, જીતાડો તો પોંહોચે કોડ; દીગવીજે તે સાથે કરૂં; પંચડંડ શીર છત્રજ ધરૂં.

દોહરા—ત્યારે હરસીધ બોલીયાં, એની ઉત્તમ જાત. એવાં પ્રાક્રમ છે ઘણું, આગળ જોશો ખ્યાત.પ્રપંચ જીત્યા એ તણા, તે તમને કહુ આજ;તમો જાઓ ઇંદ્રાસને તાંહાં રહેશે તમલાજ. વઇતાળ સંઘાતે પરવરો, મહારો તુજ શીશ હાથ. ઈંદ્રાસન સોભા તણી, ત્યાં મળશે સહુ સાથ. કાપ કરો ઘેર આવસો, પહોચશે મનના કોડ; એ જુવતીને જીતશો, હુશ કરીને હોડ.છત્ર મળે પ્રચંડનું, થાશે જુગમાં નામ;તુજ ને જીતી નવ શકે એ નહી સહેલું કામ, પુન્યે ગ્રહ પીડે નહી; પુન્યે નાસે પાપ;ત્રી હશા વશ એક પુન્યન, તરૂઠે ઇશ્વર આપ,વચન શીશ ચડાવીયું, તેડયો વીર અનુપ; પવન પહેલો પરવર્યો. વીર ને વીક્રમ ભુપ. ત્યાંહાં ઓછવ છે અતી ઘણો. શોભા નોતમ હોય; નાચ કરે દમની ત્યાંહાં, દ્રષ્ટે જોય. અચરત પામ્યો અતી ઘણું જે શું પાડી હોડ; નરૂત્ય કરે તે તો અહીં, ઉરવશીની જોડ, દમની નહી કોઇ દેવતા, નહી માનવીનું રૂપ; એ જીતે અચરત કશું. ભાગ્યો સંદેહ મન ભુપ, સભા સહુભર

પુર છે, પછવાડે છે વીર; અદ્રશ રાજા રહ્યો, મનમાં આણિ ધીર. સુરરાય રીઝયો ઘણું, દિઠી રમત અપાર; મનીને ત્યાં આપીયો, એઠ અમુલક હાર.

ચોપાઇ—પાછળ હાથ દમનીએ કર્યો,હાર વિર વૈતાળે હર્યો;તે દમની નવ જાણે કોય,રહ્યા દેવ સહુ દ્રષ્ટે જોય.બીજી રમતે આપ્યાં પાન; પામી દમની મનશું માન; પાછળ પાન આપ્યા તે ફરી, વૈતાળે લીધાં તે હરી, પછે કાનની લીધી ઝાલ, એવો વિર મોટો વૈતાળ; પછે પગનું લીધું ઝેર, દમનીને નીદ્રાની ઘેર. ઉઠ્યા સુર ઉઠી સભાય, સહુકો પોતે સ્થાનક જાય;પણમ્યો સુરનાયક બહુ પેર; વાહાણે રાજા આવ્યો ઘેર. પુર મધ્યે પરીયાણજ કર્યું; સ્નાન દાન વ્રત પુન્ય આચર્યું; આવિ બેઠા રાજ્ય શભાય, દમનિને ઘેર તેડું જાય.દોહરા—કેમ ઘેર સુખે સુઇ રહિ, પ્રીત માને પાસ; રાજા તુજને જીતશે, મુલ ખરીદિ દાસ. નોહે કામ નાઠાતણું, મોટા શું પાડી હોડ; બોલ્યાં બોલ અહંકારનો; પહોંચાડો મન કોડ.

ચોપાઇ—બેઠી સુખપાલે તે નાર, આવિ રાજા દરબાર, મહિત સુખે નાંખ્યો હાથ. બોલ્યો વચન શામાને સાથ, ત્રણ દીવસ રમડયા તમો, તેવાં પ્રાક્રમ જોઈએ અમો; છલે દહાડે જીતે કોય, પહોંચે તેના મનના કોડ. ત્યારે દમનિ બોલી વાણ,સાંભળ રાજા ચતુરસુજાણ; મારાથી કંઈ હારી ગયા, તે તો મારા શેવક થયા; મુકયો વાદ બેહો તે ઠરી; રમત હતી તે જારી કરી; જોવા મળ્યું છે બધુ ગામ, અચરત બોલે ઠામોઠામ; બેમાં કોનું પાણી જાય, જોરાવરીની જીતજ થાય; ઘડી એક બે રમતજ થઈ, કામનિ સાથે વાણી કહી. સ્વપ્ના કેરી કહુ એક વાતદીઠું શુભ વાત સાક્ષાત જોયો ઇંદ્રાસનનો નાચ; નારી તું કરતિતી નાચ; રીઝયો નરપત તુજશું સાર; પોતે તુજને આપ્યો હાર;તે સાચી કે જુઠી વાણ, સાચું કહે જે હોય પ્રમાણ.ત્યારે જુવતી ઝાંખી થઇ, જુઠી વાત રાજાએ કહિ, આળપંપાળ એ જુઠું હોય સ્વપ્નું સાચુ હોય ન કોય પ્રતક્ષ ત્યાં દેખાડયો હાર. દીઠો દમની નવ લાગી વાર;માનભંગ થઈ જેટલે મુક્ષી દાવ દેતાંતેટલે. મનમાં દીઠી અદકી ભીત એક ભાગ રાજાની જીતે;બીજીવાર બોલ્યો ભુપ, સાંભળ નારી વાત અનુપ. પાસે બેઠો તો ઈંદ્ર તણે. નરત્ય કરતિતી હેતે ઘણું;માનની તુજને દીધાં માન,તુજને ઇન્દ્રે આપ્યાં પાન. દીઠાંપાન ઝાંખી થઇ ગઇ; બે બાકળી જોતામાં થઈ; બે ભાગે જીત્યો તે રાય, વીમાસણ વીનતાને થાય; ત્રીજી ઘડીએ વાણી ભણી, હું જોતોતો તેણી ઘડી; ઝાલ કામની તાહરી પડી, તે મારે હાથે તો ચડી,દમની કહે એ જુઠી પેર,ઝાલ મુક્ષી તેને ઘેર રાજા કહે તું સાચી હોય; આપી ઝાલ પ્રગટ તું જાય. ત્યારે ઝાંખી થઇ તે નાર, ત્રીજી હાર થઇ તે ઠાર.

દોહરા—એ ક્યાથી ઇન્દ્રાયને, લાવ્યો ખરાં એધાંણ; પડી વિમાશણ માનની, પરવશ પડીશો માણ, કહે રાજા સુણ કામની, જુઠી. જાતે ફેર;કહો નારી તે કયાંગયું.

[illegible]

વડે, તરૂણીશું તવકાળા સુકસું ક્રોર તે આગળે,નીરમલ થઈ તે નાર; પાણીથી થઈ પાતળી, ચુંટી ગઇ ને હાર. પછે તે પાસા દળતાં, થરથર ધ્રુજે હાથ; હારી હારી સૌ કહે, હસી પડયો સૌ સાથ, વાગી હાક હાર્યાં તણી, જીત્યો વડહથ વીર;પ્રતાપ પુન્ય પોતાતણો, રાખો નારાયણ નીર; વાગ્યાં વાજાં જીતનાં. ગડગડીયાં નીશાન; હારી કમની હોડશું, જીત્યો વીરસુજાણ, ગાંધરવ વીવાહ રહી કર્યો,કંણુ ન લાગીવાર; તે વીનતા વીક્રમ વર્યો. પરાક્રમ અપરંપાર. સાસુન વીક્રમ કહે જોડીને બે હાથ; વાત કહો પંચડંડની,જે બોલ્યાંમુજ સાથ,ઝણે આપ સજ થઇ. ધીરવીર સજથાય; પ્રથમ રહું છુ એટલે;કુંકણ દેશે જાય, ધ્યાન ધરે ફરશ રામજી,સોપારા ઘડ ગામ તેમાં વીપ્ર એક વેદાએ,શીવશરમા એ નામ. રહેજો વાતો ઘેર તે કેજો એ એધાણ; સ્ત્રી ઉમાદે તેહની, ચતુર ચતુરસુજાણ. ચરચ્યા જેહને આપજો, ગામ ઠામ ઘર એહ; જાગશો તો જીવશો, ઉંઘે ખોશો દેહ. ચોપાઇ— માહારાજા મન માન્યું સાચ. માન્યું સાચું વનતા વાત; વહા વજીરને સોંપ્યું રાજ. ચાલો કુંકણ જેવા કાજ. વૈતાળ સાથે તેડયો વીર; ચાલો મન ધરીને ધીર; અનેક દીવસ હીંડતાં થયા; કોડ ધરી કુંકણુમાં ગયા.દીઠું નગ્ર થયો ઉલ્હાદ,દીઠો શીવસુંદર પરશોદ; હરખ્યા મહીપત પોતે નામ, કહોને ભાઇ વસે કુણુ ઠામ; કહે પુજારા બ્રાહ્મણ ઘણા, શીવશરમાની શી છે મણા; ઉંચા નીચાને વામણા,કો ગોરા દેહ દામણા; કાંઇ તેનું એધાણુજ હોય, વીના પ્રીછે નહિ કોઇ; શુભ એધાણ રાખ્યું છે સાર ઉમાદે જેને ઘેર નાર, જાઓ ડાભી પોળ નીશાળ, બેઠો વિપ્ર ભણાવે બાળ;સીતળ છાયાને કારણે, વ્રક્ષ આંબલીને બારણે તેનું વચન હૈડામાં ધરી લઘુ લાઘવો વીદ્યા કરી;રાજવશી રઢીયાળુ રૂપ, શીવશરમા ઘેર આવ્યો ભુપ; દંડવત કરૂણાએ કર્યો, ચરણામ્રત લેઇ મુખમાં ધર્યો,વિદ્યા ભણુવા આવ્યા અમો, કીરપા કરી રાખોજી તમો. ગોરાણા બાહેર નીસરી, જોઇ વીકરમ દ્રષ્ટે ભરી; આનંદ અદકો મનમાં થયો, રીઝીને રાજા ત્યાહાં રહયો. ઘેર વીદ્યારથી માહરે ઘણા, સુખે રહો અહીયાં શી મણા, માનુભવ મોહટા જે સુખી વિદ્યારથી થયો ત્યાંહાં સુખી.કરે ગોરાણી હેતજ ઘણાં. આપે શાકશી શોકયા ચણ્યા, ઉદર તણો જેવો હોય તનં ,તેથી અદકુ રાખેમન. બાસઠ પેહેલા નાહના તન, તેસઠમો વીક્રરમ રાજન;રમે જમે ભણે મન મુહે.રાત દિવસ તે ચર્ચા જુએ એક દિવસ ગઇ છે મધરાત,સુતા માનવી જાતોજાત;સહુકોને છે ધારણ ઘણું, જાગે સાજા વીક્રરમ ઘણું,ઉઠીઉમાદે પ્રચંડ,લીધો હાથ ઉડણુડંડ;નીકળી બહારરાખી મન ધીર,તેતો દીઠું વીક્રમવીર,માઝમરાત જાતે નાર, કેમ નિકળી એકલીબહાર.અરૂ ચરૂ જેયુ અહવદી, વ્રક્ષ આંબલી ટોચે ચઢી, આબલી થડ પોલી ગફાય, અદ્રષ્ટ થઇ ત્યાં બેઠો રાય; ચઢી ઝાડ ઉમાદે નાર; દીધા ડંડના ત્રર પ્રહાર, ઉંડ ઉંડ.કહ્યું મુખ

ત્યાં એક પ્રોઢ છે મશાણ,સઘળુ ભુતાવળનું ઠાણ ભુત પ્રેત અગ્નિ દવ બળે, સીદ્ધ લક્ષ ચોરાશી મળે, બાવન વીર ચોસઠ જોગણી; બારે ભોગતણિ; ભોગણિ; ચોસઠ બેઠી ચામુંડ જ્યાંહ,દેવ દુદુંભી વાજે ત્યાંહ. તે ઠેકાણે શોભા હોય વર્ણવ કરી શકે નહી કોય.જુહાર જુહાર ઉંમેદા કહે,જોગણિ સહુ સાંભળવા રહે. જુઠી જુઠી સહુકો કરે ઉંમાદે હેઠી ઉતરે.

દોહરા–ઉંમાદે કહે જોગણી સાચી છું હું આજ;ચોસઠમાં આવી ભળુ,તો થાય આપણું કાજ, બાસઠ ધેક પહેલા હતા, ત્રસઠમો મુજ કંથ; ચોસઠમો આવી મળ્યો આનંદ ઉપન્યો ચંત; બત્રીશ લક્ષણા મળ્યા સહી, તો શી કરીએ પેર;ભોગ આપવા ભવાનીનિ; થયા ચોસઠ મુજ ઘેર. તમો કહો તેમ હું કરૂ, ટળે આપણો રોગ; અને કરો તમે જોગણી; ભરૂ ભરપુરણ જોગ.

ચોપાઇ–હરખ્યાં જોગણી પ્રીતે પાસ. ઉમાદે તુજને સાબાશ; અમે કહ્યું તે મનમા ધરો, ચૌદશ દીન નઇવેદ્દ્જ કરો. વડાં બાકળા લાડુ ખીર, ઠરો પ્રાક્રમ આણિ ધીર; ચોસઠને સ્નાન કરાવજો, હાર કરેણના ધરાવજો, સીંદુર તિલક કરજો ભાલ; પાસે પાસે બેસાડી બાળ; ભાણા માંહે ભરજો ખંડ હાથથી હેઠો મુકજો દંડ;તે પાછળ પ્રદક્ષણા ફરો. ઊંહા ઉંહા મુખ આચરો,ઢીંઢક અંજલી ભરવી હાથ, લેજો ભોગ ભવાની માત,અમો હુંકારો દેશું, અકેકો વહેંચી લેઇશું આવ્યા અમો પાછા નહિ ફરૂં, નહિ તો તુજને ભક્ષજ કરૂં એવી તેણે દીધી શીખ, વિદા થઇ મન આણી બીક, માયા દંડ તણે પ્રતક્ષ; ચઢી આંબલી કેરે વ્રક્ષ,એક ઘડીમાં આવી ઘર,નરપત નીરખે સઘળી પેર; ઉતરી હેઠી ઘરમાં ગઇ, રાજાને મન ચીંતા થઇ,દેખાડી સાસુએ વાટ, મોકલ્યો ઘડવા માહરો ઘાટ. વેઠુ દુખ માહારી દેહને ઊગારૂ ત્રેસઠ એહને પરાક્રમ એમાં છે પ્રચંડ, કરામત સઘળા તે દંડ, આવે તો જીતી લેઉં. નહી તો પ્રાણ આ સ્થાનક દેઉં કર્યો વીચાર પોતાને મન, પ્રાતશ્કાળ ઉગ્યો દન,શીશ સર્વ સુતા જાગીયા, ગુરૂજીને પાએ લગીયા, સરવે નહાવણ કરવા ગયા, વીપ્ર કર્મ કરી સુખીયા થયા. નરપત કહે જોડીને હાથ.ગુરૂ સંગ બેઠા સહુ સાથ;એક પ્રશ્ન જુઓ રૂખીજન, આપણ માથે કંઇ વોઘન જુઓ; નાથ વીચાર કરી, સ્વપ્નામાં બેઠા મન ધરી, તાહરે સહુએ બોલ્યા બાળ, સ્વપ્નું એતો આળપંપાળ આજ કાલનો તું આવીયો; ડાહ્યો થઇ ડીંગજ લાવીયો. દોહરો–ત્યારે ગુરૂજી બોલીયા, તમો ન સમજો કોય, ભાઇ કહે તું મુજને; સ્વપ્ન તુજને હોય, આજથી ઘાડ દહાડલે, છે ચોદશનો દન; ઉમાદે નઇવેદ્દ વહેંચશે, કરશે ચંડી પુજન, બેસાડી ખંડ પુરશે, કહે આરોપશે માળ, ભોગ આપશે ભવાનીને, ચોસઠનો પુરશે કાળ, બત્રીસ લક્ષણા સર્વ છે. તેણે માન્યુ સત્ય,ગુરૂ સમેત કહે સઉ,કહે તે કરીએ વાત, બીહીને નાશી નવ જશો, નાઠી દેવા દઉ નામ; કહ્યુ તે મારગ ચાલજો, થશે તમારૂં કામ, દંડ લઇ નાસુ ચાલો.

કેડે આવજ્યે તરત; પાછુ જોઇ જે રહે તે તો પામે મરત. ધીરજ રાખી સહુકો રહ્યા, થાશે શુભ કલ્યાણ, દેખો તો સાચુ માનજ્યે. નહી તો કહેજ્યે અજાણ કો કહે જુઠુ બોલીઓ, કો કહે સાચુ પાસ; સાચુ માન્યું ગુરૂજીએ. કીધો દ્રઢ વિશ્વાસ, પ્રતિજ્ઞા કરી આવીયા,કોઇનું નહોતુ મન; ત્રણ દિન એમ વહી ગયા,આવ્યો તેરશનો દન. ત્યારે ઉમાદે ઉચરી શાંભળ મારા શ્યામ; મારે બાધા નીત્રેહની, કહો તો કરૂ શીર નામ. ચોપાઇ–વારૂ કહીને દીધી આશ, સહુને આવ્યો દ્રઢ વિશ્વાશ. દાળ કુંપશાળી અડદજ તણી, સામગ્રી બહુ દીધી ઘણી.નોતરયા સરવ વીપ્રના તન; વહાણુ માં ચઉદશનો દન; રસોઇ સરવે કીધી શાર. તેડી વીપ્ર તણો કુમાર. તમે બેશજ્યે શર્વજ શાથ. શંકલ્પ કરવો મહારે હાથ, ચોશઠ જોગણી સંતોખવી, પુરણરીતે પોંખીવી. સમજ્યા પોતે રાજન, કોઇ બીક ધરશોમાં મન;નહાયા સર્વ તે સુધારથી. પ્રવેશ છે વિધારથી. ગુરૂ પત્નિનું વચનજ જાય, વિદ્યા ભણ્યા તે મીથ્યા થાય. કુમકુમ ચંદનસુંદરસાર, ઘાલ્યાકંઠ કુજમના હાર.ભાંણામાં પીરસ્યાં ભોજન,સ્વામી સહીત બેઠા છે જન; પંચામ્રત રાડુવત, પ્રાસી શાક સામગ્રી તરત, કહાડીકુંડુ વચ્ચે આણીયા, બત્રીસ લક્ષણુ જુગતે જાણિયા.ઉમાદે વચમાં આવીયાં. ઉડણ ડંડ કરમાં આવીયાં, મંત્ર હતો તે મુખમાં લીધ;જોગણીનું આવાહન કીધ; મેહેલ્યો ડંડને નીચી થઇ. પ્રદક્ષણા કરવાને ગઇ; ઉદો ભવાનિ લેજ્યે ભોગ,મનવાંછીત ટાળો ઝુજ રોગ.

દોહરો–એટલે રાજા ઉઠીઓ, મારી હાક પ્રચંડ; નાઠો ચેતાવી શરવને, લીધો ઉડણુ ડંડ; ગુરૂ સહીત તે દોડીયા, પાછું ન જુવે કોય;એટલે આવી જોગણી;કારમી કઉતક હોય, ખાઉ ખાઉં કરતિ ઉતરી,વન દીઠા તે ઠાર,વેહેંચી ભાગ ચોસઠ કરયા ભક્ષ કરી છે નાર;હાહાકાર સઘળે થયો,કંપ્યા ત્યાના લોક;ચૌસઠ ખાધા ભત્રાનીએ સજ્જન પામ્યો શોક; નાઠા ચોસઠ એકલા કરયોમન વિચાર; વહાણું વાતે નાસરયાં, ત્યાથી જોજન બાર.

ચોપાઇ—થાક્યા ઘણી લાગે છે ભુખ, સહુ કષ્ટ વેઠે મહા દુઃખ; નગર સીમાડે આવ્યો એક, રાજા બોલ્યો કરી વિવેક, સહુ બેસો ઠરીતે આ ઠામ, હું જઇને જોઉં આવું ગામ રહ્યા ત્રેસઠ ઠરીને ઠામ, રાજા ચાલ્યા જોવા ગામ; વળ્યો નગર ભણી તે વાટ નહી માનવી ઉઘાડા હાટ, ભર્યાં માલ ખજાના દ્રવ્ય, મનુષ્ય વીના સુનાં છે સર્વ હાટ;ઊઘાડયાં દોશી તણાં,ભર્યાં વસ્ત્ર અમુલક ઘણાં;પરીખ સુખડીયા સોનાર દુકાન હાટ છે અપરમપાર, ખોળ કરી પરાંને કોઇ,પશુ પંખી માનવી ખોટ,અચરત પામ્યો અહકુરાય; જોતો જોતો ચાલ્યો જાય. રાયધીર મનથી નવ ડરે, કાયરનીશ્ચે બીહીને મરે; જોયું નગરને લીધોપાર, એટલે આવ્યો રાય દરબાર, પેઠો મેહેલ મોઝાર. અડમેડુંઉંચી અટારીપર ચડયો ચાથરી છે સોનયા એકઠ્યાંહ,બેઠી ખીલાડીએકતે

આહે. જોઇ રહયો છે તેને ભુપ, નહી બીલાડા કારણ રૂપ; સુના મંદીરમાં બેશી રહયાં,નગ્રતણાં માણસ કયાંહાંગયાં. હું ઉજેણપત વિક્રમરાય,આવ્યો તાહરા મોહોલજ માંહ, બોલો મનકાંઇ હોયે દુખ, ઇશ્વર તારી ભાગે ભુપ: બીલાડીયે સાજન કરી, કાંજળકકુંપલ આગળ ધરી; અંજન કીધુ છે જેટલે, નવ જોબના થઈ તેટલે; રાજા કહે તારૂ શું નામ,ઉજડ કયમ થયું તારૂ ગામ; ત્યારે સ્ત્રી બોલી વાત, ચંદર શીખર તે માહારો તાત; દઇત્યે માણસ માર્યાં ઘણા નગ્ર ઉજડ છે આમ તણા લોક સહુ તે દુ:ખીયા થયા કોઇ ખાધા કોઇનાહાશી ગયા;મને એકલી ઝાલી બાંહ;રાખી છે કાળાગ્રહ માંહ; અંજનકારી બિલાડી કરે, કાયા અર્થે વનમાં ફરે. આવે છે રાતે આહાર; બીજે અંજનથી કરે છે નાર; મુજને રાખેછે બહુ મન, જેવી પેટની હોયે તન. હવડાં આવશે કરતા વાત,જેતામાં કરશેતુજ ધાત;તારો ડરાવ્યો તે નહી ડરે- કોઇનો માર્યો તે નહી મરે,એવું બળછે મહા પ્રચંડ,અજીત એના પાસે દંડ,તે દંડ જ્યારે વાગે શીશ, એ પાપી મરશેતે દીસ;તે દંડની નીત્ય પુજા કરે,તે પાછળ પ્રદક્ષણુ કરે, હેઠો મુકે એટલીવાર તેનો છે એને આધાર; લિધી વાત એના મનતણી, વળતી બોલ્યો ઉજેણી ધણી-છાનો રાખમને તું ઘેર; હું કરૂ પાપીની પેર;સ્ત્રીએ જોઇ તેની સુજ, ઠામ એક દેખાડી મુજ.

દોહરા—અંજન આંજ્યું એહને, કરી બીલાડી તાંહ; રાજા જઇછાનો રહયો તેના મંદીર માંહ. એટલેપાપી આવીયો,સેજ હુતીજ્યાં ઠાર.અંજન આજ્યું તેહને તતક્ષણ થઇ તે નાર.સ્નાનકર્મ તેણે કરયું, પછે કરયું સ્મરણ; દંડ હતો જે હાથમાં તેને મુકયો ધરણ,પ્રદક્ષણા પોતે કરી, નમીને લાગ્યો પાય. નીરખી ને પછી નીસરયો, મહા બળીયો તે રાય, ચેત ચેત રાજા કહે; ચઢાવી બહુ રીસ, દંડ હતો તે ઝાપટયો; તે પાપીને શીશ.

ચોપાઇ—તરફડી પડયો તે તરત, પામ્યો એક પલકમાં મરત;વાયુ વેગે વાતજ થઇ.ખબરે દોહો દશાએ ગઈ.તરત લોક આવીને વસ્યા,સુખ પામ્યા સહુ હેતે હસ્યા; સ્ત્રીને ઘેર આવ્યા માબાપ;ટાળયાં સર્વ લોકના તાત,ન રહયું -દુ:ખકોને મન કશું, તરત આવીને ગામજ વસ્યું;તરેસઠ જે પોતાના જન,મન વાંછીત આપ્યું ભોજન; રાયે જાણ્યા વિક્રમ રાજ; મન વાંછિત થયું તે કાજ, મુજને ઓશીંગણુ કીજીયે, એ કન્યા રાજા લીજીએ તે કન્યાને પ્રિતે વરી,કુંકણુમાં તે આવ્યા ફરી,પ્રકાશ થયું પોતાનું નામ મળવા આવ્યુ બાધુ ગામ; કુંડણ રાયે મનોહર કરી, પરણાવી પોતે દીકરી પ્રોહીતને ઘેર કન્યા એક, ગુરૂને પરણાવિ વીવેક, વિદ્યારથીતોઘેર મોકલ્યા, આપ દેશ આવ્યા એકલા; ત્રેસઠના ત્યાં ટાળ્યા દુ:ખ. ભાગી જનમ જનમની ભુખ. એ દંડ બે કન્યા રૂપ, લઇ આવ્યો ઉજેણી ભુપ. ચતુરા આવ્યા ચતુરસુજાણ, હરખે ગડગડીયાં નીશાન- મહેલે ઉતરયા નરનાર,સુંદર શોભા તેણે ઠાર. દોહરો—હમણ

ને ચરણે નમ્યો,પોતે વીકરમરાય દંડ જીત્યા તે દેખાડીયા, મેહેલ્યા જઇને પાય. ધન અજીત ધરણીપતિ, ત્રંબાવટીએ જાઓ, જો જો ચરચા મહેલની;મહિસાગરમાં નાહો કરે રાજત્રંબાવટી, ત્રંબક તેનું નામ; ત્રંબકસેન્ય તો બહુ થયા,પણ તેનું છે નામ. વચન લેઇ તે સંચરયો;સાસુએ દીધી શીખ,સાથે વીર વૈતાળ છે, મન નવ આણી બીક, પોહોત્યો ઘર ત્રંબાવટી, નીશા સમે તે ભુપ; અદ્રષ્ટ વિદ્યાએ કરી,દીઠું નગર અનુપ; મહિસાગર નાહાઇ જઇ, જેયા ઘાટે ઘાટ; નગર નીરખ્યું તેહનું, ગયા રાજની વાટ; નગર નીરખ્યું નેહશું, પોતી મનની આશ; ડેકાણું જોઇને કર્યો ત્યાં ત્યાં નીવાશ; જોયાં ઘર પુરમેહેડીયો, જેયા મેહેલ અવાસ; ચઢયો ઊંચો અટારીએ સ્ત્રી દીઠી તે પાસ; ત્રીયા તેર વરસ તણી, લક્ષણ ગુણ શુભ રૂપ; તે ઠામે ઠરીને રહયો, પોતે વિક્રમ ભુપ;ચરચા જુવે તેહની; નિશા ગઇ છે પોહોર; સાંઢ ઉપર વાહન કરી આવ્યો દુત તે હાર; મહેલી ઉટને બારણે, આવ્યો ઘરમાં એહ. વાટ જોતીતી માનનિ, જેમ બપૈઓ મેહ; તાહારી સાથે આવીયો,બેસો બહારજ ઠામ; ગરથ બાંધુ કાંઇ ગાંઠડી, બીજાનું શું કામ, તેને બેસાયો બારણે, રહયો ઘડાયે ઠામ; એટલે પોપટ આવીયો દામોદર તેનું નામ; કાગળા કોટે બાંધિયો, આવ્યો સ્ત્રીની પાસ પ્રણામ કરયો તે પોપટે સ્ત્રીએ દીધી આશ; રાજા વિક્રમ તે જુવે, પ્રાક્રમ તેના પ્રૌઢ; પોપટ દીઠો પોતાતણો થઇ રહ્યા દિંગમુઢ,કાગળ ઉકેલીઓ કામની, તે વાંચી જોયો સોય તે પાછળ ઉભો રહયો,તે નવ જાણે કોય; સ્વસ્ત શ્રી ત્રંબાવટી રત્નમંજરી નામ; લખીતગ ધાંચણ દમનિ, વાસ ઉજેણી ગામ;સમાચાર એક પ્રીછજો. પાટી વિક્રમ શું હોડ; મુજને જીતી તે વરયો; લાગી મુજને ખોડ; હુંશ ન પોહોતી આપણી જે ધારીતી પેર; કાળા ગ્રહે પડી દામની,વીક્રમસેનને ઘેર;ભલુ મુરખ દળીદ્ર દુઃખ; ભલી વેઠવિ ભુખ;તેથી અદકુ રાય ઘેર; સ્ત્રી માણસને દુઃખ.વાત કોઇશું થાય નહિ બાહોર નવ જવાય; રૂડું જવાય નહી, રેહેવું કાળાગ્રહ માંય વચને બાંધી હું રહી, જોડીને બે હાથ; આપણ રહીએ એકટાં, વાત કરૂ તમ સાથ, તમ ભણી રાજા મોકલ્યો,આવ્યો છે તુજ પાસ; તેને તો વરજો તમો. પોહોચે મનની આશ,લખનાર નાર પોતા તણી;અચરત મોટું એહ; પોપટ પણ પોતા તણો, મહીપત મન સંદેહ.

ચોપાઇ—રત્નમંજરી વાંચે પત્ર,વિક્રમે વાંચ્યો તે તંત્ર;તેનો ઉતર લખીઆ ઓટ; બાંધ્યો તે પોપટની કોટ. ત્યાં જઇને કહેજે નાય. રત્નમંજરી વરે કોઇ રાય; સુણી શુક ચાલ્યોજેટલે, કાગળ ફાડી નાંખ્યો તેટલે.ઘેલીરાંડ ઘાંચણ દીકરી, તાહરૂં પાપ તું એને વરી. મારૂ રત્નમંજરી નામ, નવ દાખુ વિક્રમ ગુલામ;એવા કઇ આવે કંઇ જાય; વીક્રમ તો તુજને ગમાય. હશી પડી તે સઇયર સાથ, જો આવે વીક્રમ તુજ હાથ; મહિપત બાંધુ મારે ઘેર; કોય ન જાણે તેની પેર દાસીને હેડી મોકલી, ઉપર રહી રાણી એકલી; આવ્યો તો જ પેલો દુત, તેડયો ઘરમાં ભંગડ શુત; કહો તમે

ક્યાંથી આવીયા,સમાચારશા લાવીયા, તમને નરપત તેડે આજ સર્યાં સરવે આપણાં કાજ; લીધા ઘરમાંથી શણગાર, બીજો માલ તે અપરમપાર, રત્ન પેટી લીધો અને દંડ, તે આપ્યાં દુતને પ્રચંડ; જાઓ મુકો ઉંટ ઉપર જઇ. પછે આપણ બે જઇએ વહી, સાંઢજ ઉપર તેતો ધરયું, પછે વિક્રમે મન આચરયું, દંડપ્રતાપે નહાશી જશે, હાથન રહી તો શીમત થશે, દંડ પેટી ઉંટપર મુકીયો;મુરખ મન તેતો ચુકીઓ, વૈતાળ ગયો તે વસ્તજ હરી.બેઠો રાય ધીરજ મન ધરી;ચેતાવ્યો વીનતા નવ મારીએ, ક્ષત્રી ધર્મ તે કેમ હારીએ,રાત સમે તું કયમ કરે જોર, દુલજાર કે કોના ચોર, ત્યારે દુતને ચડી છે રીસ, આળો દીધો ત્યાં દશ વીશ મારયું,ખડગ લીધા છે પ્રાણ, પડયો વાટમાં તેહ અજાણ. પછે દુતનું લીધું રૂપ, સ્ત્રી પાસે આવ્યો ભુપ, જો ગમે તો આવો તમો, ચાલો ખોટી થાઉછું અમો, ઉઠી નાર ને આગળ થઇ, ઉંટ ઉપર બેશી તે ગઇ; બીકન આણી કોની ચત, ખેડીસાંઢને લીલો પંથ પુરવદશા હાંકયો જેટલે, સ્ત્રી વાત બોલી તેટલે; આપણે જાવું પશ્ચિમ દેશ. કયમ કરો પુરવ પ્રવેશ; મહારે શું પશ્ચમનુ કામ; તેડી જાઉછું માહરે ગામ; વાકુ વચન તે સાથે કરયું, રૂપ પોતાનું પ્રગટ કરયું; દંડ અને પેટીનો ગઇ. તે નારી તો પરવશ થપ; પેટી દંડનું ભાગ્યું જોર, થઇ ગઇ નારી તો ચોર; શું નામ તારૂં કયાં રહો. કયાં લઇ જાઓ તે કહો માહરૂં તે જુગારી નોમ, વસવું મારે માળવ ગામ;કરૂં કામ અણ ચીતવ્યાં ઘોર સ્ત્રી માણસનો હું ચોર,દોહરા—નીશ્વાસ મુકયો, પડયાં જુવારી પાસ, જુવારી સાથે વાંકડા; મરકટને જેવા હાર; ઘેલી માથે બેડલું; પહોચે કેટલા કાળ. ભંગી વ્યસની આળજ, લંપટ જુવારી આપ; એવા કંથ જે કામની, તેનાં પુરણ પાપ, નમેરો પુરણ પાપ. નમેરો નીંદ્રાળુવો; દીન દયા હિન રોગ;એવો કંથ જે કામની, તે કામનીના ભોગ; કમળ પોપટ લાવિયો, મહારી સઇયરનો મર્મ,વીક્રમને નવ વરી. તો આ લાગ્યું કર્મ. પરદુખભંજન સુખ કર્ણ, અજીત અભેદી આપ;એવો પુરૂષપ્રભ વ્યો, તે ભોગવવું પાપ, નવખંડ જેની નામના, પવીત્ર જેનો દેહ; તેવો પુરૂષ મેં પ્રભવ્યો, તેનું ફળઆ તેહ; સુરજ દેવ સાક્ષી કરો, નીરમળ તારૂં નામ; મેળોકરજો મહીપતી; કરો કામનીનું કામ; અલ્યા શ્રાપ દેઉછું તને, અબળા સ્ત્રી જાત કયમ લાવ્યો મને છેતરી, કીધી મોટી ઘાત;

ચોપાઇ—તહારે તે બોલ્યો રાજન;તહારૂં કોના ઉપર મન; ત્યાં પહોંચાડીમુકુતને, શાને રીસ કરે છે મને તાહરા મનમાં જે હોય આપ; સત્ય કહે તો તુજને પાપ; દોહરાં—ત્યારે નારી બોલીયાં, વીક્રમ ઉજેણી ભુપ; સકળ કળા ગુણ જાણ છે. શીયળવંત છે સ્વરૂપ. રાજેશ્વર રાજા ગુણી, હરસીંહ તેજ હજુર; તેને મળવાતન ઘણું જે નારાયણનું નુર; વચન પાળે તાહરૂં.તો મેળવ વીક્રમ રાય; તો સરે અરથ કુમારડો, હઇડું શીતળ થાય. ત્યારે જુગારી બોલીયા કંઇ વીક્રમ એખાણ, તેને તું

કયમ ઓળખે, સાચું બોલ સુજાણ. પગે પદ્મ છે તેહને, દીંચણુ સુધી હાથ; જમણે હાથે ચક્ર છે, તે પૃથ્વીપત નાથ; કમળ પત્રશાં નેત્ર છે, તરૂવર છે તેજ; ચંદ્રવદન ચંચળ બુદ્ધિ, નારાયણ શું નેહ; છોડયો મણી ગાંઠે થકી, આપ્યો સ્ત્રીને હાથ; જાણે દીનકર ઉગીયો, દીઠો, તે નર નાથ, પગે લાગી પદ્મની, કહો તમારૂ નામ;વીસરસો વીક્રમ તમો તેજ પુંજ મહા કામ ચોપાઇ—શાબાશ શામા ડાહયાં તમો તમે કહ્યાતે વીકરમ અમો, નગ્રચરચા જોવા આવીયા, પોપટ કાગળ ત્યાં લાવીયો તે ઉપરથી મેં વાંચીયો,પેટી ફંડ મેં તો સાંચીયો,દુત હતો તે મેં મારીયો, ચેતાવ્યો જુધેહારીયો તમને બેસારી સાહે કરી,લાવ્યો પંથે તમને હરી;મહારા સમ તમને હોય મન,ત્યાંહ પેચાડું આણે દન. વચન સાંભળ્યું વિકરમ તણું, હરખી નારી મનમાં ઘણું,ગાંધર્વ વીવાહ હેતે કરી, રત્નમંજરી વિકરમ વરી ચાલ્યાં આવે છે તે વાટ, મટયા મન તણા ઉચાટ; એ વાત અહીયાંથી રહી, પેલા પોપટની શી ગત થઇ.

દોહરા—કાગળ રતનમંજરી તણો. લેઈને ચાલ્યો પંથ; તેણે વિચાર્યુંઆવતાં થઇ વિમાસણ ચંત; દીઠું વીમલપુર વાટમાં, જુગતે જોતો જાઉં; મળે જો માહારો બંધવો, સેહેજે સુખીયો થાઉં; મળવાનો પરદેશડે; બંધવ કેરે કાજ, તે રહે છે આ ગામમાં,ભાગુ મનની દાજ,એમ કહી વાળીયો ગામમાં મળવા મીત્રજ પેર; બાંધ્યો રહેતે પાંજરે નિલીગુણકાને ઘેર.બાંધ્યુ પાંજરૂબારણે.ગંગારામ છેનામ;એટલેહામોહર આવીયો,બંધવકેરેકામ,દ્રષ્ટેદ્રષ્ટ મળ્યાબેહુ, પહોચ્યામનનાકોડ;ગુંજકરવામાંડીત્યાંહાં બંધવ જુગતે જોડ.કોહો બંધવ કયમ આવીયા;ક્યાં હતા કુણ દેશ;સુખઃદુખકોહો ભાઇ તમ તણું. કયાં કરવો પ્રવેશ.ઊંજેણિ પત રાજીઓ, પવિત્ર મન પુર પેર;પરણેશો ઘાંચણ દીકરી, હું જાઉછું તેને ઘેર; કાગળ લેઇને નિસરયો ગયો ત્રંબાવટી ગામ; તે રાજાની બેટડી,રતનમંજરીનામ, પરણશે પોતે હર્ષથી.મારા કાગળ માટ; વાહાણુવાતાં આવશે આ ગામની વાટ, શુભ અસ્વારી સાંઢ છે રતન પેટી પ્રચંડ, કન્યા છે પદમણી,અભય આતિદંડ તે પહેલાં હું નિસરયો, ખાઈ વધાઇ વરત;તેદમની મને આપશે. હારઅમુલક તરત, સુખસાતા છેઅતીઘણી ઘણી,આનંદઅદકોચંત મલ્યા ભેટયા હવે શીખ દો.લીજે મારો પંથ. ચોપાઇ—વારૂકહી તે થયો વિદાય, બેહની કહી કવાય;પેલેપોપટે વચન કહ્યું તે ગુણકાએ સરવે કહ્યું સુણ્યું વચન તે માહારૂં ભાગ્ય, એવો હું પામું કયાંહાં લાગ; પ્રપંચ કરૂં રૂડી પેર, પેટી આણું ઘેર. આવો મનમાં ઘડીયો ઘાટ, જઇ બેઠી રોકીને વાટ; પ્રાતઃકાળ થયો જેટલે. આવી સઅ નિકટ તેટલે;ઊઠાં ઊતરયાં નરને નાર, તેણે મનમાં કરયો વિચાર,ભક્ષભોજન કાઢીયાં લીજીએ,પછે પંથ આપણ કીજીએ; ગયા રાય તે ગામજમાંહ,નાર સાંઢણી રહ્યા રણમાંહ; એટલે આવી ગુણકા પાસ. મળી ભેટીને કીધી આશ. મને તુજશું અદકુ હેત; તું તો માહારી સાચી બહેન, તું સામનીની દીકરી; મારૂ થયુ અદકું

હેત, તું તો મહારી શગી ભાણેજ; તું સગી ભગનીનિ દિકરી. સારૂં થયું વિક્રમને વરી, વિક્રમ ઉતરયા મારે ઘેર. તેડવા મોકલી તમને આપેર. તેનું કપટ તો નવ જાણીયું જ્ઞાન હૃદેમાં નવ આણીયું મળ્યાં વળગ્યાં બાંહે હાથ ગયાંનારી તે ગુણકા સાથ; રતન પેટીને સાહજ લીધ, કરણ ગુણકાનું તો સીધ; રત્ન મંજરી ગઇ ઘર-માંહ, ચરચા ભુડી દિઠી ત્યાંહ કયા ગયો છે ભરથાર;તે મારા હઇડાનો હાર;ને નરપા-ખે દેહ નવ ધરૂં, કરડી જીભને હવડાં મરૂં;તારાકુળમાં વહેવાર, મુજને કયમ લાવી આકાર, દોહરો—ત્યારે ગુણકા ઉચ્ચરયા, આપ સજો શણગાર, જેવો તારે મન ગમે, ભોગવી લ્યો ભરથાર,ગુણકા જાતછે આપણા,મોહોટા જન શું સંગ;નીતદિવાળીઆ પણે, નીતનીત નવલા રંગ પલંગ પાપને હારડા, શુભ સુકોમળ શેજ; નર રૂડા નિત્ય નવા, ભોગવ આણી હેજ રાજાને સ્ત્રી ઘણી, સંભવે નહીં સંભોગ; વારો ન આવે સરસમાં, તેનો પુરા ભોગ. નીચ વાત નારે સુણી, અંગે ઉઠી ઝાળ;* કે મારૂં કે હું મરૂં, આણુ મારો કાળ, પરવશ પડી ને શું કરે, ધારણ રાખી મન, મોહોટાં મંદિર માળીયાં,ભામની રહી ભોવન, સોદો લીવો વિકરમે, આવ્યો તેતો આપ;વ-નિતા ન દીઠી વાટમાં, તનમાં પ્રગટયો તાપ, વળ્યો ગામમાં વિરતે; ડંડ પોતાને હાથ અક્ષી કુંચીએ ખોળતો,વિચાર કરે મન સાથ; એમ કરતાં નિશા પડી; દુખ પામી તે નાર, તે નાઠી ઘરમાં થકી, બુમ મારતાં બહાર મળી બહાર બહુ મેદનીમાં નવ જાતો જાત; તે નગ્રના નરપતી, તેણે જાણીવાત. કેહે, બાપ હે તું રહેકેડીશું દુખતાસી દેહ; વાજેગ પરણ્યા તણો, સાચું કહોને તેહ, કાષ્ટભક્ષીને હું મારૂં, એટલું મહારૂં કામ; બીજાશું બોલું નહી, કાંઇ ન લેશો નામ. કાષ્ટભરાવ્યાં સંકટ,ચાલી સરિતા તિર;એટલે જોવા ત્યાંહાં ગયો પોતે વીક્રકરમ વીર ચોપાઇ—પોતાનો પતી દીઠો દ્રષ્ટ ગયું મન થકી તો કષ્ટ; દિઠી પ્રીત બે જણાની ઘણિ. પુછયું ગામ કેરે ધણી; કયાં થી આવ્યા કુણુજ કામ, પ્રકાશ કરો પોતાનું નામ. દેવરૂપ દેવાંશી જેહ, અધિક પ્રથવીપત છે એહ;કરી પ્રતિજ્ઞા સાચી વરત,ઓળખીયો અવની પતિ તરત, તેડયો ઘેર દેઇબહુમાન. ખાનપાન, મેવા પકવાન કંગાળને કરૂણા કીજીએ; કાંઇ હુકમ અમને દિજીએ, તાહારા નગરમાં નીલી નારા. તેને તેડાવો આ ઠાર, અણાવી સાંઢ પેટીને અર્થ. ઘેર બોલાવી સાર્યા અર્થ; શીશ મુંડાવી ખર વાહન કરી. બધા નગર માંહે ફેરવી કરી રહયો ત્યાં વીર સુજાણ, ત્રંબાવટીએ થયું તે જાણ; પગલે પગલે કટકજ ચડયું, પગલું હમલપુર માંહે પડયું; લામી રાડ આણીને કરોધ, માંહોમાંહે વળગ્યાં જોધ. વહતાં દીન વીત્યા છે ચાર. માંડવરાયે કર્યો વિચાર; આપણાઉપર ત્રંબકવડે,સેવા કેસ ઇન્યાયે ચડે;ગયા આટ નિવારણ કાજ, વઢો કુણદિવસની દાઝ. તાહરા નગરમાં માહરો ચોર; તેણે કામ કરયું ઘોર, રત્નપેટીને રત્ન દીકરી તેતો ચોર લાવ્યા છેતરી; તેને કહાડી આપો મને વાતો જીવતો મુક વતે.

દોહરા—રાજા શું જાણે નહી, મન વીચારો જાણ;રત્નમંજરી લાવીયો વીક્રમવીર સુજાણ, સુણતે આનંદ ઉપન્યો; શીતળ થઇને કાય; પ્રદક્ષણા દેઇતે નમ્યો,વીક્રમ કેરે પાય. ધન ધન એ દીકરી. ધન માહરો અવતાર; હેતે આવ્યો નગરમાં; શોભ્યો સહુ સંસાર. કમલપુરનો રાજીયો, માંડણ તેનું નામ;વરો બેટી એક માહરી કરો અમારૂં કામ.ચોપાઇ—એક પરણી તેની કન્યાય પાછા ત્રંબાવટીએ જાય,રીત ભાત પુરણ કરી, બીજીવાર તે કન્યા વરી,હરખે વાગ્યા ઢોલ નિશાન આવ્યો વીક્રમ વીર સુજાણ; કન્યાપેટી ડંડ રત્ન; લાવ્યો ઘેર કરી જતન; સ્રીઓ ઉતારી મોહોલો પાસ, દેવ દમનીને દિધી આશ; વચન તમારૂં ધરૂં, હવે હુકમ દો તેવું કરૂં, આણ્યાત્રણ ડંડને દિશ, કોહો તે વાત ચઢાવું શીશ,દોહરા—કહે દમની કહું તે કરો આપ નગર ભુપાલ, વિરભટ નામે વિપ્ર છે, તેડી ધન બહુ આલ;બાળ પુત્રીતેહની, તેનું સરસ રૂપ, ચરચા જોજે તેહની, ભોળા થશો નહી ભુપ.

ચોપાઇ—પ્રાતઃકાળ થયો જેટલે, વીરભટ તેડયો તેટલે. માન દીધું રીઝીનેરાય કુમકુમ ચંદન પુજી પાય. રત્નપાળ તે આગળ ધરી; હેત હેમની મોહોરો ભરી માહારાજ હેતે લીજીએ, પતીતને પાવન કીજીએ, લાગ્યું બ્રાહ્મણને અદકુ દુખ રાજા ઉપર મરડયું મુખ; ભાઇ માહરે શો એનો અર્થ, રાજદ્વારમાં જોઇએ ગર્થ માંસ રૂધીરનો ભુંડો આહાર, રાજપતી ગરહે બારેભાર; દસખાટકી કરે જેટલું દસ ચકરીને ઘેર તેટલું. દસ ચકિ કરે જે આપ, તેટલુંએગુણકાનું પાપ;દસ ગુણકા તણોઅધ જેહ, એક નરપતીને ઘેર તેહ. નીંદા કરીને નાશી ગયો, કોડી એક લેવા નવ રહયો; એમ કરતાં પડીજવરાત,રાયે વીચાર્યું રૂદયા સાથ; જોઉ ચરચા એના ઘરતણી, સમરથ છે એનેવર ઘણી;વાજ્યો કાછડો ફેંટો કશી,ચાલ્યો તે બ્રાહ્મણ ઘેર ધશી;કોઇને વાત ન કહી તે રાય,છાના વીરધીર બે ધાય; અદ્રષ્ટ વીદ્યા મનમાં ધરી ચરચા જુએ તે ફરી;ઘટીકા નીશા બે વિસ્તરી. બ્રાહ્મણનિ પુત્રી નીસરી;સકળ કળા ગુણ જોબનસાર, લક્ષણે ભુષવંતી છે બાળ; પાસે ડંડજ એક, તેની શોભા વિવિધ વીવેક;નિકળી ઘર મેહેલી બારણે, રાય નિકલ્યો જોવા કારણે;ચઉટે જઇને ઉભી રહિ,પ્રધાન પુત્ર તરથાનક ગઇ, ત્રિજી તનિયા વણિકજ તણિ, તે સહુનિ શોભા છે ઘણિ ચોથી છે ક્ષતિની નાર. થયાં એકઠાં ટોળે ચાર,મળી સહુ વિચારજ કરે, અરાંપરાં ચઉટામાં ફરે, લિધાં પાન ફોફળને આહાર, લિધા મેવા અપરમપાર લીધી સામગ્રી પરણ્યા તણિ; લીધો ચુડો ચુંદડિ ઘણિ. વસ્ત્ર તણો લીધો અંબાર, થયો મણ ઝાઝેરો ભાર;આપ માથે કોપ નવ ધરે, તું લેતું લેતું કરે. લાવો મજુરને આણે દીશ, આપે લેઇ ઉતારે શીશ,એક આવી તેડવાને ગઇ,રહયો રાય મજુરો થઇ, ભાર ઉપાડવાનું છે મન, પેટ ભરિ જમાડો અન; ઉપાડ માંસડિ તું અમ તણિ; આપશું અન સામગ્રિ ઘણિ, કંગાલ સરિખું દીઠું રૂપ ન ઓળખાણો ભારે ભુપ પે-

તાના મદમાં ચાલી જાય, ન અથે કોને લેખામાંય.અલ્યા તું રહે છે કુણ ગામ,તાહા
રૂ શું કહે છે સહુ નામ; માટકો મજુરી નામ માહરૂં, કામ કરૂ નીત્યે તાહરૂં, બોલ્યો
બોલ ગરીબ કંગાલ. હસે સહુ લાગે છે વહાલ રાજાને શીર મેલ્યો છે ભાર, નીક-
ળ્યા થકી તે બહાર વેહેળા પર્વત નદીને પહાડ;જે દેખીને ધરૂજે હાડ; ચાલે ચારે
ચતુરસુજાણ, જયાં હતું આંધરવ મશાણ, તેમાં આણી ઉલ્લાદ;જયાં હરસીધ તણા
પ્રસાદ;ભુત પ્રેતને વ્યંતર ઘણાં. ટોળાં જક્ષ કીંનર તે તણાં; અનેક જોગણિ આકાશે
ભમે,તે આવીને ચરણે નમે;જઇ હરસીધની પુજા કરી; નઇવેદ તણિ તે થાળી ભ-
રી સંતુષ્ટ કરીને અંબે માત, પછે તેહની પુછી વાત; મળ્યાં એકઠાં આપે ચાર; કેમ
આવ્યાં છે આણે ઠાર. ત્યારે બોલી ચારે જણિ; પરણે છે સહચર અમતણી, પાતાળે
વસે છે તેહ.કુમકુમ વરણી તેની દેહ,તેની આવી હશે ત્યાંહાં જાન, અમને દેશે ઝાઝાં
માન,કુમકુમવતિ પરણે જેહને; અમે ચાર પરણું તેહને, અમને જાવા આપો માન,
આજ પરણવાનો લાગ, ડંડતણી ત્રણ રેખા કરો, સુખે તે સ્થાનક પરવરો. માટકી
તું બેશી રહે આંહ. અમો આવશું વહાણા માંહ. ત્યારે માટકો અહકો રોય, મુજને
મારી નાખે કોય. હું તો નહી જાવા દેઉ તને, હતો ત્યાંહાં મુકી આવો મને અનેક
ચરિત્ર એવા બહુ કહ્યા, સખી ચારતે સુખીયાં થયાં, અક કહે એને મજેદ સુખે
આપણી સાથે તેડ, ખાશે પેટ ભરીને ધાન. કહીશું તે કરશે નીદાન, તે સ્થાનક
આયો એક ડંડ પડી ગયા એમ માહામચંડ, પેઠાં સહુકો વળગી હાથ, તેડયો માટકો
પોતાને સાથ.દોહરા—નગર સમીપે જઇ ઉભોતે તિર ડંપ વસ્ત્રને ગાંસડીબીજા શુભ
શણુગાર. તે સોંપ્યું મજુરને ક્ષણુ ન લાગી વાર, થઇ નગ્ન નાહાવા ગયાં, જળમાં
ઝાકળ ઝોર. ઝોળ છાંટે નિર એક એકને, કરે આપ કલોલ સમર્યો વિર વૈતાળને,
પ્રતક્ષ પ્રગટ હોય, વસ્ત્ર દંડ હરીગયો. પાર ન પ્રીછે કોય, વર આવ્યો વરવા;તીલક
કર્યું તું ભાલ; તેને વીર હરી ગયો, જાનમાંથી તતકાળ; જળમાં રહીને માગીયાં. મા
ટકા લાવ શણુગાર; હાથ ખ ખેરી ઊઠીયો; બોલ્યો મુખ ઉચ્ચાર, એતે કોઇક લેઇ
ગયું, ન કહ્યું મારે પાક; હવે કહો તે હું કરૂં, બોલો ચુકી આશ,ફટભુંડાજા ગામમાં
કુમ કુમવતિને પાસ, બાહેર આવી ઉભાં રહ્યાં, થઇ મોટી ઉપહાશ કરયું
જાણુ જઇ તેહને મોકલાવ્યા શણુગાર, થઇ પાંચે ઘેર એકઠી, ક્ષણુન લાગી
વાર લગ્ન વેળા તતખર થઇ. હું જોતીતી વાટ, ભલે આવ્યાં તમે આ તકે થ-
યો મન ઘોંઘાટ,લાવો વર ઊતાવળો, લગ્ન વેળા તો જાય,વર તો કયાંહ જડે નહી.
આકુળ વ્યાકુળ થાય,વીક્રમ રૂપ પોતે ધરયું, ગયો આવિ જ્યાંહાં જાન, દિઠો સુંદ
ર મહીપતિ દીધાં ઝાઝાં માન, હવડાં એ પરણાવીએ રીતભાત કરી પેર, પછે હાં-
કી કહાડશું, કન્યા લેશું ઘર. ચોપાઇ—પીઠી ચોળી રાય શરીર પંચરંગ પેહેરાવ્યાં
ચીર, લગન તણુ તો વેળા થઇ, બેસાર્યાં ચોરિમાં જઇ, દિઠો વર શરદનો ચંદ્ર.

દીઠો અવનવો જેમ ઇંદ્ર,દીઠો જેમ ઉગમતો ભાણ. જેવો વીકરમવીર સુજાણ.હેત પ્રીત નારીને કરી; પાંચે કન્યા તે વર વરી મંગળ વરત્યાં ખાધો કંસાર,સજન કહે જીત્યો સંસાર; ગોત્રજ તણી જઇ પુજા કરી; વર જોઇ સહુની આંખંજ ઠરી.

દોહરા–રાજા કહે તમે બોલીયાં, પાળો તેહ વચન;હું તે પેલો માટકો,આપોને ભોજન. મુને ભાડે મોકલ્યો,છે આવી છે જાન, તેને ઘર જસો તમો, શું દોછોમુજ માન, હું તો સમજી આવિયો પેટ ભરવાને કાજ. શીશ દો નો અમો શંચરૂ, તમો કરોજી રાજ.સુણીને સહુ વિસમે થયું, ન હોય માટકાનું કામ, એતો ઉજેણપત ખરો,વિકરમસેન્ય તુજ 'નામ;પ્રદક્ષણા કરી પાંચે નમ્યા.કીધા શીવ પુજન.અજાણે અર્ધાપત વર્યાં, સફળ થયા મુજ મન.

ચોપાઇ–વિર હરિ ગયો જેટલું; તરતજ આપ્યું તેટલું; વિકરમે ત્યાંહાં સાધી ગતી, નહાની બેહેન એક તેની હતી, જાનવાળો વર ત્યાંહાં આણિયો, રાંડ આપરૂદે જાણીયો; બીજી કન્યા પરણ્યો અનુપ, માન દઇ બોલાવ્યો ભુપ. ઓળખ્યો રૂડોતે રાજન નગ્ર હરખ પામ્યું સહુ મન; ધન્ય ભાગ્ય ધરતિ તણું આવાગમન થયું તમ તણું; કન્યા પાંચને લાવ્યો દંડ;કર્યું કામ ભારે પ્રચંડ;ઘેરે આવ્યો ઉજેણી રાય, જઈ દમનીને લાગ્યો પાય, વળી કહો તે આચરૂ, વચન તમારૂં મુસ્તક ધરૂં,

દોહરા–કહે દમની સુણરાયજી, જુઓ ઉજેણીગામ,એક વ્રદ્ધવેહેપારીયો, ધન શેઠ છે નામ. ચરચા જુઓ ઘર તેહને. જાળવજો શુભ પેર ત્યાંથી કામ સઘળું થશે પછી બેશી રહો ઘેર.ચોપાઇ–સભા ભરીને બેઠા રાય;સૌ દોને પુછે છે ત્યાંય;ધનવંત શેઠ તે કોનું નાંમ. વશે આપ ઉજેણી ગામ, એક વજીર કહે છે વાત,એ નામવશે છે સાત; એક કહે નવ કરશો રીસ.ધનવંત શેઠ તો છે દશવિશ. બીજે એક કહ્યો વિચાર. મારી પાસે છે દશ બાર; નવ તેરી ઉજેણી ગામ, ધનવંત શેઠ છે હજારો નામ નાત અડક કંઇ એંધાણ, શી છે પેર તેની પ્રમાણ;સર્વ તણી વાતો સાંભળી, ના આવ્યો મનમાં એકે વળી આવ્યો એક જણ પ્રાત પાસ, કરજોડીને કીધી આશ માહારી પાસે ધનવંતો સાર. થયાં વરસ એકસો ને બાર;વ્રદ્ધ જરા જુરણ આંધળો ગાત્ર સ્થળ છે પાંગળો. દોહરા–ધન અલેખે તેહને. પેટ નથી કાંઇ તન, સેવાકારણ ઇચ્છતો, પરણ્યા ઉપર મન. તેને કુણ દે દિકરા. ઘરડો વ્રદ્ધ કહરૂપ.દીપક વાવેલેઇને કોણ પડે જઈ કુપ.સોળ વરસની બેટડી,શામકુંવર છે નામ,ભરજોબનમાં ભામની, રહે ઉજેણી ગામ. મહાસત્યવંતી સાધવિ, સતિતણો અવતાર; વરત કુંવારે આ-ચરે, રૂપ તણો ભંડાર. માબાપ પરણાવા કરે. એહ ધરે નહિ મન; ઘર સુત્ર માંડુ નહી જોઊ નહી નર જન,વિપ્ર આવીને વિનવે, તાયે ધરે નહી કાન;શું કરે હું છુ જોબના; નહીતર જાઊ રાન નરનું મુખ જોઉં નહી, નરશું ન કરૂં પ્રીત કુંવારીથઇને રહું, રાચુ એણી રીત. પંડીતે બહુ પ્રીછવી, વખાણ કરીને વેહ શામ વચન

તમને કહ્યું ખરી વાતે શો ખેદ. ન્યાયશાસ્ત્ર એવું કહે, કુંવારી શીર પાપ; ખાપણુ સાથે તેહને, સતી તણો છે શ્રાપ. કુંવારી અબળા રહિ, મુકે પૃથ્વી પાય;બ્રહ્મહત્યા એક ડગ ભરે.નિત્ય પોકારે નાય. ભક્તિ કરે ભરથારની; નીત નીત ગંગા સ્નાન પ્રદક્ષણા પૃથ્વી તણી, ડગે ડગે ગૌદાન. શાસ્ત્ર નારીએ સાંભળ્યું; માહારે મન નહી ભોગ; વ્રદ્ધ પુરૂષ મુજને મળે. કીજે શુભ સંજોગ. સાક્ષાત જોબન જીતિયું. સુખ કર્યું સઉ તાજ;તે વરી ધનવંત શેઠને,શેવા કરવા કાજ.ચંરણુ તલાશે તેહના, પીરશે તે ભોજન; ભક્તિ કરે ભલી ભાતશું. માનની નિરમળ મન. અવિદ્યા એકે નહિ, સતિ શીરોમણ સાર; દરશન કરવા કારણે, આવે લોક અગર. આભુષણ આ દેશમાં, દરશન દીવ્ય સરૂપ; એક ધનવંત તો એહ છે, માનો ભારે ભુપ, પોળને મોહે પીંપળો, તેની રૂડી છાંય; ત્રીજું ધર તો તે થકી,તે ધનવંત તો ત્યાંય. ચોપાઇ–વારૂ કહિ તે રહ્યો. તેનો બોજ રૂદેમાં ધયો; શાને જોઉ હું બધું ગામ, થાશે મારૂં એથી કામ. રાજા ઉઠી બેઠા થયા, સહુ સહુને ઠેકાણે ગયાં; ધડી ઘોર નીશા જાહરે, જોવા સજ થયો તાહરે. વાળ્યો કાછડો ધાટડી ધણી ચાલ્યો નિર ઘોર ધર ભણી; સાંભળ્યું તું ધરનું એંધાણ, ત્યાં જઇ બેઠા ચતુરસુજાણ.બેઠા બારણે સ્થાનક ઠરી, વીપરીત વેશ પોતાનો ધરી: અદ્રષ્ઠ વીદ્યા આપે હોય,નવ દેખે તે માનવી કોય. જેવિ કહીતી તેવી સતી, ચરચા જુવે પ્રથવીપતી; કરે ભરથારની આપે શેવ, જેવી દયાળુ દેવી દેવ, કંથ કેરાં ચાહે છે ચરણ,પછે આપ પહોડે છે ધરણ;દિન બે ચારેક જોયું રાય, ચિત્તમાં લાવે છે ચરચાય. એક દીવસ જુવે જેટલે, કૌતક એક થયું તેટલે,મધરાત ગઇ છે ઘોર,એટલે એક ત્યાંહાં આવ્યો ચોર,પાડી ખાતર પેઠો ઘરમાંહે, બળેદિપક જોતજ ત્યાંહ; દીસે જાડો જે કુટડો, તેવો સ્રીની દ્રષ્ટે પડયો. રક્ત ફેટો બાંધ્યો છે શીશ, ધાટડી ભીડી તે દીશ રૂડા કાછ પહેર્યોં તે પાય; જોબનવંત છે તેની કાય. જ્યાંહાં પોહોઢતી ધરે નાર,આવ્યો તસ્કાર તેને ઠાર;તસ્કર તે નારીએ દિઠ, અમરતથી લાગ્યો તે મીઠ. રામા રદેમાં તે ઠામ,તતક્ષણુ પ્રગટયો તેને કામ;અગ્નિ થકી બળે જેમ ધરૂત. ગળી નાર તસ્કરથી તરત.વિચાર તેના મનમા થયો,જન્મારોમુજ એળે ગયો; ભોગવ્યોનહિ સંપુર્ણ ભોગ વાત નહી સાંધ્યો જોગ.કંથ પ્રવાહ કાયા નવ અડકે,,એ જમ્મારો છુટી પડયો; એવો ધડયો મનમાંહે ધાટે, દીઠો તસ્કરનો બહુ ઠાઠ નીરખ્યું રૂપ તે તસ્કરતણું, હરખી નારી હઇડે ઘણું; કયમ આવ્યો છે અડધી રાત,સાચી કહે તું મુજને વાત, ત્યારે તસ્કર બોહ્યો વળી,દીઠીનારી ચીતે મળી;માહારે મન છે એટલો અર્થ આવ્યો ચોરવા ઘરમાં ગર્થ શીર સાટે આવ્યો અહીં હું, પુછે છે તો સાંભળ તું; પાડે બુમ કે બોલે વાણુ; મારીં ખડગ કાહાડું તુજ પ્રાણુ. દોહરા–તરૂણી તસ્કરને કહે, તું પ્રીત અમશું જોડ,હેતે મન આપું તુને, પહોંચાડું મન કોડ. મુજ મન હરી ગયો, જોબન વેરહની આગ,નિત્યે દહાડી આવજે.

જે ગમે તે માગ. ત્યારે તસ્કર બોલીયો, માનની સાંભળ મરમ, દેખે કંથજ તાહરો તે નહી માહારો ઘરમાં લોપું લાજ એહની, જે નવ દેખે દ્રષ્ટ; એ સાનીધ તુજશું રસું; તો થાઉં હું ભ્રષ્ટ. ચોપાઇ—કામની કહે કંથ મારું હું; ફરી ફરી શું કહે છે તું, તષ્કર કહે મારો એહને, તો સંગ કરું તારી દેહને ઢીંચણ મુકી પાસા તળે, અંગુઠો દીધો જઇ ગળે; પલક એકમા નીકળ્યો પ્રાણ, જુવે વિક્રમ વીર સુજાણ. હરખ ઉપન્યો બેઉને ઘણો, સંગ કરયો પછે તસ્કર તણો; તેણે આપ્યું અઢકુ ધન, અચરત જેવાં કહ્યાં વચન. નિત નિત તમે આવજો સામગ્રિ બહુ લાવજો; ચોર કહાઢી મુકયો બારણે. રહ્યો રાયએવા કારણે, દિઠો તે તસ્કરને દ્રષ્ટ. મહિપતિ મનમાં પામ્યો કષ્ટ ખુની તસ્કર ત્રિજો ચોર, એને મારયાનો વહેવાર; મેહેલ્યુ ખડગ કરિને રીસ, છેદયુ તે તસ્કરનુ શિય; પડતાં ચીશ નાંખીતે ઠાર, સ્ત્રિએ ઉઘાડયાં બાર, દિઠો બારણે તષ્કર પડયો સ્ત્રિને મન અચરત અડયો; દિઠિ રાત અંધારિ ઘોર; મારયો ચોકીવાળે ઠાર. નારિથતથી મુકી આમ, મેં તો કુડુ કીધું કામ- કંથની હત્યા માથે લિધ, પાડિ બુમ પછે તે સીધ; અરે રાયના લોકજ જાઓ મારી જનારાને તેસાઓ. મળ્યા એકઠા લાખેક લોક, શેઠ મારયો તે પામ્યો શોક; પ્રથવીપતે જોઇ છે પેર, આવ્યો રાય પોતાને ઘેર. દોહરા—પ્રાતઃકાળ જ્યારે થયો, સ્ત્રીએ વીચારયું મન; દાનપાત્ર મળ્યા ઘણા, લુટાવી દિધું ધન; મેહેલમેડિને માળીયાં, વળી જે કણ કોઠાર, કરનાર પણ સરવે હરયુ. અન વસ્ત્ર શણગાર; ચાલ્યો ખેલ એ નગ્રમાં, કાગટ બાંધે દેશ; સતી થાયછે સાધવિ, જોબન વાળેવેશ. સતિથવાને નિસરી, સજ્યા સોળ શણગાર; ચોખા વેરે ચોહોદશા, અશ્વનિએ સ્વાર; વાજાં વાએ અતિ ઘણાં, શરણાઇઓ ચેહે ચાટ, જોવા નગ્ર બધું મળ્યું, જશ કહે ભારે ભાટ; માગણ જાએ માગવા. દક્ષણા લેવા દેવ; નમે સહુ લોક નગ્રના; બહુ કરે છે સેવ. મળ્યા દુખિયા રોગીયાં; ભવન ભુવનથી ધાય; નાહના મોટા નગરના, જુવતી જોવા જાય; થાપા દે કુમકુમ તણા. ઉડે અબીલ ગુલાલ; જે જે બોલે મુખથકિ; ભરિ ફુલનિ થાળ. કોને કહે સુત આલશે. કોને કેહે જય આપશે, એમ મનાવે મન, લોક મળીને આવીયા; જ્યાં બેઠા છે રાજ; સતિ થાય છે સાધવી. હુકમ દો માહાકાજ રાજા કહે ક્યાં છે સતિ. માહાર મનપ્રસન; છડિ અસ્વારિ આશુ; કરવાને દરશન. શુભ કાંમ સતી કરે. દેહેવંઠેદુખ; ક્ષીપ્રા તિરેં આવશું. જોવા તેનું મુખ; મધાન રાયે સાંભળી. કામ કરયાં તાજ; ગયા મશાણે મહીપતી. સતી જેવાને કાજ. મળીછે ત્યાંહ. બહુમેદનિ; થાય ઘણા કલોલ; થાપા દેતે હુંશથિ; કરે છે કુમ કુમના રોળ. રાખ્યા સહુને વેગળા, રાય આવ્યા તે પાસ; પ્રમાણ કરિને પ્રેમશું. દિધી તેણે આશ. રાજા કહે પાછા વળો. જાઓ તમારે ઘેર; ખાઓ પીઓ બેસો જઇ. રમો રમો શુભ પેર. ચોપાઇ—બળ કરિ બોલિ નાર. હુકમ આપ લાગે છે વાર; માહારે કંથને છેટુ પડે. દેવ સતીને તે તો નડે; [illegible]

પ્રસન થાઉ આપ, જો કોપુતો દેઉ શ્રાપ; રીજુ તો ચાલે તુજ રાજ. કોપુ તો સુખ હોય તાજ, દાસીને શું કહિએ કથી,તું સતી ઓળખતો નથી; માટે લાગ્ય તું મારે પાગ; વરદાન ગમે તે માગ, દે હુકમ ખોટી થાઉં છું, સ્વર્ગ ભોવન આપે જાઉં છું; પુષ્પ વીમાન ખોટી થાય છે, દેવ દરશન માહારૂ ચાહે છે. સત્યવાદી માટે સાંખીએ નીકર હવડાં ઊંધો નાંખીએ; કદાચ કોપ હઇડામાં ધરૂં;તો તુજને પ્રલે કરૂં,સાંભળીયો તે સતિનો બોલ; દીઠાં ફુલ રાયે અતોલ. દોહરા—કહે વીક્રમ સાંભળ સતી, જાણુ સઘળો મરમ; કાલની સાંજનો, જોઉં તાહરાં કરમ: ફોગટ ફુલ કરે ઘણી,દેખે બધું ગામ; જા તું મંદીર તાહરે; રાખી મનની મામ. અંગુઠો દીધો ગળે પ્રથમજ મારયો કંથ, પછે જાર વીધા રમી; તેજ વીચારો અંત, પછે તેને ધન આપીયું; કાહાડી મુકયો બાર; તેને મારી નાંખીયો જાણ્યો તસ્કર જાર તેં દીઠા તસ્કર પટયો સાંભળી જ્યારે રીશ; ઘરમાંથી જઇ છેદીયું,ધનવંતકેરૂ શીશ. પછે માલ લુંટાવિયો સતી ધરાવ્યું નામ, ફૈલ કરે છે ઘણું દેખે બધું ગામ, શીરા મુડણ તાહરૂં કરૂં, ચુનો ચોપડુ ત્યાંહાં; ખર વાહન કરી ફેરવું; બધા નગ્રજ માંહ કાન મહો -છેદાવશુ, છેદુ પોહાંચેથી હાથ; મારૂ માથેમોજડાં, જો બોલે મુજ સાથ. અધુરી ડટાવું બેટમાં, પંચ દાટાળી નાર જીવ કડાવું તાળવે, દેખે સહુ સંસાર;માનની સમજી મન વીખે, સાચા સરવ એંધાણુ;બાંધુએ સાથે બાકરી,કરૂં હસારથ હાણુ-ચોપાઇ—તારે વળતી બોલી સતી, માહારાજ સુણો મહીપતિ; ફૈલ કરયાંતાં તે જાણિયાં માહારા મનમાં પ્રમણિયાં. સારી પેરે જાણ્યું મને, ધરી ફરી શું કહિયે તને; કરવા દો મુજને એ આજ; લોક દેખતાં રાખો લાજ; ઝાઝુ ડહાપણ નવ કીજીએ, નારીનો અંત નવ લીજીએ;ઘેર ઘેર નારી છે એહ, તેમાં રાખહો માં સંદેહ.સરવ શ્રેષ્ટમાં સઘળી નાર, અંતર આણો માં લગાર. લાખે એક કોઇ નારી સારિ, કરોડવાર શું કહીયે ફરિ. મુસ્તક માહારે ચરણે ધરો; માણુસ દેખતાં મોહોટી કરો;સહુ સરખિ તે કેમ કહેવાય રાજા કહે કેમ સંદેહ જાય; નારિ કહે મિટે તે પેર, જાઓ કુંચી કદોયણ ઘેર. ત્યાં સંદેહ તમારો ભાગશે કામ કરિ પગે લાગશો, રાયે તેનું માન્યું વ્રત, સીનેબળવા દિધી તરત; રાખ્યો તે નારિનો ભાર વળ્યો રાય આપે દરબાર; રાખ્યા જશ સતિ તે થઇ મળિમેહની ને ઘેર ગઇ; એમજ કરતાં ગઇ છે રાત; રાએ વીચારયું રૂદયા સાથ.કુંચીક દોયણ રેહે જ્યાં;ગયોએકલોરાતેત્યાં; અદ્રસ્ય વીદ્યાઆંપેકરિ,રહયો કુંચીના ઘરમાં ઠરિ; કુંચીના મનમાં અદકુ જ્ઞાન, મહીપતને દિધાં બહુ માન, કપટ કાજ આવીયા છો તમો,ત સરવ જાણું છુ અમો;રાજાએબે જોડયા હાથ, બાલ્યોતે સામાને સાથ, મોહોટી વીદ્યા જે માહારિ, તે કેમ દ્રષ્ટ પડિ તાહરિ, પૃથ્વીમા ન મિડે કોય,તે કારણ તજવા કેમ હોય; કુંચી કહે જાણું હું પેર,જ્ઞાનડંડ છે મારે;ઘેર ઘેર આગળ ચાલે નહિ ચોર, ભુત પ્રેત કરે નહિ જોર. ઘડિ એકમાં બધીકરૂં,કામ ચીતવ્યાં કાડે

કરૂં; આવ્યા છો મારે દરબાર,મોકલ્યો ધનવંતશાની નાર પ્રથમ નારી નરને નમી તસ્કર સાથે રંગે રમી, પછે તેણિયે માર્યો પતિ, સવારે થવા ગઇ સતી;તે કઉતક સઘળાં તે રહ્યાં, કામની આગળ માંડી કહ્યાં સરખી નારી સરવે કહી, ત્યાંથી ચાનક તમને થઇ; તેણીએ પારખુ જોવા કાજ મોકલ્યા છે મહીપત મહારાજ, દોહરો–ત્યારે રાજા બોલીયો ખરી તમારી ખ્યાત; આગળથી તમે ઓળખી, વિગત ફેરી વાત અદ્રશ્ય વિદ્યા કેમ ઓળખી, દીઠો મારો દેહ;મહારા સમ સાચું કહો,પુછું એહ સંદેહ; કંદોયણ તવ ઊચરી. કહુ એક તુજને ગુજ;તપાસુ ત્રણ લોકને, એવી મહારી સુજ. પ્રતાપ ડંડ મુજ પાસ છે, તે દુર્લભ છે દેવ; તેથી જાણુ જશ છે મને સદા કરૂં છું સેવ રાજા કહે તું છે ભલી,પ્રથમ સંદેહ બાજ;સ્રીઓ સરવે એક છે તેની મોટી દાજ; દેખાડો તે પારખું, માને મારૂં મન; સંદેહ ભાગો હમારો. આવ્યો આણે દન. વચન સાત પરીયા તણું, આપો મુજને હાથ;કદેખો દાટો અહીં, તો ઊચરૂં તમ સાથ, વચન દિધુ તે વીક્રમે, કુચી કરમાં આપ; જો કોપે કે ઉચરે સ્રી હત્યાદિક પાપ;

ચોપાઇ–કુંચી કહે સાંભળરે રાય, કૌતક જો મુજ મંદીર માંય;ઘરમાંબેઠાચાઓ પાન. એટલે ત્યાંહાં આવ્યો પ્રધાન,સાંભળ કુંચી માહારી વાત, આજ રાણીએ કહાવી વાત; સ્રી હત્યાદિક ખાધા સમ, મોહોલ જાઊં નહી કેમ; મજુસમાં ઘાલ્યો તે રાય. પ્રધાનને કીધો પશાય આપો બેસો સુખે રહો, કામ હોય તો મુજને કહો મહિપત કેરો મોહોલજ જ્યાંહ, મુજને મોકલ તાંહ; વડી રાણી જે વીક્રમ તણી,તે શું પ્રીત મહારે છે ઘણી; જવાનો નવ પામુ લાગ મનુશ આગળથી ત્યાં માગ; મોકલ્યાં તેડાં વારજ સાત;મેળવવાની કરને વાત.દોહરા–કહે કુંચી મજુશપદ, આપ અસ્વારી થાઓ; કરો પ્રહાર ત્રણ ડંડના,સુખે મોહોલમાં જાઓ, તાળુ દીધુ પેટીએ પોતે રાજા પાસ; પ્રધાન બેઠો ઉપરે, મોહોલે ચઢી;મનસા શીધાં બહુ માન, આસન બેસણુ પુરણુ પાપ;આજ તાપ હઇડાનો ગયો સફળ જન્મારો અમારો થયો, દહાડી જોતીતી વાટ, આજ થકી ભાગ્યા ઉચાટ; પ્રધાન રાણી પાસે રહયો, પ્રિતથી પ્રભાતજ થયો; વનીતા કહે વેલા આવજો; વધાઇ આગળથી કહાવજો વજીર જઇ મજુસે ઠરયો. પ્રહાર ડંડનો ઉપર કર્યો. આવ્યો પ્રધાન કુંચીને ઘેર નીરખી રાજાએ સઉ પેર.વાટ જોશે શ્રી વીક્રમરાય, એવું કહીને થયો વીદાય, નીકળ્યો નરપ ત્યાંથી તેહ. મન તણો ભાગયો સંદેહ, સતવાદી તે સાંખીરહયો,પ્રતિ ઊત્તર કોને નવ કહયો કુંચી કહે સાંભળરે રાજ. સફળ તારાં મન કાજ. પ્રતી ડંડ છે મારે ઘેર. તુજને આપુ પ્રીતે પેર, બીજા ડંડ જીતે જેહને, પ્રતાપ ડંડ આપુ તેહને પ્રત્યુ લોકમાં શોભા જેહ, પંચડંડમાં વશી છે તેહ મારે મન હતું એક વ્રત, તે મેં તમને આપ્યું તુરત સકળ દુઃખ તેહનાં વામીઓ; પંચડંડ પુન્યે પામીઓ, દોહરા–માનજ દીધા

મહીપતે કહિ દમનીને વાત જીત્યો જશ પૃથ્વી તણો,વાધી છે જુગ ખ્યાત. વાઘ્યાજ જીત્યો જશ પૃથ્વી તણો,વાધી છે જુગ ખ્યાત,વાગ્યોજ જીરતના, ભારે હુંતી ભીંત કરી નાંખી કરકડ, આપે થયો નચીંત, અખીલ રાજ તેણે કરયું. અખીલત રાજા તેણે કરયું. અજીત રહયો નહી કોય; શાક ચાલ્યો જે શાસ્ત્રમાં જોતિક લખીયો જોય, પંચડંડ પ્રતાપથી, થયું ઇંદ્રને જાણ; કરામત બાંધા કલપની, પામો એ પ્રમાણ. ઉભુપ એકે નવરહી. થયો ઈંદ્રવત તેહ;ગાનબ પથ ઠો મહીપતી,થયો દઈવરૂપ દેહ, દઇવત ઈંદ્રાસન તણુ ઈંદ્ર તણુ આસન;મન રીઝીને મોકલ્યું, ભુપતને ભોવન,અંતરીક્ષ વીમાન ઉતર્યું; શુભ સભા મધ્ય સાર; પાછળ જડીત્ર પુતળી; પુરણ વીસને બાર; સાક્ષાત કાળ કંચન તણું, જડયાં રત્ન અમુલ; વરતુલ આકાર છે તેહનો. જેવું કમળનું ફુલ; ફરતું ગજ બત્રીસનું, અમુલ્ય તેજ અપાર હાથ હાથ છેટે પુતળી, શણગાર સહીત તે સાર વાજાં તેના હાથમાં, વસ્ત્ર વિવેક અંગ; શોભા કોણ કહી શકે રાજેશ રૂડા રંગ પંચડંડ તેને જડયા, પુંઠળ શોભા પત્ર; સ્ફાટીક મણી હીરે જડયું. શીર સોહાવ્યું છત્ર. મહા પુન્યથી પામીયો; દેવને દુર્લભ એહ. સ્વર્ગ પુરીથી ઉતરયું,શુભ આસન તો તેહ;અધીપત આસન ભોગવ્યું, બેઠો એ આશન; પછે સ્વર્ગ રાજા ગયો. મહીપત પોતે મન શાલીવાહન શક કરયો સ્વર્ગ ગયો ભડભુપ. પૃથ્વીમાં આસન ગયું. જેનું રૂડુ રૂપ. કહે પુતળી ભોજ સુણ, એલો થયો તે રાય. તેવાં જો પ્રાક્રમ કરો, તો ધરો સીહાસન પાય;વીક્રમ મહીમા સાંભળ, આણને મન ભાવ,વ્યાધી શોક પીડે નહી,સ્વપ્ને ના આવે તાવ, હરસીધ જોકીરપા કરેમહા કાળેશ્વર નામ; ગાય શીખેને સાંભળે, નવનીધ ઉપર હામ;પરમારથે પ્રીતડી, શાહી સીકને શુર દાતા જનને દલ વીશે,નીરગુણજનને નુર; ચરીત્ર એ ચીતમાં ધર, કરે પુન્ય મહાદાન, ચારે લોક સુખ ભોગવે; પરલોકે જશમન; એવું કહીને પુતળી, આપે ગઇ આકાશ;એહ કથા પુરણ થઇ, કહે કવિશામળદાસ;શ્રોતાવકતા સાંભળો કહે કવિત કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો જયજય શ્રી રણુછોડ.

वारता ६ ठी. अबोला राणीनी.

ચીત્રાંગના નામની છઠી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

દોહરો—શ્રી સારદાને નમું, ગણપત લાગુ પાય; સીંહાસન બત્રિશમાં; વરણુ વિક્રમ રાય. ચુકવ્યો ન્યાય ગોવાળીએ, થયું ભોજન જાણ. તે હેઠળથી કાઢીયું; સીંહાસન પ્રમાણ. રત્નજડીત કંચનતણું; પ્રીછે કો નહી પાર, તે પાછળ જડી પુતળી, પુરણ વીશ ને બાર લાવ્યો ભોજ સભા વીષે મળ્યા રાણાને રાય; ધજા બંધાવી ધર્મની ઓછવ અંગ ન માય. ઘેર ઘેર વાજાં વાગીયાં જેમ વિવાહ હોય અંગ,તોડે તોરણ બાંધીયાં,નવલી શોભા રંગ. જોતીશ પુરાણ વદીયાં, મળ્યા વિપ્ર

અનેક, સીંહાસન બેઠાતણું, મુહુરત આવ્યું એક. દાન દીધાં કાંઇ વીધનાં, આસન બેસે જમ, માંમાં બોલી પુતળી, ચીત્રાંગના કહે તેમ. રખે બેસો રાયજી, બેસે સુખ ન થાય; એ સ્થાનક છે ઇંદ્રનું. બેસે વીકમરાય,પરદુખભંજન સુખ કરણ, વીરજીત શુભ નામ; તે સરખો દાતા થશે, તે બેસે આ ઠામ,ભોજ પમ ખેંચી રહયો, જોડયા છે બે હાય, કહો ચરિત્ર વિક્રમ તણાં, મન મુક્રીમુજ સાથ. ચોપાઇ—ચીત્રાંગના તવ કહે વચન; સભા સમેત સાંભળ રાજન. ઘડ ઉજેણી નગરજ ખરૂં.તીર્થ મહાદેવનું સ્થળ ભરૂ, રાજ કરે ત્યાં વિક્રમવીર, ગંગા સમ છે ક્ષીપ્રા નીર; શ્રી મહાકાળેશ્વરજે મહારાજ, શક્તિ હરસીધ પુર કાંજ, ગામ ગાંધારવ મશાણજ માંહ;વસે સીધ ચોરાશી તાંહ; શીળવંત વસે લે સહુ ૧ક, નહિ દુખ વ્યાધી કે શોક. જ્યાં વિક્રમની આણજ ફરે,ત્યાં દુખ તેનેશું કરે;બ્રાહ્મણ જે અઢારે વર્ણ,કરિ કથા નીત સુણે કર્ણ; લોક કરે છે શુભ કર્મ, કોઇનો નવ છુપે મર્મ. છપ્પો—સાત જોજન વિસ્તારઃ તેર જોજન લંબાઇ, શોભા તેની સાર; દીસે છે રૂડી ભાઇ,વસે બાર ચઉટીઆળ; ઓળી ઓળ શોભે હાટે; વર્ણન થાય વિશેષ, એક એક જુજવી વાટે. જાણે ફુલવાડીઓ ખોલીએ, રાજદ્વાળ રંગ મહેલ મણી;શામળ કહે શોભા બહુ બની, રૂડી રાય વિક્રમ તણી. લક્ષ બેતાળી ગજ, સેજ સહિત તે ઝાલ, વીશ લાખ વટાંગ વાગે,તુમર ઝાલ બાર લાખ સમર્થ, રથ અવનીએ ફરતા, પાંચ સહસ્ત્ર પ્રધાન;માન મન માંહે ધરતા; દશ સહસ્ત્ર દિવાન, ધન દીક્ષા દાએક; નવ કોટી અસ્વાર છે, પંચ ક્રોટી પાએક. સોળસે સામંતવળી ધણો રસાલો એક અચેત ગણિજે;પાંચ સહસ્ત્ર ભણે વેદ ભેદ નહિ ભણિજે, જોષી સોળ હજાર, સાર અગમને સુઝા;પંડિત પાંચ હજાર, સાર અષ્ટાદશ બુઝા શામળ કહે શોભા પરશુર, મહિમા સુરનાયક જશો; તે તો અજીત છે, વિર ધીર શોભે તસો.

ચોપાઇ—રૂપવંત રઢિયાળુ ગામ, વીરજીત રાજાનું નામ;રાજ ચલાવે રૂડિપેર સહુ પ્રજા સુખી છે ઘેર. મધ્ય બજારે કેહેવાએ વાટ, ત્યાં તંબોળીનું એકહાટ ત્યાં છે વિકરમ કેરો ચોક, પુજાએ ભાઇરવનો ગોખ, શુંદર તંબોળિનું શુભવાન;વકરા કરે નીત વેચે પાન, મોટા જનથી સોદા કરે;હોરે પાન ઘણાં તે ભારે, કેવળીયાં ઉજ્વળ તંબોળ; જેવાં લે તેવાં તંબોળ, સંધ્યાકાળ થાએ જ્યાહરે, એક સ્ત્રિ આવે ત્યાહરે દુકાન તંબોળીનો દ્વાર, નીત આપે તેને મોહોર;આપે મોહોર બીડાં લે મોંઘાં સોંઘાં તે નવ કહે. એમ કરતાં વિત્યા કંઇકદન, વિચારે તંબોળી મન; છે રાણિ કે કોઇની દાસ દ્રવ્ય ઘણું દીસે છે પાસ; ખાવન જો એનો જાગશે, તો હિસાબ મારો માગશે, મારે જોઉં એનું ઘરબાર,એ કોણને કોની નાર,છુટયા પહેલું તો સાંધીએ;સજે પાળ આપે બાંધીએ,ઉપની ચિંતા મનમાં ઘણિ જોઉં નારી એ કોણજ તણિ, તેડયો ગોર પોતાનો બ્રહ્મ, સંક્ષેપે કહ્યો સહુ મર્મ, બીડાં આપ્યા અગ્નિ હાથ, મોકલ્યો વીપ્ર તે

નારી સાથ; અસ્રી પુંઠે પુંઠે જાઓ, રખે તમે છતા થાઓ; ઘર તેનું જોઇ આવજો, નામ ઠામ પુછી લાવજો, તે મુજ આગળ કહેજો કથી.બીજું કામ તો અહકુ નથી; બીડા લેઇને નારી જાય, બ્રાહ્મણ તેની કેડે થાય,મુક્યું ચઊટું મુકી પોળ; મુકી હાટ દુકાનની ઓળ, મુક્યું ઘડ દરવાજો ગામ, ગઇ મહારાજને તે ઠામ. અઘોર વનછે મોહોટા પહાડ. તે દેખેને ધ્રુજે હાડ; વાઘ સીંહ બોલે તે માંહ, કોઇ ન જાય માનવ ત્યાંહ, જમણિ તરફ પર્વત ગંભીર, ડાબી વહે ક્ષીપ્રાનાં નીર; નીશા ઘોર અંધારી રાત, ત્યાંહાં નહી કો માનવ જાત;નથી જાણુતી નારી મર્મ, આગળ પોતે પાછળ બ્રહ્મ; કોને ભય મન નથી આણુતી પાછળ બ્રહ્મ નથી જાણુતી; મોહોટા પાહાડમાં એક ગફાય; ઊઘાડી પેઠી તે માંહિ. પછળ વિપ્ર પણ પેશી ગયો, તેનો મર્મ સ્ત્રીએ નવ લહયો. ગુફા દેઇને તેહ ગઇ; પોતાને સ્થાનક જઇ રહી. વીપ્રેદીઠો મોટો અવાસ જેવી શીવ તણી કઇલાશ, જેવું હોયે ઇંદ્રાસન, જેવું હોયે અશોક વન.દીઠી વાડી પેલો ઘણી, રેહેંટ ઘેડા છે કનકજ તણી. ઠામ ઠામ વાગે મ્રદંગ, રાગ આલપે નવલે રંગ. જેવો રવી મંડળ ઉદીયોત, તેવી દીપક ઝગમગ જોત, રહયો વિપ્ર વિચારજ કરે. જયાંહ કનકની ઘેડા ફરે, સોળશે સરખી સાહેલડી, રમે રંગ વળગે બેલડી કેટલીક ભરવા આવી નીર, ફરે ફુંદડી પહેરયાં ચીર, અબોલાની આણુજ કરી, ઘેડ પોતાની મેળે ફરી. અનેક કઉતક બીજા હોય; તેતો બ્રાહ્મણ દ્રષ્ટે જોય. ભરી નીર નારી ચાલીયો, તે બ્રાહ્મણ દ્રષ્ટે ભાળીયો. તે તે નારીનો શોભા ઘણિ, જાણે અપસરા ઇંદ્રજ તણી; વાટે જવા માંડી અળગીઓ, જઇ બ્રાહ્મણ તેને વળગીઓ. તમો જાઓ મુને સાથે લેઇ તમ સહુમાં અબોલા કેઇ. પાણી ભરતાં દીધિ આડ તે અબોલા મને દેખાડ, પામી અચરત દીઠો બ્રહ્મ. કયાં લાગ્યું વળી આપ કર્મ, કેમ આવ્યા તે આપણુ સંગ વાટે જાતા વળગ્યું વંદ કહ્યું વિપ્રને મહા રાજ; બોલતા મન આણોને લાજ, અબોલા જુઓ આ ઘડી. નથી વાટમા તે પડી. અમો સહુકો તેની દાશ; કરૂ કામ રહુ તે પાસ, બ્રાહ્મણ માટે કહીએ પેર, જેમ આવ્યા તેમ જાઓ ઘેર ઉદેકાળ થાશે જ્યારે, કાળાગ્રહે પડશો ત્યારે, તે અબોલા છે મહા સતી; પુરૂષ તણું મુખ જોતી નથી; મુખ આગળ પડદા ચાર. વરત આચ રયું અપ્રમપાર;ચાર વાર બોલવે જેહ, તે સંઘાતે કરે સ્નેહ, મન રીઝે પોતે બોલશે, ત્યારે આપ પડદો ખોલશે, માટે હોંશ જેવાની હોય, તે ઇચ્છા નવ કરશો કોય.ન સમજયો બ્રાહ્મણ વીચાર, રોકી રાખી સગળી નાર, અબોલા દેખાડે મુને નીકર હત્યા આપુ તુને એવું સાંભળા ચીંતા થઇ. એક અબોલા પાસ ગઇ આવ્યો છે બ્રાહ્મણ એક નથી જ્ઞાની કાંઇ રૂદે વિવેક;અબોલા હુતો જોઉં નહીતર પ્રાણુ અમારો ખોઉં, વીપ્ર તણુ વચન સાંખીએ એને વ કાળા ગ્રહે નાંખીએ. જાઓ નવરાવો કુંડ મોઝાર, અધુરો જાશે રણુ બહાર, એમ સુણીને આવ્યાં ત્યાંવીપ્રરહોછેરાકી જ્યાંય

મહારાજા તમે કુંડમાં નાહો, પછી અબોલા પાસે જાઓ, સાંભળવામાં આવ્યું હેત, કુંડમાં પડયા વસ્ત્રસમેત, જળ મધે બુડયો જ્યાહરે. કાહાડી બાહાર નાખ્યો ત્યાહરે; નેત્ર ઇઘાડી જોઈ વાડ, દીઠુ તંબોળીનું હાટ. જે દીઠું તે સરવે ગયું સમણાની પેરે તે થયું; જાગે ત્યારે પડે જેમ ફાળ, તેમજ અંગે ઉઠી ઝાળ. વળી નેત્ર ઉઘાડી જોય, દીઠતું તે છે નહી કોય; ચોટ્ટ નગ્ર પોતાનું ગામ. જ્યાંહાથી ગયો આવ્યો તે ઠામ. પડયો પ્રથવીમાં જંપાપાત, ઘોર અંધારી મધરાત, કરે રૂદન અતિસે ઘણું, નવ હરખ્યું હઇડું તે તણું, નહી જાવુ હવે હું નેટ, એમ કહી હણે છે પેટ; તે સમે વીક્રમ મહારાજ, આવ્યો ગામની ચરચા કાજકાજ, રૂવે વીપ્રરૂદેથીચઢયો, તે સ્વર વિક્રમકાને પડયો; આળોટે મુકે નીશ્વાસ. રાય આવ્યો છે તેની પાસ; વીપ્રોત આપ લીધો છે વેસ, માથું ઉઘાડું છુટા કેશ. કોલ ખડગ પોતાને હાથ, નથી દાસ પોતાની સાથ; બ્રાહ્મણ પાસે ઉભો રહયો અન્નત બોલ રાજાએ કહયો; કરજોડીને કહું છું મહારાજ. સુણીને ઉતર આપો આજ દોહરો—રૂદન કરો છો રાનમાં આળોટો છો ધરણ, કાયા કરો અળખામણિ, મન માગો છો મરણ કે ધન કોણે લુટીયું, કે ગઇ પરણિ નાર; કે વહાણ તુજ ડુબીયું, કે કંઇ મહા વીટાર. કે વણજાકે કોઇ નડયો, કે કાંઇ વાધ્યો રોગ; કે દરીદ્ર તુજને નડે; પુત્ર મિત્ર વિજોગ. કોહો મન મુકી સુજને; લેઉં દુખનો પાર; સાચું હોય તે બોલજો, કરીએ આપ વિચાર જોઈએ દુખ છે જેટલું, કરીએ તેનો તોલ, પછે જઇએ વિકરમ કને, કહિએ જે બોલ. ઉજેણિમાં એ વસે, તુજને શી ચીંતાય; જે દુખ હોય તે કહો ભાગે વિકરમ રાય અન્ય દુખ ભાગી ચકે. તેને તેવું વરત; પ્રભાતે જઇને કહો સુખ થઇ જાશે. તરત. વચન રાયનું સાંભળી, બ્રાહ્મણે ધુણાવ્યું શીશ; આપ રૂદે કોપે કરી, પ્રહાર કર્યા દશવીશ.

ચોપાઇ--રાયે ઝાલ્યો તેનો હાથ, દુખીઓ બોલ્યો તેની સાથ; પડયો પોકારૂ છું માહરે; ભાઇ તું જા મારગ તાહરે તું વિક્રમનું કરે વખાણ મુજ હૈડે વાગેછે બાણ; વિક્રમ તો તુજને ગંધાય, ભારે દુખ એથી નહિ જાય, ભુખ્યો તરસ્યો કોઇક જાય, આટો આપી ઓશીંગલ થાય-કે વળી કોઈને આપે ધન; જેમ તેમ કરી મનાવે મન. માહારૂ દુખ છે સાગર ભર્યું તે તો માહારે હઇડે ધર્યું, સ્ત્રી વિરહે આવ્યો છું આજ તેણે પ્રાણ કરૂછું તાજ. હવડે આ વખતે મરેશ, તુને સાચી વાત કેહેશ; અંતકાળે સાચું બોલીએ, માટે મનતણો પડદો ખોલીએ. મારે હતો એક જજમાન દામસાંપીને દીધું માન; કોઇક નારી સાથે ગયો, તે મારગનો નથી ભોમીયો, તે નગ્ર મેલીને ગઇ. હું ચાલ્યો તે સાથે વહિ; તે પઠી મંદીરમાં જેમ, તેની કેડે પેઠો તેમ. ત્યાંરચના મેં દિઠી નવી, કહિ ન શકે મોટા કવી; અધો વાસ સ્ત્રીનું ગામ, અધીક એક અબોલા નામ. નથી ગયો હું તેની પાસ, મેં દિઠી છે તેની દાસ; દાસી છે જેની પાસ એવી શાણિ હશે તેની દેવી. તેની સાથે માંડી રાઢ, સુબોલા મુજને દેખાડ; કહ્યું મને તો

ફુવારો નાહો, પછે અબોલા પાસે જાઓ સાચુ માની બોલ સાંખીઓ, કાહાડી ચો-
કામાં નાંખીઓ; તે વરેહથી રહેવાતું નથી,તજુ પ્રાણ માહારો સર્વથી એ તો સાચુ
બોલ્યા અમો; કારજ સીધ કરોને તમો; પરવશ ચાકર છે કે ચોર, લંપટ જાતહરા
બીખોર કે માહે કંઇ ગામજ તરૂ,પાકોતો શત્રનું પુરૂં; નથી બીજો કોઇ ગામે સાજ,
વીક્રમનું ચાલે છે રાજ અમથી વાત કરો છે દાવી, વહાણું હવડાં જાશે વહી;
ખોટી થઇ કારજ હારશે, કોઇ જાગે કુટી મારશે, કરવું હોય તે કરોને કામ; અમો
પ્રાણ તજુ આ ઠામ;મરવા હરખ મુજને છે ઘણું,મોહોટું દુખ છે એ તણું દોહરા–
વિક્રમ કહે વિપ્રજ સુણો મુકો દુખની પેર;જે દીઠી તે કામની, આણિદઉ તુજઘેર.
પ્રતિજ્ઞા મન મહારે કરવું માહારે કામ મન વિશ્વાસ આણો તમો,વિક્રમમારૂંનામ
ચોર લંપટ જે કહો તે સર્વ મુજ પાસ; જે જોવા ઇચ્છો તમો;તે કરૂં તમદાસહુંકારો
મુજને કર્યો.રખે ધારો મન શોક; તેનું દુખ હોયે મને, તો સુકરીક મુજ ફોક,આપું
અબોલા તુજનેત્યારે પીઉં નીર;વાચા હું ચુકુ નહિ,જાણે વિકરમ વીર ચોપાઇ–ત્યારે
બ્રાહ્મણ હરખ્યો ઘણું, વચન સાંભળ્યું વિકરમતણું; પરદુખભંજનને કીજરાય; બે
જન આવ્યા રાજસભાય.ત્યાંઆવી બ્રાહ્મણને સુઝ;માંહોમાંહી માંડી ગુઝ,જે નારીની
સાથે ગયા દિઠી રચના સુખીયા થયા તે નારી દેખાડો આજ, સધે સરશે તમારૂં
કાજ વાત કરતાં દિન વહી ગયો અરૂણ અસ્ત તે વેળા થયો ખડગ ખાંડુ કરમાં
ધરયું,વીપ્રસાથે પ્રયાણજ કરયું;કોની પાખે ન ભાગ્યો ભરમ,ચાલ્યો મનમાં જાણી
મરમ પેલા દિનની વેળા થઇ,રહ્યા ઉભા બજારે જઇ નારી આવી લેવા પાન, ત્યારે
વીપ્રે કીધિ સાન ઓ આ કહી દેખાડયો હાથ ચાલ્યો રાજા તેની સાથ. બ્રાહ્મણને
કીલો વાયદો. નવ કહેશો કોને કાયદો; ચાલી જાય આગળ કામની, અંધારી નિશા
જામની;ગામ નગર નવ ખાળ્યા પાહાડ.આવ્યા તે પર્વતની આડ ગઇ ગુફામાં નાર
અનુપ; તે પાછળથી પેઠો ભુપ; કહી તેની રચના જોઈ રહયો રાય મનમાં મોહી;
કરી શકે કોઇ વખાણ, ન્યાય વીપ્ર તજતોતો પ્રાણ; આ રચનાકોઇ દેશે રચી,
ભરી નયણાં નરપતી; કામ જાણે વૈકુંઠ આપડુ. ફરતું હિંડું ત્યાં દાવડું; જઈ
ઉભો રાય તેને તેડ, કનકતણી ફરે છે ઘેહેડ; ચંપક વરણાં ચરણાં ચીર; આવી ના
રી ભરવા નીર આણુ દીઠી અબોલા તણી; ફરતું દાવડું આપજ ભણી. વળીના-
રીએ પાણી ભરયું. ને દેખી નારનું હૈડું ડરયું; તે સ્રીએ દીઠો રાજન થયો ઉલટ
ત મન; બેઠા છે જ્યાં રાણી સર્વ, ગઇ પાસે મહેલી સર્વ; રાણી જેવું તમારૂ રૂપ,
એથી અદકો આવ્યો ભુપ નથી મુખથી તે બોલતો, આપ હૈડેથી ડોલતો કહો તો
સ્વાગત કીજીએ, હેતે શુ આસન દીજીએ અમુલખ ત્યાં પથરાવ્યા ઘાટ બેસવા
માંડયો સોના પાટ રાજા બેઠા આસન જઈ સુખથી વળતી વાણી કહી; નારી અ
બોલા રાણી જેહ. કયમ બેઠી છે ઘરમાંહેહ. કેહે વીક્રમ આવ્યા છે ઘેર, કરસલાઇ

રૂડી પેર; બાંધી બેઠી પડદા આજ, આવ્યોછું છોડવા કાજ. સખીયો સહુ જોવાને
મળે, પદદેથી રાણી સાંભળે; નથ ઉજેણી તારૂં જોર,અહીં આવ્યો તે માહારો ચોર;
સુણી વાત ચડી છે રીશ પગની ઝાળા લાગી શીશ. ચાર પોહોરતો વાળિ લેશ,
પ્રભાતે કાળ ગ્રહે દેશ; બાંધિ વાત તમારી હોય, ગરથ ઘણેરો રહ્યા લે કોય, જાણુછું
સતવાદીરાય,જેમ આવ્યો તેમ પાછો જાય, હું નહિ ભાગું મારૂ વ્રત, વાહાણેકાળા
ગરહે કેઉ તરત રાજા કહે સાંભળરે સતી, તાહરો કોણ પીતાને પતી, વચન બોલ
બોલે જેટલા, કાળાગરહે નાખ્યા કેટલા; ત્યારે દાસી તેડી ગઇ, રાયને કાળાગ્રહમાં
વીક્રમે જોયો તેનો કેર. દિશાદશાપર તેર. મોટા હતા તે દુખના ક્શા, વીક્રમ સામુ
જોઇને હસ્યા, પરદુઃખભંજન તમો કહેવાઓ, અમને મુકાવિને જાઓ.રાજા કહે પત
ચુકાવશું, અમો તમને મુકાવશું; દેહ વચન નીકળીયા બહાર, આવ્યા પડદા કેરા
દાર, જઇને બેઠા પાટ, કહે પદદા બાંધ્યા શા માટ.કાળા ગરેહમાં તું કેમ રાખ, સત્ય
વાત મુખ આગળ ભાખ, રાણીની બોલી સહચરી. માનો વીક્રમ વાતજ ખરી,
મોહોટા છો અવંતિ ધણી શુણી ઉતપત અબોલા તણી, સુર્યપરવ હતુ એક
દીશ, મળી જોગણીયો દશત્રીશ, ભદ્રકાળીનું સ્થાનક હતું, કેડે પરવ મંગળ થાતું;
સહુ મળાઓ કુડે નાહાય શોભા નૌતમ રૂડી થાય; જોગણીઓએ મનમાં ધરી, રમત
રમતાં પુતળીઓ કરી; કોઇએ પાંચ કોઇએ દશભાર, સહુએ માંડયો તે પ્રકાર.સહુ
થકી એક નાહાની ઘડી,એકજ તેમાં કીધિ, વડી; રમત રમી જ્યારે ચાલીઓ, પુત-
ળીઓ દ્રષ્ટે ઘાલીઓ અમરત દ્રષ્ટે જોયું ફરી,જડહતી તો ચૈતન કરી, સોભાસ્થાનક
કદી આપીએ, અહીંયાં સ્થીર કરી થાપીએ. રહુ દીધ કરી તે બે, સહુ શીરોમણિ
કીધી તે બીજી સખી કરે સહુ શેવ, નહી આવે કો માનવદેવ.જે કો અહીંઆં આવી
ચડે, તેતો કાળા ગરહમાં પડે. એમ કરતા જીતે જો કોય, તો અમો વશ તેને હોય.
વસ્ત્રમેવા વીધવીધ ભંડાર,આપ્યા ભોગ અપ્રમપાર;દઇ વરદાનને તે જોગણી ગયાં;
તે દહાડે અમે અહીં રહ્યાં. રાણીએ આપ મનમાં ધરયું; અબોલાવરત તે આચરયું.
પુરૂષ શંગ રાણી નવ કરે. સતવ્રત રાજા આચરે. પુરૂષનામ ન ઝાલે હાથ ન બોલે
કો નરની સાથ; ભુલ્યો ચુકયો આવે સોય, આગળથી ચેતાવી જોય. જાઓ પાછા
આવ્યા ત્યાંહ. પડશોકાળાગરહની માંહ; હોંશ કરી બોલાવવા ચડે,વાહાણામાં કા-
ળાગરહે પડે.પડે હોદથી કાયરન રાંક.તેમા શો અમારો વાંક. સક્ષેપે કહયો ઉપદેશ;
સાંભળજો વીકરમ નરેશ. મન ગમે તે મારગલહો જો ગમે તો અહીંયાં રહો મનમાં
કરી જુઓ વિચાર, એક રાત રહેશો આ દાર. જે રાણીને બોલાવશો, પદદા ચારે
કરીજુઓ વિચાર. એક રાત રહેશો આ દાર. જો રાણીને બોલાધશો. પદદા ચારે
ખોલાવશો, તો પોહોચે તમારી આશ, છો આવી બેસે તમ પાસ, કરશો પ્રપંચ અ-
દકો ભેદ, તો રાણિ બોલશે નહિ વેદ, નત્ર બોલે તમ સાથ. ત્યારેધરશો બેહિ હાથ
જોઈ આવ્યા કાળાગરહ હશે, તેવી ગત તમારી થશે,એવી સ્રીએ વાણિ ભણિ;
એક ચીત વિક્રમ મન ધરિ.

દોહરા—કહે વિકરમ સુણુ માનનિ,સમજો શું મનમાંહ;નાઠે કોઇ છુટે નહી,હિંમત ધરી તનતાંહ,ગોઠવણી મનશું કરી,કર્યો એક વિચાર,ગરબડ જે મનડા તણી, તે રહી ઠારોઠાર.રેહેવું રાત માહારે અહીં,શીદ દેખાડુ પીશ,વાહાણું વાએ તે થશે. જે કરે જુગદીશ. અમને તો નિંદ્રા નહી સુણીએ નીત નીત તાન; કહિએ રૂડી વારતા ધરીએ હરીનું ધ્યાન, મળ્યો એકદા માનવિ, ધન તમારી ખાત; ઇહાં આવ્યા શું જાણશું કોહો કાંઇ નવલી વાત. તમ દાશી આગળ કહુ, તે નહી માહરો તોલ; રાણી દે હુંકારડો,કહુ અલોકીક બોલ,ચોપાઇ—કહે દાસી સાચું કહુ અમો, ઘેલા દીસો રાજા તમો;એમ રાણી હુકારોદે,પડદા ચારકેમ બાંધ્યા કહે કહે વાતરાણીને જઇ;રાજા કહે તે સાભળ સહી;કહેવડાવું રાણીને હું, થવાય એવી થાજે તું, હોયે તાહરી માની દીકરી, પ્રતીજ્ઞા પાળે એ કરી; વાત કરૂ તે મનમાં લેશ, પણ હુંકારો તું નવ દેશ,કાને ઝાલ શોભા છે તુને,તે હુંકારો દેશે મુને મુને,કહી વાત રાજાએ જશી.ખડખડીને સહુએ હશી. અમો જાણતા ચતુર સુજાણ. કહી વાત એતો અજાણ ઘડી ઝાલ જે હેમજ તણિ, તે વાત સાંભળસે ઘણી. વીક્રમ હરખ્યો મનમાં ઘણું; ધરયું હયા વૈળાતજ તણું; બેઠો ઝાલ ઉપર તે જઇ, ખબરકોને નવ થઇ. દોહરા—વીક્રમ વાણી બોલીઓ, સુણ રાણીનિ ઝાલ; કહુ વાત જે હું તને, મુજ હુંકારો આલ, બોલી ઝાલ ધન વીર તું, પરદુખભંજનહાર; સહોદરપરનારનો, માકસ અપ્રમપાર રાણી મુરખ માહરી. ચીતા ચોર કહેવાય; તું ઇંદ્રનો, સહુ માનવનો દેવ; તે રાગી નથી જાણતી, નહીતો કરે તમ શેવ.પ્રયાગ અંગને ગોમતી, તે તણુ ફળ લેશ; વાત વાત કરે વિક્રમ ભલે; હું હુંકારો દેશ.અચરત પામી નારસહુ, બોલી ઝાલ વચન. હું ક્યાં સાંભળવા રહુ,સુખ બોલે રાજન. ચોપાઇ——અબોલા આરે સહુ નાર, બેઠા છે સઉ ઠારોઠાર. જેમ હોય ચીત્રામણ લખી, તેમ બેઠીઓ જે સહુ સખી. રાણીની ઝાલ હુકારો દે. વારતા રાજા વીકરમ કહે. શ્રી મેલાપુરપાટણ ગામ, અંદ્રહોત્ય રાજાનું નામ; વશે નગ્રમાં વરણ અઢાર, શોભા સઘળી ઠારોઠાર. પુન્યતણાં સઉ પાળે પર્વ, કર્મ અનુસરે વરતે સરવ. રાજા, ચાલે રૂડુ કર્મ, પાળે પ્રજા પોતે ધર્મ. તે નગરમાં બાળક ચાર,એક બ્રાહ્મણ.વૈશ, ત્રીજો સોનાર. ચોથો સાળવીકેરી નાત. ચારે મીત્ર તે જુજવી જાત,માંહોમાંહે અત્કો નેહ, જીવ એકને જુજવી દેહ. ન કરે કામ કુળ ઘરની રીત રાત દીવસ તે સાંભળે પ્રાત. ઘડીએ એકઠા મળે. માબાપ સઉનાં રીસે બળે.બ્રાહ્મણને કહે મુરખ રહયો,સુતારને કહે ઘેલો થયો. સોનીને કહે ખાશો શું, સાળવિને ઘેર મારે સહુ. કરે રીશ સઉનાં માબાપ, ચારે વળી વિચારયું આપ એકાંતે મળીયા ચારે જણા રહયા મુરખ કોઇ નહી ભણ્યા, અણુસમજમાં દીન વહી ગયા, શીખીએ વિદ્યા મોહોટા થયા; એમ વિચારી કરો ઉપદેશ, જણ ચારે જઇએ પરદેશ. કોઇએ ના જણવ્યું ઘેર, ચાલ્યા પંથ વિચારી પેર. વીશ જો

જનતો મેહેલ્યો ઠામ. ત્યાંહાં દીઠું એક ઉતમ ગામ. રાંધી જમીએ રહીએ રાત. ઉઠી જાશુ પ્રભાત, વીપ્ર રસોઈ કામે ગયો, સોની અગ્નિ ક્ષણુએક રહી હકીકત પોતાની કહી. હું જાતે સોનારી કહુ; શીખશો ઘાટ તો રહુ, હા ભાઇ સુખે રહો જમો, શીખો કામ અમ ઘેરજ રહો. કરીશ વાયદો આવિશ ઇહાં. મીત્ર જણ બેઠા ત્રણ તીહાં. આવ્યો હસ્તો તેહ સોનાર, મનમાં હરખ્યો અપ્રમપાર.

દોહરો—રસોઇ કરી ચારે જમ્યા; પડી જ્યાહરે રાત; ત્યારે શોનીયે કહી, સહુ મીત્રને વાત. કહો તો હું અહીં રહું; શીખુ મુજ રોજગાર. કરયો વાયદો ગામમાં, ઇહાં રહે સોનાર. ચોપાઇ—ત્રણે હા કહી નીરધાર તે ગામમાં રહયો સોનાર; ત્રણ જણ ચાલ્યા જેટલે; એક નગ્ર આવ્યું તેટલે, ભોજનનો માંડયો વીચાર; ગયો ઈંધણા લેવા સુતાર, નાત જાતનું હેતજ ભલુ, વાતજ કરતાં મનડું મળ્યું; રાખો મને આણીને પ્રીત; શીખવો કામ કુળની રીત; કષ્ટ લઇને આવ્યો ફરી મીત્ર પાસ તે વાતજ કરી.જે કહો તે હાને ધરૂ, અહીયાં રહુ તો વિદ્યા ભણું, વૈશ નગ્ર તેનિ તીર, પંથ પળાયા બંને વિર;અઢાર જોજન આવાગયા; થાકયા ચરણ ક્ષુધાતુર થયા; કરી રસોઇ ભોજન કર્યું, કંપે પડવા મનડું ધર્યું. રાતવાસો રહેવાને પેર, ગયા ભલા માણસને ઘેર, રહેવું રાત નીશા ગાળવી, તે ઘરધણી જાતે ખાળવી.વાત કરતાં નાત જ મળી; ગયું એકએકનું મન મળી; માહારા કુળની વિદ્યા ભણું; વસ્ત્ર અમુલક અહીં રહી વણું, સુખી થઇને ત્રીજો રહયો; વિપ્ર પ્રભાતે પંથે ગયો, વિશ જોજન ગયો જ્યાહરે, નર્મદા દીઠી ત્યાહરે, મહા ઉજ્વળ છે તેનું નીર, વસતું દીઠું તે તીર. ગયો ગામમાં ક્ષુધારથી, ભણતા દીઠા વિદ્યારથી; તેનો સંગ પોતાને ગમ્યો, પંડીતને ચરણે નમ્યો; ચરણ જઇને પ્રીતજ કરી,વિપ્ર રહયો સ્થાનક ઠરી. નીત્ય સ્નાન નર્મદા કરે,હેતે ધ્યાન રૂદેમાં ધરે; ગુરૂજીના તલાંસે પાય, દીન કેડે એમ દિન વહી જાય,ચારે ઘેર વાશીદા કરે, ગુરૂજીને ઘેર જઇ પાણી ભરે; ગુરૂ પેટ કાંઇ બાળક નથી, વિદ્યારથી વહાલો સર્વથી, સેવા કરે નિત્ય અપરંપાર;વરસ વિત્યાં છે ત્યાં તો બાર;ગુરૂ એક દીન પ્રસન થયા, શીશ ઉપર આણી છે દયા. વિદ્યા ભણીને સફળજ થાઓ,સુખે ગામ તમારા જાઓ; મોહોટા રેવા જળ પ્રતાપ પામ્યો તેથી છુટયો પાપ; હવે મારા દેશે જાઉં; સર્વ કુટુંબને ભેઘો થાઉં.

દોહરો—માગી શીખ ગુરૂ તણિ, પંથ પળ્યો દ્વીજરાય; જ્યાં રહયો છે સાળવી ગયો તેજ ગામમાં જાય. તેણે તેના ગુરૂ તણિ, વેગે લીધી શીખ; મળ્યો મીત્ર જઇ વૈશને, કામ પોમાનું કીધ. ચાલોમિત્ર સ્વદેશમાં મળીએ માત પીતાય; હા કહીને સાથે થયો,લીધી ગુરૂ રજાય,ચોપાઈ—ત્રણે જણ ગયા તે સાર;જ્યાં વસે મિત્ર સોનાર. તેને પણ સાથે તેડીઓ, પંથ મળી ચારે ખેડીયો, ઘેર ગયાનો હરખજ ઘણો, ગણે ન ભય મનમાં કો તણો; અરણ્ય વનમાં જઇને અડયા, દેશ ન સુજી ભુલા પડયા.

ભુલા પડયા ને સુરજ ગઈ,નીશા ઘોર અંધારી થઇ; બુદ્ધિ વિચારી મન આપણી, તે સ્થાનક કીધી તાપણી, આ સ્થાનકમાં રહીએ રાત, પંથે થઇશું પ્રભાત; પહોર ચારે જાગે ચાર જણા; ભય નહિ ગણે કોતણા. એક પહોર વારો માગશું, વારા ફરતી સહુ જાગશું; ત્રણ જણ સુતા તે ઠાર, પ્રથમ પહોર જાગ્યો સુતાર. એ ત્રણ નિદ્રાવશ થસે,મહારો પહોર કેઇ પેર જશે;સાધી વિદ્યા લીધી સુતળી, કાષ્ટતણી કીધી પુતળી, સુંદર હાથને સુંદર ચરણ. મહેલી વડીને પાસે ધરણ, જ્યારે પુતળી પુરણ થઇ, નીશા પહોર એકજ ગઈ. વધરા સુતો જાગ્યો શાળવી. જાગી પહોર નિશા ગાળવી; દિઠી પુતળી તેણે ઠાર, તેણે મન કર્યો વિચાર, પોતે હઇડે બુધ્ધજ ધરી, તે પ્રમાણે સાડી કરી; ચરણા ચોળી પહેરાવીયાં, ભોમી ઉપર પધરાવીયાં, વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં તેણે ઠામ, નીશા ગઇ જવ અરધિ જામ; પછે સોનીને જગાડીઓ, આપે જીવ સુખ પમાડીઓ. જણ ત્રણે તે સુખે સુવે. સોની બેઠો પુતળી જુવે; ઘડી હશે વમેશે જાળવી. વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં છે સાળવી. હવે હું પ્રાક્રમ કરૂં, વસ્ત્ર પ્રમાણે આભુષણ ધરૂં. નેપુર વીંછુવા અપાર, કરણે ઝાલને કોટે હાર, નહાનાં નહાનાં સરવ સેવાણ, કરી આભુષણનાં એંધાણ. પુતળી બેઠી સજીને ઠોર. એટલે રાત રહી એક પહોર; સુતો સોની જાગ્યો બ્રહ્મ.મહારાજ કરો ખટ કરમ, જોગી બેઠો આસન અડી, એવે પુતળી દ્રષ્ટે પડી, ત્રણે કરયું પોતાનું કામ; સહુથી મોહોટું મારૂં નામ. વીમાશણ મન કીધી ઘણી, સ્તુતી કીધી નરમદા તણિ; ગુરૂ વિદ્યા સાધી મન ધીર, ભરી અંજળી પોતે નિર. ગાયત્રીનું સમરણ કરયું, નીર લેઇ પુતળીપર ધરયું, પ્રતક્ષ દેવ પુજા મન ધરી, જડરૂપ તે ચૈતન કરી. એમ કહી જળ મુકયું શીશ, જાગ્યા સહુને ઉગ્યો દીશ, કાષ્ટ પુતી પેલી હતી; તેતો થઇ મનોહર સતિ. દીપવસ્ત્ર સુંદર સણગાર રૂપ અલોકીક અપરંપાર; ચારે તેતો જોઇ રહ્યા, માંહો માંહે રાડે થયા. સુતાર કહે ઘડી અમો, તેને કેમ લેશોજી તમો; પછે સાળવી બોલ્યો વાણ, વસ્ત્ર પહેરાવ્યા મેં પ્રમાણ, બની બેસતી;જતને કરી, તે કેમ લે બીજો સુંદરી; સોની કહે મેં પ્રમાણ, બની બેસતી જતને કરી તે કેમ લે બીજો સુંદરી; સોની કહે કીધા શણગાર. તે કેમ થાય બીજાની નાર.બ્રાહ્મણ કહે મેં સજીવન કરી; તે કેમ થાય મુજથી પરી. દેખી નારીને ચારે વડયા, ન્યાય કરવા લોકમાં ગયા. કોની નારી થઇ સરવથી, તેતો હું જાણતો નથી;અરે ઝાલ હું પુછું તુને, જે જાણે તે કહે તું મુને. સાચુ બોલ જે મનમાં ગણુ, આણ છે અબોલા તણી,તારૂં બોલ્યું જો મીથ્યા થશે;તો સનમાન રાણીનું જશે, જુઠું બોલે આણે દીશ. તે તો ભાર રાણીને શીશ.

દોહરા—ત્યારે ઝાલજ ઓચરી, ખેદ ન કરશો કોય; જેણે એ સજીવન કરી, તેની સ્ત્રી હોય; ત્યારે અબોલા કોપીઆ ધરણ પછાડી ઝાલ; તું કહેવાઇ માહારી સાચો ઉમર આલ, મેંતો જાણ્યું તે કહ્યું; કેહેછે ઝાલ વચન; જે તમે જાણો તે કહો.

જેમ સુણે રાજન. સત્ય જાણોને હોય નહી, મન થકી જો આપ; તો સરવ નિષ્ફળ થશે.બ્રાહ્મહત્યાદીક પાપ. ત્યારે અબોલા બોલીયાં, જે કહયો સોનાર; બીજા તો જોઇ રહયા, સ્ત્રી તેની નીરધાર, ચોપાઇ—જેણે ઘડી તેતો છેતાત, વસ્ત્ર કરયાં તેતો થાય ભ્રાત. આપ્યો જીવ તેતો ઇશ્વર કહયા, પલ્લું કરયું તે પુરૂષ થયો. દોહરો—ભલેનાર ની હોડ; પોહોર નિશાપેહેલી ગઇ. પેહેલો પડદો છોડ. બીજે પડદો પેહેલે પડદો ખોલીયો, અચરત પામી નાર; કહુ એક બીજી વાત; અહંકાર તજ અમથકી, વદો વચન મુજ સાથ. કહેદાસી સુણુ રાયણ, વીકરમ ચતુર સુજાણ; કોટી ઉપાય કરો તમો, બોલ નહી મુખવાણ વીકરમ કહે સહુ સાંભળો, નહી બોલ્યાનું કામ, બોલ હાર રાણી તણા, તારૂં સુંદર નામ વઇતાળ જઇ ચઢયો હારમાં, બોલે મુખ રસાળ, ધન્ય દુખભંજન સુખ કરણ, ગઉ બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ; આશાના વિશ્રામ છે. નોધારા આધાર, સહોદર પરનારનો, દુશમન ગંજલ હાર, રાણીમાંતો શુદ્ધ નથી, નથી અકલ આદીશ, નહીતર બોલે તુજશું. પગે નમાવે શીશ.

ચોપાઇ—વાત તે વિકરમ રાજા ભણે, સહુંઘા બેઠા કાને સુણે; પોતાના મનમાં લે, કહે હાર ટુંકારોદે, રાજવતિ નગરી અનુપ, રાજસેન તેનો છે ભુપ; અશ્વ ગજરથ પાયક બહુ, સઘળી સમરથ પોતે સહુ; સઘળી લીલા છે ઘરસુત્ર પેટ નહી પોતાને પુત્ર; સત્યવતી રાણિ સરદાર, રાજાને મન હેતઅપાર અંતઃકર્ણઝુરે નીશદીન. પુત્ર નહિ આપ્યો ભગવંન, પછે આપ વીચારયું મન, મંદીર મુકી ચાલ્યો વન, મુકયું ઘરને સરવેરાજ, એક પુત્ર માગવા કાજ;નિરભેથકી ચાલ્યો તે ધીર, ગયો જાન્હવી કેરી તીર; ગંગાજળનો કીધો સંગ,માહા રૂદ્ર થાપેલું લીંગ; પુજાકરી પુરા ખટમાસ આવી આપ તઠયા અવિનાશ; ઉઠરાય આપુ વરદાન,પ્રગટ થશે તારે સંતાન,નીતે શિવની પુજા કરે. ધ્યાનરૂદેમાં તેનું ધરે. પામ્યો વરઆવ્યો છે ઘેર,પુજા કરે શીવની બહુ પેર, દસ માસ થયા જેટલે પુત્ર પ્રગટ થયો તેટલે; વગડાવ્યાં ત્યાં ઢોલ નિશાન થઇ શોચેમ ઉદ્ધીયો ભાણ; અષ્ટદાન અધિક આપીયાં, જાચીક કેરાં દુખ કાપીયાં; નીત્યે બાળક મોટા થાય શીવ પુજન નીત્ય ચાલ્યું જાય, પુત્રને વરસ થયાં છે બાર, રાયે મન કરયો વિચાર, કહયુ પુત્ર સુણ મારા તન, હવે કરતું નીત્ય પુજન; હું તો વ્રદ્ધ થયો સરવથી, માહારૂ મન સ્થીર રહેતું નથી તમ કારણ કરીએ છીએ અમો, આજથી આચરજોજી તમો; પીતા બોલ પુત્રને ગમ્યો; પ્રદક્ષણા દેઇ ચરણે નમ્યો આજથી મારે કરવું કામ, ક્ષણું નહીં મુકુ શીવ નામ, નામ,પ્રતિજ્ઞા પાળિયે સહી, નિત્ય શિવપુજન મુકુ નહિ,સોંપ્યું કામ પુત્રને જેહ શિતળ થયો રાજાનો દેહ.

દોહરો—શિતળ પુરનો રાજીઓ છંબર તેનું નામ; તેનેકન્યા એક છે, રૂપાવંતી નામ; તેહ તણો વિવાહ કરયો, શિવદન રાય સંગાય; ઓછવ મંગળલરતિ શોભા નવલી જાત પોતાને કર્યે કરિ, બીજે શિર પ્રતાપ: કન્યા પામ્યો પ્રેમનિ..

મનમાં હરખ્યો આપ, વાજા બહુ વીધ વાજીયાં. પરણી ઉઠયો પ્રીત,ઓછવ ત્યાંહાં અહકો થયો રાજ કુળનિ રીત, પંચ રાત પુરી થઇ, પામ્યા જશ બહુ માન; કન્યા વળાવી સાસરે. વદાય કરી સહુ જાન. ત્યારે જોશી ઓચર્યા;મુહુરત જોઇ બહુ પેર; માસ પુંઠે મુહુર્ત મળ્યું કન્યા જાશે ઘેર. કાજા પરણી આવીયો, સકળ જાન સમેત; કન્યા રહી ઘેર તાતને, અંતઃકરણથી હેત.

ચોપાઇ—ઘેર આવ્યા થયોએક.માસ,મનમાં સ્ત્રી તેડયા આસ અવજોગ ગયો ગયોને મુહુર્ત થયું,તે રાણીને તેડુ ગયું. રાજગોર જે પોતાતણો, તેહને અધીકાર છે ઘણો; ગોર સંગાથે કન્યા વદે, સાંભળી દુઃખ ન રૂદે, વાત કહુ જોડી બે હાથ, હુતો નહી આવું તમ સાથ. રાય આપ તેડવા આવશે. તે માહારે કન ભાવશે, ત્યારે હું સાથે આવીશ, નહીતો રહુ પીતાને દેશ; કહીયે રાય એકલા આવજો; મીત્ર એક સાથે નહી લાવશો કાય; સુણી વચન તે બ્રાહ્મણ વળ્યો. આવાને રાજાને મળ્યો, ત્યાં કરી હતી વાત જેટલી.માંડી વાત કહી તેટલી; સાંભળી કારણ મન જાણીયું, તે દુઃખ હૈડે આણીયું; પ્રધાન કેરો છે એક તન. તેશું આટ મળ્યું છે મન; જીવ થકી વાહાલો છે ઘણું નગી ભ્રાંત દિલમાં તે તણું.

દોહરા—એક રથ હતો તે જોડીયો, બેઠા રથમાં તેહ; નહિ કોઇ ત્રીજો સારથી, એવો ઓશું નેહ, માગી શીખ તે સંચર્યા, તનમાં અતી ઉલ્લાહ; બે જોજન જ્યારે ગયા, દિઠો શીવ પ્રસાદ,સુંદર દેરૂં શીવનું સમીપ શરોવર નીર;તેમાં કમળ ખીલ્યાં ઘણાં, આવ્યો તેને તીર; રાખી રથ તે ઉતર્યા,કરયું સ્નાન નિત્ય કર્મ; ચુંટયો કમળ હેતે કરી. જે શીવ પુજે ધર્મ; પ્રધાન રહયો તે વાટમાં ગયો દેરામાં રાય,કરી પુજા પરીબ્રહ્મની, અરધાંગે ઉમીયાય;પંચામ્રત જળ ધારશું, કુમકુમ ચદન તેલ કમળ પુષ્પ આગળ ધર્યા. કીધી છે રંગ રેલ. નૈવેદ અમરત આરતી, ધુપ દાંપ પુજન; એક ચીતે સ્તુતી કરી. હરખે તે રાજન;એક કમળ ચડાવીએ, તો લક્ષ પુજા થાય.રાણીને તેડી આવશું તો કરશું કમળ પુજાય. ચોપાઇ—કમળ પુજાની બાધા કરી રાજા રથમાં આવ્યો ફરી, તે વાત ન કહી અન્યાય ઇચ્છા રાખે તે મનમાંહે. વળી મીત્ર સાથે તેડીયો. અરૂણદેવ અસ્તાંગત થયો;સસરા ગામે બેહુએ ગયા; સગાં મેળાપી ભેગા થયા; નગ્રમાંહે કરાવ્યું જાણ;હરખે વગડાવ્યા નીશાન, પ્રધાન સહોદર સાથે થયા, જામાત્ર જાણી સામા ગયા, મળી માન દીધાં બહુ પેર પધરાવ્યા પોતાને ઘેર; ઉત્તમમેવા અમરત પાઇ, રસોઇ બત્રીશે ખટદસ શાક. નીત્ય નવાં આરોગે અંન; આનંદ વીનોદ રમે રાજન; નહી નવાણે રમવા જાય, મનમાં ઉલટ અહકી થાય, આજ કતીમાં સહી,પક્ષ ત્રણ એમ કરતાં ગઇ;કરો ઉતાવળ જાશું અમો, વોહાય દિજે અમને તમો.

દોહરા—સાસરવાસો સજ કરયો; શણગારી તે નાર; પ્રધાને રથ જોડીયો સાસુ

ન લાગી વાર, અશ્વપાસ નહી સારથી, નહી સહાય કે શરણ; આવ્યા ત્યારે બે હતા;વળતાં થયા છે ત્રણ ચોપાઈ—પ્રધાને પરણ્યો લીધો ત્યાંય, સ્ત્રી ભરથાર બેઠાં રથ માંહ;ખેડી રથઆવે જેટલે, શીવસ્થાનક દીઠુ તેટલે.સરોવર પાળેરાખ્યો રથ, ઉતરયાં હેઠાં બંને સમરથ સરોવરજળ ઠેકાણે થયાં, કમળ હતાંતે સુકઇ ગયાં;તવ રાયે કરયો વીચાર, રહયો શીવપુજનનો ભાર;દેવ રણ તેનું બહુ પાપ, નહિ પામે તે દે શ્રાપ. તેત્રીશ કરોડ દેવતેને નડે, કરોડ વરસ તે નરકે પડે. તેથી મોહોટુ રણ તે બ્રહ્મ બોલે સુકત કેર કરમ; બ્રાહ્મણ કેરો જે ભોગીયો, સાત અવતાર સુધી રોગીઆ અપુત્રવંત દરીદ્રી હોય, પીત્રી રણનું મોટું દુખ, તે પ્રાણિ પામે નહી સુખ. દોહરા—રાયે મન વીમાસીઉ. દેવરણ મહામુલ્ય;તેઅવનિ છુટાતણું, કરી વિચારિશુલ;સ્ત્રી પ્રધાનનેત્યાં રહ્યાં, ગયો રાય શીવ પાસ; પ્રણામ કરયો મહારૂદ્રને મન આણી ઉલાસ, મહારાજ કમળ સુકઇ ગયાં આવ્યાં નહી મુજ હાથ વચન કહ્યુંતે પાલવું; જે બોલ્યા તમસાથ મુખનું નામકમળ છે, મુખ કમળ જે શીશ;તે અરપુ હું તુજને, માનિ લ્યો જુગદીશ કાહાડી ખડગ કરે ધરયું, પાળ્યું પોતે વ્રત; થયો ઓશીગલ દઇને; શીશ સમરપ્યું તરત.ચોપાઇ—આપ હાથે મસ્તક છેદયું,શીવ સાનીધ જઇ ભેટીઉ વહી ગઇ ઘડી બે ચ્યાર, પ્રધાનને મન કર્યો વિચાર. હજી કેમ ન આવ્યા રાજ, જોઉ ખબર લાવું હું આજ, કયા સુધી જોઉ હું વાટ સીઘ્રના આવ્યો શા માટ.

દોહરા—વિચાર મનમાંહે કરી, રાણી મુકી સ્થાન, મરત થઇ રાજા પડયો ત્યાં આવ્યો પ્રધાન. દીઠું મસ્તક સાથે પડયો આશું થયો ઉત્પાત; કોણ શતરૂ આવી મળ્યો; કોણે કીધો ઘાટ શું કરૂ કોને કહુ કેમ જાઉ મુજદેશ; બોલ સહુ લોકો તણા તે દુખ કેમ ખમેશ. રાણી હમણાં જાગશે, ઉપજશે બહુ દાઝ; કેહેશે એને મારીઓ મુજને લેવા કાજ; એહ વાતે નહી છુટકો, નાહી જીવ્યાનું કામ; છેદુ મસ્તક હાથથી મુકી મનના હામ.

ચોપાઇ—પડયો પ્રધાન તે શીવને ઘાટ;રાણિ રહી જુવે છે વાટ; જોઈ વાટ ઉચાટજ થયા, બેઉ જણ બેસી કેમ રહ્યા;એમ વિમાસી ચીંતા થઇ સ્ત્રી જોવા માટે ગઇ, બંને પડેલા દિઠા દ્રષ્ટ; રાણી મનમાં પામી કષ્ટ, કોણે માર્યા તે કેમ પડયા, કોણ દુશ્મન તેને નડયા; લોક વાત કરે બહુ મુખી મેહેણાં દેશે માહારિ સખિ કેહેશે કોઇ શું પ્રિતજ કરી મારી નંખાવ્યાં છેતરી; એમ બોલશે સહુએ આળ, બેઠી માહારે માંથે ગાળ. કયાં જાઉ હવે શું કરૂ, છેદુ શીશ એ સાથે મરૂ; એમ કહીને છેદે શીશ, પ્રગટ થઇને બોલે ઇશ.

દોહરા—સ્ત્રીએ હાથે ધરયું મુકયું મનની માન, સ્તુતિ કરી સુલપાણની ધર્યું હેતથી ધ્યાન, પ્રાણ તજુ હું માહારો; તે મન ધરજો આપ વણુ વાંકે મરવું પડે, તે શીવ તુજને પાપ. ચોપાઇ—એમ કહી જેવું પાડે તન,ઇશે આપવીચારયું મન;મુજ

હરે તુજને કેમ માણ. સ્ત્રી હત્યા બેસે નીરધાર; માહા મોહનીનું કીધું રૂપ; મગ્ન થયો ભોગી ભૂપ; જાણ ખુટે શા માટે મરે, રખે દેહની હત્યા કરે. માનુષ્ય કાળ પુજવ કરવા માટે આવ્યું તન; પ્રધાનને ભય લાગ્યો ઘણો, દેહ પડ્યો છે પોપટ તણો; ત્યારે સુજાણ શીરે તો સ્ત્રીની સુજાથી હત્યા થાય; એક કારણ સંભળાવું તને; શરને હોશ અકે છે મને રહ્યું, સ્ત્રી બોલી વાત; કરીશ હું સુજા દેહની ઘાત, એકલી ઘેર ખાણી રહિ જાઉં; એની સાથે હું બળી જાઉં; શીવ કહે શોક કીજે ત્યાંય; મહીન મારી પ્યારી આજનું તે સાંભળી સુંદર ભોળાનાથની વીનતી કરી. છપો—સત્ય શીવ સહજ લાજ રાખો નાથ આધારે; આપો સુખ ત્રિપુરારી, સ્થાપ કરે સહુ વાણી, વૃષભવાહન આરાધ્ય મોહ મહાદાનવ ભાખો; કે જપે તુજ જાપ, શરણાગત આપો, મહારુદ્ર શ્રી સમાન કોઈ અવર નહીં કો દેવતા; શામળ કહે ચીતામાંથીથી, કરો મરતાને શ્રાવણના. ચોપાઇ—સ્તુતી કીધી જેટી હાથ, પ્રસન્ન થયા તે ભોળાનાથ, જે કહ્યું તે નારી કરીશ મદ ઉપર મુરતક લેઇ ધર્યો. ઉપર ચોરાશી એક ચીર, તે ઉપર અમરચો નીર પ્રેમ કરતાં એક પલકજ થયો, બેઠો બેઠા થયો. બોલ શૂરવીર શંભુજી તણો; સૌને હરખી થયો છે ઘણો, અભિનવ તો અજ ગયા, તરત હરા અલોપજ થયા. દોહરા—કુરોજ અખો સે વાણીઓ, સહુ થયા આ દિશ; પ્રધાન હેરા ધડ મરે, સરસુ સામનુ શીશ રાજાનું જે થડ હતું તે ધર શીશ પ્રધાનનું હરખે મન જાણ્યું નહીં રહ્યું ન મનમાં જ્ઞાન.

ચોપાઇ—શાસ્ત્રએ કીધું જેટલું, સ્ત્રીએ કરયું તેટલું; અતિ વાતથી લેહુટીઆ આ શ્રમ સહુકીને ઉઠ્યા મંડ પ્રધાનને આશુ પાસ; પ્રધાન શીશ રાજાની કાય, તે વાતનો કરજો વીચાર, પેલી સ્ત્રી તે કોની નાર. દોહરા—વીક્રમ તો વાણી વદે, સાંભળ અબોલા રાણી; કે પ્રધાની કે શીશની; કહેવાય કોની નાર, સત્ય વચન બોલે નહીં, હું દેઉ તુજ ને શાપ; સ્ત્રી હત્યાદિકનું, તુજ રાણિ શીર પાપ.

ચોપાઇ—ત્યારે એવું બોલ્યો હાર, રાજા વીક્રમ આપે સારજ સણુકર જેગલીઓ કન્યાર્પણ કરી આલીઆ; ઉઠ તાણની કાયા છે, સ્ત્રીનો પતી કહીએ તેહ; શેરેકનું આણું કરે, સ્ત્રી તો કાયાને જશે. દોહરા—અબોલાએ કાને સુણ્યું, ચડિ ઘણેરિ રીશ, પણ શક્તી જબાબ જોઈ. છેડે વરતિ શિશ, નાંખ્યો હાર ટટકા કરિ, વળતું બોલે ઓજ; અસત્ય તું અબોલા નાર; મે જોયું માહારે મન વસ્યું; તેવું સચની આગળ કહ્યું તમો તમારા મનમાં લહો, વિક્રમ આગળ તેહ કહો; તવ રાસલે કહ્યો, વીચાર; સ્ત્રિ હત્યા તુજ શિર ભાર.

દોહરા—ત્યારે રાણી બોલિયાં, સાંભળ વિક્રમ રાય; શામ લિયે એવું કહ્યું, સ્ત્રીએ શ્રુતની ભાખ, બોલેને જોઇને, બોલાવ્યો; સ્વરાજ શિર અનુપ કન્યા તો તીની પણ, સાચું આપો અમ વિક્રમ તો મન હરખિયો, નહિ સહુ તુજ જોડ મહારા

પુરણ થયા; આને પેહેરો છોડ, શામળ કહે સાચુ કહ્યું, સખીઓ હરખી સરવે; અતિમે પહેલો બોલીઆ મીશા જાએ બે પોહોર; અથાલા ધીમે બોલીઆ, વિક્રમરાય સં હાર, તું છે શક્તિ શુભ સતિ તાહરી ઉત્તમ જાત; એ તુ દે હુંકારડા, તો કહું રૂડી વાત, સાચ પ્રેમે હાસી કહે, તમે આણી મન લાજ; એમ અભોસા આચરે, તો પછી શેકરજ કામ કરી કહે રાયજી. નહી તાહારૂ મુજ કામ; બોલે નેપુર માહે તણો; માહારૂ ઉત્તમ નામ; વૈતાળ ત્યાંથી ઉઠાવ્યો, બેઠો નેપુર પાસ; ધન્ય સત્યવાદિ રાયતું, રાણી તે મુજ હાસ; ન જ્ઞાન એને રૂડું નહી જ્ઞાન જણાય. એને તમ સરખો મળે; ખાતી લોકો પાસ; માહારૂં જ દાન તમો કહો, હું હુંકારો આપેશ; કેદાર કાશીને કોમતીમે, સેહ તણું ફળ લેશ. ચોપાઇ—તે નેપુર હુંકારો દીધ, રાજા વીક્રમ કહે છે સીધ; અદભુત પામી સઘળી નાર, બેઠી સાંભળે અહંકાર, સોરઠ દેશમાં છે એક ગામ; તીરથ મોટો રૂડો ઠામ; મહા નીરમળ છે તેનું મન, સકળ સીધ પણ નહી તન; એ દ્વીજ પુજન કરે બહુ નિત, માહાકાળી ઉપર બહુ પ્રીત; નિત્ય ધ્યાન માતાનું ધરે, હોય ચરીત ભોજન કરે,તેની પુજા મનમાં ધરી, પ્રસન્ન થઇ આપી દીકરી, નઇવેદ્યમાં ધરે ભક્ષ જ કરો,ત્યાંથી ભક્ષ ઉદરમાં ધરે દશ માસ થયા જ્યાહરે; પુત્રી પ્રગટ થઇ ત્યાહરે માહા સ્વરૂપ સુંદર બહુ તેજ માતા પીતાને અહનુ હેત,તાત પુત્ર કામે છે એહુ, શીતળ થયો રાજાનો દેહ, વાંઝીઆનું મેણુ ભાગીયું; પુરવ કૃત સુકૃત જાગીયું, હરખ ધરે મન દિન વહી જાય, મોટી થાય આપે કન્યાય. બાર જોબનમાં થઇ સે નારી; પુરણ વરસ થયા છે બાર

દોહરા—વરસ બાર પુરા થયાં, મળ્યા સહોદર જન; વર ખોળી કન્યા સમાન જેથી રીઝે મન. જેને જેના મન ચીસે, રૂડા સખીઓ હોય, તે વર ખોળી લાવજો, ભ્રાંત ન કરશો કોય; એવો સ્વાસ કરીશ હું, કામ પોતાને જાય; વર દેઇ આમોર તણું, માંડીયો છે ઉપાય.

ચોપાઇ—દેશ જીતવા મોકલ્યો પ્રધાન,રાયે દીધાં ઝાઝાં માન; ત્યાંથી શીઘ્ર મોગીને ગયા, સેન સુંદાડી પંથે થયા, તે વજીર ગયા એક હાર.સુંદર દીઠો આ રકુમાર;મન છે રૂડું વર. સ્વરૂપવાન તેહ આપે વર. તે રાજાથે જોડી પ્રીત, બી ગાઉ, કમીણ કુળમાં શીતળ લગ્ન કીધુ શુભ દશમીલગ્નું, મન હરખ્યું સજાતું ઘણું, વળી સાચવો સોળો હોય, તે કન્યાને સાથો જોઇ; લો મચી પોતાને ગામ, વર ડકા લેવા એક ઠામ. તેને દશમીનું ધર્યું, કરી ચાંદલો તદ્યપારજ, કરયું, રાજા આપ ગયો શીકાર, ચીતાલ કીધો તેણે ઠાર, ફાગણ કીરચાડું દશમીને કીશ, ફરતા ફરતા છે જુમઘીરા હોહરા જાણવા ત્રણે કર કોઇ નવ જાણે મર્મ,કન્યાનો ઘેર એક છે,રઘુપતી રાએ ધર્મ પાળ ઘેર આવ્યો પોતે રાજાના આવ્યા સાળો પ્રસન્ન; એકાંતે મળી ગુંજો કરી, જીતન ત્યાંથી નાશુવ્યર્થના જોયા રૂપ સરવે સરખા દીઠા ભુપ; કીયા વરને પરણાવશું, કરી.

યાને પાછા વાળશું; એમ કરે ચીંતા જેટલે, લગ્ન વેળા થઇ તેટલે; ત્રભને મન હર ખબ થાય. જાણે પરણિશું કન્યાય; કન્યા નહાવા બેઠી આપ, ખાળમાંથી નીકળીયો સાપ, પુરવ જન્મના વહેરે વસી,નાગે નાર અંગુઠે ડશી, મુખથી ન બોલી શકે વાણુ, સદ્ય ગયા સ્રીના પ્રાણ; સગાંસહોદર આવ્યાં લોક, ગોછવ મટીને થઇ ગયો શોક. સહુ આવીને દ્રષ્ટે જુએ, તે તો તેના હેતને રૂએ; માત પીતાને અદકી પ્રિત કરી મનુશાચારની રિત, ત્રણે જાનમા જાણુજ થયું, કન્યા રૂપી રત્નજ ગયું, સહોદર શોકાતુર થયા, સબને બાંધીને લઇ ગયા. અગ્ની દાગ દેછે જ્યાહરે, ત્રણ વર આવ્યા ત્યાહરે, હઇડામાં ઉપન્યો વઇરાગ, રાજ રીધ કીધી સહુ ત્યાગ, પોત પોતાના મનમાં લહ્યું, કાંઇ કોઇ આગળ નવ કહ્યું; એકે મનમાં ધારયું વસ્ત, ગાહે બાંધ્યા તેને અસ્ત બીજે વીચારયું રૂદીયાસાથ, જળ મુકું સ્રીને હાથ.અડસઠ તિરથ ફરીશું અમો, તેનું ફળ ભોગવજો તમો. ત્રીજે બુદ્ધ એવી આચરિ, ચીતા તણી રજ ભેગી કરી; કરયું એકઠું અસ્તી સમેત, એવું કન્યા ઉપર હેત; કરી મઢુલી બેઠો ત્યાંહ, હરીનું ધ્યાન ધરે મનમાંહ. સ્મરણનું ફળ તુજને હોય.તારા જીવને આણંદ હોય, જાન તો સરવે પાછી વળી, વર ત્રણ રહ્યા અહીં મળી. એક અસ્તી કાશી લઇ ગયો, બીજો તે ઠેકાણે રહયો; ત્રીજો અડસઠ તીરથ કાજ; ગયા ત્રણ જણમુકી રાજ; ગયો કાશીએ તેજ વીચરે. બીજો તિરથ કરતો ફરે; અણવાણે પગ જતિનો વેશ, દશે માસે દક્ષિણ દેશ મધ્યાનકાળ થયો જ્યાહરે, ક્ષુધા પુરણ થઇ ત્યાહરે આપ વિચારે મનમાં પેર, ગયો એક સતીને ઘેર, ભીક્ષાનદેહી કહ્યું જે બાર, આશીરવાદ દિધો તે ઠાર. બેસો મહારાજ ભીક્ષા લીજીએ, શીઘ્ર પાક અમો કીજીએ. પાક કરવા બેઠી જે સતી, વ્રત લેવા ગયો તેનો પતી.ક્ષુધાવંત બેઠો પગ ધોઇ,ઘરની ચરચા સરવે જોઇ, હતુ બાળજ પોતા તણું, તે રૂદન કરેછે ઘણું, દોહરા–વીપત પાડી કાર આકળી, રંજાડે ઘણું બાળ,નાંખ્યું ચુલાને વીષે,અગ્ની બહુઝાળ. ચોપાઇ–ત જતિએ દીઠું દ્રષ્ટ,મનમાં પામ્યો અદકું કષ્ટ,એ હત્યારી છે પાપણી, બાળક વધ કીધો સાપણી, એ ઘેર ભોજન કેમ કીજીએ, બાળહત્યા મુસતક લીજીએ; એમ વીચારી પાછો વળ્યો, ઘરનો સ્વામી સામો મળ્યો; ભુખ્યા તમો જાઓ શામાટ,તેનો મુજને બહુ ઉચાટ. અતિથી જો ભુખ્યો, જાય, તો વ્રત ભંગ અમારૂ કહેવાય જાચક આવે માન દીધ. તેનો પીત્રી પીંડ ન લીધ. નીત્ય રૂધીરના પામે આહાર તેની હત્યાનો શીર ભાર; માટે ઘેર આવો મહારાજ, લ્યો ભીક્ષ રાખો મુજ લાજ; પુરવ પુન્યે આવ્યા આજ, કેમ જાઓ કરીને ત્યાજ. દોહરા–ત્યારે જતિ બોલીયો, કેમ લઉ તુજ આહાર; બાળકની હત્યા કરી, પાપણી તાહારી નાર.

ચોપાઇ–મહારાજ રખે દુખ એનું ધરો, ચાલો શીઘ્ર ઘેર પાછા ફરો;મુજમા તે વીદ્યા છે ઘણી; પોથી મ્રત સજીવન તણી.તે બાળક જીવાડ અમો.ત્યારે ભીક્ષા લેજો

તમો; એવી વાત કરી બહુ પેર, બંને જણા આવ્યા તે ઘેર.

દોહરા–કાહાડીછાર ચુલે થકી, કરયો આભીષેક વરત; ભણિમંત્ર જળસીંચીયું, બાળક જીવ્યો તરત, અચરત દિઠું અતિ ઘણું, આણંદ અદકો થાય; પ્રદક્ષણા પોતે કરી, લાગ્યો તેને પાય, એ મંત્ર આપો મુજને, તોરીઝે મુજ મન; ત્યાર પછે હવે માહરે લેવું જળને અન, મંત્ર હતો તે શીખવ્યો; કરીને હેત વીશેક જા ભાઇ તુજથી જીવશે; મસ્તક માનવ એક.

ચોપાઇ–હેતે શું કીધું ભોજન માન્યું આપે બેઉનું મન; વાળ્યો પાછો વીદ્યા લાવીઓ, સ્રી બાળીતી ત્યાં આવીયો મઢી ઘાલી બેઠો છે જયાંહ; એટલે બીજો આવ્યો ત્યાંહ; થયુ વરસ પુરૂં જયાહરે, નાંખી અસતિ આવ્યો તાહરે; ત્રણે જણ ત્યા એકઠા થયા, માંહોમાંહે તે બોલજ કહ્યા દોહરા–બેઠોતો સ્થાનક કરી સાચવ્યા જેણે અસ્ત, બીજે તેની પાસથી માગી લીધા અસ્ત, મંત્ર ભણી જળ છાટીયું, ક્ષણુન લાગા વાર, ઉઠીને બેઠી થઇ, સુંદર હતી જે નાર.

ચોપાઇ—એક કહે નાહયો હું ગંગ તેથી સજીવન થયું છે અંગ, એક કહે મેં વીદ્યા કરી, તેણે જીવી એ સુંદરી એક કહે હું બેશી રહયો; સાચવ્યાથી એ અરથજ સર્યો, તે ત્રણે વઢીયા તે ઠાર, કહે નેપુર એ કોની નાર, સાચું કહે નહિ જો આ દીશ, કન્યાવધ રાણીને શીશ; જો તું જુઠું બોલે ઘણું, વ્રતભંગ રાણી જીતણું, ત્યારે નેપુર કહે સુણ રાય, કન્યા તો વિદ્યાની થાય; જો મસ્ત સજીવન વિદ્યા ભણી, તે નારી જીવ તે તણી.

દોહરા–નેપુર કાઢી નાંખીયું, કરયા કડકા સાત લાજ લગાડે તું મને, કહે છે જુઠી વાત મેં જાણ્યું તે મેં કહ્યું. મહારે મહોડે વાણ; તમો જાણો તે કહો નહીં, તો ઇશ્વર કેરી આણ. અસ્તી નીખ્યાં તે સુત થયો જીવ આપ્યો તે તાત, જે બેઠો તે વર થયો, એતો સાચી વાત, મન હરખ્યું સહુકો તણું, મુકી મનની હોડ; રાણીને રાજા કહે, ત્રીજો પડદો છોડ; ચોપાઇ—પડદો ત્રીજો છોડયો ઠોર રહી જામની એકજ પોહોર; રાજા કહે કહું એક વાત, કોણ હુંકારો દેખાત. વઇતાળ ત્યાંથી ઉઠીયો તેમાં આવીયો વન વીક્રમ ચતુર સુજાણ; અબોલા છે આપ અજાણ, પુરણ પુન્યજ કીધાં હોય, હેત કરી તમ સામુ જોય, વરત સઉચનું એળે ગયું, તમ દરશન એને નત્ર થયુ; જો ડાહી થાશે આપ, તોતો એનાં ટળીયાં પાપ રાજા કહે તાહરૂં શું જશે, ફરીને ગમશે તેવું થશે; ધરવા દો માંડી આંબળો વાત કરૂં તે તો સાંભળો. મરૂત દેશ સુરેશ્વર ગામ, સુંદરપાળ રાજાનું નામ; વરણ અઢાર ત્યાં તો વસંત, આપો આપ કુળ કામ કરંત એક શુદ્ર કેરો છે તન; છે અપંગ નહિ લોચન; નીરભાગી તે નાહાનો બાળ, થયો માત પીતાને કાળ. કાકાને ઘેર તેહ ઉછરે, દુખે પાપે પેટજ ભરે; તેના ઘરની પાસે છેક, રહેતો શુદ્ર પાડોશી એક. તે નીરભા-

ગીને નહિ ચરણ જનક જનુની પામ્યા મરણ જેષ્ઠ ભ્રાત તેને ઘેર જમે, તેની ઘરણિ અદકુ દમે; દુખે દુખિયા બળીયા બેહુ, એક એકની આગળ કહે; ભાઇ આપણે અદકુ દુખ; નથી વેઠાતી ભારે ભુખ;આપ બેના જુદા વેશ,નહિતો જહાંએ બેહુ પ્રદેશ. હીંડાય નહિ તે મોટુ કષ્ટ આંખે ના દિઠુ દ્રષ્ટ; અંધ કહે ઉપાડુ હુ, તો માર્ગ દેખાડે તુ, એમ વીચારી તેનો સુજ સાજણે કીધી છાની ગુજ; ધન રળવાને પ્રદેશ ગયા,તે તો બંને પંથે પળ્યા ઉપાડી ચાલ્યો આંધળો, મારગ ખાયો મુકેગામ એક બીજુ લહિ, નીશા પડે તાંડાં તારો રહે, એમ કરતાં પુરવમાં જાય, તે સ્થાનકે અચરત થાય.

દોહરો—તે નગરનો રાજીયો,તેને કન્યાં સાર, રૂપવંતી રંભા સમી, તેમાં ખોટ અપાર; લાખો મસ હડસા વીસે તે દીસે વીકરાળ; તેને કોપ રાગે મહી પહી કુંવારી બાળ. તે સાથે મન વિચાર્યું, મેળવી વરણ અપાર; કળસ ઢોળેમે હાથણી તેમે પરણે નાર. જોવા ઉભો આંધળો પાંગળો બંધ વીશાળ કરતી આવી હસ્તણી; જેને ફર વરમાળ દાભા જમણા મુકાયા સહુ લોક તે દિશ, પાંસે બે પેલા રહ્યા, કળશ ઢોળ્યો તે શીશ રાય વાચ્યા ચુક્યો નહિ, જે બોલ્યો તે મુખ;કન્યા પરણાવે એહને, દુખ ભોગાવે કે સુખ; યથાયોગ ચૌરી રચી.પરણાવિ તે સંગ મંગળ વરત્યાં આંધળે; અપંગ ચડ્યો છે અંગ, રેહેવા આશ્રમ આપીયો;ભરીયા કણકોઠાર; ખાવ પીયો ખુશી રહો, રહો બંને આ ઠાર.

ચોપાઇ—પાંગળે પ્રીત નારીશુ કરી;અંધને મારવા છેતરી, એ ખટપટ કરીએ બે તાજ, પછે આપણે ભોગવો રાજ; ઝેરી નાગના કટકા કરી; સુકયુ ચુલે ભાદજ ભરી. ઉકાળી પાતાં મરશે અંધ, આપણુ બે કરશુ આણંદ,આપણુ બે જણરાખો ખેદ. ત્રીજો કો નવ જાણે ભેદ અંધ કહે માગુ તુજ કને,રાગી ભુખ કાંઇ આપોમને વારૂ કહીને બેશી રહ્યો, લાગી ક્ષુધી તે વ્યાકુળ થયો હળવે ચુલા પાસે આવે,એ બે જણથી આગળ ખાઉ;સોઢિઉઘાડયું જેટલે ઝેરી ઝાળ ઉઠી તેટલે દોહરો—ઉઠી ઝાળ તે ઝેહેરની, જાયુ આંધળે આંખ; નેત્ર પડળ ફાટી ગયાં, થયો દેખતો ત્યાંહ,જુવે ત્યાં અને નહી, દીઠુ ત્યાંતો ઝેહેર, એ બે જણ કપટે કરી, સુજ મરણની પેર,રીસ કરી ત્યાંથી ધસ્યો; ઝાલ્યો ચરણ તે વાર;કન્યા ઉપર ઝાપટ્યો, પ્રહાર કરયા બે ચાર છુટ્યા પગ પંગા તણા;ટળી ખોડ હતિ જેહ,ભમ તુટયો નારી તણો વાગ્યા સો જે દેહ દઇવ ગતિ અનેરડી, કળી શકે નહી કોય. આરંભ્યો અમંગળ રહે એમ આરંભ્યુ હોય; અંધે કામ અદકુ કર્યુ;હતી હતિ બાંડુ શીશ.અણજાણ્યુ સવળુ થયુ, જેહ કમ જુગદીશ,ચોપાઇ—ત્રણે જણની ખોડો ગઇ, તે ત્રણને શાતા થઇ;ત્રીજે આજે આથડયાં બંને સાહેબ મહિ વરયા કોણ તેહનો કહો વીચાર,એનો સાચી કોની નાર,જુઠુ. કહો તો ફુટે આપ; સૌ વચ સાંભળીને પામ કંકણ કહે વિમાસણ કરી;એનો વાત માહરી

મન વશીકરયો આંધળો મગજ મારે, તેથી તેની થઈ છે નાર, સાંભળીએ સત નહીં અંબાડ. કહેણ તે ભાગી નાંખીઉં; તુને બોલે આવી તુંય તેથી તો આનુરૂ હું યક કહ્ણ કહે કહો વાણી તમો; હું જાણું તે કહું છું. અમો જ્યાં તે ન કહે દીસે, રાયેસમ હિય તુજ શીશ દોહરો—થયો આંધ તે આંધળો, પંગો થયો અસવાર; વાહન તેનનું અંદુ, ઉપર તેની નાર; સતી સત્ય બોલ્યા તમો, મહિ તેમાં કશી ખોડ, જીત્યો હું બહુ દેખતાં, થયો પડ્યો છોડ, અહંકાર તજીને બોલીઓ; આવી બેઠી પાસ; હું હારી તમો જીતીયા, મુલ ખરીદી દાસ, ચોપાઈ—જીતી આજ અબોલા દીસ; ચાલી આપ નમાવ્યું શીશ, અમને આજ્ઞા દીજીએ, જે કહોને અમો કીજીએ મુજ અબોલા બોહિ ધરો, આપ હિતથી મુજને વરો રાજા કહે સાંભળ રે સતી, તારૂં મારે કારજ નથી. બ્રાહ્મણને તુજને આપવી, પુજ્ય ઠેકાણે તું થાપવી; ભ્રાતા સાથે તને એ ખાટ બેઠા બ્રાહ્મણ જુવે વાટ વચન આપ હૈડામાં ધરૂ, પ્રતીજ્ઞા પાળી સીધ કરૂં નાહની બહેનને સોંપ્યું રાજ, પોતે કામ કર્યાં તે તાજ; પાડ્યું અબોલા તેનું નામ, પહડ ચાર માંડ્યા તે કામ, પોતે હતી તેમ રાખી તેહ, સદા સતીનો આ છે દેહ; બધી પડેલા રાજા સર્વ ઘેર વળાવ્યા મુકી ગર્વ તે સહુકો દીધિ આશીશ જીવે રાય તે કોટ પચીસ રત્ન જડીત શણગાર્યો રથ ભર્યો વસ્ત્રને મેવા ગથ, બીજું અમુલખ અપરમપાર. ખાતાં ન ખુટે ભંડાર; પંચ દસ પોતાની સાહેલ, પોતા સાથે રમવા ખેલ; સહીયરો સાથે તે લીધો, ઉજણી તરફ રથ ખેડીયો, નીશા પોહોર લાધી ધીર; ઉજણી આવ્યા વીક્રમ વીર;

દોહરા—પડો વજડાવ્યો પુર વીષે, રચ્યો મહા આછવ રંગ; ખરચ્યો ગ્રથ ઘણા ત્યાંહાં; રાય આરંભ્યા જંગ ચોરિ ચાત્રાવી હેમની લખી આપ્યાં વીસ ગામ, એવા વીક્રમ ભુપતી કર્યાં પરાયાં કામ, આપ સરીખો તેને કર્યો, રાખ્યો પોતા પાશ, ખાનપાન સુખ સેજનું, ભોગવી લીલ વીલાસ. એવા તે દાતા થયા કરયાં ઘણાં પરકાજ; મહા પાપ નાસે કરે. લેતાં વિક્રમ નામ રામ કથા રસ અતી ભલા મોક્ષદાયક પવીત્ર તે બરોબર જાણજો વિક્રમ રાય ચરીત્ર સુણે શીખેને સાંભળે, ભણે ભણી જે ગાય દરીદ્ર જાય તેહનાં, પ્રાયશ્ચીત નાસે થાયે સ્મરણ વિક્રમનું કરે મહા રોગ દુખ જાય, સદાય તે સુખી રહે, મન વાંછીત ફળ થાય પર કારજ જે કો કરે, એવો થાય દાતા તે સીંહાસન બેશસે, ધન તેનો અવતાર વિક્રમ મહિમા સાંભળી જે કોઈ કરશે દાન; આ લોકે જશ ઉપજે, પરલોકે ઘણું માન. એવું કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ કહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૭ મી નાપીકની.

રૂપાવતી નામની સાતમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ ચોપાઈ—પ્રથમ શારદા કરૂં પ્રણામ, મુજ મુખમાં હ્યો રૂડી

વાણુ; ગાવું હેતે વિક્રમ ચરીત્ર સાંભળશે તે થશે પવીત્ર ઉજેણી નગ્રીનો ભુપ, જેનું કંદ્રપ સરખું રૂપ; તેહ તણું સીંહાસન સાર લાવ્યો ભોજ ન લાગી વાર, દેખતામાં દુખજ જાય, મહુરત લીધું રૂડુ રાય; ઓછવ મંગળ ઠામે ઠામ, એવા મળીયું આખું ગામ; ધ્યાન ઇશ્વરનું મનમાં ધરે. બેસવાની ઇચ્છા કરે.

દોહરા–ભોજ સીંહાસન પગ ધરે. જોઇ સમુરત લાગ; બોલી શ્યામા પુતળી. રાય મા ધરશો પાગ આ સીંહાસન દેવનું, ઇંદ્ર રાયનું સાર; તેતો વીક્રમ લાવીયા, પ્રાક્રમ અપરમપાર તે સરખો પ્રાક્રમી, તે બેસવાને યોગ. અવર બીજો કોઇ બેશસે, દેહે વાધે બહુ રોગ, સુણુ ભોજ કહે પુતળી, વીક્રમ મહીમા જેહ યથારથ મુજને કહો, સુણુ કાન ધરી તેહ શ્યામાકહે સુણ રાયજી પાંચે પ્રાશ્ચીત જાય; જ્ઞાન જીવથી સાંભળે, કોટી પુન્ય થાય, ચોપાઇ–ભોજ પ્રતે શ્યામા કહે વાત, રહો સાંભળવા જોડી હાથ; નગ્ર ઉજેણી અદ્દભુત ઘણી, શું કહુ શોભા તેહજ તણી; નવતેરી નગ્રીછે અનુપ રાજ કરે ત્યાં વીક્રમ ભુપ; કર્મવંત સહુ બધા લોક; નહી કોને વ્યાધી કે શોક, પાળે ધર્મ રૂડા આચાર, સહુ સત્યે ચાલે સંસાર; વાજે પંચ શબ્દ નીશાન, નગર ઉદયો જેમ ભાણ. ફરે છત્ર રાજાને શીશ, જેને પ્રસન ઉમીયાપત ઇશ એટલે ત્યાં આવ્યો એક શીધ તેની પાસે છે નવનીધ; માથે છે ગોરખનો હાથ, તેનું નામ માણેક મણીનાથ કાન ફેટા મુદ્ર છે કાન શિંગી શેલી પર્મ નીધાન ભગવાં વસ્ત્ર કંથા ધરી અંગ શિષ્ય ગુરૂ કો છે નહી સંગ, કોઇક સમે ત્યાં આવી ચડયો વિક્રમ રાયને દ્રષ્ટે પડયો સભા સમેત ઉઠયા રાજન ગોસાઇનું કરવા પુજનસામા આપ ગયા છે રાય, કરી દંડવત લાગ્યા પાય. સીધ આપ સીંહાસન ઠરે. રાજાપોતે ચમક કરે ખાન પાન મેવા પકવાન. લવિંગ સોપારી એલચી પાન કરી ખીજમત પોતે રાજન, માણેકનાથનું માન્યું મન; રહયા પરૂણા દીવસ સાત; અરધ જામની ગઇ છે રાત; એક નાથને બીજો રાય, ત્રીજો નાપીક ચાંપે પાય; કરે ગુરૂ બેઠા બે ત્યાંહ, નાપીક બેઠો લે મન માંય.

દોહરા–માણેકનાથ કહે રાયજી, વહાણામાં જશું પંથ; કાંઇક માગ તું મુજકને જે ઇચ્છા હોય ચંત, ભક્તિ ભલી કરી માહારી; હું ઓશિંગલ થાઉં; વળી કોઇક દીન આવશું. કાલ સવારે જાઉં વિકરમે સ્તુતિ કરી, તમો ઇશ્વરનું રૂપ; પ્રતાપ તમારો છે મને; કહે વિકરમ ભુપ ઉણપ એક માહારે નથી, શીશ તમારો હાથ; એમ કહેતાં પ્રસન થયા, સીધ માણેક મણીનાથ નાપીકને કહાડી મુકયો. રહ્યા એકલા તંત્ર; પર-કાયા પ્રવેશનો, રાયને આપ્યો મંત્ર; કળેવર સુનુ દેખીયે, એવાં જીવ ન હોય; સંગ કરે થાય જીવતું, મરમ ન જાણે કોય રાજરીધ ઘરસુત્ર છે; હુસ્તી ઘોડા ધન; એહ મંત્ર શીખવો, માટે રીઝુ મન, વળી કોઇક દન આવશું. ફરતા તારે ગામ; ઇચ્છા હશે તે આપશું, બેઠા એણે ઠામ. કરે વાત નીસા ગઇ; ઉગ્યો દીનકર ભાણુ; માગી શીખ

પરવરિયા; પંથે સીધ સુજાણ,ચોપાઇ-મંત્ર આપી તે સીધજ ગયા, રાયના મનોરથ પુરા થયા: નાપીકને કાહાડયો તો બાહાર, તેણે મનમાં કરયો વીચાર. સીધે તેમને આપ્યું હશે,તેથી સુખીઆ તે થશે; તે વસ્તુ મેં દિઠી નહિ. હવે રહુ તો જીવું નહી. તેનું દુખ તે દલમા ધરે, ન ખાય નીંદ્રા નવ કરે; હઇડુ લેઇને બેઠો જાણ. જેમ બુડયાં હોય સાતે વાહાણ,કાંઇ જાણું કે કાહાડુ જીવ, કાંઇ જાણું ઉપાસુ શિવ; એકે કામની ના સુજી પેર; ટુટી ખાટ પડયો છે ઘેર, સ્રી છોકરાં સઉ દુખ ધરે, શું થાશે શું થાશે કરે; તેનું દુખ ન જાણે કોય, હણે હઇડુ મો વાળી રોય; બીજે દીન ગઇ મધરાત,રાજા કરે રાણિશું વાત; ખાન પાનને કરે વિવાદ,નાપીકનો સાંભળ્યો સાદ ઉતરી પલંગમાથી પોતે ગયો, એક ચીત રાજા તે થયો.દીશા વરન નીહાળી જોય. દુખી ભરયું રૂવે છે કોય, ધીક રાજ સીદ્ધ માહારૂં સુખ, માહારા દેશમાં કયમ હોય દુખ; ઝાલ્યું ખડગ ફેંટો શીર કશી, ઉતરયો હેઠો આપે ધશી; સ્વર સાંભળી ગયા છે ત્યાંય, નાપીક ઘેર રૂવે છે જ્યાંય; બહાર જઇ સાંભળવા રહ્યા, સ્રીએ બોલ નાપીકને કહ્યા; કેમ પ્રગટયો છે તમને શોક, અરધી રાત સંભળાવો લોક, આવડુ દુઃખ પડ્યું છે કયમ. સત્ય કહો દીકરાના સમ કાલ રાયને ઘેર હું ગયો, ત્યાંતો એક તમાસો થયો,ગુસાંઇ ચેલો ગોરખ તણો તેને નેહ રાજાશું ઘણો;તેણે મારગ રાજાને કહ્યું, હું ત્યાં બેઠો કાને લહુ, મને કહાડીને માગ્યું હશે; કોણ જાણે તેથી શું થશે: તેથી મુજને આવ્યો ખાર,તેનો મુજને પડીયો ભાર;સીધે આપ્યું તે હું લઉ,નીકર એને હત્યા દેઉ;મારે મરવું પડે છે આપ, તેતો રાજાને શીર પાપ. માહારો જીવ વણ ખુટે જશે. રાજાનું શું સારૂ થશે; એને ધન છે અહકું ઘણું; વળી લીધું તે જોગી તણું; એતો એ લોભી અપાર,તે વેળા કહાડયો મુને બહાર.આસના વાસના સ્રીએ કરી, સમજાવ્યો બહુ હેતજ ધરી. અહક પાંસરો એવી જાત. સ્રી ભરથારે કીધી વાત, એક એક આગળ માંડી કહી, તે તો બહારથી રાયે લહી, સાંભળી તે નાપીકનીપેર, આવ્યો રાય પોતાને ઘેર,થયું પ્રભાતવાહાણું જ્યાહરે.રાયે નાપીક તેડયો ત્યાહરે ગયા શેળક માળીને મુઠ,નાપીકને કહે હવડાંઉઠ; રાજાજી તેડે છે તુને. તેમાટે મોકલીઆ મુને

દોહરા—નારી કહે છે નાવને; સાંજે કહેતીતી વાત; તે ખબર થઇ રાયને, કરશે તાહરી ઘાત. નાપીક કહે મરી રહયો, નિચ જાત અજાણ; રાજા શું મને લુંટશે, લેશે માહારા પ્રાણ.એમ વિચારી આવીયો.રાયે દીધી આશ, માન દેઇ બોલાવીયો, તેડયો પોતા પાસ.બીક ન આણિશ મન કશી,ધરૂજાને શીક તેહ;તુને આપવા તેડીયો જે મનમાં છે તેહ,તાહરે મન છે ઓરતો,વીહવળછે તુજ મન;જાણે રાયને આપીયું, સીધે અહકુ ધન. નહી દામ આપ્યો મુને, ન કરીશ તેની આશ, વિદ્યા એક આપી મુને, માને દ્રઢ વીશ્વાસ. તે નથી તાહરા કરમની,તાહારે જોઇએ ગરથ. માગે તેટલું આપીએ; એટલો તાહારે અરથ, ધન લેઇ આનંદ કરો, મટાવી મનનો શોક; મન

મંદીર પહવરો, દુખ ના ધરશો શોક.

ચોપાઇ—રાજા આગળ નાપીક કહે,કરજોડીને ઉભો રહે;ધન લેઇ હું તો શું કરૂં, સાચવું કે કોઇ આગળ ધરૂં.જે માહારા મનનું દુખ કાપ,મંત્રસીધનો મુજને આપ. ગોરખનાથનો ચેલો સીધ.તેણે અમુલખ તમને દીધ. તેની વીદ્યા મંત્રનો જોડ, તે આપે તો પોહોંચે કોડ; માહારા મનનો મેલ ન જાય,મંત્ર આપો તે સુખીઓ થાય. રાય કહે ઘેલો તુજ નામ; મંત્ર ના આવે તારે કામ;ફોકટ મંત્ર લેઇશ માહરો અરથ સરશે નહી તાહરો. કહે નાપીક નહી આપો રાય, તો માહરે નવ ધરવી કાય. મારી દેહના પ્રાણ ન ધરૂ ઈશ્વર આણુ જો નીશ્ચે મરૂં.

દોહરા—વીક્રમ રાયે વીચારયું,તે નાપીક એકાંત,મંત્ર હતો તે શીખવ્યો, ભાગી મનની ભ્રાંત, રખે કોઇને શીખવો, એમ કરયો ઉપદેશ;સીધ મંત્ર નાપીક થયો, પરકાયા પ્રવેશ. ચોપાઇ—નાપીકને મન ઉલટ ઘણો; શીખ્યો મંત્ર મહાસીધ તણો,વીક્રમરાય શીકારે ચડયો; પ્રધીયાસજન શું રમવા ગયો; આપે પ્રગીયા રમવા કાજ; નહિ પમ ધરવાની જાગ; વાગે દુંદભી મહા ત્રનઘોર; વળી નાદ નીશાને ઠોર,જળ હળ જાણુ ઉગતો ભાણ, તેમ શોભે વીક્રમ શું જાણ; પાંચ કરોડની પોશાક અંગ, નવ કરોડનો મુગટ સંઘ; બાણુ કરોડ આભુષણ ધરયાં; રત્ન અમુલખ હિરે જડયાં. નવ લક્ષ નવ કરોડ તો તુરી, પીલા પંચ કરોડ ખાખરી;રવી બિંબ આકારે છત્ર;સરવનું ચીત છે એકત્ર. કનક પુષ્પ વેરંતો જાય; જાચીક જશ અનેરો ગાય. નાહના મોટા સહુ જન કોય, ચઢી મેહેલે સહુ નારિ જોય; એ રીતે ચડીયો શીકાર,આવ્યા નગ્રથી અંને બાર;સત મારગને ધરયાં ત્યાં જઇ; સૈન્યા ત્યાંતો ઉભી રહી;દશ મરઘલાં નાઠાં તો જાય, રાજા તેની કેડે થાય; નાઠો એક બાડો મરૂગલો; ને પુઠે રાજા એકલો; પગલાં પુઠે નાપીક જાય, તે નવ જાણુ પોતે રાય; એક જોજન નવ આવે થયું લસકરતો સહુ પાછું રહ્યું, મરગ થાકી જઇ હેઠો પડયો; વીક્રમ જઇ પાછળ થી અડયો; રાજાજી જવ સાધે બાણ; હર્યાં હરણના આપે પ્રાણ; અરૂપરૂ રાજાજી જોય, મનુષ નામ દીઠું નહી કોય; વીચાર કરયો આપે મન માય, સીધ્ર વચન સાંભરીયું તાંહ. ખરો મંત્ર તે કયમ જાણીએ, જોઇએ મરગ સાથે નાણીએ; ઘોડા થકી ઉતર્યો નરેશ. મરગના દેહમાં કરયા પ્રવેશ; મરગલો તે જીવતો થયો, એટલે ત્યાંતો નાપીક ગયો, પડયો દીઠો રાજાનો દેહ; તેને દુધે ઉઠયા મેહ. થવું રાય પૃથ્વી પરદેશ નાપીકે રાયમાં કરયો પ્રવેશ; તેમાં ક્ષણુન લાગીવાર, થયો વેગે પોતે અસ્વાર રાજા મંત્ર ખરો ભાંખીયો,વિક્રમરૂપ ધરી આવીયો; જુવે તો કાયા જીવતી થઇ, બેઠો અશ્વ ઉપર જઇ; વીક્રમ કહે છે હાથનાં કરયાં,તેતો મહારે મુસ્તક પડયાં; નાપીકે જાણ્યો મરગ રાય, કાહાડી ખડગ તે ઉપર ધાય. કાહાડું ભાવઠ પ્રાણ લીજીએ. સુખે રાજ અમો કીજીએ; વીક્રમે જાણ્યું લેશે પ્રાણ, નાઠો મ્રગલો વીર સુજાણ; સૈન્યા સહુ.

આવીને મળી રાજા પેઠા સહુમાં ભળી; બાંડો મરમ છે તેનું નામ, મારે તેને આપુ ગામ, એવો ખાર હઈડે લાવીસ, મરમલો હાથ કોને ન આવીયો; રાજા મનમાં આણે અર્થ. ઘેર આવ્યા રાજા સાથે સર્વ; ફરશુ નાપીક કેરૂ કર્મ; કોને લાધ્યો નહિ મર્મ; અઃ નમીરાય જુહારજ કરે. છત્ર અમુલખ માથે ફરે, રાયશો દેહ રાયનો શણુગાર, રાયનાં વસ્ત્ર રાયનો તોખાર; ઉલટ ભેર હરખ્યો તે મન, એવું છે તેનું જોબન; નારયો વધાવે વીક્રમવીર; છાંટે ગુલાબ ભરીને નીર. મુક્તાફળની થાળો ભરે, ભરી ખોબલા મુસ્તક ધરે; રત્ન કનક તે ભાત અમુલ વેવારીયા વધાવે ફુલ; એમ હરખતો આપે જાય, વળી રાણિના મોહોલજ માંય; રઈયત સઉ વદાયજ થાય, રાજા આપે મોહોલમાં જાય. આજ્ઞા માગી વળ્યો પ્રધાન; જાઓ પધારો કીધી સાન; એક દાશીદડવડતી જાય. મોહોલ પધારે વિક્રમ રાય, રાણીયે સમરાવી વાટ; પથરાવ્યા કનકના પાટ; વેરયા પુષ્પ પાખળ ચોપાસ. બેકે કસ્તુરી લીલવિલાસ; કનક ઝારી કરમાં ધરી. મુક્તાફળની થાળજ ભરી; વધાવા રાણિ સાંચરે. ને આગળ સખીયો પરવરે; રાણી તો છે ચક મોજાર. બીજી સખીઓ એક હજાર. દેહ રાયની નાપીક પ્રાણુ, નહી બુધ તેનામાં જાણુ; રાણી છે સત્યવંતી સખી, તેમાં એક અખીષ્ટા મુખી, તેણે આવી કરયો જુહાર. રાય જાણ્યું માહારી નાર. કર ઝાલ્યો તે કામની તણો; ને ઉપર નેહ આણ્યો ઘણો; સકળ સ્ત્રીમાં વાહાલી તું, હેતે મોહોલે આવ્યોછુ; બીજી નારી જોઇને રહિ, તે નારી તો ઝાંખી થઇ; શું એ રાય બોલે છે રાજ, એના મનમાં ન આવે લાજ, પડદે રાણી જુવે દ્રષ્ટ, આપે મનમાં પામી કષ્ટ, કાંઇ ચેટક રાજાને થયું. ડાહાપણ એનું તે કયાં ગયું; હેઠી મેહેલી મોતીની થાળ, તવ હવો નેણાંનો હવાલ; તેવું રૂપને તેવો રંગ બીજી ચાતુરી બીજો ઢંગ; રાય બેઠો પલંગે જઇ. સ્ત્રી આઘી ઉભી રહી; રાયે આપવા માંડયાં પાન, હેતે દેખાડે બહુ માન, સ્ત્રી કહે કાલકહિ છે વાત, મુને સાંભળાવો સાક્ષાત; કાલ આપણે કરયું ભોજન તેતો કહો મુજને રાજન, નાપીક બુધ હીણો શું કહે હસી મુખ સામુ જોઇ રહે; રાણીમાં લક્ષણ બત્રીસ હઇડામાં રાખી છે રીશ આ ઓરડે આવો એકાંત, કહુ વાત ભાગુ મન ભ્રાંત; રાજા ગયો છે ઓરડે વળી, રાણીયે દીધી સાંકળી, વાહાણામાં પુછશું પ્રધાન. ત્યારે દઇશું ઝાઝા માન, રાખ્યો નજરબંધિમાં તેહ. મનમાં ઉપન્યો બહુ સંદેહ. પ્રાતઃકાળ થયો જ્યારે, પ્રધાનને તેડયો, તાહરે, છાની એક વાત કીધીગુજ બેઉ જણે વીચારી બુદ્ધ; એ દુખ કોને નવ કહેવાય, રૂપ જોતાં આવેછે રાય. લક્ષણે જોતાં મુખે જણાય. બીજું પારખું તે શું થાય. શામશા—નીરવીના જે નીપજે, પાપે પેદા થાય; તેને જવલો જીતશે, તે અમને કહો રાય, જવાબ દુકાળ—શામશા રોગ સહીત જે જનમીઓ, જોબનપણે તે જાય; જોબન ફીટા વદ્ધ થયો, શી રીતે કહો રાય જવાબ ચંદ્ર. શામશા—હાથ પગ મુખ નાશીકા, સાથે પંથ પળાય; અન ઉદક

ખાએ નહી, તે અમને કહો રાય. જવાબ છાંયડો શમશા—જાએ ત્યારે દશ ગજ, જોબનમાં ઝખાય; અંન ઉદક ખાએ નહી, તે અમને કહો રાય, જવાબ, છાયા, શમશા–નારી જાને ઉજળી, મુખ નાશીકને નેણુ; અંન ઉદક નીંદ્રા નહી, મુખ ન બોલે વેણ. જવાબ. કાંચળી શમશા–નરથી નારી નીપજે જેથી સોભે નાર; પ્રથમ જોઈએ તેહને, એંને શીર ભરથાર, જવાબ કાજળ શમશા. નવે ગ્રહમાં મુખ્ય જે, તેનો સહોદર હોય તેનો નામ છે, તે મુજ પાસે જોય. જવાબ. ચાંદલો, સમશા મુખ્ય માંડળ પુરૂશો તણુ. દુશમન ગણે જેહ; નાર; વડે નર જાણીયે, અમ આગળ કહો તેહ. જવાબ મુછ શમશા–વદન શામને ગઉર વરણુ, અમીઝર તો આપ; તેના સંગ થકી મટે. શોકાતુરને પાપ.જવાબ. પાન. શમશા–સર વાહનની નીપજે નારી દશકે બાર; તે નર નારીને કહે, જેનું ભાગ્ય અપાર, જવાબ. ચુડલો શમશા સીંધુ સુતા પીતા સતનતામશ જે કહેવાય; તે પ્રસન્ન અમને સદા. મન વિચારો રાય,જવાબ, કામ,શમશા–ગીરી સુત વાહન તાસકી. પુજ્યો સ્વામી હોય; તે વાલમ મુજને જીવથી ઓર ન દુજે કોય, જવાબ શીપ. સમશા–હેમ મુતાતપ સીર રહે, તાકો ચાહે રંગ; તાકી હોયે ભારજા, હુવે દોનુહે સંગ. જવાબ; મંમા શમશા–જેને દેહ ખઈ ચોગ ને; તે ઉપમા જે મુખ; તાસ પતીશું પ્રિતડી, ભાગે જેથી ભુખ. જવાબ. શીવ. શમશા–પોસ માહામા અમલ છે, તેને નામે નામ; તેના ચોરને મારીએ, માહારે તેનું કામ; જવાબ સીત. શમશા–વાયુ ભક્ષ અરીત ચદણુ. સ્રી તાતજ જેહ; વખાણુ ધરયાં રૂદયા વિશે, માહારે .તેસું નેહ, જવાબ; રામ. શમશા–વેરી મારે જીવતા તે અદકી છે ખ્યાત; તેનો મારણુ મુજ મળે, તેનો કહુ મન વાત; જવાબ રામ, લક્ષમણુ શમશા–પગ પેટમાં વશે, તેને નામે નામ; તેનો ધારણુ મુજ મળે, અંતે તેનું કામ. જવાબ રામ. ચોપાઇ–રાણીએ શમશા કહી, નાપીકે એક નહી લહી; વિક્રમ ઉત્તર દે સર્વથી, શકે જીવ રાજાનો નથી, રૂપરંભ રાજા તણો તેનો સંદેહ મનમાં ઘણો, વળી પુછયાં બીજા એંધાણુ, શું જાણે નાપીક અજાણુ, છાનાં કાટયો સાટયાં જેહ, પુછી પેર નાપીકને તેહ; એકે વાતે ના આવ્યો પાર મનમાં આણ્યા ખાર. આપણો રાજા તે નવ હોય, શીદ જુઠું મનાવો મોય; રાણી પ્રધાનને દ્રઢ વિશ્વાસ; ન હોય રાજા મુકી આશ, એતો વાત એટલેથી રહી નાહો નાહો હરણુ તે શી ગત થઇ, હૈડામાં તે સઘળું લહે. વાચા નહી કોઇ આગળ કહે દાહાડો રાત તે વનમાં ફરે,વન તરફ આવે તે ચરે, જોયો અણખે ખોયું રાજ, નાપીક ઉપર અદકી દાઝ. ઇષ્ટ આગીયો શું કરે તહી, એક વાતે ચાલ્યું નહિ.

દોહરા–નાપીક રાખ્યો ઓરડે મરગ ફરે નીત્ય વન,એકે દાવ ફાવે નહી,શેરણુ વાગી મન. ચોપાઇ–એમ કરતાં એક પક્ષજ ગયું, તે દહાડે એક કઉતક થયું,એક પોપટ બીજી પોપટી; એ બે બેઠાં છે લટપટી, એટલે સીંચાણે દીધી દાટ, કીધી

પોપટ ઉપર ચોટ ઝડપી પોપટ ઉડી ગયો, પોપટીતેતો ઠામે રહ્યો રહ્યો। એકલો પોપટ ત્યાંહ,લાગી ફટકી તો મનમાંય,મહા ભય લાગ્યો મનમાં જાણ ગયાપોપટના ત્યાં પ્રાણ મરગ ફરનો તો આણી કષ્ટ, એટલે પોપટ દીઠો દ્રષ્ટ, રાયે મનમાં કરયો વીચાર મરગથી રૂડો પોપટ અવતાર; એવો મનમા ઘડયો ઉપદેશ, પોપટનામાં કર્યો પ્રવેશ આવી પાંખને વાચા થઇ. રાય કહે હશે ચીંતા ગઇ, શ્રમ દેહતો વનમાં રહયો, રાજા પોપટ ઊડી ગયો; ફરતે ફરતે આવ્યો ત્યાં, ઉજેણી પોતાનું જ્યાં; ત્યાં દિલગર સમું છે શોક, દીઠા પ્રધાનને પુરના લોક, પ્રધાન આપ એકલો થયો, પોપટ તેની પાસે ગયો; બેઠો તેની પાશે જઇ છાની વાત વીતિ તે કહી;એ વાત મનમાં રાખજો, વડી રાણી આગળ દાખજો; વીક્રમ રાજા તેનો અમો. મન વીશે સમજી લ્યો તમો; મણીનાથે મંત્રજ આલીયો, તે નાપીક દ્રષ્ટે ઘાલીયો; તેથી પ્રગટયું એને દુખ, શીખવ્યો મંત્ર કરયું મેં સુખ, તે ઉપર તો દીન વહી ગયા, આપણ સાથ શીકારે ગયા, હું ચાલ્યો આગળ એકલો, ત્યાંથી મેં મારયો મરગલો સાચો જુઠો મંત્ર ઉપદેશ, મરગ કાયામાં કરયો પ્રવેશ, નાપીક ત્યાં આવ્યો તે વડી, માહારી કાયા દીઠી પડી,તે કાયમાં પેશી ગયો, રાજા થઇ અસ્વારજ થયો; મુને ને મારવા ઉઠીઆ; હું ત્યાંથી નાશી છુટીઓ, દુખે વનમાં પામ્યો કષ્ટ પોપટ મરૂત દીઠો દ્રષ્ટ, મરગથી કાયા મેં પરહરી: પોપટમાં પ્રવેશજ કરી, ઉડી આવ્યો હું તમ પાસ, જો તમને હોય વીશ્વાસ, તે વાતની પ્રતીજ્ઞા લેઉ. જે કહો તે નીશાન દેઉ; પ્રધાને રાણી આગળ કહયું, માન્યું સાચું તે બનોએ કહયું, પોપટને તો આંપ્યો રદે; અમરત વચન રાણીજી વદે, રાજા મન ઓછું આણુરો, નાપીક જે વહાલો જાણુશે. એના મનમાં રદેશે દાઝ, એ ભોગવ્યું હશે રાજ; પાયે નમી જોડી બે હાથ, પોપટને કહી સઘળી વાત.

દોહરા–રાજાજી મન જાણજો, આણી દ્રઢ વીશ્વાસ;જાણ્યો છે મેં એહને જ્યારે આવ્યો મુજ પાસ; રૂપરંગ તો તમ તણું. મુરખ એના ચેન; તે દહાડે મેં પ રખ્યો, બુદ્ધિનીય તે નેન.ઘાલી મેહયો એરડે;જાત તમારી માટ, ખાય અંન મેશી રહે મોટ મન ઉચાટ તમે કહયો ત્યારે ગ્રહયો નાપીક એનુ નામ;જે કરવું હોય તે કહે;; તેતો કરિએ હામ,પુછી વાત પટંતરે પુછયા બહુ એધાણ વીશ્વાસ ન આવ્યા મુજને, છે તે છેક અજાણ; જે કહો તે અમો ઓચરૂં, નાપીક અહીંથી જાય; તમે પ્રવેશો તેહમાં તો મુજને સુજ થાય.

ચોપાઇ--પોપટ કહે સાંભળ પ્રધાન, વાત ન ધરશો ત્રીજે કાન નહી નીસરે હઠશું ચડે, તો આપણુને વીપતી પડે,હું કહું તે કરો એક રીત, એક સંગાથે જોડો પ્રીત; મુરખ તે ભોળવાયો જશે. તેથી કામ આપણું થશે, લાવો મસ્તક એક એને પાસ, કહીયે અમને નહી વીશ્વાસ,પરકાયા પરવેશજ કરો,તો હુ વીકરમ રાજા ખરો

તો તેને ઉપજશે નેહ. લોભે તજશે માહારો દેહ. પરમાપેસે તે જયાહરે માહરી દેહમાં આવું તાહરે; એટલો પ્રપંચ કરશો મરમ ઇશ્વર રાખે આપણો ધરમ, હવડાં દુખ માહારી દેહને, કરમ જોરાવર છે એહને રાણીને પ્રધાનજ બેહ; આપ મન ભાગ્યો સંદેહ. દોહરા—ઘરમાં એક ઘેટો હતો ડસીઓ સાપે તરત, સાજો માજો જીવતો, ક્ષણુમાં પામ્યો મરત. રાણી આવી તહાં થકી, ઓરડે ઘાલ્યો ભુપ; પ્રણામ કરે તેને નમી, દેખી વીક્રમનું રૂપ; સંદેહ ભાગો મન તણો ટાળો અમારી દાઝ; વિક્રમનું આ તા પારખું. બેસારૂ તમ રાજ; જે તું કહે તે હું કરૂં, દાજા કહે છે કામ; દુખ દેછે ફોકટ મુને; વીક્રમ માહારૂં નામ, રાણી કહે મેં ઓળખ્યા, રાય તમારા વેશ, એક દેખાડો પારખું; પરકાયા પ્રવેશ; તો મન માને માહારૂં પોહોચે મનની આશ; પછે છત્ર ધરાવીયે ભોગવું લીલ વીલાસ. એહ દેખાડો પારખું તો આવે વિશ્વાસ;નાપીક કહે મુને તે ગમ્યું, મનમાં મોટી આશ ચોપાઇ—રાજાને તે કાહાડ્યો બાહાર, રાણી પ્રધાન પોપટ તે ડાર; મુવેલો ગેટો ઉભો કરયો, હેને રાજા આગળ ધરયો; નાપીક અજાણુ ઓછી છે જાત ચતુરાની શી જાણે વાત. રાયે શરીરથી તજી એ દેહાં ઘેટામાં કરયો પ્રવેશ,રાયના દેહથી નાપીક થયો ઘેટો ઉઠી બેઠો થયો દોહરા—પોપટમાંથી નીસરયો. વીક્રમ વીર સુજાણુ; પાંચે મડીને આવીયો આપ રૂદેમા પાણ- નીદઘોસ કરયાં દુંદભીતણા, વાગ્યા તાલ મ્રદંગ; ઓછવ અદકો ત્યાં મચ્યો રાજ રીતમાં રંગ.

ચોપાઇ—પોપટ ફીટી રાજા થયો, નાપીક તો ઘેટામાં ગયો;અનેક પ્રકારે કીધી કરમ, આખર સત્ય રહેછે ધરમ, જાઇએ જો અરણુવ પેલાઠ,આખર કરતતે લેલાટ; કપરે અરથ ન આવે રેખ; થાય વિધાતા લખીયા લેખ; નાપીક સવળુ કરવા ગયો, મનુશ ફીટીયે ઘેટો થયો, રાયે તે બંધાણો બાહાર, પાય પાણિ નીરાવે ચાર,રાયરાખે છે હેતજ ઘણું, નહિ વેહેર મનમાં તેહ તણું, ઘેટાને મન સઘળુ જ્ઞાન, નહી મુખ બોલાય નીરવાણુ, કરમવંત તે રાજા થયો, ઉદમસ્ત ઘેટો થઇનો રહયો, એમ કરતાં ગયા બહુ દન, રાજ નીતીએ કરે રાજન; એ વાત એટલેથી રહી, કઉતક વાત અહીં એક થઇ. દોહરા—દેવ દેવ બ્રાહ્મણ ફરી પશ્ચિમ દેશે વાસ, સ્ત્રી ભરથારને પુત્ર એક એ ત્રણે હરીના દાસ; વરસ સોળનો સુત થયો,પાસે નહી કાંઇ ધન; કીધો વિવાહ તેહનો; પરણાવ્યાનું મન.

ચોપાઇ—વેવાઇ કહે કરો વિવાય,નિકર કોહોને નાય;ના કહે વીવા થાએ ફોક, હા કેહતા નહી પઇસારોક હિંમતથી નીરધારી લગન. નીરધારયું તે કરવા જગ્ન; વેવાઇને બોલાવ્યા ઘેર. પછી ઘરની સાંભળી પેર; જ્યાહા જુવે ત્યાં સુનો ઘર; કેમ થાય વીવાહનું કામ;મનમાં હોંશતો અદકી થાય, ધન વીના સરવે એળે જાય. જુરે સ્ત્રી ભરથારને પુત્ર, એહવું છે આપણું ઘર સુત્ર, દેશું કોનું નવ કીધેલી,

દરિદ્ર ભાર માથે લીજીએ.દુઃખ સાગરમાં ત્રણે પડયાં માહા દુખમાં તે તો રડવડયા,
એક વાત તો સુજે નહિ, કોનિ પાસ જઇ એકલી; સ્ત્રી કહે સાંભળરે કંથ,જે આવે
ઉજેણી પંથ, વિક્રમરાય સતવાદી જેહ કહેછે પરદુખ ભંજન તેહ; જે બ્રાહ્મણ પતિ
થાળજ ધીર,કાને સાંભળ્યો વિક્રમ વિર;આપણે જઇએ તેની પાસ, જે ઇશ્વર પો-
હોચાડે આશ. આપશે તો કાંઇ દ્રવ્ય લાવશું. નીકર ઘેર પાછા આવશું, એવો મન
માં કરયો વિચાર, પંથ જવા થયા તઇયાર; વ્રદ્ધ બ્રાહ્મણ નારીને તન, ચાલ્યાં તે
વીચારી મન; એક ગામ મુકે બીજું લહે, નીશા પડે ત્યાંહાં. વાસો રહે. એક દીવસ
તો ભુલા પડયા,વન ભયાનકમાં જાઇને ચડયા; દેશ ન સુજે એકે વાત. ત્યારે મનમા
થયો ઉચાટ.દોહરો—એટલે ત્યાં આવીયો, શારદુલ તે શેર;મુછ પુછ ઉભાં કરી,લી-
ધા ત્રણે ઘેર ધિકટ દાઢ માહા કરકડી,ધરી મનમાં બહુ ક્રોધ, મારી ચોટ સુત ઉપરે
મા બાપ કરે બહુ રોધ, અરે હું બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી; તું ક્ષત્રી અવતાર; માર અમને
એ વૃધને, મુકો માહારો બાળ. બાળહત્યા તુજ બેસશે, જુઓ વીચારો મન; પછે
કામ એવું કરો,જીવાડો મુજ તન તે ઊપર તુટી પડયો,કલ્પાંત કરે માહા શોક;જ્ઞા-
નજ આવ્યું વાઘને એને મારૂં ફોક. મેલી વાઘ નાશી ગયો,બાળક પડીઓ ધરણ;
તં ફડકે મરી ગયો, વનમાં પામ્યો મર્ણ;બોલાવ્યા બોલે નહી, લાડકવાયો બાળ,ક-
લ્પાંત કરે દેહને હણે,જાણે આવ્યો કાળ જ્ઞાન વીચારયું પંડીતે,રૂદન કરે શું થાય;
પૃથ્વીપર પેદા થયું;તેતો નીશ્ચે જાય.છપ્પો—કોઇ કહે કરડયો નાગ,કોઇ કહે ઝડપી
ઝાલ્યો; કોઇ કહે હરણે હણ્યો;કોઇ કહે હડકવા હાલ્યો; કોઇ કહે અગ્નિમાં બળ્યો
કોઇ કહે ઝાડેથી પડયો કોઇ કહે વંતર હુવો, શામળ કહે વાત કહેવાતણી, જેમ
તેમ મોતે મુઆ.ચોપાઇ—એવું જ્ઞાન વીચારયું શર્મ; સ્ત્રીને સમજાવ્યો મર્મ;હવે એની
વણુશે કાય. તેનો કાંઈ કરીએ ઉપાય.બાળકને ઝોળીમાં ધરી, સ્ત્રી ,ભરથાર બે કાંધે
કરિ; રોતા કકળતા તે આવીયાં, ક્ષીપ્રાનિ તિરે લાવીયાં, સ્ત્રી ભરથાર ધરે છે શોક
જોવા મળ્યા ઝાઝા લોક તે લોકને પુછયું નામ, કહો ભાઇઓ આ કીયું ગામ; મા-
ળવ મુખ ઊજેણી ગામ;કઈલાશ જેવું પવીત્ર ધામ. વીક્રમરાય દાતાર તે ધણી.સહો
દર પરનારી તણો, મહા પવીત્ર સતવાદિ હોય. જેને દેશ નહી દુખીયો કોય. બ્રાહ્મણે
શુણી છે ખાત, સ્ત્રી પ્રત્યે બોલ્યો વાત, જાઉં ગામમાં રાજા ઘેર, કરૂં કાષ્ટ ચીતાની
પેર. લાવું અંત રામગ્રી ખીર. આપણુ બે હોમીયે શરિર જીવ અહીંઆં તો વામીયે
શોવનાં દરશન તો પામીયે; સ્ત્રી બાળકની પાસે રહી,વેહેલા આવજે સ્વામી જઈ.

દોહરા—ગયો વિપ્ર તે ગામમાં, રાજસભા હજુર, બેઠો રાય વીક્રમ જ્યાં, સકળ
સભા ભરપુર, હાસ ગીત આય ચાતુરી; છત્ર ફરે છે શીશ, તે સનમુખ જોઇ રાયને
વીપ્રે કહી આશીશ; રાજા ઊઠી ઘસમશી. વીપ્રને લાગ્યો પાય, હું શેવકને દીજીએ,
મુજ જેવી આજ્ઞાય. શા માટે આ દુખ ભરયા, નયણે કહાડો નીર, કહો બેસી જઈ

શાંસતા પુછે વીક્રમવીર, ન રહે હઇડુ વીમતું, વાત કેમ કેહેવાય; કાલાવાલા કરગરે પોતે વીક્રમરાય. બ્રાહ્મણ કહે છે રાયને, હું માગુ તે આપ; ન કરો ખોટી મુજને, વચન સ્થિર તે થાપ. ચોપાઇ–ત્રણ શકટ ભરાવો કાષ્ટ,તે મોકલો ક્ષીપ્રાને ઘાટ; જવ તલ હોમ પંચાલ ઘ્રત ઘ્રત,એક શકટ મોકલાવો તત્ર.જોબનવંત પડયો છે પુત્ર.કાળે લાગ્યું છે ધરસુત્ર. સ્ત્રી જ્યાં જુવે છે વાટ, માહારા મનમાં બહુ ઉચાટ; રાજા કહે સાંભળ માહારાજ, ત્રણ શકટનું શું છે કાજ.હવન હોમને ઘ્રત શું કરો,એવડાં કાષ્ટ લેઇ કયાં ધરો; બ્રાહ્મણ કહે છે હું ખોટી થાઉં. ક્ષીપ્રા તીર હું જાઉં; સાંભળવા ઇચ્છા હોય,તો મારી સ્ત્રી પાસે જાય કાષ્ટ સામગ્રી સરવે ભરી, બ્રાહ્મણ ચાલ્યો આગળ કરી, ઇંધણનો કરયો અંબાર.મળ્યા લોક અપરમપાર;રાજા ઉઠી બેઠા થયા, ચઢી સ્વારે આપે ગયા,પંદર લક્ષ જ્યાં પાયક નળે,બીજી સૈન્ય સંખ્યા કુણ કળે;બ્રાહ્મણ ચીંતા કરે છે જ્યાંહ, માહારાજ વીક્રમ આવ્યા ત્યાંહ. કોંહો બાઇ જેગમાયા સતી. વીતક કહો હું પ્રથવી પતિ. કયાં રહોને કયાં તમો જાઓ.કોંહો વાત દુખીયા કેમ થાઓ. વાટે વીધન એવડો શો હવો, વણ દુખે કુંવર કેમ મુઓ.હવન હોમને કાઠી ઘણી, શું કરશો કે પ્રથવી ધણી, મળ્યા લોક અઢારે વરણ સુત મસ્તક પડયો છે ધરણ તે નારી મનદુઃઢ કરી, વાક્યશું વાણી આચરી; દેસવાડુ દક્ષણમાં ગામ, વિજેપાળ રાજાનું નામ; ત્યાં રહેતા નિરફળ શું મન, દીધા અમોને એકજ તન જશ પ્રતિષ્ટા મહારા ઘણો, વીવા મલ્યો એ પુત્રજ તણો; આવ્યું ખરચ ઘેર વંઠા વશેક, નથી ઘરમાં દમડી એક. ગુરણ કરતાં ત્રણે મળી, એટલે કીરતિ તારી સંભળી, જે જાય તેને દે માન, મન ગમતાં આપે છે દાન દ્રવ્ય એટલે તો નવ અવાય, સ્ત્રીએ જાણ્યું કેમ જવાય. નાનો બાળ એકલો કેમ રહે, કોમળ દેહે દુખ કેમ સહે. એવું વીચારયું ત્રણે જણે. ઘેરથી નીકળ્યાં કષ્ટે ઘણે. દુખે પાપે આવ્યા અહીં. આવ્યો વાઘ મોહોટો વન માંહી, તે વાઘે તો ચોટજ કરી ફટકે પુત્ર ગયો છે મરી. બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણ એમ મુખ કહયો, નાઠો વાઘ અલોપજ થયો; ક્ષીપ્રા ત્રટ તીરથ છે આજ, આવ્યા દેવ સાધનને કાજ. વણ વાંકે દેહ પાડી ન જાય. આત્માની એરે હત્યાય; ચીતા અગનનો હોમજ કરૂં.હોમું દેહ બંને જણ મરૂં: નરમેધનું પુન્યજ થશે, જીવ અમારો સ્વરગે જશે. ત્રણે બળશું એકજ ચીતાય. સભા સહીત સાંભળજો રાય. મોયા માહ અમને નહી કશી, એવી વાત અમારે મન વશી જાઓ નગ્રમાં કરો તમ રાજ, અમો કરીએ અમારૂ કાજ ગદગદ કંઠે વચનજ ભણ્યું,આપ હાથે હઇડુ બહુ હણ્યું સ્ત્રી ભરથાર કરે વિલાપ, તે સહુ નીરખે આપો આપ અરે નારી નાપોતી આશ,કરે રૂદન મુકી વિશ્વાસ, તે બ્રાહ્મણનું મુખડું જોઇ, શેહેરની વરણ અઢારે રોઇ ત્રાસ ત્રાસ કરે સહુલોક,નગ્ર બધામાં પડીયો શોક નાના મોટા રૂદન કરે, અરથ એક કોથી નવ સરે; રૂદન કરે હાથી ઘોડલા, રૂવે

પ્રધાન પંડીત બોડલા. બાળક વછ ન ધાવે ખીર. શંભ્યું સીગ્રા કેરૂ નીર; પશુપક્ષી નથી લેતું તરણ,રૂદન કરે વનચર જે હરણ. પક્ષીકો ચારો નવ ચરે શું શું કરૂં રૂદેમાં ધરે;મુખ ન ઘાલે જળ કે અન; રાજાનું શોકાતુર મન દોહરા—ધીક અવતાર વિક્રમ કહે.દુખભંજન કેહેવાઉં;એજીવજો ઉગરે હું હોશે ઘેર જાઉં વીનય કરીને વીનવું, જો તે બે ઘેર જાય,નીકરહું ચોથો બળું એકજ ચીતા માંહ પાસે આવીને પગે નમ્યો હિનજોઇ જોડયાહાથ રખે કોપ માતા કરો, હું બોલુ તમ સાથ.આવ્યું જાવા કારણે, મરત્યુ પામ્યો બાળ; તમો બંને રહો જીવતા. આવો મારે હવાર.કોઠાર લુટાવું એ નીમીતના નીરગમુ બાધુ રાજ; કૃરનારપણ સમરથ કરૂં, તાહારા સુતને કાજ. મુવા ન થાય જીવતા, જે નવખડેરી જોડ. લખી ગયો કીરતાર કો માથે મોહોટી ખોડ.મારે ગામને ગાંદરે,તમે જોપાડો તન;લાગે લાજતેનો મુને, એમકહેરાજન.

ચોપાઇ—સ્ત્રી કહે દુખીયા થાઓ મોહોલ તમારે રાજા જાઓ,કહો તો અહિંથી પાછા વળુ બીજે દેશ જઇને મરૂં પશ્ચિમ દેશે ઉગે ભાણ,પુત્ર વના ધરૂં જો પ્રાણ કહું તો ક્રોધ ધરૂં,હવડાં બળતાં કોપજ કરૂં;ક્રોધે નહી ગણું હું પાપ, તુજને દેવો પડશે શ્રાપ.રાજા કહે સાંભળતું માત, તાહારા કામની કહું એક વાત સરપ કરડે કે વીખથી મરાય, માહા બીકે જેનો જીવ જાય;તેમાં પ્રાણ કંઇ પેસી રહે, તે ડાહયોજ વીરલો લહે. પાંચ પોહોર સુધી તો જીવજ હશે,જો બાળીશ તો હત્યા થશે, આજનિ રાત રાખો થીર મન,ભાગ્ય હશે તો ઉઠે તન;એટલું કહયું કરો માહારૂં; કરમ કરે વાહાણે તાહરૂ અમરત વચન રાખી નેહ, વરશે અમરત વચને મેહ, બીક તણિ મુરછા છુટશે, મહારે ભાગ્યે તે ઉઠસે; આસનાવાસના અદકી કરી,રાયે સંતોખો સુંદરી આપ સુખપાલમાં નાંખ્યો બાળ.રાજા ઘેર આવ્યા તતકાળ; બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણિ બેસી રહયાં સઉ માણુસ ઠેકાણે થયા. દોહરા—પાર નીશા જ્યારે ગઇ, તેડયો વિર અજીત; ચાહયો રાય મશાણમાં; મનમાં ન આણી પ્રીત ચંદન પુશ્પ કુમ કુમ ઘણા પુજા બહુ વિધ વીધ; કરી જોત આપે રહયો, જ્યાં સાચી હરસીધ,ધરયું ધ્યાન એક ચીતશું,આવી આપ સ્વરૂપ;પ્રદક્ષણા દંડવત કરી; પાય નમ્યો તે ભુપ. માતા પુજન તાહરૂં, માની લેજે આજ; મહારે જે સંકટ પડયું, તેની રાખો લાજ; વ્રત ભંગ મહારૂ થશે, તજવો પડશે દેહ;કેઇ પેર થશે છુટકા, મુજન કહો મા તેહ; લાજ રૂપ મહારે તમો; માહારે તું આધાર, પરદુખ ભંજન તે તમો, હું તાહરો પ્રતીહાર.
ચોપાઇ—પ્રસન થયા આપ હરસીધ, રાયને આપી એક મુવા ન મુવે કોય,નીર મુવે વીધાતા હોય, હું કેહું તે કરો એક પેર; નાપીક ઘેટા તાહરે ઘેર, તેને મન છે સઘળી જ્ઞાન તે પાસે જઇ માગો માન અજીવછે નાપીકનો વેશ; જાણે પરકાયા પ્રવેશ; ઘેટાની દેહથી સરે.પ્રવેશ વીમને અંગે કરે ઉઠી બેઠો બાળક થાય, મહિમા વધશે તારો રાય; એવું સાંભસી પાગે નમ્યો થયો ઉલટને ચાલતે ગમ્યો; હરખભેર મોહોલે આવીયો,ઘેટાને છોડી લાવીયો;મરતગ વિપ્ર પડયોછે જ્યા ઘેટો ઉભો

આવી ત્યાંહ;રાજાએ કીધો ઉપદેશ વીપ્ર કાયામાં કરો પ્રવેશ અવાચક કરી બાંધ્યો તુને, દયા આવી તુજ ઉપર મુને; ખાઓ પીઓને આણંદ કરો વીપ્ર કાયામાં જીવજ ધરો નાપીક મહા હરામી વર્ણ.વચનરાયનું સાંભળ્યું કરણ;આજ પડી દીસે છે ગરજ,આજ મુને કરેછે અરજ,એને કહે હું તોનહી જાઉં;હુ બેઠો તરણા ખડ ખાઉં, ઓહો મરડીને ચડાવી રીસ,પછે આપે છેદાવ્યું શીશ;અર્થાત રાજાએ કરયું,પણ તેને છોડે નવધરયું.દોહરા–બેટી પરણાવું માહારિ, કરૂં જમાઇ તે નામ ત્રાંબા પત્ર લખી આપીએ;આપુ બીજા વીસ ગામ; કરૂ વજીર તુને મહારો કહયું માને આ દીસ. નહિ તર હાથે ખડગશુ, છેદૂ તાહરૂં શીશ;બેમાં સારૂ જે ગમે તે કરો ઉપદેશ; છેદુ મસ્તક મન ધરો કે કરો કાયા પ્રવેશ આગલા ને વળી પાછલા લાંબા લેહુ જે વાણ તે વાચ્યા અમો કીજીએ આધ ગુરૂની આણ,નાપીક મન ચેતિ ગયો. હવે લગાડુ વાર, રાજ શીધ કન્યાગમ,શીખ તણો સંસ્કાર સુરજ ઉગે સજ થયો,મેલ્યો ઘેટાનો વેશ;માણેક નાથનામંત્રથી કરયો વિપ્રમા પ્રવેશ;બીજા કોઇ જાણે નહી. ને જાભ રાજાન,બ્રહ્મ પુત્ર બેઠો થયો હરખ્યું રાજાનું મન નભે વાજાં ગડગડયા થયું નગ્રમાં જાણે બ્રાહ્મણને મુરછા વળી. હરખે ઉગાયો ભાણુ વધાઈ ગઇ માબાપને મટીયાં મનનાં કષ્ટ અપ્રત હવો આણંદશું;જીવતો દિઠો દ્રષ્ટ જય જય શબ્દ સઘળે થયો, શીતળ સહુની દેહ. નગ્રમાંથી દુખ ગયું જેમ દાદુર લક્ષમાં મેહ;સ્ત્રી ભરથાર આશીશ વદે. શુ કહીયે તને તાત, અમો અજાણે બળતાં પુત્ર અમુલખ જાત બીજું દુખ લાગતું તુને બ્રહ્મહત્યા શીર થાત કોટી કલ્યાણ તાહરૂં થજો પ્રસન હરસીદ્ધ માત.ચોપાઇ–રાજાએ ઘેર મંડપ રચ્યો આણંદ ઓછવ અદકો મચ્યો; નગર બાંધે તોરણે, વીપ્ર ત્રપ્ત કન્યા કારણે;બ્રાહ્મણની તેડાવી નાત દેશો દેશ થઈ વીક્ષાત પટરાણિની પુત્રી હતિ,મહા મનોહર રૂપે સતિ તે બ્રાહ્મણને દીધું દાન,સગાં સહોદર ને બહુ માન સદાવ્રત સામગ્રી ઘણિ ઘણી બંધાવી ધરમજ તણિ,નગર,બંધે કીધું ભોજન, કેલ્યો રંગ ત્યાંહાં બહુ દન જ્યાંહ વાત.વીક્રમ મનવશી,વખાણે ઓપમા તેણી કશી વીવાહ કીધો રાજની રીત,દાન આપે ધરીને પ્રીત;સોંપ્યા સમરથ તે ભંડાર;હસ્તિ ઘોડાની કીધી લાહાર એક જમાઇને બીજો બ્રહ્મ જુવો તેનું ખોલ્યું કરમ સરવ દેશમાં જેછે સુખી ખાન પાનમાં કીધો સુખી આપી સમરથ ઉજેણી ધણી, પુત્રી વળાવી પોતાતણી; નવા મોહોલ પોતાને વાસ, વજીર કરીને રાખ્યા પાસ, પેહેલો વીવાહ કીધો તો જેહ, બીજી કન્યા પરણાવી તેહ; જેવી પુરની ઇચ્છા પુર, તને હરી હાજર હજુર પુન્યે ગ્રહ પીડા નવ કરે. પુન્યથી દુસ્મન પાછો ફરે; પુને પેઢી ઇકોતેર તરે, પુને કીરતી વિસ્તરે,પુનથા નહી રાજાનો ડંડ,પુન્યથી હારે હરામી ફંદ,પુન્યે ચેટક લાગે નહી અંગ;પુન્ય સાંપડે રૂડો સંગ પુન્યે પુત્ર પુન્યે પરીવાર,પુન્યે હોય સકુળની નાર,વીક્રમે મનમાં કામજ ધરયું.પુન્ય પ્રતાપે સરવે સરયું પુન્યે રાજ–સભા સનમાન આ લોકે પરલોકે માનતે સાર કરજો સહુ પુન્ય, તેથી રૂડુ નથી કાંઈ પુન્યં.

દોહરા—સુણો ભોજ કહેપુતળી.એવો વિક્રમરાય;તેનો મહીમા સાંભળે પાયે પાતિક જાય હરસીધ તો કીરપા કરે મનવાંચ્છિત સફળ સાથ.ગાય શીખેને સાંભળે રેવા જળમાં નાય;પરાક્રમીવીક્રમ થયો,સુણો ભોજ તે કરણ;અજીતઅભેદીઆ થયા તે આપે અશરણ શરણ એમ કહીને પુતળી,આપે ગઇ આકાશ એહ કથા પુરણ થઇ કહે કવિ શામળદાસ, શ્રોતા વકતા સથજતા કહે કવી કરજોડ;શામળભટ કહે બોલજો જયજય શ્રીરણછોડ,

વારતા ૮ મી ધનવંતશેઠની.

લક્ષમણા નામની પુતી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે,

શ્રી ગણેશાય નમઃદોહરો—બેઠો ભોજ સભા ભરિ તેડયો વીપ્ર શુભ વાણ; મુહુરત શુભ આપો મુને, જોતીશ જોઇ પુરાણ, પુષ્ય નક્ષત્ર પુરણ તિથી, જોગ સીધ ગુરૂવાર; ધન લગતે મુહુરત શુભે, અમરત ચોઘડીઉં સાર. બધુ નગર ભોજન કરે વાજે તાલ મ્રદંગ મળી અલેખે મેદની રાજસ રૂડા રંગ. ગંગોદક મારજન કરી, આશન બેસે જેમ; માં માં કહિને લક્ષમણા તે વેળા બોલી તેમ, ભોજરાજ મહા મહીપતિ, રખે ધરોજી પાય; એ સીંહાસન ઇંદ્રનું બસે વિક્રમરાય, સત્ય ભાષણ દૂખ હરણ કર્ણું કર્મનીધી ધામ, તે શરખાં પ્રાક્રમ કરે, બેશે એણે ઠામ કહે ભોજ સુણ પુતળિ,સુણ કામ કહુ તેહ. વીક્રમ મહીમા સાંભળું, ધરૂ રૂદેશુ સ્નેહ, ચોપાઇ— કહે પુતળી સાંભળરે રાય, કહુ વાક્રમ કેરો મહીમાય;નવતેરી જોજન વીસ્તાર. નગર અનોપમ સવળું સાર,ઘેર ઘેર પુજા પરમેશ્વર તણી.અનેક શોભા બીજી છે ઘણી. સઉને નારાયણશું નેહ,માગ્યા વરળે છે શુભ મેહ,ફળે વનસ્પતી ભાર અઢાર નહી વ્યાધીનો ભાર લગાર;જોગ અભ્યાસ કરે બહુ જતી,પતીવ્રતા વ્રત પાળે સતી વીક્રમસેનની વરતે આણ;જીહુ મુખ નવ બોલે વાણ;જાચક નીરમુખ કોઇ ન જાય;માગણનો મનોરથ થાય. હરી કથા સહુ સુણે કરણ,લખેશરી વસે લક્ષવરણ;કોટી ધવજ વસે છે અમી,વાહાણવટી મોટા અધીપતી સવાલક્ષ અગ્નિ હોમીયા;પાંચ ઘર લક્ષ પુષ્ટની ત્રીયા દેવ સ્તુતી કરે વેદીઆ બ્રાહ્મણ શાસ્ત્રતણા ભેદિયા;ભલા ભલા વળે બહુ ભાત, પીંગળ તણો ભણે નીત પાઠ,અધીક લોક તાંહાં આવે અરથ,આપે રાય વસેરો ગરથ; સહુનો બોલ મનમાંહી ગણે; ના અક્ષર મુખે નવ ભણે; એક દીવસ બેઠા છે રાય, વીચાર કરે આપે મન માંહ. એકાંતે તેડયો પ્રધાન, મહીપતે દીધાં ઝાઝાં માન;તેડયો ભંડારીને ઘેર,હું પુછું તે કેહેની પેર, માલ સંખ્યા હોયે દ્રવ્ય,તે કહે મુજને સરવ; તેનો પાર હું મનમાં લહુ, પછે ઉતર ઘટે તે દેઉ.

દોહરા—કહે ભંડારી ભાવશું,સાંભળ રાયજી પુષ્કળમ ઘેર સમરથ અતી ઘણી અષ્ટ શીધ નવનીધ;જેને પાસે પુન છે,જેને શીવનો સાથ;હરસીધ હાજર જેહને;તેને નવનીધ હાથ ઉભા રૂપી છે અઉખધી મેહેર રૂપ છે મોટ;સતરૂપી જે સત્ય છે તેને શાની ખોટ;મહારાજ સરખા છો મહીપતિ,દાન શીળ સુખ પાત્ર,ત્યાંહાં ચીંતામણી વ્રક્ષ છે;

ધનતે આણુજ માત્ર અહરનીશ કરૂ ઉપર આપે આપ કોહો એક કામધેનું તે તુજની તેમાં નહી સંદેહ ચોપાઇ—જ્યાર સુધી છે પુન્યનું કામ ત્યાર સુધી ભર્યો છે દામ એવા બોલ ભંડારીએ કહ્યા તેરાજાએ મનમાં લહ્યા;ધન સંચે દીશે નહીં ઘણું,માહારે કામ તે ધનજ તણું દુખીઓ આવી માગે અથ, તે સરે કેમ મહારો અર્થ દુખભંજન વર્તજ જશે,ત્યારે મહારી શી ગતી થશે;કહેવા પડશે મુખથી નાકાર, તેથી મરણ ભલું સંસાર જીવ્યો જેણે પુન્ય આચરયું જેણે સાધન કરયું જીવ્યો જેણે જશ વીસ્તરયો જીવ્યો જેણે જે ધન નીસ્તરો જીવ્યો જેણે સાધે કડ્યો,જીવ્યો જેણે હરી રસ લહયો, મનુશા દેહ જીવ્યાનું સુખ ટાળે દુખીઆનું દુખ ભાગે જે હોય અથ દ્રવ્ય વિના સરે અથ ઇષ્ટ ઉરવશી આપુ ધન ત્યારે મહારૂ માને મન; વડા વજીરને સોંપુ રાજ, તે વેળા કરૂં રાઉ તાજ મુજ નહી કો સાથેચણી પંથે ચાલ્યા અવની ધણિ;અકળાતધરયુ છે અંગ ઇષ્ટ આગીઓરાજાની સંગશરીર ઘાટરી વાળી કશી,ચાલ્યો ગામ મુકી રણ ધશી ખડગકોલી કરમાં ધરી;હૈડે હસીદ્ધ આરાધન કરી; મહાઅરણ્ય ગયો જ્યાહરે,શીવદેરૂં દીઠું ત્યારે, પશુપંખી નહીંકોમાનવીનહી જક્ષ કીનર દાનવી તેમાંહે ચીંતામણી લીંગકરયો રાયે તેનાજલસંગદેવતણું કીધું હર થયો પ્રસન; આસન વાળ્યું મન દ્રઢ કરી, બેઠો ધ્યાન શંભુનું ધરી.જીતી નીદ્રા ઉદરને અન,વશ કીધું પોતાનું મન.એમગયા દીવસછવીસ,તોયેપ્રસન થયાનહી ઇશ; ચરણઅંગુઠે ઉભો કરયો,એક માસ એમ કરતાં ગયો;ઉંચા ચરણને હેઠું શીશ,જપ જપે મુખે જુગદીશ,ત્રણ પક્ષ એમ કરતાં ગયા,શીવને મન આવી નહિ દયા;સદાશીવે જોવાને મન,જોઇએ કેવો છે રાજન દોહરા—રાયે મન વીચારીયું, મનશા શીવે જાય; આ કળીયુગ છે કારમો, ભયવીણ પ્રીત ન હોય.અજાબધ અહકાં કરે, નાસે દેખી વાઘ;માટે પ્રગટ દેખાડીએ, બળીયાના બે બાગ સો વરસ બેઠાં લાંઘીએ,ઇશ્વર ન ધરે કર્ણ;દેહ કષ્ટીના દુખથી મોહયો જીવને મરણ.આળસ મરડી ઉઠીઓ,તજયો મનનો શોક આપુહત્યા એહને સ્તુતી કરવી ફોક.નોલીકર્મને સાધીશું,પ્રકાશ કરી નસ ઝાલ;પ્રથમ શીવ પુજન કરૂ,પછે કરૂ દેહ કાર.નસ છેદી ચરણ તણિ;ચાલી શોણિત ધાર.પાઠ સ્તોત્રશીવજી તણો,કીધો સુખ ઉચ્ચાર સવાઘડી તક સેવીશો, દક્ષણ ચરણતો એક; પછે વામ પગ છેદિયો, કીધી વાર વશેક. વારો દક્ષણ કરતણો, પ્રથક પ્રથક નસ છેદ; ચાલી ધાર શોણિત તણી, પ્રીત કાંઇ નહિ ભેદ કાડે કમળ પુજા કરૂ, સમરપવા માંડયું શીશ,પ્રસન થઇ પ્રગટ થયાં,દુખ નીવારણ ઇશ. શા માટે તું દેહ તજે;એખ સંગાથે જાગ; તુજને હું પ્રસન થયો, મન વાંછિત ફળ માગ, ધરયો વેશ અવધુતનો. આવ્યા; નીરમળ નાથ, શરીરશું સાજો કરયો, માથે મુકયો હાથ. ચોપાઇ—પુરણ દુઃખ પ્રગટયું શું તુને, તે મન મુકીને કોહોને મુને;મહારાજ કષ્ટતો માહારૂં કાપ દ્રવ્ય અનરગળ મુજને આપ માહારે દુખ ભંજનનું વરત,સંકટ ભાગો તમો જે તરત,માહારે મન તો હું દાતાર

ભારે અખુટ આપો ભંડાર; ત્યારે કહે તું સાંભળ વિર, રાખો હઇડા માંહે ધીર; દ-ક્ષીણુ સાગર કેરો બેટ, જા રાજા તેમાં તું ઠેઠ;અબધુત ચેલો ત્યાં ધ્યાનજ ધરે,કથીર કેરૂં તે કંચન કરે; કદમ છાંય કદળીનું વન, ત્યાં આપે જાજે રાજન; તેને મન છે અદકુ જ્ઞાન, દેખતામાં દે તુજને માન. આપશે શુભ સ્તુતી કરી, રહેશે મન તમારૂં ઠરી;તેને ઓળખ્યાનું એંધાણુ; તેજ ઉદવળ ઉદયો ભાણુ,કામ ધેનુ બાંધી છે પાસ નીત ફળે વન બારે માસ; તેજશીવનો પ્રસાદ; તાંહા રહેછે આઝુી ઉલાદ. જાઓ પધારો તેણી વાટ, જાળવજો વસમો છે ધાટ. હાથ માહારો તારે શીર હોય; તુજને ગંજી શકે ન કોય, એમ કહી અલોપજ થયા, કીધીછે રાજાને મયા. કરી પારણું ચાલ્યો પંથ, બીક ન આણે કોઇનીયંત; દક્ષીણુ સાગર લીધો વાટ, આવ્યો એક વાડીનો ઘાટ. લાગી તરસ સારૂ છે તીર. પેઠો રાય પીવાને નીર; જોગણી ચાર રમે છે ત્યાંય ચોપટ દાવ માંડયો છે જ્યાંહ; રાજા જઇ ત્યાં ઉભો રહયો, જોગણીએ ત્યાં બોલજ કહયો;ભાઇ આવ્યો અમારે કાજ,ભાગી છે ક્ષુધાની દાઝ વહેચીને ચારેજણુ ખાઇશું આજ અમે સુખીયાં થઇશું; વીક્રમ કહે નાશી નહિ જાઉં. તમ ચારેના ગુણુજ ગાઉં.એટલું કરવા આવ્યો કામ, નિકર શીદ બોલું આ ઠામ. એવી વીક્રમે વાણી ભણી, હશી ખડ ખડ ચારે જોગણી;કાંઈ પારખુ દેખાડો મુને, તો સાચી દેવી જાણુ તુને; રમો દાવ સો ટકાવા જોડ; હાર જીતની પરઠો હોડ. ચાર જોગણી મુકી મામ પ્રથમ કહે ભાઇ તારૂ નામ, કુણુ નાત કુણુ તાહારો દેશ, કયમ આવ્યા કયાં જાશો પ્રદેશ, નગર ઉજેણી જેહ અનુપ, શીવ સેવક હું વીક્રમ ભુપ પરદુખભંજન કાજ હું કરે, દુષ્ટ સંગાથે આયુધ ધરૂ;ધરવા બેઠો શીવનું ધ્યાન, મનસા સીધે દીધુ માન; માહારા મનમાં હુંતો અરથ,મેં કહ્યું જે આપો ગરથ;ત્યારે મુજને કીધી દયા વચન એક કહીને ગયા; સાગર બેટ અબધુતજ પાસ, જાઓ તમો તાંહાં પોહોચે આશ; જાતો હુતો એણે કામ આવ્યો છું હું આણે ઠામ; તમો જે કહો તે કીજીએ, આ તન તો હાજર કીજીએ. દોહરા—ત્યારે બોલી જોગણી, ભલે બોલ્યો તું ભ્રાત; જો અણુબોલ્યો રહે તું, તો તને અમે ખાત.તું શેવક હરસીધ્ધનો, અમો તેની દાસ; ભલે પધારયો વિર તું, પ્રિતે અમારી પાસ. સાગર ત્રટ છે વેગળો, ખટ મહીનાની વાટ, પાળે પાળે કયમ જશો, વસમો તેનો ઘાટ. ઉડણુ આપુ પાવડી, પહેરો રાજા પાય; મંત્ર ભણો મન સીદ્ધનો, તો સાગર બેટે જાઓ,ત્યાંથી અરથ તાહારે સરે,પુ-રણુ થાયે કાન;નેત્ર મીચીને મંત્રજ કારવો, તે પ્રતાપ ઉમીયાઇશ,ચોપડ—ચડી પા-વડી મંત્રજ ભણ્યો, વીશ્વાસ રાખ્યો ઇશ્વર તણો;મીચ્યાં નેત્ર રાયે જ્યારે, સાગર બેટ દીઠો તાહરે. દીઠી તેક શીવ કેરૂ વન; એ એંધાને હરખ્યો રાજન પેંડો આપે દેહ રામાંય, અબધુત આપ બેઠાછે ત્યાંહ;નમ્યો ચરણ પ્રદક્ષણા કરી અબધુતે વાણીઓ ચરી; શીવના મોકલ્યા તમે આવીયા, તમે મહારે મન ભાવીયા,છાંયડે બેસી સુખી-

યા રહો, કામ હોય તે મુજને કહો, પધારયા છો અહીં નરેશ; પવાંગ ફ્રાંધા બાધા દેશ. સહુથી મોહોટું તાહારૂં કરમ,જેણે પાળ્યા છે બહુ ધરમ; માત તાત ધન તાહારે વેશ, ધન ઉજેણી માળવ દેશ.

દોહરા—કહે વીક્રમ મહારાજ છો, દેવતણા અધીદેવ; એવડી ઉપમાશી કરો કરૂ તમારી સેવ. હું આહારીછું અનનો, ગરજતણે વશ હોય; હું જાણુંછું મુજ સમો નહી અપરાધી કોય; આજ ઘણુ પાવન થયો, થયુ દીવ્ય દરશન; અવતાર સફળ માહારો થયો, એમ કહે રાજન. મહારાજ મહીમા તણો,મન વાંચ્છિત ફળ આપ; મદુખભંજન નામ છે; તેનો સ્થીર કરી થાપ,ખરચુ ઘણો ખુટે નહી તેરા હોય ભંડાર; તે લેવા હું તમ કને, આવ્યોછું આધાર, પર ઉપકારે ખરચવા, રાખવા વ્રતનું નામ; હુંતો મારે પેટીઓ, શેર એક અનનું કામ.

ચોપાઇ—એવી વીક્રમે વાણી કહી,તેનો સીધે મનમાં લહી; વીચાર કર્યો પોતાને મન, અખુટ આપુ એને ધન, આપ ગુફામાં જઇ આવીયા,એક વસ્તુ રૂડી લાવીયા. આપી રાય વીક્રમને હાથ, બોલ્યો સીધ રાજાની સાથ. તાજમતુર છે એનું નામ; આથી જશે તમારૂ કામ, સીધબુધીએ પારો મરે, તેથી કામ સહુનાં સરે કનકલતા નામજ છે વળી, જે બુટી છે આ કળી; અમુલ વસ્તુ તે લીજીએ,હું કહું તેમ કનક કીજીએ છપન તોલા હોય કથીર, ધરતી બુટી કર નિર; તાપ અટયાથી કંચન થશે દ્રવ્યરૂપી દરીદ્રજ જશે. નવ કોટી ટકા તેણે સજા, દ્વાર ફરકે તેને ધજા.છપન કરોડ ટકા ઘેર વાદ;ગેબી ભુંગળ વાજે નાદ; એથી અદકુ ધન જે ઘેર. તેને તજારક લાગે પેર, કે મરેકે ઘેલો થાય, ધન તેતો અલેખે જાય. છપન કરોડ ટકા જે દામ, નગર ભંડાર થાશે તે દામ, અલ્પ આયુશ અદકો ગોઠવે, કોડ સુધી માણસ ભોગવે,લે વસ્તુ તું હાથજ હોડ. થાશે ટકા છપન કરોડ;તેણું તારૂ દુઃખ ભાગશે, દેવતાઇ વાજાં વાગશે, આઠ પહોર થાશે આરતિ, બ્રહ્મ નવ જાણે ભારથી ધજા ફરકે બહારજ માત; જુગતે થશે વીખ્યાત એક કોલ આપોજી મુને, સારી શીક્ષા દેઉછું તુને; ઝાઝો રોગ મરત્યુ શુલ, ઝાઝો લોભ તે પાપનું મૂળ ઝાઝે પુત્ર હોય કુળ હાણ, ઝાઝી વીદ્યા દરિદ્રજ જાણ; ઝાઝે રૂપે ખાંપણ હોય, ઝાઝે વેપારે દેવાળુ જોય, ઝાઝા વેહેરે માથુ જાય,ઝાઝી પ્રીતે રાડજ થાય;ઝાઝી ટાઢે હેમજ પડે,ઝાઝી અસ્રી કલંકજ ચડે

ચોપાઇ—જે જીવ્યાનું હોય કામ,ફરીના આવીશ આ ઠામ;હવે દ્રવ્યનો લોભજ કરે નીશ્ચે વણખુટ મરે, તે વાતનું વચનજ દે,બુટી સાથે લે દે કોલ વીક્રમ નરેશ ન કરૂ તારે પુર પ્રવેશ કાને સાંભળી જે ખ્યાત, નથી લોભ કાંઇ માહારિ જાત, એ ઘેટીનું કહો એધાણુ, તો જાણું સાચા સીદ્ધ જાણ. ઉપર પ્રથ્વી આકાશજ તળે, પુરવે જન્મને સંચે મળે; એ એધાણી કહુ છું અમો, નીશ્ચે સાચુ માનજે તમો; ગોરખ કેરો છે તે શ્રાપ; કહે તેમે [illegible] પાપ. છપ્પો—કુલે તે મારગ વીસે; કુલે

તે વાટે વાટે; ફુલે તે વસ્તી શેહેર, ફુલે તે જળને ઘાટે; ફુલે દીન હીન દાન સેહ. ફુલે જે ભાર આસે,દેખે છે દ્રષ્ટ અનેક, તેના સેહ તમાસે, મહીમા સહે મહાદેવજી, કહે કોય સીધ સુજાણીયો; ગુણ આલીયો ગોરખ થકી, કહે પુન્યે પ્રમાણીયો.

દોહરા—સીદ્ધ સતીપે જોડ્યા હાથ, આપી વસ્ત તે લીધી શાથ;રાયે જઈને મા ગી શીખ નવ આણી કાંઈ મનમાં બીક ચઢી પાવડી મીચ્યા નેત્ર ભણ્યો મંત્ર આકા ર શુભ ક્ષેત્ર કરયું સ્મરણ ચીવનું જ્યાહરે ક્ષીપ્રા ત્રટ દિઠો તાહરે,નગ્ર મધે થયું જાણ વધાવ્યો વીક્રમ પ્રમાણ; તે સમીપે આવ્યો પ્રધાન મળી ભેટી દીધાં બહુ માન નીરગોસનને બળીયા ધાય,નગ્ર મધે તે ભુપતી જાય,જોવા મળીયાં માણસ ઘણાં વેર્યાં પુષ્પ તે કંચનતણા. પ્રજા ઉપર અદકેરીપ્રીત માનની મંગળ ગાએ ગીત; લક્ષપતી જોવા આવીયા. વધાવા મોતિ લાવીયા. કસ્તુરીના ઉડે બેહેક ગુલાબ અરગજા કેરા મેહેક;અનેક શોભા બહુ વીસ્તરી ગયા મોહોલ માંહેતે ફરિ આનંદવીનોદ વિતી રાત, અરૂણોદય ઉગ્યો પ્રભાત; ગંગોદકથી મારજન કરયું, ખટકર્મ પુન્યજ આચરયું પુષ્પકાર હતો તે દીસ,શોનકાર તેડયા દશવિશ; છાની તે શી કીધિ ગુજ પોતે,જાણી આપી સુજ છપન તોલામાં પારતી.કરે કંચન એ પૃથ્વીપતિ પડાવે ટકા તેહજ તેના દહા;આઠ કોટી થાય જ્યારે,રજા બહાર ફરતિ તાહારે.તેમ તેન રાજાને ઉલટ થાય કામ સવાયાં ચાલ્યાં જાય,એમ કરતાં થયા ખટમાસ,તે દહાડે પોતી મન આશ છપન કરોડની સંખ્યા થઈવસ્તુ હતિ તે ખુટી ગઈ ભંડાર પુરા ભરયા જાહરે,વાગી ભુંગળ ગેબી તાહરે હરખ્યું ઘણું રાજાનું મન; અનગળ દીઠું છે તે ધન સુખ લીલા મહીપત મન વશિ નવ રહિ નુન્ય મનમાં કવિ નીરભે થયો તે પોતે રાય ઇશ્વર પ્રતાપે ગઈ ચીંતાય સરવ થકી મોહોટઘેન સર્વ અર્થ સરે સીર કાન.

છપ્પો—ધન માતને તાત ધન છે ભ્રાત ભલાઈ;ધન ભુપ ધન શીષ, ધન કુમાળને ચતુરાઈ ધન ધીરજ ધન તેજ, ધન આદર આધારી, ધન વિદ્યા ધનવાદ; ધન જશ છે દાતારી, ધન સ્વર્ગ ધન દેવતા, ધન સકળ બોલે કો ફળે; દાનમાન ધન મહીમા કહે શામળ ઇશ્વર મળે. ચોપાઈ—એશું જાણી આનંદ પામીયો,દળીદ્રતણું તે દુખ વામીયો; એ વાત વીક્રમ ઘેર રહી; કઉતક એક જોતામા થઇ.

દોહરા—નગર ઉજણી અવનવી, શોભાનો નહી પાર; વસે અસંખે મેદની, નવતેરી વિસ્તાર; લખશેરી કોટેશરી સહસ્ત્રશરિ લાખ કરોડ એવા અણ ગણ ધનપતિ વહાણવટીની જોડ, ઉત્તમ દશા ઉજેણ નગર, વસે શેઠ ધનપાળ; છપન કરોડ ભંડાર છે,બીજો અગણિત માલ ભુંગળ વાગે બારણે આય ગેબીનાદ અહોરાત થાય આરતી, સુર વાજાનો સાદ. ધજા ફરકે અટારિએ, રંભ જુજુવા સાત;ધનપતી ધનપાળ છે વિશ્વ બધે વિખ્યાત ઉજેણ નગર ઉતકૃષ્ટા શ્રીમંત શા શુભ નામ; તેને સમરથ તેટલી રહે છે એકજ ગામ ભુંગળ વાગે ભોંગરે;ચોસઠ કુડી સજ આડે પોરે

આરતી ફરૂકે બારીએ કેવળ શ્રીમંતશાને ધનબળે વેહેપારી જુગ જોડ; સોના કેરા વાવટા ટકા છપન કરોડ એક એક ને પ્રીછે નહી, કાને સાંભળે નામ; એક દશા વસે છે એકજ ગામ દરીયા પારે આવીયો, અરીક વહેપારી એક; તે પાસે એક રત્ન છે,બીજી વસ્તુ અનેક. તેણે રત્ન ચઉટે ધરયું. જે ચીંતામણી નામ;કહો ભાઇ કીંમત કરો, તેજ દો મુજ દામ. સહુ મળીને આંકીયું;મળ્યા કીમતી જોડ; રત્ન માલ છે તેટલો,ટકા છપન કરોડ લેવાને મન સહુ કરે; પણ નહી એટલો ગરથ; સહુ જાયે પાછા વળી, ન સરે કોનો અરથ શ્રીમંત શેઠ તત્ર બોલીયો, ચાલ વેહેપારી સાથ; તે સ્થાનક ઉભો રહ્યો, લીધું રત્ન તે હાથ. તેને પુછે પ્રીતશુ, ધનપતી ધનપાળનું એનું નામ તે શું હશે, લીધો અમુલક માલ કહો શેઠ તમો કયાંવસો, કહો તમારૂ નામ; સાચુ બોલો સર્વથા,રહોછો કોણ ગામ,ચોપાઈ—શ્રીમંત કહે હું હરીના દાસ. વસુ વેહેપારી એકજ વાસ; ગરીબ વાણીયો વણજ કરૂં, જેમ તેમ કરી પેટજ ભરૂ.નામ તમારૂ અમને કહો,તમે અહીયાં કુણ સ્થાનક રહો, પુછોછો તો સુણજો તમો. સઉના પગની રજ તે અમો ધનપાળ ઉતરકુણ જેહ. તમ શેવક હું તોછું તેહ. એક એકને સંભળાવું નામ, દીઠા તારે દીધું માન, વળગ્યા બેલડીએબહુ પેર. આવ્યાશ્રીમંતશાને ઘેર. જોઇ સમરધ શ્રીમંત તણી, હરખ્યો ધનપાળ તે ઘડી, કરયો વિદાય, લીધું રત્ન તે દ્રવ્ય પસાય, ધનપાળ શ્રીમંત બેઠા એકાંત. મન તણી ભાગી છે બ્રાંત. આપણને બેને વાધી પ્રીત. તેવી કાંઇક કરીએ રીત, સરખુ ધન સરખાં ઘરસુત્ર; માહારી પુત્રી તાહારો પુત્ર, તે બેનો વિવાહ કીજીએ, લાખેણો લાવો લીજીએ;તે વાત બેના મનમાં ગમી, શોક ગયો રૂદેનો સમી.

દોહરા—શ્રીમતશાની દીકરી, ધનવંતના પુત્ર કહેવાય; વેહેચ્યા પાનને સહી કર્યો, વેગે તે વિવાય. સજન સહોદર હરખીયા, થયું નાતમાં જાણ; દ્રવ્ય અતીશે ખરચીયા, મીત કરી પ્રમાણ.

ચોપાઈ—મળ્યા સરખે સરખાં ઘર, કન્યારૂડી રૂડો વર; દીન ઉપર દીન વહીને જાય,આનંદ અદકો સહુને થાય.વરસ બે ચારેક ચાલ્યા વહી.દૈવતણિ ગત અવળી થઇ;ધનપાળ શેઠજે વ્યાધિ ઘણિ, દશા બેઠી રાહુ તણી નટી પનોતી હૈડામાંહ,ગુર બારમો બેઠો રાહ. અંતર દશા બેઠો શની. દળીદ્ર આવી ઘેર ઘણિ, ચપળ લક્ષ્મી જાવા થઇ, તે રાખી કોની નવ રહી; રોગી હતા તે રોગે મુવા. વાહાણ પરઠી પુરે ગયા; કણ કોઠારે આગ લાગીયા, લેહેણું હતું તે ઘર બાગીયા; વિમા હતા તે વાંકા વલ્યા,મીત્ર હતા તે દુશમન થયા. પરમુલક બાંધ્યોનો માલ;પડવા દેવાળે તેજ દલાલ કંઇક માલ તો લુંટી લીધ. રહિ નવશકી કાંઇ ઘરમારિધ, સગાં સહુ બેઠા થઇ સાલ; મુલેક બધાનો એવો ચાલ.

દોહરા—આવણુ હારૂ આવ, સાગરમાં જેમ પુર; જનારૂ તેમજ જશે, કાગળ બાંધે કપુર આવે અજાણ્યું એ તરે. નારીએળીમાં નાર. જનારૂં તો એમ જાશે જુલમી સાધે ધીર. ધનવંત ન કરીશ ગારવો પુત્રવંત નવ અહંકાર;ધન જોબન સુત કારમું,જાતાં કેટલી વાર. ચોપાઇ—દ્રવ્યે તણો કરે અહંકાર, નહી પંડીત મોટો ગુમાર; સમુદ્ર લેહેરે આવેને જાય, તેવી ગતિ લક્ષ્મીની થાય. નત્ર રહે રાખી એકજ ઘડી. તેની તો ચીંતા છે વડી; તેડી ન આવે કહાડી ન જાય, એવી ચપળ લક્ષ્મી કહેવાય. તે વાણિયાની શી ગત થઇ, લક્ષ્મી હતી તે સર્વે ગઇ નીરધન થઇ બેઠો ધનપાળ, ગયો સર્વ ખજાનો માલ; સુખ પાલ્ય બ ગદજ ગયા,ભંડાર હતા ને ખાલી થયા;થયા વહાણુ વાણોતર ગજ,ગઇ ગેબી ફરૂકતી ધ્વજ,નાદ મુગળ અલોપજ થયું, ભુંગળ ઠેકાણે દરદજ રહ્યું; ગયું રૂપ રંગને સહુ તેજ ગયું સહોદર કેરૂ હેત ગયું ડાહ્યાપણ શુદ્ધને સાન, ગયું છે રાજદ્વારનું માન; સહેલો હું તો. ઘાત થયો ધનનો કાળ. છપ્પો—ગ્રત વિના જેમ અંન, મન વિનાની માયા, વિદ્યાહિણો વિપ્ર. રાજ ગયે જેમ રાયા; જીવ વિના જેમ દહ, મેહે ગરજે જશો લક્ષ વાર શામળ કહે, માયા વીના માનવ કરશો.

ચોપાઇ—એવી વાંત તેની વિસ્તરી, શું કહું વારે વારે ફરી, શ્રીવંતશેઠ ને ખબરજ થઇ, ધનપાળની લક્ષ્મી ગઇ;ગયો ધનપાળ ઉઠી પરદેશ. પુત્ર સ્ત્રી તો જોબન લેશ પુત્ર ઉપાડે ભાજી ભાર; વેચે ઘેર બેઠી તે નાર. દુખે પાપ પેટજ ભરે, કાળ ખેપના એમજ કરે; લક્ષ્માંને વશ વર્તે લોક, વીવા તેનો કીધો ફોક. તે તો વાત વીમાશે પડી, વર્ષ તેરમું આવ્યું અડી; પશ્ચિમ કુણે ભગોશા શેઠ. તે પણ લક્ષપતિ છે નેટ તેને પુત્ર રતનશા નામ; વીવાહનો માંડ્યો જંગ. ફેલ્યો છે ઉછવ બહુ રંગ, કનક તણા પરાથવ્યા પાટ. જડીત હેમના ઘડીયા ઘાટ; તોરણુ બાંધ્યા છે બારણે, બન્ચે દામ વિના કારણે; નાચે અપ્સરા અપરંમપાર, ગુણીજન જશ બોલે શુભસાર. નિરગોશને દુંદભી તણા; શોભાની નહી એકે મણા. હરખ ઘણો સૌ હૈડે ધરે, બહુ નાત ત્યાં ભોજન કરે; ભેર મરદંગ ભુંગળ ઘોંઘાટ, પામ્યા લાગુ ચારણ ભાટ.

દોહરા—નાત ભોજન કરાવીયે, એમ વિમાશે રાજન; તે દહાડે શ્રીવંત શેઠના ઘેર વિવાહનો દન, રાજાએ તેડયા વેપારીઆ. પંડીત સહુ પ્રધાન, મોહોટા મોહોટા સરવને; તેડી દીધાં માન. માહારે ઘેર ભોજન કરો;દઉ નોતરા આજ; એટલો જશ આપો મુને,રાખો માહારી લાજ.રાજા તે મોઢે કહે, ફરી વચન વીચાર; આપ આ પણી નાતે સહુ, જમો વરણ અઢાર. હાકડી સહુકો હરખીયા,હરખ્યો રાય સુજાણ;

શ્રીવંત શેઠ તેણે સમે,રાયને કર્યાં પ્રણામ વિવાહ મારે ઘેર છે, પુત્રી પરણે કાલ; નયબંધુ ભોજન કરે, આજ્ઞા એવી આલ, પકવાન કરાવ્યાં પુરણ અમો, તે તાહરે પ્રતાપ; તમ સહિત સહુકો જમો, આજ્ઞા અધીપત આપ.

ચોપાઈ–શેઠે વાત કહી શીર નમી,ને માજનને મન ગમી; સહુમળી વીચારી પેર,પેહેલે દીવસે રાજાને ઘેર બીજે દીવસ શ્રીમંત મહાજન; નય બધુ કરશે ભોજન; દીધાં નોતરાં સહુકો મળી,સહુને પેટમાં સાકર ભળી મેવા મીઠાઇને બત્રીસ પાક અમ્રત અન્ન વીધવિધના શાક ચીપ આદે સહુ જુજવી ભાત,કરે ભોજન વધારે ખ્યાત જેમ ઘેર વિવાહ હોય, તે દહાડે દુખીઓ નહી કોય;ઉદે અસ્ત થાય ચારે પોહોર, કરે ભોજન સહુ કોય ઢોર. સાહસ સહુને મનવા શેક,કેશ વખાણુ જમ્યા એક; કવી કહે જમ્યા કરૂ હજાર, તોએ વખાણુ મિઠુ નહિ પાર; જામ નીશા ગઇ છે જ્યારે, સકળ લોક જમ્યા તાહરે; પરનારી પ્રજા ગઇ ઘેર વિક્રમ આપ વિચારી પેર; એમ કરતાં ગઇ મધરાત. રાયે વીચાર્યું રહીયા સાથ; જોઉં ગામની ચરચા આજ, પછે કરૂં ભોજનનું કાજ; જોઇ આજ કો વેઠે ભુખ,કોને દેહ ઢીલમાં છે દુખ. કો ભુખ્યો કે તરસ્યો હશે મહારા વરતમાં ભંગજ થશે; જોઉં ચરચા આખી રાત, પછે ભોજન કરશું પ્રભાત.

દોહરો–સજ્જ થઇ રાજા સંચરયો, નીરખે ચરચા કાજ;અદ્રષ્ટ વીદ્યા એ ચરે, સુખ સેજ્યા કરી તાજ. મેહેલી શેરી પુર પરાં કુંચી ચાચરી ચોક;ઘાટ મેહેલી શેહેર નીરખ્યું, ખુણા ખોચરા ગોખ.

ચોપાઇ–વીર ધીર માહા વીક્રમરાય. જેનો જેનો આથો જાય; કરી ભોજન સુતા સહુ લોક. સહુને સુખ કોને નહિ શોક પાછલી રતે ગયા નર ત્યાંહ, ધનવંત શેઠ ઘર જયાંહ, મા દીકરો રૂવેછે ઘણું; ગંભારી સુખ પોતાતણું,તેબેજણે એવું આદરયું વીખ ખાઇને નીચે મરૂ;આપણે ઘેર વીવાહજ કરયો તે નો અરથ એક નાવ સરયો, કન્યા પરણે બીજે ઠામ; આપણા કુળનું ખોયું નામ;મહેશ ગયો તારો બાપ. માહા દુખીયા બે આપો આપ. પ્રથમ લાગી જે માહારે પાય. તે કન્યા બીજે ઘેર જાય; ઘરમાં આવતી થઇ વાહુ, નાત નગર જાણે છે સહુ તે દુખ નો કેમ હઇડે ધરૂં, પીઉ ઝેરને નીરચે મરૂ; અત્યારે તેનો બોહ્યો તન, મરવા ઉપર મહારૂ મન; હું નીકળુંછું નગરમાં વળી લોક દેખાડે છે આંગળી; કોટી ધ્વજનો એક કુમાર, પેટ માટે ઉપાડ ભાર, આતો લખેશરી કહીને હસે, તે દુખ મારા મનમાં વસે, એવી તે કરણી શી કરી. તાહારી કન્યા બીજે વરી બોલે મેહેણા વિપરીત વાણ તે દુખે મુજ કાહાડુ પ્રાણ;મા તુજને હું કહું છું કથી. લોકોમાં રહેવાતુ નથી જીવ્યાથી જાણુંછે મરવું,મેહેણી, લા-

જને કહુ તરત; વખ ઘોળી બે જણુ પીજીએ, દેહ ત્યાગ આપણુ કીજીએ, માહારી વાતો જે કરી, એકચીતે રાખે મન ધરી, ઘોળી વીખ પીએ જ્યાહરે, બોલ્યો વીર બાહેર તાહરે. રખે ભાઇ તજે તું પ્રાણુ, ઉઘાડ બાર સાંભળ એક વાણુ,અમો તો જાતે છું રાંક નહી અમારો કાંઇ વાંક નથી અમારી ગાંઠે ગરથ નહી સરે અહીયાથી અર્થ; માટે બીજે મંદીર જાઓ, આવે હાથ તો સુખીયા થાઓ;સાચુ રાજ વીક્રમનું હોય, તુજને મારિનાંખે કોય મા હીકરો દુખીઆ છું બેય, ન રાખે તેનો સદેહ; રાજા દુખભંજન કહેવાય. શા માટે તું દુખી થાય; છાતી તેની ફાટી જાય, દુખ સાંભળતાં માહરી કાય, મુજ દુખે સાગર શુકશે, મેરૂ પરવત તે ડોલશે; લીલાં ઝાડ તે સુકી જાય, પશુ સુણે તો તરણુ ન ખાય, માટે શાને ખોટી થાઓ, જે કામે આવ્યા ત્યાં જાઓ દુખ સાંભળ શું નાહાલજ થશો, મુખ મરડી નાશી જશો.

દોહરો–વિક્રમસેન વાણી વદે રાખો હઇડે ધીર; ચોર લંપટ હુતો નહી, અમો-છું વીક્રમ વીર; તાહારૂ દુખ મનડા તણું, કેહે વિસ્તારી વાત. સાગર દુખ શું પ્રગટ છે કરતાં દેહની ઘાત તે દુખ મુજ આગળ કહો નવ રાખે મન ખેદ, પાંચ પાપ તોજ ઉપર, જે રાખે મન ભેદ. તે દુખ હું ભાગુ નહી તો, મુજને સમ એહ; તે વાચા ચુકું અમો, તો કુશી થાજો દેહ. મેહેલ લાજ મનડા થકી ટાળ દુખનો શેક, તે દુખ હું ભાગુ નહીં, તો વરત થાજો ફોક.

ચોપાઇ–મા દીકરો તે રાજા તણુ, સત્ત્વાળા વાત સાંભળી કરણુ; ધનપાળશેઠનું જાણુ નામ, છપ્પન કોટી જેને ઘેર દામ; બાહાર રતન સાતે ગાજતી, ગેમી નાદ ભુંગળ વાજતી, દેશ પ્રદેશે કેટી વાહાણ,સંભળતાં જાએ મુજ પ્રાણ રીધ બીધ ઘર સુત્ર લાડકવાયો એકજ પુત્ર શ્રીધનશા અમારી જોડ. તેને ટકા છપન કરોડ, તેને ઘેર છે એક કન્યાગ, માહરા પુત્રશું કરયો વીવાહ. વાત કરતાં વીત્યાં વરસ બાર. એવે બીજો થયો વિચાર. ધન મહારૂતો સરવે ગયું હાથે ઝાલ્યું તે નવ રહ્યું સાજુ વસ્ત્રજ અંગ, સગુ સહોદર ન રહ્યું સંગ;પડી વેળા અનાથજ તણી, બીજે ગામ જઇ બેઠા ધણી; દુરાચારી દંડજ લોક તેને વીવા કીધો ફોક, કાલ પરણશે બીજે ઘેર, સાંભળ મહીપતી દુખની પેર; સવારે જમસે બધુ ગામ. ઓછવ મંગળ ઠામોઠામ; જેથી પ્રાણ તજુ સરવથી કોઇને દાપતો દેતા નથી; દીજે દોષ આહાગ રનંત, મરીએ છ કુળની શરમને; મનમાં નથી બાંબે આંબળો, એવું દુખ માહારૂ સાંભળો. દોહરા–તજો શોક શરીરનો હઇડે રાખો હામ; તે કન્યાઆપુ તુને, તો કહે જે વીક્રમ નામ. સામ દામ ભેદે કરી,, પરણાવું મુજ તન; સમ દવાઇ સત્ય કહું, અત્યારે લેશું અંન-

ચોપાઇ–તેનું મન તો મનાવીયો, મહિપતતો મોહોલે આવીયો; પ્રાતકાળ થયોછે નેટ, તેડયા માન દેઇ શ્રીમંત શેઠ, મળીયા મેહાજન બાવન બહુ, આવ્યા રાજ સભામાં સહુ; સભા કરી દીધાં માન. પ્રીતે આપ્યાં ફોફળ પાન. આજ અમારે વીવાહ કામ. કેમ તેડાવ્યા આણે ઠામ; ત્યારે રાજા પુછે મર્મ, તમે ચાલો અધરમ કે ધરમ ધરમ અધરમ તણા ગુણ ગાઓ, પછે સઉકો મંદીર જાઓ; સત્યવાદી જો સત્ય ચુકશો, તો હાથે ધર્મ મુકશો; વેહેવારીયા કહે છે સઉ વાત, જુઠ નહી બોલું વીખ્યાત, જુઠાને પાસે નવ વસું જુઠી વાત દેખી નવ હસું; બોલ્યું અબોલ્યું હું નવ કરૂં, જુઠા સાથે હુ નવ કરૂં રાજા કહે લખો તે લેખ જુઠુ બોલો મેખાંનમેખ; કુડ જુઠુ બોલો આ દીશ, તો શો દંડ તમારે શીશ આ જાતે જુઠુ બોલુ અમો, તો ગુનેગાર કરજો તમો; તેને મોઢે કરાવ્યો ન્યાય. એવો પ્રપંચી પોતે રાય.

દોહરા–તાહારા ઉદરની બેટડી. તેનો વીવાહ કીધ; નાત સભા સહુ દેખતાં; વાત કરીતી સીધ-લાડયાં મોટયાંને જમ્યો, આવ્યો એક એક ઘેર; બીજે ઠામ પ્રણાવશો, તેની તે શી પેર સહુકો તેમાં સાખીયા, વરણ અઢારે લોક, બીજે ઠામ તેનો વરે; એહ ડાહપણ તે ફોક; તેનું કારણ કોહો મુને. આપ વીચારી મત, પૃથ્વી રસ કેમ પાકશે, એતો શાસ્ત્ર અસત્ય.

ચોપાઇ–શ્રીવંત કહે સાંભળો વાણ, રાજાજી છો ચતુર સુજાણ; કુળ કુટુંબનો શોછે અર્થ, પ્રથમ મેં જોયોતો ગ્રથ. મન વીવાહની ઇચ્છા ધરી, ગ્રથ જોઈ આપી દીકરી. જેને સાત ધજા ઉડતી, ગેબી નાદ ભુંગળ વાગતી, છપનપર ભુંગળ જેહને, કન્યા દીધીતી તેહને; મુજથી અહકો મનમાં ધર્યો, તે વેળા મેં વિવાહકર્યો, એને થયો ઇશ્વરનો કોપ. દ્રવ્ય બાધાનો લોપ; મેં જોયું તું તે તો ગયું, ત્યારે શાનુ સગપણ રહ્યું. કરતો નથી હું નો અન્યાય. બીજે ઠામે દેઉ કન્યાય.

દોહરા–રાજા કહે ધન કારમુ. આવે આજ જાય કાલ; વેહેવાર રાખે જો તાહરો, તો પેહેલાને કન્યા આલ. એનો ગ્રથ કેહે કન્યા ગયો; મન વીચારી જોય; આજ એને શું નીપન્યું. તે કાલ આપણને હોય.–ચોપાઇ–રામ રાવણ સરખા જેહ, લક્ષ્મી સહીત ન ગયા તેહ, લેહેરનીર અસંખી છાંય. તેમ લક્ષ્મી નીત આવે જાય; ગ્રથ તાહારા ઘરમાં છે જાણ, આપ થોડા નહી થાએ હાણ, વેહેવારીયો કેહે સાંભળ રાય, બેટી મોટી કુળ કહેવાય- અસત્ય આચરવા માંડયું તમો, હવે દેશ નહિ રહિયે અમો; કોડ વાત શું કહીયે કથી, એને કન્યા દેવી નથી દોહરા–મહીપતે મન વિચારયું, સત્યકહુ એ મર્મ; એનો વાંક નવ કહાડીએ, એ બોલ છે અધર્મ, વિક્રમસેન વાણી વદે, તાહરા મુખનો ન્યાય; તુજને ભાવે તે કર, પરણાવું કન્યાય; તુજને દુઃખ દેવું નહી, નિસ્ચે

કરવું કામ. તે જેયો તો તે થશી, આપુ સવાયો કામ. માહા કજે ધન લાવિયો, ધરખિપત માહા ધન સર્વ આપુ તેહને, આપ ચલાવું મન.

ચોપાઇ–પોઠ ભરાવિ ટકા તણિ. મોકલી દીધી તેણિ ઘડી; ધનપાળશા કેરે ઘરબાર, મોકલ્યો તે માલ અપરમપાર. કર્યો પાછો શ્રીમંતની જોડ, ટકા આપ્યા છપન કરોડ; જ્યાં પધાર્યાં લક્ષ્મી બાઇ. ત્યારે સર્વ થઇ સમાઇ. હણહણતા તોરીને ગજ, અટારીએ ફરકે ધ્વજ. સઘળી સમરધ રહી મણા, વાગે નાદ ત્યાં ભુંગળ તણા. જેમ તારા મંડળમાં ચંદ્ર, સુરજ દેવમાં શોભે ઇંદ્ર; એમ તતક્ષણ વાધ્યું તેજ; ઉપન્યું સહુને અદકુ હેત. સમરાવ્યા મોહોટા જે મેહેલ,તે આગળ બીજા સહુ સેહેલ;શ્રીવંત શેઠ વિક્રમ કહે, કન્યા આપ સુખેથી રહે; ન્યાય બોલ તેને મન વસ્યો; શ્રીવંત શેઠ હઇડામાં હસ્યો. દળદર જ્યારે નાશી ગયું, જેમ પાછું હતું તેમ થયું;વીક્રમને તો હરખ ન માય, રાજેશ્વરી મંડપ રચાય. બેશી રહયો તો બીજે ગામ, ધનપાળશેઠ તેડયો તે કામ, આમતા સ્વાગતા કીધી ઘણિ, દિધા માન ઉજેણી ધણિ; નગ્ર બધુ હરખજ ધરે; ભોજન તે મન ભાવતાં કરે લક્ષ્મી વડે તે હરખજ હોય, તેમાં શું કહેવું સોય જે વાત વિક્રમ મન વશી, તે તણી ઉપમા તે કશી.

દોહરા–સેન જે વિક્રમ રાયનું,તે વરઘોડા માંહ;લક્ષપતી લેખાવીયા,આનંદ અંગ ન માય. તે વર ગજ ઉપર ચડયો,ચાલ્યો ચઉટા માંહ,વર આગળ થઇ નીસર્યો, બીજો વર રહેનો તાંહ ચોપાઇ–બીજાને હતો ઉલટ ઘણો,સુણ્યો સાર વરઘોડા તણો, પેલા વરને દિઠો દ્રષ્ટ, તે વર મનમાં પામ્યો કષ્ટ. મહારી કન્યા વરશે એહ, હું તો માહારિ પાડુ દેહ;ગળે ફાંસો ઘરમાં ઘાલીયો, તેને માબાપે ઝાલીયો, થઇ બુમારવ માહા પોકાર, ગયા લોક સહુ જોવા દ્વાર; વીક્રમસેનને ત્યાં થયું જાણ, આવ્યો તતક્ષણ તે પ્રમાણ રાજા કહે એનું શું દુખ. ઇશ્વર એની ભાગે ભુખ;ત્યારે વણીકતો બોલ્યો વાણ; સાંભળ રાજા ચતુર સુજાણ. માહારિ કન્યા પરણે એહ, તે માટે તજું છું દેહ;લોકને શું મોહો દેખાડશું,તે માટે મરશું હું,રાજા કહે તું સાંભળ ધીર, હું તુજને પરણાવું વીર; પ્રધાનની પુત્રી છે જેહ. તુજને પરણાવું તેહ; વડા વજીરને તેડયો પાસ અતિશે દીપી સભામાં આશ.દોહરા–તહારિ છે જે બેટડી;પ્રેમદા રૂપ નીધાન;તે માગી મુજ આપીએ,હું દેઉં કન્યાદાન વરને પોતે પ્રીછવ્યો. તેડી વરને સાથ; હાથી પર બેસારીયો; આપ્યું શ્રીફળ હાથ; નીશાન આજે ગડગડે, ફેલ્યો છે બહુ રંગ; જેવો શેઠ શ્રીવંત વર, તેવિ શોભા સંગ. એક વરનો જઇ ઉતરયો, જ્યાં ઘર શ્રીવંત શેઠ, બીજો વરતો ત્યાંહાં ગયો,રાજદ્વારે હેઠ. રાએ પગ પખાળીઆ દીધુ કન્યાદાન, પરણ્યો પુત્રી પ્રધાનની, પામ્યો સનમાન.

ચોપાઇ–રાયે આપ્યું ઉપર ધન,બીજા વરનું માન્યું મનઃપરણ્યો ધનપાળ શે-

કનો પુત્ર, આપ્યું રાજાએ ઘરસુત્ર, એવો રાજા ભારે ભુપ;જેમાં ઈંદ્ર સરીખુરૂપ, જેને નામ જાએ પાપ. સમરે જાએ સરવે તાપ, નીરધનીઓ ત્યાં પામે ધન,સ્ત્રી વંઝા તે પાબે તન; મુરખ જન વિદ્યા પામશે; દેહરોગી દુખ વામશે; પાપી પણ થાએ પવિત્ર, શુભ પ્રકારે શુણે ચરિત્ર. દુદ્ર રદે તે કોનળ થાય, વાધે પુન્યને પાતિક જાય; એવું સાંભળી આપે દાન. આ લોકે પરલોકે માન. માટે કરજો સહુકો પુન્ય, એથી રૂડુ નથી કાંઇ અન્ય.દોહરા—કહે પુતળી ભોજ સુણુ વિક્રમનો મહિમાય એવાં જે પ્રાક્રમ કરે,તે બેસે સિંહાસન પાય;એમ કહીને પુતળી, આપે ગઇ આકાશ;એહ કથા પુરણ થઇ, કહે કવી સામળદાસ શ્રોતા વક્તા સાંભળો કહે કવિતા કરજોડ;શામળભટ કહે બોલજો જયજય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૯ મી હંસની.

કામાક્ષી નામની નવમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ દોહરા—આરાધુ ગણપતને, ચરણે રાખું મન; આનંદ થયો મન ભોજને લીધું શુભ લગ્ન. બટુક ભેરવ પ્રત્યક્ષ છે, તે નોધાર્‌ાં આધાર,જે કહેવાયે તમ તણો, કરો તેહની સાર. જોતિષ તેડી પુછીયું,આપો મુરત દાન;સાહાસન પુજા કરી, કહ્યું બેસવા મન;સિંહાસનને નીરખીઉ મન મગન; કીરપા કરે મગવીર તું, જે જાણિ તુજ તન. મળી જોવા સહુ મેદની, અષ્ટાદસ સહુ વરણ,અવાજ થાય દુદંભી તણો, પડયું ન સુણે કરણ, ભોજે પ્રદક્ષણા કરી, આસન બેસે જેમ,માં મા કહીને પુતળી, બોલી કામાક્ષી તેમ. સિંહાસન વિક્રમ તણું,પચાડ઼ઈ અભેદ, પરદુખભંજણ સુખ કરણ, વાચા પાળે વેદ,તે સરખો દાતા થશે, ઉદાર ચિત મહા મન; પરકાયા પ્રાક્રમ કરે, તે બેસે આશન; ભોજ કહે સુણ પુતળી, વિક્રમ મહિમા જેહ; તે સાંભળવા મુજને, દુધે તરડયા મેહ. બોલી કામાક્ષી પુતળી સુણ ભોજ મન આપ મન વાંછીત પામે સહી. ભેદિ ન શકે પાપ.

ચોપાઇ—વીક્રમરાજા હરખે ઘણું,સઇન્ય સુંદાટયું પોતાતણું;ગયા વાડીએ રમવા કાજ,રંગ મોહોલ કીધોછે તાજ,ભાર અઢાળ ફળ્યું છે વન,જોઇને હરખ્યું મન;કમળ ચુંટયાહાથેકરીવેણી પુષ્પને છાબજભરી; સ્નાનકરયું અવંનીધણી, શેવાકરીશંભુજી તણી.કરિઆરતી લાગ્યાપાય,પ્રસન થયોછેભોળોરાય;પદીનિશા અસવારી કરી, ગામ આવવા બુધજ ધરી; વાજે છે નીરઘોશ નિશાણ,નવ સ્થલે દુશમનના પ્રાણ, સુખ જાણે સરદનો ચંદ્ર, જેવો રાય અવનવો ઈંદ્ર; કરે જશ ચારણને ભાટ, સેન્યા ચાલી આવી તે વાટ, ક્ષીપ્રા તટ આવ્યા જેટલે. મોટા પ્રમદીઠા તેટલે, સેન્યા સહુવળાવી ઘેર, રાય મરગીયાની માંડી પેર, હું એકલો જાઇશ સોય, પુંઠે જન આવો નહી

કેય;ભરી ફાળ નાહો વન; પ્રગ પુઠે જાય વિક્રમ રાજન. રમી શીકાર રાય પાછો ફર્યો, આપ શોક શનમાંથી ટળ્યો; કણબી એક દીઠો વાટમાં બેઠો છે માળે ઠાઠમાં ઉભો ઉભો ગોફણ ફેરવે, હાંકે હુરા હોહો કરે.નાશે જનાવર દોદસ જાય, તેતો દ્રષ્ટે દીઠું રાય.એ પંખીને અહદ્રી ભુખ,એનું તે કોણ જાણે દુખ એની મનમાં દયા લાવીયો, પોતાને મંદીર આવીયો;પ્રધાનને ત્યાંહા કહ્યાં વચન,રણમાં જઈ ભરાવો અંન, અંનના કોઠાર કીધાં ઘણા, ઘાટ કરાવ્યા પાણી તણા, જેના જેવો જોઈએ અહાર, ઠામ કીધ અંબાર; દેશ દેશને ઘાટે ઘાટ, પરબો મંડાવી ચોહો વાટ;નીર પીએ ને દાણા ખાય, સહુ જનાવર સુખીયા થાય; મનુશ કીર્તિ તો પેહેલી હતી,પખીમાં પછે થઇ છતી;ધન વીક્રમ મહારાજ, તુજવીના કુણ કરે પરકાજ, એવી વાતો પંખી કરે,આનંદ વિનોદ વનમાં ચરે,માન સરોવર છેજી જ્યાંહ,પંખી હંસ વહેછે તાંહ,પાછળ પાળ સ્ટીક તણી,તે સરોવરની શોભા ઘણી સાક્ષાત અમ્રત તેમાં ભરયુ,મહાપુરશ માનુ ભાવે કરયું; વ્રક્ષ અમ્રત ફળ હોય તે, મહીમા જાણે નહી કોય,કમળ ફુલે છે લક્ષ પ ખડી. જે દીઠે ઠરે આંખડી, તેહ સરોવર રહે છે હંસ, પંખી પણ દેવતાનો અંશ. સુરજ કાંતી મણી શોભે, જ્યાં મોતી તણો વરશે મેહ; તે હંસતો મોતી ચરે સ્વર્ગમાં આવા ગમન કરે.

દોહરા—હસોવાર્ક્ષી પુતળાં, પવીત્ર જેની જાત.તેણે કાને સાંભળી,વીકરમા જીતની વાત. દાતા છે પૃથ્વી વિષે, કરે ઘણાં પરકામ;વાચા અવીચળ તે ખરે, પરદુખભંજન નામ. ચાલો જઈએ જાત્રા જોઈએ વકરમરાય;દાતાનું મુખ દીઠહે, કોટી જગન ફળ થાય.જોઈએ કેવું નગ્ર છે,કેવો છે તે ભુપ; જેવું કાને સાંભળ્યું ,તેવું જોઈએ રૂપ ચોપાઈ—હંસ મન વીમાસણ સુણી,ચાલ્યા સહુ ઉજેણી ભણી;આવ્યાસમીપ ઉજેણી ગામ.દીઠી શોભા ઠામે ઠામ,દીઠા વિક્રમ કેરા મેહેલ,તે આગળઈંદ્રસન સેહેલ; સતરૂપીયું ધરયુ છે ધન,ત્યાં વીઘન નવ લોપે અન;બીજો થયો હોય વિક્રમ પખે,જોતીશ શાસ્ત્રમાં શક કેમ લખે. હંસે શોભા દીઠી ઘણી,ધજેવે કહેવાય વડ લંકા તણી; જોતેજોતો આવ્યા તાંહ. મહારાજા બેઠા છે જ્યાંહ, કોટી રવી ઉદયો છે જેમ, અકસ્માત અજવાળું થયું તેમ; રાજાએ ઉચુ નરખીયું,હંસ હઇડુ હરખીયું. ધન સફળ મહારો અવતાર, આ પંખી આવ્યા મુજ દ્વાર,દંડવત કરી નમાવ્યું શીશ, ધન વેળા ધન આ દિશ, ગુણુ જાતને શું તમ નામ, સેવકને દીજે કાંઇ [illegible] જમો છો શું મુખવાસ,આવડુ રૂપ તમારી પાસ. મુજ રાંક ઉપર કરણા કરી, પુછેર ાજાએમ ફરી ફરી;બોલ્યાં હંસતો એમ વચન.સાંભળજો રાજનવીક્રમ છપ્પો—માનસરોવરતીર; નિર અમરત તે ભરીયાં,દ્રૂમ લતાની જાળ,પાળરવાટીકનાં ટરિયાં,નહિ દીસ નહી

રાત, જોતકાર તે ઉદ્યોતિ; સહુની ઉજ્વળ દેહ, મેહ વરસે તાંહાં મોતી, ત્યાં નાહે નિત દેવ,શેવા કરે નીત્ય હરીહરની; ભોમી કંચન વરણ છે જાણે શોભા સ્વરગની.

ચોપાઇ–વચન સાંભળ્યું હંસે ભણ્યું, હઇડુ હરખ્યું વિક્રમ તણું; ભલે પધારયાં મોહોટાં ભાગ્ય, પ્રદક્ષણા દેઇ લાગ્યો પાગ;રહો પરણા માહારે ઘેર, કરૂ શેવા હૂં રૂડી પેર. દોહરા–તાહારે હંસજ બોલીયા, અમારે મોતીનો આહાર;ને અમુલખ નવ તમ ઘેરે; કયમ રહીએ આ ઠાર,રાજાએ મોતી મંગાવીયાં, વેરાવ્યા ચોપાસ, ચરી હંસ સુખીયા થયા,પેહોચિ મનની આશ દુધ પાણી કરયાં એકઠાં,મુકયાં હંસ હજુર;દુધ દુધ પ્રાસી ગયા પાણી રાખ્યું દૂર, ત્રાયા તોરી કવીતર, નવરસ ચતુર અનેક;ખાર નીર કરે અંતશું, હંસ ચતુરછે એક.

ચોપાઇ–રાખ્ય દિવસ આઠ તે સાર, મન વંછી ૧ મોતીના આહાર; થયા વદાય આજ્ઞા લીધ, હંસે પંથ કરયો છે સીધ. કહેજે અમસરખુ કંઇ કામ, અનોહું તમારે નામ રાજાનો સભામાં ગયા, હંસ દેવનો વદાયજ થયા;દીનપરદીન તે વાતજ થઈ, કીરતી સ્વરગ પાતાળે ગઇ.સુરનાયક જે ઇંદ્રનું નામ, પડ્યું જગત તણું તેણે કામ; મળ્યા રાહસ્ર અઠાશી રૂખી અષ્ટ વશીષ્ટ દુર્વાશા મુખી;દેવ મળ્યા છે તેત્રીશ કરોડ, જમ વરણને અગ્નિ જોડ, અષ્ટ કુળ પર્વત નવ કુળ નાગ,સાત સમુદ્ર લેવાને ભાગ; નવશે નવાણું સરીતા મળ્યાં, અડસઠ તીરથ આવી ભળ્યાં;નક્ષત્ર ગ્રહ તારાને રવી, બ્રહ્માદીકની શોભા હવી,બ્રહ્મા વિશનનેશીવ મહારાજ મળ્યા જગત આરંભણુ કાજ, અષ્ટ ભૈરવ મળ્યા મહાવીર; ચોમઠ જોગણી જાણી તિર, શોખી સરાગાઇ સાર, બીજાં વાજાં અપ્રમપાર, ગુણીજન જશ બોલે વાત. એક એકની વખાણે વાત; સાંભળજો સુરપત રાજન, તાહરે બોલ્યાં હંશ વચન; ત્રણુ લોકમાં નવ અવતાર; વીકરને ઉજાળ્યુંપાતસાર.

દોહરા–અનેક રાય આગળ થયા, સહસ્ર લક્ષ કઇ કરોડ; નથી દીઠો નથી સાંભળ્યો વિક્રમ કેરી જોડ. શુરનાયક શોભા ઘણી, ઓછવ મંગળ ચંગ; વીક્રમ મહીમા આગળે,કો નાવે પ્રસંગ પ્રાણ આપે પરકારણે,પરદુખભંજન હેજ;એવો વીક્રમ એક છે,તેથી ઇશ્વરતુ તેજ.સુણુ તે સુરપત કોપીયો,ચઢી ઘણેરી રીશ; પગથી ઝાલા પગટી, જઇને ભેદી શીશ,હંસ જાયુ જેચતુર છે પણ સહુથી એહ અજાણુ; જ્યાંહાં બેઠા છે સુરપત કેમ કરે મનુશ વખાણ.દીધા શાળા ગ્રહ હંસ તે,પોતે સુરપત રાય;વીક્રમને જાણુ ખરો,તેમને મુકાવી જાય.એમ કહીને લોહમાં જડયા;પુડળ મેહેલ્યા રખવાળ; કહે વીક્રમ મુકાવશે, કે આવ્યો તારો કાળ.

ચોપાઈ–જગત પુરા જ્યારે થયા,સહુ સહુને ઠેકાણે ગયા;હંસ પડયા કાળાગ્રહ જઈ, જઈ ખબર માનસરોવરે થઇ આઓ જોતી હતી વાટ, સાંભળતામાં થયો ઉચ્ચા-

કો આગળ કહીયે જઇ દુખ; કેમ આપણુને થાએ સુખ; કોને જઇને કહીયે પેર, હંશ આપણે આવે ઘેર, વીચાર મળી સહુ જુથ, માન દેઈ તેડયો એક દુત, વીકરમ પાસે જઇને રહો; હકીકત આપણી જઇ કહો; કીરતિ રૂડી કરી તમ તણી, કોપ્યો, ઈંદ્રાસનનો ધણી; તેતો અમને અદકુ નડયા, હંસદેહ કાળા ગ્રહ પડયા; ચાલ્યો દુત તે વાણિ લહી. વીક્રમ આગળ આવી કહી; રાજાએ દીધાં બહુ માન. વસ્ત્ર આભુશણ પાન. દોહરા–રહો મંદીર તમો માહરે, મટાડો મનમાં શોક; મુકાવુ નહી હંસને; તો તીર્થ વ્રત થાજો ફોક, દુત કહે રાજા સુણો જાશે એના પ્રાણ; શીઘ્ર મુકાવો તેહને, તો દીજે તમને લાહાણ. વીક્રમ કહે રહો સાંસતા; રાખો હઇડે ધીર, જ્યારે હંસતે છુટશે ત્યારે લશું નીર; શેવક શ્રી હરસીધ તણો; પાસે વીક્રમરાય, હંશ મુકાવા કારણે; પોતે તતપર થાય, દેઇ વચન તે રાખીયો, મનમાં ઘડીયો ઘાટ; રાજ રીધ સર્વ નીરગમી જાવા વસમી વાટ. ચોપાઇ–ગજરથ ઘોડા અર્થ ભંડાર, મેહેલ્યુ ક્ષણું ન લાગી વાર; પ્રધાને તો સુપ્યો વાટ, ચાલ્યો વસમી કેરી વાટ, મનમાં રાખી છે ગહાધિર, તેડયો આગીયો સાથે વીર, પ્રધાનને સઘળું દેહનું સુખ, નીંદ્રા ત્રષા તડકો ને ભુખ; ઉવારું અંગ અણુવાણા પ [illegible] ત્રડે પોતાની કાય; મુખ જપે હરીહરનુ નામ; સરીતા ત્રડ આવ્યું એક ગામ.

દોહરા–સુખવતિ નગરીજ છે, પાવત્ર પશ્ચિમ દેશ; શેત્રરમાંધાતારાજીયો, જોબન ઝાળેશ્વરા; કરણ સમો દાતાર છે કામ સમાને રૂપ; હરીશ્ચંદ્ર સરખો સતવાદીયો, ધર્મ સરખો તે ભૂપ. ચોપાઇ–તેના દેશમાં વીકરમ ગયો. વણીક વાસ જઇ વાસો રહયો; હારના ધણીએ દીધુ માન, આણી આગળ મુકયાં પાન, કામ કાજઅમને દીજીએ. જે જોઇએ તે માંગી લીજીએ, ખાટ તળાઇ જોઇએ જેહ, હાજર આણી કીધું તેહ, ત્યારે વીકરમ બોલ્યા વાણ, સાંભળ ભાઈ ચતુર સુજાણ; શી કમાઇ તારે હાટ, આવડુ ખરચ કરે શા માટ, પંથીને આપે છે લાહાણ, શું તારો ઘેર આવે વાહાણ; આધ શકિતની તુંજને આણ. જો સાચી નવ બોલે વાણ; તેહનો મુજને આપો પાગ, સહુને કયાંથી આપો આહાર. દોહરા–ત્યારે તેતો બોલીઓ; સાંભળ પંથી વેશ, દ્રઢ વિશ્વાસ આણો તમો, હું સાચુ બોલેશ; મહારા નગરનો રાજીઓ સેલરમાંધાતા નામ; સદાવરત છે તેહને, કોઠાર ઠામો ઠામ; જેને ઘેર વાશો રહે જે કો પંથી જન, આગતા સ્વાગતા તે કરે, પણ ખરચે રાયનું ધન; ભુખ્યો તરશ્યો રહે નહી, જે આવે નગ્રમાં આપ ઘે ઘેર અનંત ભરાવીયાં એવો રાયનો પ્રતાપ. ઢોલીયા તળાઇયો ગોદડાં, ખાન પાન શુભપેર; પ્રતાપ, સર્વ રાજાતણો. તે છે માહારે ઘેર.

ચોપાઇ–વીક્રમે વીચારી પેર, જોઉ આજ ચરચા એને ઘેર, સદાવ્રત આપે સર્વ, રાજા કયાંથી ખર્ચે દ્રવ્ય, રાજાએ સંતોષ્યું તેનું મન, મેં હવડાં કીધુ ભોજન, રહે શું ચોહાણુ તાહરે હાટ; લેશું પ્રીતે અમારી વાટ; વણીક તે ઘેરજ ગયો, વીક્રમતો ને

સ્થાનક રહયો;અરધ નીશા ગઇ જયાહરે, સકળ લોક સુતા ત્યહાર્;ત્યારે ઉઠયા વીક્રમ વીર બાંધી કાછ થયો મહુ બિર;ખડગ પોતે ધરીયું હાથ, વિર આગીયો પોતાને સાથ. નીશા ચરચા જોવા નિરધાર,ગયો સેવરનો જયાંહ, દરબાર,અદ્રષ્ટ વિદ્યા મનમાં ધરી; જુએ રંગ મોહોલનેત્ર ભરી ચડયો ઉંચી અટારી જયાંહ, સેવરમાંવાતા ચોહ્યા તાંહ, વીક્રરમ ત્યાંહાં પોતે જેટલે. સેવરરાય ઉઠયો તેટલે,ઉઠી ઝાબમાં પુષ્પ; જ ભરી કુમકુમ અક્ષત હેને કરી; પુરૂપચંદન મેવાફળ આહાકર. ચાલયો ક્ષણુ ન લાગી વાર. ઉતર્યો અગારીએથી જેમ, પુઠે વીક્રમ ચાલ્યા તેમ, જેમ જેમ સેવર આધા પગ ધરે, પુઠે વીક્રમ પરીયાણુજ કરે; મુકયું ગામ ઘર પાળ પ્રકાર, આવ્યો નગ્રથી તે બાહાર: આગળ પાછળ ચાલ્યા જાય. તે નવ જાણે શેવરાય; નથી પાસે કોઇ બીજો સહાય; આપે મહા અરણમાં જાય; સેવર ગયો સાગરની તીર, પુંઠ જાય છે વીક્રમ વીર, જઇ સાગરમાં સ્નાનજ કર્યું ધ્યાન ચંડીનું મનમાં ધરયું; કરી દિપક જેત વિશાળ,શીંદુર તીલ કરયું છે ભાલ; ઘાલ્યો કંઠ કરેણા હાર, સ્તુતી કીધી છે અપ્રમપાર, શેવરે આરાધના કીધી ઘણિ; આવી ત્યાં ચોસઠ જોગણી; કાન હાથ વાસો ને ચરણ; કોને કોટ નાશીકને કરણ; વસી જોગણી ઠારોઠાર, રૂધાર માંસ તણો છે આહાર;રૂધીર ચુસી સરવે ગ્રહ્યું,તે વીક્રમ રાજાએ કહ્યું, નીપન્યું તે જોઇ સઘળી વરત સેવર દેહમા રહ્યાં છે અસ્ત,પુર્ણ સંતુષ્ટ થયાં તે દેવ પછે પ્રસન થયાં તતખેવ. દોહરો—કરી અસ્તજ એકઠાં, ઉપર ઢાંકયું ચીર; અમરત શુભ અંજન કરયું. ઉપર સીંચ્યુ નીર, તે રાજા બેઠો થયો, વળી જોડયા બે હાથ; પ્રદક્ષણા પોત કરી, બોલ્યો જોગાણી સાથ વરસાદ વરસ્યો ત્યાં હુનનો ક્ષણુ ન લાગી વાર; એક ઘડી વર્ષી થઇ, હુનજ અપ્રમપાર. જોગણી અલોપજ થયાં. તે વેળા તે દિશ, બાંધિ શેવરે ગાંઠડી, આપ ચડાવી શીશ, નગર ભણી તે આવયો, માથે છે બહુ ભાર; તે ચરચા વીક્રમે જોઇ, કોઇ ન જાણે પાર, ધન નાખ્યું ભંડારમાં, દુખ સહયુ નીજ જાત; એમ કરતાં નીશા ગઈ અરૂણુ ઉદીયો પ્રભાત.

ચોપાઇ—કરયું સ્નાન દાન ભોજન, પડી રાત વીત્યો ને દન;વિક્રમ કહેનિશ ચરચા જોઉ. મહારા મનનો સંદેહ ખોઉ. રાત અરધ ગઈ જયાહરે,નિકળ્યો છે શેવર તાહરે; પેહેલે દિવસે ફ્રીધું જેટલું, બીજે દિવસ વિન્યું તેટલું, તે વિક્રમે મન રાખીયું, રાજાનું કારણ પરખીયું, શેવરરાજા પછે આવ્યો ઘેર, વીક્રમે વીચારી પેર. સદાવ્રત કરે છે જેહ, ઘણું કષ્ટ વેઠે છે દેહ;વેઠે નીંદ્રા તજે સુખ જીવ જાતાં પામે છે દુખ; પરદુખભંજન હું કહેવાઉ, સુખ ફ્રીધા પાખી કેમ જાઉ ધીઠું તે જણાવું મરમ, એ વાતે નહી મારો ધરમ; સુખ કરૂ એને શરીર. તાહરે સુખ પીઉં હું નિર; ન કરૂં સુખતો દહાડું પ્રાણ, કરી પ્રતીજ્ઞા મનમાં જાણ. મનમાં લાગ્યો દારૂણ સુર; એટલે મેર પોત્યો શીશુર વીક્રમ હઇડે મનછા ધરે, હિમત મેહેલે અર્થ ન સરે; પ્રજા

સામગ્રી પોતે ભરી, પહેલે દિવસ દિઠી તે કરી ચોરી ત્વચા પોતા તણી.તેમાં ભરી મીઠાઇ ઘાણુ, ચરણ ઉદર વાંશોને હાથ. ભરયા બેહેક કસ્તુરી સાથ, પોત પોતાને હાથે કરી. અંગ અગમાં સાકર ભરી, બીજા મેવા અપ્રમપાર, લીધો અમ્રત અદ્દકો આહાર; પુષ્પ સુગંધ તંબોળને ધુપ બ્રી થાળ ચાલ્યો તે ભુપ.

દોહરા—રાજા સેવર નથી જાણુતો;જે વીકરમ ચર્ચા જોય; વીક્રમ એક મનમાં લહે, અન્ય ન જાણે કોય, ચોપાઇ—રાત પોહોર તે ચાલ્યો વીર મનમા રાખી અદકો ધિર;જયાં ધેવર પેહેલે દીન થયો,તાંહાં જઇ વિક્રમ ઉભો રહ્યો.સેવરે ક્રીધુતુ જેટલું, જઇ વિક્રમે ક્રાધું તેટલું;એટલે તાંહાં આવી જોગણી, સકળ ભોગ તણિ ભોગણી. દોહરા—લીધા ભોગ નીવેદનનો; પછે થયું છે મન; સહુ મળીને એકઠી; ભક્ષ કરયો રાજન, આવો સ્વાદ અમ્રત તણો, વિવિધ ભોગ વિલાસ ધન ધન તું રાયજી, પ્રસન્ન થઇ તતકાળ;અસ્ત કર્યા તાંહાં એકઠા,ઉપર સીંચ્યું નિર.અમ્રત દ્રષ્ટે જોયું ત્યાં,ઉઠયો વિક્રમવિર; પ્રદક્ષણા પોતે કરી,નમીને લાગ્યો પાય. પ્રસન્ન થઇ સપ્ત જોગણી,વરદાન કહ્યું કાંઇ માગ;માગ કહું માગ તું, પ્રસન્ન થઇછું આજ;જે માગે તે આપુ હું,સીધ્ધ તાહારાં. કાજ.

ચોપાઇ—ત્યારે તે બોલ્યો રાજન,માગુ દો મુજને વચન;ત્યાં તો માગું હું આજ, જે મારા મનમાં છે કાજ; એવું વચન બોલ્યો તે સાથ, વચન દેવિયે આપ્યું હાથ.

દોહરા—જો વરદાન આપુ તુને સારો કારજ સર્વ;દેહ ભક્ષણ કરયા વિના, આપો એટલું દ્રવ્ય, હુંનો વિક્રમ રાજીયો, નથી મહારૂ ગામ, મુજ ઉપર દયા કરો, કરો સેવરનું કામ. ચીંતામણી એક આપીઓ.નિત કરજો પુજન; ઘાત્જ કરવી નવ પટે પામીશ એટલું ધન. કહિયે આજથી આવીશમાં, ભોગવ લીલા વિલાસ; ઘેર બેઠા મણી પુજજો, ધન પામીશ બારે માસ.

ચોપાઇ—પછે જોગણી બોલ્યાં વાણુ સાંભળ વિક્રમ ચતુર સુજાણ;આપજો શેવક ને મણી.ટાળી ચીંતા તેહજ તણી. પરગજુ તું છે રાજન તેણે સંતોખ્યું મુજ મન; તેનું હેત ઉપન્યું છે મને, માંટ વસ્ત એક આપું તને, તે આપુ તુને હેને કરી; ઘેર જઇ આપજો સુંદરી;ઝાલા અમુલક હેકુ એક, આપુ તેજને કરી વિશેક; મણિ સેવર માંધાતાને આપજો, મહા સંકટતેનું કાપજો, હેતે ઝાલ આપી છે અમો. તેનો ઘેર લઇ જજો તમો સોહાવજો રાણીને કાન,સદા રહેશે જોબનવાન, જયાંહાં લગે ઝાલ તણો હશે જોગ, નહી જરા વ્યાધિને રોગ. પ્રથમ વસ્તુ તે પામીયો, સકળ દુઃખ દેહનું વામીયો;પ્રદક્ષણા દઇ નમાવ્યું શીશ, જોગણીયે દીધી આશીશ,માગી શીખ થયો વીદાય, સેવરના નગ્ર ભણી જાય; નીકટ નગ્ર ભણી તે વળ્યો, શેવરમાંધાતાને મળ્યો; પુરણ અરધિ ગઇ છે રાત. પશુ પંખી નહી માનવી જાત; છેક સમીપે આવ્યો ત્યાંહ, વીકરમે ઝાલી તેની બાંહ. દોહરા—મધરાતે તું નીસરયો, શું ધારયું છે

કાજ; એકલા કેમ પંથે પડો,વીકટ સેવરનું રાજ.પરવાર છો તમે કો તણા શું નામ છે જેર;કો કહે અરવાટે રમો,કહે સગે છે ચોર.માન મુકી મુજને કહો,જે મેં પુછી વાણ; સાચું કહો જે નહી તમો તો ઇશ્વરની આણ, સેવર ઉભો સાભળી, મુઠી દે મુજ હાથ:માહારે દુખે નીસરયો,કેમ કહેવાય વાત.તું હોડે છે વાટમાં મારે ઉતાવળુ કામ; રાટ કરે છે આવડી, ભાઈ તાહરૂ શું નામ, વીક્રમ કહે છે નહી કહો, પ્રથમ પુછું હું આજ; પ્રીત અમશું કર્યા વીના નહી સરે તુજ કાજ.

ચોપાઇ–સેવર કહે સાંભળો વીર, રાખો રૂદીયા માંહે ધીર;મધરાતે જે દુખીઓ થાઉં, પેટને અરથે હું તો જાઉં. મહારૂ દુખ છે સાગર ભરયું, બીજે ન જાણે હઇડું ધરયું;નીકળ્યો છું હું મ્હારે અર્થ કાંઇ આશા લેવાને ગરથ.વણકામે ન જાએ કોય આ રૂદે વિચારી જોય; મ્હારે તો વેળા જાય છે, વાર ઘણી મુજને થાય છે.

દોહરા–વીક્રમ કહે હું શીખવું,સુખીઆની પેર; કહયું કરો અમારડું જાઓ તમારે ઘેર. રાતે રળશો જેટલું, તેટલું અમારે પાસ; સેવર થયો છે આકળો, ભાઇ તુજથી હું નીરાશ. શેવર કહે છે મુખથી, તું કરે ખરો પરાક્રમ; ઉજેણીપતરાજીયો, વીકરમ તાહરૂં નામ. ત્યારે તો વીકરમ હસ્યો, સાચી બોલી વાણ જેનું નામ કહયું તમે [illegible] મુજને જાણ, તમને તો હમે ઓળખ્યા, સવરમાંધાતા નામ; કુળ તહારૂં નીરખીયું, માટે કરૂ તમ કામ. મણી છોડીને આપીયો,આણી અહકુ હેત; જેતાં આનંદ ઉપન્યો;લક્ષરવીરનું તેજ.કરો પુજન જઇ અહનુ સરે તમારો અર્થ,દુખ શરીર નેઠયા વીના, પાઓ મનવાંછીત ગરથ;રાને જાવું નવ પડે, નવ શીર લેવા ભાર.એક મણીને પુજતાં, થાશે દ્રવ્ય અપાર; સેવર કહે કયમ સાનીએ, તેનું શું એધાણ; એ કારણ તમે કયમ લહ્યું,સાચી કહોને વાણ.ચોપાઇ વીક્રમ કહે કાંઇ કારણ કથ; મારે નીકળવું સટ્યું પંથ;તારા નગરમાં વાસો રહયો, વાણીકને ઘેર સુખીઓ થયો. સદાવ્રત સાંભળ્યુ તમતણું, મનડુ હરખ્યું મ્હારૂ ઘણું. પછી તમારી ચરચા જોઇ, તે નવ જાણે બીજો કોઇ જોગણીને સમરપી દેહ,હું નતણો ત્યાં વરસ્યો મેહ;તેને માથે લીધો ભાર, આવ્યા રાજસભાને ઠાર; મેં તે મહારી દ્રષ્ટ, ઘણું દુખ વેઠો કષ્ટ. તમારા પેહેલો ગયો હું આજ;તમે કરતા તે કીધું કાજ પ્રસન્ન થયાં તે મુજને માત, તે સાનીધમે જોડયા હાથ; મુજને કહે વરદાન માગ,આજથકી તાહરૂં ફળ્યું ભાગ્ય.

દોહરા–ત્યારે મે તો માગીયું, વીચારીને મન, સેવર ઘેર બેઠા રહે, પામે એટલું ધન. ત્યારે આ મણી આપીયો, સાથ્ર કહે લઇ જાઓ. લઇ આપો સેવરને તેથી સુખીયા થાઓ, ઝાલ્ર જેડુ મને આપીયું,સોહાવો શ્રીને કાન, જરારોગ વ્યાપે નહિ, નીત નીત જોબનવાન.ચોપાઇ–તે માટે આ મણી લીજીયે, પ્રવેશ પુર માંહે કીજીએ; સેવર રાયને ઉપનિહારા, દ્રઢ કરી માન્યો વીશ્વાસ.

દોહરા–શેવર મનમાં હરખીએ, બે જણ આવ્યા ઘેર, આગતા સ્વાગતા કીધી ઘણી

પુજા બહુ વીધ વીધ પેર. ચોપાઈ—માગી શીખ તે રાજ વળ્યો,પોતાને પંથે તે પળ્યો; સેવર રાય કરયું તે ઠાર,તેનો કહેવાય પહેલો પેહાર એક પહોર. કરણનો કહેવાય, બીજો સેવર માંધાતા રાય; માંડયું સદાવ્રત ઘાટે ઘાટ,ધરમ તણી ચલાવી વાત;મા-હા પુન્યવંત કળજુગ વીખે,નહી કો શેવરમાંધાતા પગે—શેવરની વાત ઇહાંથી રહી, વીકરમની પછે શીગત થઇ; હંસ મુકાવાની ઇચ્છાય વીક્રમ પંથે ચાલ્યો જાય, શીલ-વંતી નગરીમા ગયો, પ્રજાપતિ ઘેર વાસો રહયો; સ્ત્રી ભરથાર વ્રદ્ધ ઘરસુત્ર, એક જોબનવંત છે પુત્ર, દીવસ પાછલો ઘટીકા ચાર. તે સમે રાજા ગયો તે ઠાર.

દોહરા—રૂદન કરે છે અતિ ઘણું, હઇડે ન રહી ધીગ, તે વીક્રમે સાંભળ્યું મનમાં કર્યો વીચાર.કાંરે બાઇ તું કાંરૂએ આળોટો ખાડા ખાઓ; શા માટે હઇડુ હગે, રાતાં તાતાં થાઓ.રાખી ધીરજ વાચા કેહો,સાચી કેહોને વાણ, આવડું દુખ શાથી ધરો; શી થઇ તમને હાણ.

ચોપાઇ—ત્યારે તે તો બોલી નાર સાંભળ ભાઇ તું એક વીચાર;મહારા નગરમાં છે રાજન, તેને પેટ નોહોતું ફરજન.ઉપાસના જોગણી કરી. તેને પેટે આવી દીકરી; બાર વરસની થઇ તે જોગ, તેને ઉદર વાધ્યો રોગ,તેની આજ્ઞા દીધી રાય, નીતે એક માણુસને, ખાય વારા ફરતી ઘેર ઘર, જોઇએ માનવી રૂડી પેર. ઘરડાનુ તો નવ લે નાર,જોબનવંત તણું છે કામ લાડકવાયો મારો તન આજે જાવાનો છેહન,માટેરૂદન કરૂછું અમો, પુછયું તો સાંભળજો તમો, હવે હમારા સુખડાં ગયાં;ઘરડે ઘડપણ વાં-ઝીયાં થયાં પુત્ર તણુંતો થાશે હાણ, અમે બ ઇહા તજશું પ્રાણ.

દોહરા—તેનું દુખ તે સાંભળા, બોલ્યો વીક્રમ રાય; પુત્ર તમારો જીવશે,દુખના ધરશો કાય. સાટે તમારા પુત્રને, જાશું અમો તે ઠામ; સુખલીલા તમ ભાગવો, કો નવ લે તમ નામ.ત્યારે દુખીઓ બોલીઓ, મન વીચારી આપ; લોકો દે મેહેણાં મને, મને, પંથી મરાવ્યો સાપ. ચોપાઇ—રાજા કહે ચીંતા પરહરો,મેહેલી દે મનનો આં-બળો; એમાં તે શું કારજ કશું, તમ સાટે અમે ત્યાં જશું; એટલે નીશા ઘડી ચા-રજ ગઇ, તહાં જાવાની વેળા થઇ; ગયો રાય માગીને શીખ, મનમાં ન આણી કોની બીક. ગયો દરબાર અટારી જયાંહ, અસ્ત્રી પોહોઢી દીઠી ત્યાંહ; વરસ તેરમા જોબન રૂપ, દેખી વિસ્મે પામ્યો ભુપ કાંતિ રૂપ કનક જેહની, બત્રાસ લક્ષણ ગુણ તેહની; એવિ દિઠી તેતો નાર, તવ રાજાએ કરયો વીચાર; ભર નીંદ્રામાં તે કામની, પહેલી પોહોર ગઇ જામની; જોઉં કોણ આવેછે આંહ,મનુષ્યને ખાય છે કયાંહ; નારી પોઢીતી તે ઠાર, ત્યાંહ વસ્ત્રનો કરયો અંબાર;તે સેજ ઉપર જઇ ધરૂ,વસ્ત્ર તણું એક માણુસ કરયું પગે તે દીપક મુકીયો, તે પાછળ પોતે ઢુંકીયો, વાળ્યો કાછડો સુજ તે કરી બેઠો ખડગ ઉઘાડુ ધરી; ગઇ રાત અરધી જયારે, નીસરયો ઉદરમાંથી સાપ; ન દીઠું માણુસ નીસરયો બહાર, રાજાએ દિઠું તે ઠાર; આ પાપી તે માણુસ હણે

એનો દોસ મનમાં કોણ ગણે મુક્યું ખડગ કરયા બે ભાગ, વીકરમે વધ કરયો તે નાગ; લેઇ કટકા બાધી ગાંઠડી, શીશ વાળી મુઠડી. એટલે વળતિ જાગી નાર, જેનું રૂપ છે અપરંપાર. પેટ માંહેથી વ્યાધી ગઇ, તારે કુંવરી સાજી થઈ; વારો ભરવા આવીયો, તેણે કહાડયો રોગ. બેઠો છે તે રાજવી, સુખે કર સંજોગ; પીતા માતા હરખ્યાં ઘણું, ઉલટ અંગ અપાર, ધસીને જોવા આવીયો કુંભાર કેરે ઘરબાર.

ચોપાઇ– તે રાજા વિક્રમ ગમ્યો, પ્રદક્ષણા દઇ પંથે નમ્યો; મહારી ઉતારી છે બહુ ગાળ, તમને પરણાવું હું બાળ. સાંસો મનમાં નવ કીજીએ, તે કન્યા તમો લીજીએ;થયો હરખને પુલ્યો રંગ, રાજાએ ઘેર માંડયો જંગ, પેહેલે દીન તો ગામજ ભોજન, બીજે હિવસ લગનનો દીન; તરીયા તોરણ બાંધ્યાં બારણે ઓછવ મંગળ તે કારણે, વીક્રમ આવ્યા પ્રજાપત ઘેર. માંડી વાત કહુ સઉ મેર;તમ પ્રતાપે વ્યાધી હણી, પ્રણાવશે પુત્રી તે તણી. તમ ઘેરથી ચડાવો જાન, રાજા આપણને દેશે માન; અરધું સોંપસે મુજને રાજ, સરયાં આપણ મનમાં કાજ. દોહરા–એવું તેણે સાંભળ્યું, તેણે ઢળીયાં ઘેરણ; સાસના વાસના ચેતના જાણે પામ્યા મરણ. જાણે વાણુજ લુડીયું, એમ ત્રણે પડયાં કે જાણે કોઇએ લુટીયાં લીધા ચારે ભાગ; રાજા અચરત પામીયો, હરખ થયો ચીતભ્રમ;હેત આવે મુજ ઉપરે, બીજા નજાણે મરમ. ચોપાઇ– લાગ્યો ચાર પગે લળી લળી, એટલે સહુની મુરછા વળી કોહો તમને કેમ આવી લેહેર, કાહો મુજ ઉપર આણો મેહેર. તે સાચુ ન કોહો જો મુને, સ્રી હત્યાદીક પાતિક તુને.

દોહરા–તારે દુખીયાં બોલીયાં, ભાગુ મુજ સંદેહ;મેં મોકલ્યો બાઇ તુજને,મોટુ દુખ તો એક; કાલે તું પેદા થયો, ઘરમાં અમારા કાજ; જો તું ઘેર નાવતો પામત હું રાજ; તમે ગયા; તે હું જતે, પ્રગુત કન્યા રૂપ; ભોગવત રાજ આ ગામનું, થઇ બેસત એમ ભુપ. અમો જાત ઘેર રાયને. ટાળત તરૂણી રોગ;તમો ઘેર પરણિ આવીઆ, આમ કર્મના ભોગ; વીક્રમ કહે કાં દુખ ધરો; કાં બોલે અન્યાય, સોંપુ રાજ એ નગ્રનુ, પરણાવુ કન્યાય, દુખીયા માનો નહી,ન કરે કોઇ પરકામ; તેવો નર તો એક છે, વીક્રમ ઉજેણી ગામ.

ચોપાઇ–તમો કોહોનો તેહજ હશે, કામ તમારૂ નિસ્ચે થશે; અમરત સરખી તે તો વાચ, ત્યારે મન્યું દ્રઢ ને સાચ, વાત;કરતાં દુખડું ગયું; વીતિ રાતને વાહાણું થયું, લગ્ન તણી માંડી તે પેર તેડુ આવ્યું પ્રજાપ્રત ઘેર, કાલ વારો હતો જેહનો, આજ અરથ અમને તેહનો. રાજાએ ત્યાંથી મોકલ્યો, વર બેશી આવે એકલો. વીકરમે વિચારયુ સુત્ર; પાસે તેડયો પ્રજાપત પુત્ર, પોતાના પહેરાવ્યા શણગાર. ઘાલ્યો કંઠે મુકતા ફળ હાર. જેને ઘેર લક્ષ્મી પાય ધરે,રૂપ કળા ગુણ વાસો કરે, જ્યારે

કરમ જોરાવર થયું, કરૂપ હતું તે નાશી ગયું;તે હાથીએ વરતો ચટ, નિશાન ગાજે ને ગરગડે,વિવામાં તો શો વિસ્તાર, રીતભાતને કુળ આચાર; તે પુરૂષે કન્યા વરી. થયું સુખ આંતરડી ઠરી, તે સસરાની ભાગી દાઝ, ને નમનુ સોંપ્યું રાજ.

દોહરા—રાજ લીલા ને ભોગવી, સુખ પામ્યો તે ચંત; દુખ તેનું ભાગીયું વીક્રમ પળીયા પંથ.

ચોપાઇ—એક મુકી દેશ બીજો લહે, નીશા પડે તાહાં વાસો રહે,હઇડા માંહે હરીનું ધ્યાન; હરસીધ તણું છે મન; મારગ વિષે એક આવ્યુ વન, તાંહાં નહી કોમાનવિ જન, દીઠું દેરૂ સાક્ષાત; મુરતિ તેમાં અંબે માત; અદક્ષણું રહ્યું ત્યાં ઠરી, ભાવ ભગત શું પુજા કરી; એટલે નીશા પડી છે તાંહ. રહ્યા વાસો તે દેરા માંહ. અરધ નીશા તો જ્યારે ગઇ, તે સ્થાનક એક રચના થઇ; એક ખુણે પોહોડયો રાજન. આવે એક દિઠું વિમાન. તે દેરામાં એક ગુફાય, વીમાન પાધરૂં ચાલ્યું જાય. તે રાજા જોહતે રહયો. પાછળથી તે સાથે ગયો; ધરયું ધ્યાન રૂદે વઇતાળ. વીમાન ગયું એવે પાતાળ; ગયું નાગપતીની પાસ, રાજા ઇંદ્ર કહે છે જાગ; તમને તેડે આપવા ભાગ, મળ્યા છે જેમ આપતી વાય; દેવ લોક ગાંધરવને દાય, તમને તેડવા આવીયો; કંકોત્રી રૂડી લાવીયો, માટે સઉ થાઓ તઇયાર,વીમાન પર થાઓ અસ્વાર.

દોહરો—નાગપતી તવ બોલીયો, સાંભળ દેવ વચન; માહારે તો માહા દુખ છે ગયો અમારો તન. વાડી તંબોળની, તાંહાં નીત રમવા જાય, તે રમીને આવે નહિ તાહારે મુકજો આશ; આવો હિશે તંબોળમાં. કે કોઇએ કીધી ઘાત, તે ચંપો મુકી પડયો, તેને દિવસ થયા છે સાત. તેનો શોક હઇડા વિખે માહા દુઃખીઓ મન; પુત્ર વીજોગે કરી અમો, તજ્યુ નીંદ્રાને અન, જગન વીશે નહી આવીએ. જે કહેશો તે ફોક. સુત આવેથી સુખ થશે; ગયાથી થશે શોક; ત્યારે વિક્રમ ચેતિયો, મન વિચારયું આપ,જે સરપ મેં મારીયો; તેનો તે આ બાપ;પ્રમાણ કરગો પ્રગટ થઇ;પાગ નમાવ્યું શીશ સુખ આગળ કટકા ધરા, રખે કરો તમે રિશ ઉજણી પત રાજીયો, વિકરમ માહારૂ નામ; માઠી મત મને ઉકલી,કુડું કીધું કામ. પુરણ વાત માંડી કહિ નીપજ્યું જેટલું કરમ; સાચુ હું એ બોલીયો, ઇશ્વર વાહાલું ધરમ. નાગપતિ ઘણું હરખીયા રિઝ્યુ પોતાનું મન, ભલે લાવ્યો તું કકડા, હવડાં જીવાડું તન, આણિ અમરત સીંચીયું, ક્ષણુ ન લાગી વાર. આળસ મરડી ઉઠીયો નાગણનો જે બાળ; આનંદ ફેલ્યો અતિ ઘણો, શોભા નૌતમ થાય; પંદર વરસની પદમની, ઘેર હુતીક ન્યાય પરણાવી રાજા વિરને, થયો ઘણો ઘોંઘાટ;આવો વિમાને બેશીએ લીજે સ્વર્ગ વાટ, નરપતિ વિમાને ચડયો;સાથે વિકરમરાય; જઇ પોહોતા ઇંદ્રાસને જ્યાં છે દેવ સભાય.ત્યાં ત્રીશ કરોડ મળ્યા દેવતા; નદી પર્વતને નાગ;વરૂણવાયુ અગ્નિ જેમ

હૈ પોતાનો ભાગ; સભા મધે સીંહાસને બેઠા ઇંદ્ર આસન, તેણે વિક્રમ ઓળખ્યો, વાત વિચારી મન. એ માનવી કેમ આવીયો, તેનો સંદેહ થાય; એક ધારખુ એહનું, કેવો છે એ રાય; છાબ ભરી તાંહાં હારની, તે આપી વિકરમ હાથ; લેઇ પહોચાડો સ્રસ્વને, એમ બોલ્યો તે સાથ, રખે વિસારો કોયને, રખે વધારો આજ, એવામાં જો ચુકશો; નહી રહે તારી લાજ. વિક્રમ વિમાસી ઉઠયો, લીધું હરસીત્નુ નામ, ટાળો સંકટ મહારૂં રાખો મહારૂં માન. ધ્યાન ધર્યું વૈતાળનું, ક્ષણુ ન લાગી વાર; પ્રથમ આરોપ્યો ઇંદ્રને મુકતફળનો હાર. માંડયો એક એક આપવા, ઠાલી થાય જવ થાળ; તવ હરિ લેઇ ઉમેરતો. વિર વૈતાળ;કોઇએ ભરમ જાણ્યો નહિ, પોહોતા હાર વિશેક; પ્રણામ કરયો જઇ ઈંદ્રને, વધ્યો હાર ત્યાં એક. સુરપતી ચરણે મુકીઓ, હરખ્યો સુર મહારાજ; વિકરમ કંઠે આરોપીઓ, પ્રભુએ રાખી લાજ, માગ માગ માગ કહે સુરપતિ, જે મન ઈચ્છા હોય; તુ છે પુત્ર મહારો, ખેદ ન કરશો કોય.

ચોપાઇ-તન વીકરમે જોડયા હાથ; ચરણે નમ્યો ઇંદ્રાણી સાથ, હું પુત્ર તમારો સહિ, કરૂં ભેટ એક તમને અહી; ઝાલ પેલી મુકી સાર, એમાં ગુણ છે અપરમ પાર. એ ઝાલ સોહાવે કાન, જોબન સદાયે રહેશે વાણ; હરખ્યાં ઇંદ્રાણી સુરપત જેહ, ઝાલ જોઇ સુખ પામ્યો તેહ, માગ માગ કહેછે તે સુખ, જે વાતે છે તમને સુખ.

દોહરા-પગે નમિ વિકરમ કહે, હું શેવક તમ અંશ; જો વરદાન આપોમુને, તો મુકાવો હંશ. હેત કરી છોડીયા, આપો અમુલક હાર; માન દઇ બોલાવિયા, ક્ષણું નવ લાગી વાર, કુંડળ પોતાના કરણનાં, આરોપ્યાં વિકરમ કાન;તેજ વધ્યું ત્રીલોકમાં ચરૂણ આકારે વાન પછે જગન પુરણ થયો,સહુકો થયા વદાય;વિમાન બેઠા દેવતા સહુ સ્થાનક તે જાય, હંશે હારજ આપીયો, વિક્રમરાયને ભેટ;લેઇ પધારો નગ્રમાં, દુઃખ સમસે સઉ નેટ.

ચોપઇ—માગી શીખને વીક્રમ વળ્યા; નાગપતીને સાથે પળ્યા; આવ્યા ઘેર જે નાગજ તણે, હંસ મુકાવ્યા કષ્ટે ઘણે, નાગજ કન્યા સાથે લીધ; પંથ કરવા માંડયો છે સીધ; પોતાના ઘરમાં થાપીયું, પુષ્પ એક નાગે આપીયું; રોપજો જઇ વાડીમાં ઝાડ, સોભા નઉતમ થશે તે ડાર. દોહરા—કન્યા લેઇ ઘેર આવીયા, વાગ્યાં ઢોલ નીશાન જેવા ઇંદ્રાસન અવનવો જેવો ઉદીયો ભાણુ. ગઇ વધાઇ ઉજેણીમાં આવ્યા મહિપત માહારાજ; પ્રધાન પંડિત સામા ગયા કરવા રૂડાં કાજ; મોતીએ રાય વધાવિયા. રંગ મોહોલ અવાસ, ચાર રત્નો લાવીયા પહોતી મનની આસ.

ચોપાઇ-એક કુંડળને બીજે હાર, ત્રીજું પુષ્પને ચોથી નાર, એ વરણુ અઢારે નીરખીયું, સહુકોનુ મન હરખીયું આવ્યા રાજા સુખીયા થયા વ્યાધી રોગ તે સહુના ગયા; છે નગ્રમાં ગુણુકા એક, કામ સમાન છે રૂપ વશેક; તેને ઘેર આતો એક નાર લેવી, મનમાં કરયો વિચાર; જો તુજ સાથે સાચી પ્રીત તો હું કહું

કહુ તે કરો એક રાત; રાજા હાર લાવ્યો હંસજ તણો, તે ઉપર મને પ્રેમજ ઘણો; તે લાવો જતન કરી પેર, તો આવો અમારે ઘેર; નહિ આવશો અમ મંદિર વળી, આજથી પ્રીતી આપણે ટળી; વિક્રમનો જોતા હું હાર, તો હું સઘળો પામું ભાર; સ્ત્રીનો ગ્રહે કેમ ધરૂં, કાટ ભક્ષ નરીને મરૂં; તેણે ચેતવી એવી વાણ, તજુ પ્રાણ કહિ ગયો મશાણ.

દોહરા–તે નગ્ર એક વાણીઓ, તેને છે એક બાળ, લગ્ન સમીપે આવિયોતેદિન વિવાહ કાલ; તેણે હઠ લીધી ઘણિ, નવ સમજે તે સાન; રાજા કુંડળ લાવિયા, તે સોહાવા મહારે કાન, તે આવે તો જીવીયે,વાધે રૂપ અનુપ, નહિતો દેહ હમણાં તજુ, જઇ પડુ જળ કુપ; માત તાત ઘણું વલવલે, રોતા ન રહે તન; પરણ્યા ઉપર મન નહિ, મરવા ઉપર મન. નગ્રમાં ક્ષત્રી એક છે; બાંધે શુળ હથીયાર, ચાલે પાવે પલંગપર, સનમુખ ઉભી નાર; મુછે હાથ તે ઘાલીયો, સ્ત્રીએ કહ્યું એ ધુળ. પાણિ મુછનું તાહરે ખરૂ, જો લાવે વીકરમનું ફુલ; વારૂ કહી તે નિસરયો, મનમાં વિચારી વાણ,વિકરમ વાડી તાકતાં,નિસ્ચે જાએ પ્રાણ, જાઉ ઉઠી પ્રદેશડે, દુખ વેઠે કે સુખ, એ રાંડથી હારીયો, નવદેખાડુ મુખ ચોપાઇ–એક બ્રાહ્મણકેરી નાર, વિધવા છે પણ એક કુમાર, લટકવાયો તેનો તન, નિતનીત રાખે અદકુ મન, રાજા વીકરમ લાવ્યો નાર, તે મારે મન પ્રેમ અપાર સ્ત્રી પરણુ ચતુર સુજાણ; નહીતર છાંડુ મારા પ્રાણ, દ્રઢ વાચા સત વાચા ધરૂ, નાવે સ્ત્રી તો નીચે મરૂ. વીચાર કરયો તેની માવડી, કયમ વેઠુ વ્યાધી આવડી, રાત અરધી ગઇ જ્યાહરે, સકળ લોક સુતા તાહરે; રાજદ્વાર ઓવી બ્રાહ્મણી, મહા દુઃખ દેશે હયામણી,ગળામાં ફાંસોઘાલીયો. રાજાએ દ્રષ્ટ ભાળીયો બાંધી ગળે તે ફાંસી ખાય, તે સમયે ઉઠયો વીક્રમરાય.

દોહરો–ધાડ વાળી ઘાટડી, કસીને બાંધ્યો કાછ; ખડગ ઉઘાડુ કર ધરયું, મહા ભયાનક લાછ. રચના જોવા નિસર્યો, વીક્રમ ધાયું મન; ફાંસી લે છે બ્રાહ્મણી, ત્યાંહાં આવ્યો રાજન. જક્ષણી કે શીકોતરી, કે તું વ્યંતરી નાર;કહેશું દુઃખતુજને પડયું, પ્રાણ તજે આ ઠામ, મારગ જાતું તાહારે, તુજથી આવીવાજ; હત્યાઆ પુ રાયને, તુજને શી છે દાજ.

ચોપાઇ–પગ ખેંચી ઊભો રહયો, માતા તે કારણમુજ; કહો સાચી મુજનેકહોને વાણે, આ વેળાની તુજને આણ. માહારેછે પુત્રજ એક,પ્રાણથી વાહાલોસુજવરોક; રાજા જે રાણી લાવીયો, મારો સુત જોવા આવીયો; તેને વાગ્યું મોહનું બાણ,વહાણમાં તે તજશે પ્રાણ, ત્યાર પહેલી હું તો મરૂં, તુજ સાથે બોલીશ પાધરૂ;રાજા વીકરમ ઝાલી હાથ, અમરત વચન બોલ્યા છે સાથ; બાઇ ચીંતા તજોને તમો,તેતો રાજા વિકરમ અમો. જઇ સંતોખો તમારો બાળ,આપો રાણીપ્રાજુસકાળ સંતોખી

વળી તે નાર. રાજા ચાલ્યો નગર મોજાર; આગળરાયચાલ્યો જ્યારે, ક્ષત્રી પંથ દીઠો તાહરે, રાત સમે નિસર્યો કેમ આજ, શું મારે છે મનમાંકાજ,સાચું બોલે ન કરૂ રીસ, નહીતર હવડાં છેદુ શીશ.ક્ષત્રી બોલ્યો સાચી વાણ, તુને ગમેતો લે ભાઇ પ્રાણ; અમો સ્ત્રીના મહેણા માટ રઝળવું પડશે વાટે ઘાટ, સ્ત્રીએ માગ્યું વિકરમનુ ફુલ, તેતે દુખ મુજને મહા સુલ. સાંભળી વાત તેના દુઃખતણિ, મન હરખ્યોઉજ્જેણી ધણી, આપ્યું પુષ્પ મનાવ્યું મન, ઘેર વળાવ્યો પંથીજન.

દોહરા—વિકરમ રાજા એકલો, નિશ ચરચા તે જાય; વઢતો દીઠો વાણાયો,ત્યાં ટકી ઉભો રાય, ચોપાઇ—કહો ભાઇઓ વઢો શા માટ, અરધી રાતે શા ઉચાટ; બે મોહોટા એક નાહાનો તન, શું દુખ છે પુછે રાજન. શાથી બાળક નાહાશી જાય, શાની એને મન ઇચ્છાય. દોહરો—માત તાત તે બોલીયાં, ઇચ્છામોધિમાન;કુંડળ જે વિકરમ તણાં, તે જોઇયેછે કાન. માટે એ નથી પરણતો,તજે પોતાના પ્રાણ;હું શ મોટી છે એહને; સાંભળ ભાઇ તું વાણ. અસ્વાગત તે તેની કરી, દીધી તેને ધીર; કુંડળ કાહાડી આપીયાં,એવો વિકરમ વીર; મન મનાવ્યું તેહનું ભાગ્યું તેનું દુઃખ, વળી રાય પંથે વળ્યો, કરવા જનને સુખ.

ચોપાઇ—ચાલ્યો રાય ચતુર સુજાણ, મારગમાં આવ્યું મશાણ; ત્યાંહા જુવે તો દીઠો જાર, દેહ તજ્યાનો કરે વીચાર, કાષ્ટ અગ્નિ ત્યાં એહઠાં કરિ,ચીતાપુંઠળપ્રદક્ષણા કુરી, કઠીતક જુએ હે રાજન,કરયું તેણે બળવાનું મન.રેહરે ભાઇ કરીશન ઘાત, તાહરા દુખની કહે ભાઇ વાત, ખરૂં ન કહોમુજને આપ આ તાહારીહત્યાનું પાપ. દોહરો—ત્યારે દુખીયોબોલીઓ, માહારૂ દુખ અપાર,માહારે હું શ હઇડે ઘણી, જોઇએ રાજાનો હાર. તે ગુણકાને આપવો, તેને પાડી હોડ,તે આશા નોહોતીઅમતણી, રહયા છે મનમાં કોડ.માટે દેહ કષ્ટિ મરૂ, તેમાં નહિ સંદેહ, સમ દીધા માટે સાંભળો, મોહોટું દુઃખ છે તેહ. હાર અમુલ આપીયો, પલક ન લાગી વાર;મન મનાવિ મોકલ્યો, ગયો મંદિર તે જાર.

ચોપાઇ—પ્રાતઃકાળ થયા જેટલે, રાજ આવ્યો તેટલે; રાજ સભા બેઠો રાજન, તેડાવ્યો બ્રાહ્મણનો તન.કુમ કુમ ચંદન અરચ્યા પાય,દાશીદાન કરયું તે રાય. ઉપર આપ્યા લક્ષ પસાય, કીર્તી નવલી અતી શોભાય. નવા મહોલ સુંપ્યા ભંડાર. વસ્ત્ર સામગ્રી કણ કોઠાર. એવો તે વિકરમ દાતાર. સુખ કરણુ દુખ ભંજન હાર.

દોહરા—ચરીત્ર એનું સાંભળી, દાતા આપે દાણ;કાયર તો માને નહિ, સામતો છંડે પ્રાણ. જુઠાને જુઠુ વસે.સુરાને મન સુર. હરિજનને હેત નિપજે:નીરગુણ જનને તુર. વીકરમ મહિમા સાંભળે, નિરધન પામે ધન. મુરખ વિદ્યા પામશે. વંઝા પામે તન. દળીદ્ર દુઃખ વ્યાપે નહિ રોગ.સંપ સહોદરમાં ઘણું:મટે પુત્રમંત્ર વીજોગ.

એવું સાંભળી હેતથી, કરે પુન્ય મહાદાન; ફળ દરશન રેવા તણું, નાહે ગંગાસ્નાન.
નથી થયો અવની વીખે, સતવાદિ રાજન; એવા જે રાજા થશે, તે બેસે આસન.
સુખે બેસો રાયજી, દાતા એવા થાય; પરાક્રમ એવાં ન કરો તો નવ ધરશો પાય.
એમ કહીને પુતળી, આપે ગઇ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઇ, કહે કવી શામળદાસ.
શ્રાતાવક્તા સમજતા, કહે કવીતા કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રીરણછોડ.

આ બુક સુર્યપ્રકાશ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં મુળચંદ ત્રીકમલાલે છાપી છે. કાળુપુર ટંકશાળ—અમદાવાદ.